

גמרא סדורה ירושלמי מסכת שקלים

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות
עם רש"י

יצא לאור על ידי עמותת
"וכל בניך לימודי ה'"
יד חשון תשע"ד

יום עלייתו לגנזי מרומים בטהרה בדרכו לקברי אבות בשעת עלות השחר
של הרב שמואל דן מרצבך זצ"ל הי"ד עש"ק פרשת העקדה תשע"ב

הודעה חשובה

זכות גדולה נפלה בחלקי, להיות שותף בצדדים הטכניים של השתלשלות תורה שבעל פה, לעשות רצון ה' ורצון שליחיו בהמשך תורה שבעל פה ממש רבינו ע"ה עד ימינו.
אך זוהי כפעם הראשונה שהנני לומד ירושלמי, ואני נעזר בפרשנים ובספרי עזר, ומודה אני להם ובעיקר למהדורת שוטנשטיין, תקלין חדתין, ולרב בלס ראש המפעל הגדול של התלמוד הירושלמי.
אני משתדל להשתמש בגירסה כפי שהתבררה במהדורת שוטנשטיין ובהערותיה.
גם בגמרא סדורה על הבבלי, עבודתי היא רק כהצעה ללומדים.
אין אני מתיימר לקבוע את העריכה, העימוד והניקוד, אלא אך ורק כהצעה בפני הלומדים.
על אף מאמצי והשקעתי בנלמד, הריני מודיע שלא בררתי ולמדתי מספיק לפני הכנת ה'גמרא סדורה'.
וכן לא הגעתי כלל להוראה, אך בחסדי ה', בעזרתו ובעזרתכם, התחלנו במלאכה ורבה היא עוד הדרך.
זכות גדולה היא לנו לכל הלומדים והשותפים לברור ולימוד, בהעמדת מהדורה זו של 'גמרא סדורה'.

דניאל ברק ווינט

[סוגריים מרובעים] – תוספת ציטוטים להבנת הסוגיה. כגון ציטוט מהמשנה בתחילת סוגיה, המשך הציטוט במקום המילה וגו'.
הערות שוליים – הסבר או מקור לשינוי גירסה ממהדורת וילנא. כל התיקונים נעשו רק על פי מהדורת שוטנשטיין.
הערות שוליים – הבאת הפסוק השלם.
החלוקה לסוגיות ומיספורם, והחלוקה לפסקאות – לנוחות הלימוד וכהצעה בלבד.
כתורות לסוגיות ולפסקאות – נעשו כנסיון בתלמוד ירושלמי, בתלמוד הבבלי זה מתבקש להעשות על ידי הלומד.
הגופנים והצבעים – כמו שעשינו בגמרא סדורה על הבבלי: **מקורות שהגמרא מביאה מהתנ"ך**, **מקורות שהגמרא מביאה מהמשניות והברייתות**, הגמרא עצמה, והכוונות.

אשמח מאוד לקבל הערות, הארות ותיקונים.

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vineta@neto.net.il

עתניאל ד. הר חברון 90407

כל הזכויות על הטקסט פיסוק והניקוד
שמורות לרב החפץ בעילום שמו.
כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות והעימוד
שמורות לעמותת "וכל בניך לימודי ה'".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

פני משה

מהו משמיעין. אם הוא לשון אסיפה כדכתיב וישמע שאול את העם:

מכריזין. ומלשון השמעת קול הוא והיך מה דאת אמר שהיו משמיעין קול להביא שקליהן כדכתיב גבי יואש המלך שציוה על כך כדכתיב ויתנו קול ביהודה ובירושלם להביא לה' משאת משה עבד אלהים על ישראל במדבר:

2. ב. הלכה א'

"משמיעין על העקלים" - פרעו

מהו "משמיעין"?

שאלה

רב הונא אָמר:

תשובה

מכריזין.

היך מה דאת אָמר: "ויתנו קול ביהודה ובירושלם" (דברי הימים ב' כד, ט).

סיוע

3. ב. הלכה א'

העמעת על השקלים והכלאים בשנה מעוברת

פני נוסף

תמן תנינן. בפ"ק דמגילה וגרסי' שם נמי להא דלקמן:

אף שימוע שקלים וכלאים ביניהן. שלא היו משמיעין עליהן בשנה מעוברת אלא באחד באדר השני:

ר' חלבו וכו' הכל יוצאין בארבעה עשר שהוא זמן קריאתה. ארישא דמתני' דהתם קאי דקתני קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני ועלה קאמר ר' חלבו התם לעיל בהלכה א' שאם כבר קראו באדר הראשון אלא מפני שנתעברה השנה אח"כ צריכין לחזור ולקרות באדר השני דבכה"ג הכל יוצאין בקריאת יום י"ד בין העיירות ובין הכרכים המוקפין שהוא זמן קריאתה לכל ומסיים שם לא בא אלא ללמדך שהמצות נוהגות באדר שני כלומר עיקר הטעם שצריכין לחזור ולקרותה באדר השני הזה אף על פי שכבר קראו בראשון מפני כך הוא שלא בא אלא ללמדך שהמצות נוהגות הן באדר שני בשאר שנים המעוברות וכדי לידע זה תיקנו שיחזור ויקראו אף על פי שכבר קראו והואיל וכך הוא הכל יוצאין בחזרת קריאה זו בי"ד שהוא עיקר זמן קריאתה ואינן צריכין לחזור ולקרות כל אחד ואחד בזמנו. הכי גריס להא דר' חלבו בפ"ק דמגילה וכן להא דאבתרא לא בא אלא ללמדך וכו' כמו שהבאתי. ולקמן בהלכה זו דמייתי נמי להא דר' חלבו אצינן דמתני' בט"ו בו וכו' גריס לא בא אלא ללמדך שכל המצות הנוהגות באדר השני נוהגות באדר הראשון וגירסא זו יותר נכונה היא דפרק לא כן אמר ר' חלבו הכל יוצאין וכו'. והא במתני' קתני בט"ו בו וכו'. ומשני לא בא ר' חלבו אלא ללמדך כו' ואמתני' קראו באדר הראשון וכו' קאי דמכיון דהמצות נוהגות ג"כ באדר הראשון לפיכך הכל יוצאין בי"ד כשחוזרין וקורין באדר השני. ואיידי דגריס התם להא דר' חלבו מייתי נמי להא הכא כדרך השי"ס הזה:

אמר ר' יוסה ויאות. השתא מהדר להא דר' סימון דקאמר אף שימוע שקלים וכלאים ביניהן ועלה קאמר ר' יוסה ושפיר הוא כך שהרי כלום אמרו משמיעין על השקלים באחד באדר לא כדי שיביאו שקליהן בזמן שהוא באחד בניסן ושלא יאחר מזה הזמן ואם אומר את באחד באדר הראשון יהיו משמיעין הרי עד כדון יש זמן עוד ששים יום עד אחד בניסן ועיי' כך יתעצלו מלהביא שיאמרו עדיין יש לנו זמן הרבה או שישכחו ונמצא שיבאו לידי איחור זמן הקבוע לכך:

כלום אמרו וכו'. וכן לענין כלאים שכלום אמרו שיוצאין אף על הכלאים בט"ו בו אף על פי שכבר הכריזו לא הטעם אלא כדי שיהו הצמחין ניכרין ואם לא עקרו הבעלים הכלאים מהן יעקרו השלוחין היוצאין ואם אומר את שיהא זה הכל באדר הראשון הרי עד כדון אינון דקיקין דקין ואינן ניכרין שעדיין לא הגיע בשנה מעוברת לכך והלכך אין זה אלא בא' באדר השני:

ר' חזקיה שאל. אי הכי מעתה נימא דבני בבל שהן רחוקין מירושלים יהו משמיעין על שקליהן מראשו של חדש אדר הראשון שהרי לא עיקר הטעם אלא כדי שיביאו וכו' ותתרום התרומה בזמנה באחד בניסן ומכיון שהן רחוקין צריכין זמן רב לכך והא אנו סתמא תנו באחד באדר משמיעין וקאמרת דבאחד באדר השני הוא ומשמע דאין חילוק בין קרובים לבין רחוקים ואמאי ונימא דבני בבל יהו משמיעין באחד באדר הראשון. ובדפוס אצל שי"ס הבבלי הגיה אחד מראשו של חורף וא"צ להגיה"ה זו: **התיב ר' עולא קומי ר' מנא.** על הא דשאל ר' חזקיה כמסתפק ואומר מעתה בני בבל וכו' והא תנינן לקמן בפ"ג בגי' פרקים בשנה תורמין את הלשכה וכו' וקס"ד דבאלו גי' פרקים היו חלוקין ג"כ לזמן הבאת השקלים של קרובים ושל רחוקים וכדמסיים לקמיה:

א"ל וכו'. כלומר מסקנת דברי ר' עולא הן דא"ל לר' מנא מאי לאו דנימר הכי אילין דקריבין מביאין הן בפרוס הפסח ותורמין אז מאלו הקרובין ואילין דרחיקין וכו' ואילין דרחיקין מנהון עוד בפרוס החג וא"כ מאי מספקא ליה לר' חזקיה הא מהאי מתני' משמע הכי בהדיא:

א"ל ר' מנא. דלא היא שהבאת השקלים להלשכה כולה כאחת היתה באה מהכל מהקרובים ומהרחוקים והיו הכל מגיעין ומביאין ברוב השנים בזמנו אלא שבאלו גי' פרקים היו תורמין הלשכה ומפרישין ממנה להביא קרבנות הצבור וכדי לפרסם הדבר וכדמסיים ואזיל ולמה אמרו וכו' כדי לעשות נומבי לדבר:

הבאת משנה

תמן תנינן:

"קראו את המגילה באדר הראשון,

ונתעברה השנה,

קורין אותה באדר שני]

"איו בין אדר הראשון לאדר השני,

אָלָא מְקָרָא מְגִילָה, וּמִתְנַתּוּ לְאֲבִיוֹנִים" (מגילה ו:).

רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי:

אף שימוע שקלים וכלאים ביניהם.

ממרא פרשנית

הלכתית

על המשנה

[דף א' ע"ב]

רבי חלבו ורב הונא ורב בשם רבי חיה רבה:

הכל יוצאין בארבעה עשר שהוא זמן קריאתה.

ממרא פרשנית

הלכתית

על המשנה

על המשנה

סיוע מסברה

לר"ב

אמר רבי יוסי:

ויאות!

כלום אמרו: "משמיעין על השקלים,"

לא כדי שיביאו ישראל את שקליהן בעונתן?!

אם אתה אומר באדר ראשון, עד כדון אית בשתא שיתין יומין.

כלום אמרו: "יוצאין אף על הכלאים," לא כדי שיהיו הצמחין ניכרין?!

אם אתה אומר באדר ראשון, עד כדון אינון דקיקין.

שאלה

רבי חזקיה שאל:

מעתה, בני בבל משמיעין על השקלים מראשו של חורף?

כדי שיביאו ישראל שקליהן בעונתן,

ותיתרם תרומת הלשכה מן החדשה בזמנה באחד בניסן.

קשיא

התיב רבי עולא קומי רבי מנא:

והא תנינן:

"בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה:

בפרוס הפסח,

בפרוס העצרת,

בפרוס החג" (ז:).

אמר ליה: נימר אילין דקריבין - בפרוס הפסח.

אילין דרחיקין - בפרוס העצרת.

ואילין דרחיקין מנהון - בפרוס החג!

אמר ליה:

כולה כאחת היא באה.

ולמה אמרו "בשלשה פרקים"?

כדי לעשות פומבי לדבר.

⁴ הגהות הגר"א ועוד לא גורסים כאן את דברי רבי חלבו אלא בעמוד הבא.

העדפתי לפרש לפי פני משה

⁵ הגהות הגר"א

פני תשה

4. ב: הלכה א'

תרומות למשכן

הן נקרא. אלו המקראות:
ולא נבהת. ומלשון בושה הוא.
במבושיו תרגומיה בבית בהתתיה:
לטובה. לא כתיב אלא כל נדיב לב
הביאו ולרעה כתיב ויתפרקו כל
העם וכן כולם דקחשיב ואזיל:
אכן. כן נמי מציינו:

השכימו השחיתו. כתיב כל
השחתה וכו' וכדכתיב וישכימו
ממחרת וגו' ויקמו לצחק:
על אופי. מנהג:

תני ר' יוסי בן חנינא הדא מתניתא
ועשית כפורת זהב וגו'. כלומר הא
דנתבעין לנדבת משכן ונותנין
לכפרה על עון זה היה וכדדריש
ועשית כפורת וגו' זהו המקרא
הראשון הנאמר בפרשה דכתיב ביה
זהב גבי ועשית וכפורת רמוז על
הכפרה:

שלוש תרומות נאמרו בפרשה
הזאת. ויקחו לי תרומה תקחו את
תרומתי וזאת התרומה אשר
תקחו:

תרומת המשכן למשכן וכו'. לעשות
בה מה שירצו לשאר כלי המשכן:
אף בפרשה הזאת. שנאמר בה
העשיר לא ירבה וגו' נאמר בה ג"כ
שלוש תרומות מחצית השקל תרומה
לה' יתן תרומת ה' לתת את תרומת
ה' וא"כ מהיכא נפקא לך דקרא
דהעשיר לא ירבה על תרומת אדנים
הוא דנאמר:

רבי יהודה בר פאי בשם רבי:

הו נקרא [דף ב' ע"א] ולא נבעת?!

לטובה - "פל נדיב לב" (שמות לה, כב).

לרעה - "ויתפרקו כל העם" וגומר (שמות לב, ג).

לטובה - "ויוצא משה את העם" (שמות יט, יז).

לרעה - "ותקרבון אלי פלגם" (דברים א, כב).

לטובה - "אז ישיר משה ובני ישראל" (שמות טו, א).

לרעה - "ותשא כל העדה" וגו' (במדבר יד, א).

אמר רבי חייא בר אבא:

"אכן השכימו השחיתו" (צפניה ג) - וכל השחתה שהיו עושין, בהשכמה היו עושין אותה.

אמר רבי אבא בר אהא:

אין את יכול לעמוד על אופיא של אומה זו.

נתבעין לעגל - ונותנין,

נתבעין למשכן - ונותנין.

תנא רבי יוסי בן חנינא הדא מתניתא:

"ועשית כפורת זהב טהור" (שמות כה, יז) - יבא זהב של כפורת, ויכפר על זהב של עגל."

רבי חגי בשם רבן שמעון בן גמליאל:

שלוש תרומות נאמרו בפרשה הזאת:

תרומת אדנים,

ותרומת שקלים,

ותרומת המשכן.

"דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה" וגו' (שמות כה, ב) - זו תרומת אדנים.

"מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי" (שמות כה, ב) - זו תרומת שקלים.

"וזאת התרומה אשר תקחו מאתם" (שמות כה, ג-ז) - זו תרומת המשכן.

"תרומת המשכן" - למשכן, מה שירצו יביאו⁶.

"תרומת שקלים" - לקרבן, מה שירצו יביאו⁷, אבל יד כולן שנה.

"תרומת אדנים" - לאדנים, "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט" (שמות ל, טו).

אמר רבי אבון:

אף בפרשה הזאת נאמר בה שלש תרומות.

"מחצית השקל תרומה לה' ...

יתן תרומת ה' ...

לתת את תרומת ה'" (שמות ל, יג-טו).

מימרא אגדת

מימרא אגדת

מימרא אגדת

קושיא
על רבי אבא בר
אחא

מימרא אגדת
המפיעת פסוקים

הגמרא מוסיפה
בעין התרומות

מימרא אגדת
[בבאור הפיעה של
העשיר לא ירבה ...]

⁶ הגהות הגר"א

⁷ הגהות הגר"א

5. ב: הלכה א'

קיום המצוות באדר ראשון ובאדר שני

פני משה

בט"ו בו וכו'. ופריך לא כן אמר ר' חלבו וכו' הכל יוצאין בי"ד בין עיירות בין כרכים שהוא זמן קריאתה לכל וה"ל פריך במגילה פ"ק והא במתני' לא קתני הכי:

לא בא. הא דר' חלבו אלא ללמדך וכו' כלומר דלא קאי אלא אמתני' דהתם דלקמן קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה וכו' וכדפרישית לעיל דבכה"ג הכל יוצאין בי"ד הואיל וכבר קראו בראשון וללמד שכל המצוות הנהוגות וכו' כדלעיל:

לא מסתברא לשעבר. כלומר לא מסתברא לומר אלא בדיעבד ולפי שנהגות ג"כ באדר הראשון והלכך הואיל וכבר קראו באדר הראשון הכל יוצאין בחזרת הקריאה בארבעה עשר בשני:

אלא לבא. בתמיה וכו' מסתברא לומר להבא ג"כ והיינו אפי' לכתחלה שיהו הכל יוצאין בי"ד והא תני וכו' שני ימים בי"ד ובט"ו קורין:

א"ל אף אנא סבר כן. דלכתחלה לא:

ויאות. דודאי הוא כך שהרי אלו משקראו בארבעה עשר אם חוזרין וקוראין בחמשה עשר שמא אין שומעין לו וכלומר דודאי מקום שנהגו לקרותה שני ימים וכו' דקאמר ה"ק אלו הקוראים בי"ד אם רוצין לחזור ולקרות בט"ו קורין דמה איכפת בכך יקראו ולא יברכו על הקריאה אבל אלו שהוקבע להן ט"ו צריכין לכתחלה לקרות בזמן הקבוע להן ור' חלבו דקאמר הכל יוצאין בי"ד היינו בדיעבד ובגוונא דאמרן שאם כבר קראו בראשון ואח"כ נתעברה השנה:

אם אומר את כן וכו'. כלומר ואם אתה אומר דלעולם אפי' לכתחלה הכל יוצאין אם קראו בי"ד נמצאת אתה עוקר זמן כרכים בידך שהוקבע להם יום ט"ו אלא כדאמרן:

"בְּחֻמְשָׁה עֶשֶׂר בּוֹ קוֹרִין אֶת הַמְּגִילָה בְּכַרְכִּים".

לא כן אמר רבי חלבו, ורב הונא ורב בשם רבי חייה רבה: הכל יוצאין בארבעה עשר שהוא זמן קריאתה!

לא בא אלא ללמדך,

שכל המצוות הנהוגות באדר שני, אין נהגות באדר ראשון.

רבי יוסה ורבי אחא הוון יתבין,

אמר רבי יוסה לרבי אחא:

לא מסתברא לשעבר, אלא להבא - לא⁸.

והא תני:

"מְקוֹם שֶׁנֶּהְגוּ לְקִרְוֹתָהּ שְׁנֵי יָמִים - קוֹרִין אוֹתָהּ שְׁנֵי יָמִים"!

אמר ליה:

אוף אנא סבר כן.

אמר רבי מנא:

ויאות, אילו בן חמשה עשר שקרא בארבעה עשר ולא קראה בחמשה עשר - שמא שומעין לו?! אם אמרת כן אתה עוקר זמן כרכים בידיך.

ציטוט ממשנתו

קוליא

על ממות

האמוראים

ממשנתו

תירץ

הסבר

ממות האמוראים

וקוליא

על ממות

האמוראים

הסכמה

על ההסבר

תירץ

על קולית רבי יוסה

פני משה

לא אמר אלא הנהיג. כרשב"ג אבל להלכה לא:
 אבל לענין שטרות וכו'. גרסי' להא בפ"ח דנדרים בהלכה ו' אהא דקתני התם קונם יין שאני טועם עד ראש אדר עד ראש אדר הראשון וכו'. ועלה קאמר אבל לענין שטרות כותבין אדר הראשון ואדר השני ולא שכותבין כך קאמר אלא ה"ק באדר הראשון ובאדר השני בשניהן כותבין אדר וקמ"ל דאדר הראשון אדר הוא קרוי ולא שבת ואף על גב דהראשון הוא התוספת כדמסיק בפ"ק דמגילה:
אלא שכותבין אדר השני תיניין.
 ואדר הראשון כותבין אדר סתם:
כותבין תי"ו. לסימן תיניין ודיו בכך:

6. ב: הלכה א'

מצוות של חודש אדר, באדר ראשון או אדר שני?

[לא בא אלא ללמדך,
 שכל המצוות הנוהגות באדר שני, אינן נוהגות באדר ראשון].

ציטוט
 מהסוגיה הקודמת

תנ"י:

הבאת ברייתא

**"דרבן שמעון בן גמליאל אומר:
 מצוות הנוהגות באדר שני - אינן נוהגות בראשון,
 חוץ מהספד ותענית שהן שווין בזה ובזה.**

רבי ברכיה בשם רב, ורבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי:
 הלכה כרבן שמעון בן גמליאל.

מימרא פסיקתית

רב חגא דצפורי אמר:
 הנהיג רבי חנינה בצפורין כהדא דרבן שמעון בן גמליאל.

מימרא פסיקתית
 על פי מקהה שקיה

לא אמר אלא: "הנהיג",
 הא ל'הלכה' - לא!

דחיה

**אבל לענין שטרות,
 כותבין אדר ראשון ואדר שני סתם.
 רבי יהודה אומר:
 אדר ראשון - סתם, אדר שני - תניין".**

המשך הברייתא

7. ג. הלכה א' פרשנות המשנה

פני משה

מתקנין וכו' אלו הן צרכי רבים וכו'. גרסי' להא בפ"ק דמ"ק והתם הוא דשייך להני דיוקי דמדויק לקמן ולא כבר ציינו וכו' ואגב מייתי נמי הכא כן:
 דנין דיני ממונות וכו'. כלומר הואיל ובסוף השנה לחדשים הוא נפנין לכל אלו דקחשיב להו לפי עת הצורך ואם לא היה להן פנאי להתעסק בהן מקודם וכן בימי חול המועד נפנין לדברים כאלו לפי שיש להן פנאי וכדקתני הכי בריש מ"ק:
 ומפרקינן את המנועול מעל גבי האימום. מן הדפוס שנתנו עליו אבל אין מחזירין אותו דזה כמלאכה גמורה היא וחלוקה זו על ימי חול המועד קאי:
 ומציינין על הקברות. דקחשיב נמי התם:
 ופריך ולא כבר ציינו מאדר. כדתנינן במתני':
 תיפתר שירד שטף של גשמים ושטפו. להציון שציינו באדר וחוזרין ומציינין במועד:
 יוצאין אף על הכלאים. דקתני נמי התם ופריך ולא כבר יצאו באדר כדתנינן במתני':
 תיפתר שהיתה השנה אפילה. מאוחרת ולא היו הצמחין ניכרין באדר ולפיכך יוצאין עליהן במועד שאח"כ:

"ובחמשה עשר בו - ... [מתקנין את הדרכים, ואת הרחובות, ואת מקוות המים, ועושין כל צרכי רבים. ומציינין את הקברות, ויוצאים אף על הכלאים]."

ציטוט ממשנתנו

אלו הן "צרכי הרבים"?

שאלה

דנין דיני ממונות,
 ודיני נפשות,
 דיני מכות,
 ופודין ערכין וחרמים והקדישות,
 ומשקין את הסוטה,
 ושורפין את הפרה,
 ועורפין עגלה ערופה,
 ורוצעין עבד עברי,
 ומטהרין את המצורע,
 ומפרקינן את המנועול מעל גבי האימום, ואין מחזירין אותו.

תשובה
פרשנות המשנה

תמן תנינן:
 "משקין בית השלחין ...
 ומציינין על הקברות" (מועד קטן ב.).
 לא כבר ציינו מאדר!

סתירה
בין משנתנו למשנה
במ"ק

והיפתר:
 שירד שטף של גשמים ושטפו.

תיצה

"יוצאין אף על הכלאים" (מועד קטן ב.).
 לא כבר יצאו מאדר!

סתירה
בין משנתנו למשנה
במ"ק

תיפתר:
 שהיתה השנה אפילה ואין הצמחין ניכרין.

תיצה

**8. ג. הלכה א'
ציון הקברות**

פני משה

מנין לציון. מנין לנו רמז מן התורה לציון הקברות. וגרסיי' להא נמי לעיל בריש פ"ה דמעשר שני ובפי' בתרא דסוטה בהלכה א':
טמא טמא יקרא. מכפל המקרא דרשיי' שתהא טומאה קוראה לך כלומר שיהו עושין סימן על הטומאה כדי שיהא מרגיש ופורש ממנה:

ועברו העוברים בארץ. ביחזקאל כתיב שהיה מתנבא לעתיד שיעשו ישראל ציונים על עצמות הפגרים המושלכין ורמזו הוא שלא בא הכתוב אלא להזהיר וללמד שיהו עושין ציון לטומאה וכתבי' עצם מכאן שמציינין על העצמות אם יש בהן רובע הקב או שהן רוב בנין ורוב מנין שמתמאין באהל כדתנן בפ"ק דאהלות:

אדם מכאן שמציינין על השדרה ועל הגלגולת. כשהן שלמים שמתמאין באהל:
ובנה מלכתן שמציינין ע"ג אבן קבועה. בקרקע כדרך הבנין וכדמסיים ואזיל שאם אתה אומר ע"ג אבן תלושה אף היא הולכת ומתגלגלת למקום אחר ויחזיק טומאה בחנם למקום טהרה ומקום הטומאה יחזיק לטהרה:

אצלו. ולא כתיב עליו מכאן שהציון יהא במקום טהרה ולא על מקום טומאה ממש שלא להפסיד את הטהרות שאם הציון על הטומאה ממש לפעמים אינו מרגיש ובא פתאום על הציון ויטמא הטהרות אשר הוא נושא ולפיכך עושין הציון רחוק קצת מן הטומאה וכשבא אל הציון מרגיש ואינו הולך לשם:

ציון מכאן לציון. כלומר לציון של סיד ששופכין שם ע"ג הקרקע מדלא כתיב ובנה אצלו מצבה:

ומצא. ואם מצא אבן אחת מצויינת בסיד על גבה ואף על פי שאין מקיימין כן שאין עושין בתחילה לסימן על האבן המאהיל עליה טמא לפי שאני אומר מת מצויין וכו'. ושם גריס מת קמצוץ היה נתון תחתיה והיינו הך כלומר שיש שם טומאה קמוצה וטמונה תחתיה ואף על גב שאין עושין ציון על מקום הטומאה ממש היינו אם עושין אותו על פני השדה ומטעמא דלעיל אבל באבן שהוא גבוה מן הקרקע ורואה את הציון מיד כשפוגע בו ואין כאן שום הפסד טהרות חיישינן שמא נתן האבן ע"ג הטומאה ממש וצייין עליה:

היו שתים. אבנים המאהיל עליהן טהור דתלינן משום הטומאה שביניהן עשה הסימן ולפיכך המאהיל ביניהן טמא:

אם היה חורש בנתיים. שהמקום שביניהן הוא נחרש הרי הן כאבנים יחידיות וכו' ומיירי שהיה הסייד שפוך על ראשי האבנים ומרודד לכאן ולכאן ולפיכך תלינן שמחמת החורש הוא שנקלף מן האבנים ונפל ביניהן ולא היה שום טומאה ביניהן ולפיכך ביניהן טהור וסביבותיהן טמא. ואית דגרסיי' היה חרש ביניהן שזהו לעד שאין זה ציון להמקום שביניהן אלא בנין הוא דלטומאה עושין ציון בסיד. ובתוספתא דמכלתין פ"ק יש גי' בדפוס מצא אבן אחת מצויינת אף על פי שאין מקיימין המאהיל עליה טהור מצא שתים המאהיל ביניהן טמא על גביהן טהור. וט"ס הוא והג"י הנכונה כמ"ש כאן:

תני. בתוספתא שם:

אין מציינין על הבשר. אם היה כזית בשר מצומצם אין מציינין עליו ולפי שסופו שיתעכל ויחסר:

ולא נמצא מטמא טהרות למפרע. אותן הטהרות שנעשו כשהאהיל מקודם שנתעכל. וכן לגירסת הספר שמא נתעכל הבשר ולא נמצא וכו' כשיחזרו עליו ויראה שעדיין לא נתעכל:

א"ל מוטב שיתקלקלו לשעה. אם לא יצייין ואל יתקלקלו בו לעולם שהרי ודאי סופו להתעכל ואם יעשה עליו ציון יטמא אח"כ כל הטהרות על גביו בחנם:

ציטוט ממלשנא

שאלה

תשובה 1

רבי ברכיה, רבי יעקב בר בת יעקב בשם רבי הונאי דברת הונין.
רבי יוסה אמרי לה רבי יעקב בר אחא בשם רבי הונאי דברת הונין.
רבי חזקיה, רבי עוזיאל בריה דרב הונאי דבית הונין בשם רבי הונאי דבית הונין:
"וטמא טמא יקרא" (ויקרא יג) - כְּדִי שֶׁתְּהֵא הַטּוֹמְאָה קוֹרְאָה לְךָ בְּפִיָּה, וְאוֹמְרֵת לְךָ פְּרוֹשׁ!

תשובה 2

רבי אילא בשם רבי שמואל בר נחמן:
"ועברו [דף ג' ע"א] **העוברים בארץ ורואה עצם אדם ובנה אצלו ציון"** (יחזקאל לט).
"עצם" - מכאן שמציינין על העצמות.
"אדם" - מיכן שמציינין על השדרה והגלגולת.
"ובנה" - מיכן שמציינין על גבי אבן קבועה.
אם אומר את על גבי אבן תלושה - אף היא הולכת ומטמא במקום אחר!
"אצלו" - למקום טהרה.
"ציון" - מיכן לציון.

הבאת בריתא

"ומצא אבן אחת מצויינת, אף על פי שאין מקיימין בו, המאהיל עליה - טמא, אני אומר: מת היה נתון תחתיה."

היו שתים, המאהיל עליהן - טהור, וביניהן - טמא, אם היה חורש בינתיים - הרי הן ביחידיות, ביניהן - טהור, ועל גביהן - טמא"⁹.

הבאת בריתא

תני:
"אין מציינין על הבשר, שמא נתעכל הבשר".

קושא

רבי יוסטא בר שונם בעא קומי רבי מנא:
ולא נמצא מטמא טהרות למפרע?!

תיחא

אמר ליה:
מוטב שיתקלקלו בו לשעה, ואל יתקלקלו בו לעולם.

⁹ לפי הגירסאות שמביא שוטנשטיין

פני מטה

9. ג. הלכה ב'

עליה בית דין במציאת כלאים בשדות

מתני'

א"ר יהודה בראשונה היו עוקרין את הכלאים ומשליכין לפני בעלי השדות כדי שיתביישו ולהן היו שתי שמחות אחת שהיו מנכשין להן שדותיהן ואחת שהיו נהנין מהן ונותנין לפני בהמתן כדקאמר בגמ' והתקינו שיהיו משליכים אותם על הדרכים. ומשרבו עוברי עבירה אף על פי שהיו עוקרין ומשליכין על הדרכים עדיין היו שמחים שמנכשין להן שדותיהן התקינו שיהיו מפקירין את כל השדה של הזורע כלאים בתוכה והפקר בית דין הפקר כדילף בגמ':

גמ'

תני אמר ר' יהודה וכו'. כדמפרש במתני': **מנין שהפקר בית דין הפקר כתיב וכל אשר לא יבא וכו'.** גרסינן לכל הסוגיא זו לעיל בריש פרק ה' דפאה אמתני' דראש הפרק גדיש שלא לוקט תחתינו. שאסף את העמרים והגדיש אותן במקום אחד בתוך השדה במקום שעדיין לא לקטו העניים את הלפט. כל הנוגעות בארץ הרי היא של עניים וכדמפרש לקמן שקנס קנסו אותו חכמים לפי שהגדיש ע"ג הלפט ולפיכך כל השבלים הנוגעות בארץ כלקט דיינינן להו ואפי' הגדיש חטים ע"ג שעורים כל החטים הנוגעים בארץ לעניים ולקמן בסוף הלכה כאן מדייק אם כהפקר גמור היא לענין שפטור ממעשר או לא:

יחרם כל רכושו וכו'. משום דרשות ביד ב"ד להפקיר אם עוברין על דבריהן:

מנין שהיא פטורה מן המעשרות. על כל הפקר ב"ד בעלמא קאי דמנין שהוא כהפקר גמור ופטור מן המעשרות:

שמע לה מן הדא. ששינוי בפ"ק דסנהדרין והובא בכמה מקומות אין מעברין את השנה בשביעית לפי שמאריכין עליהן איסור שביעית בעבודת קרקע וכיוצא בזה:

ולא במוצאי שביעית. שהיא שנת השמינית כדמפרש טעמא לקמיה:

ואם עיברוהו ה"ז מעוברת. והשתא מדקאמר בדדיעבד ה"ז מעוברת וחדש אחד שהוא מוסיף על השנה לא פטור ממעשרות הוא בתמיה שהרי שנת שביעית אינה נוהגת במעשרות ואם כן החדש שהוא מוסיף בה מפקיעו מהמעשרות אלמא דהפקר ב"ד הפקר גמור הוא ופטור מהמעשרות ולקמן פריך עלה:

עד כדון שביעית. דאיכא נמי טעמא להא דאין מעברין לכתחלה מהאי גופא דאמרן שלא להפקיע מן המעשרות בחדש אחד יותר:

מוצאי שביעית מאי. טעמא שאין מעברין לכתחלה והרי שמינית חייבת במעשרות: **שלא לרבות באיסור חדש.** לפי שהישן כבר כלה וכשמעברין בשמינית מאריכין עליהם איסור חדש עד אחר העומר:

הדא דאת אמר. שאין מעברין בשביעית: אבל משהתיר רבי להביא ירק מח"ל לארץ. כדאמרין לעיל בפ"ו דשביעית בהלכה ד':

היא שביעית היא של שאר שני שבוע. הכל שוה ודין אחד להם דהואיל ושכיחי שמביאין מח"ל לארץ אין חילוק ביניהן ומעברין בשביעית:

רבי מנא. מוסיף ואומר הדא דאת אמר לא בשביעית ולא במוצאי שביעית בראשונה הוא שהיו השנים כתיקנן בבישול התבואה והפירות בזמן ואז היו מקפידין בעיבור השנה בשביעית ובמוצאי שביעית מטעמא דאמרן אבל עכשיו שבלאו הכי אין השנים כתיקנן שלפעמים מתאחרין להתבשל התבואה והפירות אין חילוק בין שביעית לבין שאר שני שבוע וכן במוצאי שביעית ומעברין לפי צורך הזמן **וכן תני בברייתא דשל בית ר"ג עיברוהו במוצאי שביעית מיד:**

משנה

משנה

אמר רבי יהודה:

בראשונה - היו עוקרין ומשליכין לפניהו. משרבו עוברי עבירה - היו משליכין לדרכים. התקינו - שיהו מפקירין את כל השדה.

גמרא

"אמר רבי יהודה" כו'.

ציטוט משנתנו

תנ"א:

הבאת ברייתא המפיעת את המשנה

"אמר רבי יהודה:

בראשונה - היו עוקרין ומשליכין לפניהו, והיו שמחים שתי שמחות, אחת - שהיו מנכשין שדותיהו, ואחת - שהיו נהנין מן הכלאים. משרבו עוברי עבירה - היו משליכין על הדרכים, אף על פי כן היו שמחים, שהיו מנכשין שדותיהו, התקינו שיהו מפקירין כל השדה כולה."

ומניין שהפקר בית דין הפקר?

שאלה

דכתיב: [דף ג' ע"ב] "וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים פעצת השרים והקנים - יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה" (עזרא י, ח).

תשובה

מניין שהיא פטורה מן המעשרות?

שאלה

רבי יונתן בריה דרב יצחק בר אחא שמע לה מן הדא: "אין מעברין את השנה לא בשביעית ולא במוצאי שביעית, ואם עיברוהו - הרי זו מעוברת". והודש אחד שהוא מוסיף לא פטור ממעשרות הוא!?

תשובה

פרשנות הבריותא

עד כדון ניחא "שביעית",

שאלה

"מוצאי שביעית" - מאי?

אמר רבי בון שלא לרבות באיסור 'חדש'.

תשובה

רבי זעירה בשם רבי אלעזר:

פרשנות

הדא דאת אמר - עד שלא התיר רבי להביא ירק מחוצה לארץ לארץ, אבל משהתיר רבי להביא ירק מחוצה לארץ לארץ - היא "שביעית", היא של שאר שני שבוע.

מצמצמת

10 אמר רבי מנא:

פרשנות

הדא דאת אמר - בראשונה שהיו השנים כתיקנן, אבל עכשיו שאין השנים כתיקנן - היא "מוצאי שביעית", היא שאר שני שבוע.

מצמצמת

תנ"י:

"של בית דבן גמליאל - עיברוהו במוצאי שביעית מיד."

סיוע לפרשנות

מבריותא

פני משה

אמר ר' אבון אין מן הדא לית ש"מ כלום. אדלעיל קאי ואהא דמייתי ראייה מכאן דהפקר ב"ד פטור מן המעשרות מדקתני ואם עיברוה ה"ז מעוברת ודחי לה ר' אבין דאין מן הדא לית כאן ראייה ולא שמעית מינה כלום דשאני התם לפי שיש לעיבור השנה רמו מן התורה דכתיב שמור את חדש האביב שמרהו לחדש ניסן שיבא בחידושו שיהא החדש הזה בזמן האביב ויהיה בו מן החדש ולפיכך אפי' בשביעית אם עיברוה לצורך מעוברת היא ולעולם בעלמא אין הפקר ב"ד כשאר הפקר להיות פטור מהמעשרות:

והיידא אמרה. ומהיכן שמענו זה דהפקר ב"ד פטור מהמעשר:

דא. מכאן מהאי מתני' דפאה שמעינן לה דקתני גדיש וכו' כדפרישית לעיל וקאמר עלה ר' אמי בשם רשב"ל דב"ש היא דס"ל בפ"ו שם הפקר לעניים הפקר גמור הוא אלמא דמשום הפקר ב"ד נגעו בה שחכמים הפקירו ואמרו כל הנוגעות בארץ הרי הן של עניים והוי כשאר הפקר ופטור מהמעשרות:

א"ל רבי יוסי שמענו שהוא פטור ממעשרות. בתמיה וכו' שמענו השתא לדידך שיהא לקט זה כשאר לקט ופטור ממעשרות זה ודאי לא שמענו וכדמסיק ואזיל:

דברי הכל משום קנס וכב"ה וכו'. כלומר עיקר הדין דהאי מתני' שכל הנוגעות בארץ הרי הן של עניים לד"ה היא ובין ב"ש ובין ב"ה מודים בזה וטעמא משום קנס הוא שלא היה לו לעשות גדיש על מקום הלקט של העניים ולעניין מעשרות יכלנא מימר לך דלבי"ש אפשר דס"ל כשאר הפקר דיינין להו דכל שהוא לעניים פטור הוא אבל לב"ה דאמרו בפ"ו שם כל הפקר שאינו אלא לעניים לאו הפקר גמור הוא לפוטרו ממעשרות עד שיופקר אף לעשירים כשמיטה אימא אין הכי נמי כאן דלבי"ה עניים מעשרין ואוכלין לפי שאותן שאינן לקט ממש מתחייבין מדינא במעשרות ומכיון שנתערבו מעשרין את הכל וא"כ אחתי לא שמעינן מידי מהאי מתני' דהפקר ב"ד פטור מן המעשרות:

אמר רבי אבון:

אין מן הדא - לית את שמע מינה כלום!

"שמור את חדש האביב" (דברים טז) - שומריהו שיבוא בחידושו.

והיידא אמר דא?

"גדיש שלא לוקט תחתיו, כל הנוגעות בארץ - הרי הן של עניים" (פאה ה, א).

ואמר רבי אמי בשם רבי שמעון בן לקיש:

דבית שמאי היא,

דאי כבית הלל, עניים מעשרין ואוכלין!

ואמר ליה רבי יוסי:

שמענו שהוא פטור ממעשר דברי הכל,

משום קנסא.

דחית ההוכחה
שרבי זענן הביא
מהב"משאלה
השאלה לעיל חוזרת

תשובה

פני משה

10. ג: הלכה ג'

פרשנות המשנה - דין "קטן" במחצית השקל

משנה

**בְּחֻמְשָׁה עֶשֶׂר בּוֹ - שׁוֹלְחָנוֹת הָיוּ יוֹשְׁבֵין בְּמִדְיָנָה.
בְּעֶשְׂרִים וְחֻמְשָׁה בּוֹ - יֹשְׁבוּ בְּמִקְדָּשׁ.
מִשִּׁישְׁבוּ בְּמִקְדָּשׁ - הִתְחִילוּ לְמִשְׁכּוֹן.**

אֵת מִי מְמַשְׁכְּנִין?

**לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵלִים, וְגֵרִים וְעֶבְדִּים מְשׁוֹחָרְרִים,
אֲבָל לֹא - נָשִׁים וְעֶבְדִּים וְקֹטְנִים.**

**כֹּל קֶטָן שֶׁהִתְחִיל אֲבִיו לְשַׁקֹּל עַל יָדוֹ - שׁוֹב אִינוֹ פּוֹסֵק.
אִין מְמַשְׁכְּנִין אֶת הַכֹּהֲנִים מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם.**

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה:

הַעִיד בֶּן בּוֹבְרֵי בִּיבְנָה, כֹּל כֹּהֵן שֶׁשׁוֹקֵל - אִינוֹ חוֹטֵא.

אָמַר לוֹ רַבִּן יוֹחָנָן בֶּן זִכְאִי:

לֹא כִּי, אֲלֵא כֹּל כֹּהֵן שֶׁאִינוֹ שׁוֹקֵל - חוֹטֵא.

**אֲלֵא שֶׁהַכֹּהֲנִים דּוֹרְשִׁין מִקְרָא זֶה לְעַצְמָן: "וְכֹל מִנְחַת כֹּהֵן כְּלִיל תְּהִיָּה לֹא תֹאכַל" (ויקרא ו, טז) -
הוֹאִיל וְעוֹמֵר, וְשֵׁתֵי הַלֶּחֶם, וְלֶחֶם הַפָּנִים שְׁלֵנוֹ הֵם, הֵיךְ נֶאֱכָלוּ?**

גְּמָרָא

ציטוט ממשנתנו

"אִין מְמַשְׁכְּנִין אֶת הַקֹּטְנִים".

דיוק

הָא לְתַבּוּעַ - תּוֹבְעִין.

פרשנות מצמצמת

הָדָא דְתִימְר: בְּשֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת,

אֲבָל אִם לֹא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת - לֹא בְּדָא.

וְלִמְשַׁכּוֹן, אִין מְמַשְׁכְּנִין אֵף עַל פִּי שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת¹¹.

פרשנות על המשנה

כִּינִי מִתְנִיתָא:

"אִין מְמַשְׁכְּנִין אֶת הַכֹּהֲנִים, מִפְּנֵי דְרֶךְ הַכְּבוֹד".

מתני'
בחמשה עשר בו שולחנות יושבין במדינה. בכל ערי ישראל היו החלפנים יושבין שהן מחליפין מחצית השקל לאנשים שמביאין כל אחד ממטבע מדינתו ואינו יודע כמה מהם למחצית השקל והשלחנות אלו היו תובעין בנחת כל מי שיתן להם מקבלין ממנו ומי שלא נתן אין כופין אותו ליתן:
בעשרים וחמשה בו ישבו במקדש. וזהו ירושלים נקרא מקדש וישבו לגבות והתחילו למשכן למי שאינו רוצה ליתן ולוקחין עבטו בעל כרחו ואפי' כסותו:
את מי ממשכנין לויים וכו'. ולאפוקי ממ"ד בהלכה דלקמן דמפרש כל העובר על הפקודים כל דעבר על פקודיא אלא כמ"ד כל דעבר בימא יתן:
אבל לא נשים. דכתיב ונתנו איש כופר נפשו ולא אשה ולא עבדים שאינן משוחררין שאינן חייבין אלא במצות שהנשים חייבות בהן:
וקטנים. אין ממשכנין אותן בשלא הביאו שתי שערות אבל אם הביאו שתי שערות הרי הן כגדולים מבן י"ג ואילך כמו בכל מיני חיובין ועונשין וממשכנין אותם כדאמר בגמ':
שוב אינו פוסק. מליתן בשבילו בכל שנה ושנה עד שיגדיל ויתן על עצמו:
ואין ממשכנין את הכהנים. אף על פי שתובעין אותן ליתן אם לא נתנו אין ממשכנין אותם מפני דרכי שלום מפני שעבודת הקרבנות עליהם מוטל וחולקין להם כבוד ובגמ' אמרו שכך צריך לשנות במתני' מפני דרך הכבוד ולפיכך אינו חושב התנא בסוף פרק הנוזקין לזה בדברים שאמרו שם מפני דרכי שלום:
גמ'
הא לתבוע תובעין. כל אלו שאמרו אין ממשכנין אותן אבל לתבוע אותם שיתנו תובעין ואם נתנו נתנו והא דתנינן לקמן אף על פי שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים אם שקלו מקבלין מידם ומפרש לה התם דדייקין הא תובעין אין תובעין אותן ליתן היינו בקטן שלא הביא שתי שערות וכדלקמיה:
הדא דתימר בשהביא שתי שערות. כלומר וקטן שאמרנו דלתבוע תובעין אותו היינו בקטן שלא הגיע לכלל שנים והוא משנת י"ג ויום אחד והביא שתי שערות דלענין שאר דינים קטן מיקרי ובקטן כגון זה תובעין אותו:
אבל אם לא הביא שתי שערות לא בדא. אמרו שתובעין אותו דמכיון שלא הגיע לכלל שנים ושתי שערות גייכ לא הביא קטן ממש הוא ואפי' לתבוע אין תובעין אותו:
ולמשכן. ולענין למשכנו לעולם בעינן עד שיביא שתי שערות והיינו אפי' כבר הגיע לכלל שנים אכתי לאו גדול מיקרי ועד שיביא שתי שערות שאז הוא גדול לכל עונשין שבתורה ולחיובים וממשכנין אותו עד שיתן:
כיני מתניתא. כן צריך למיתני במתני' אין ממשכנין את הכהנים מפני דרך הכבוד וכדפרישית במתני':

¹¹ גירסת הדפוס. הגהות הגר"א ותקלין חדתין גורסים: עד שיהא בן עשרים.

פני משה

מתני' אמר רבי יהודה העיד בן בוכרי ביבנה כל כהן ששוקל אינו חוטא. דס"ל שאינו מחויב כלל לשקול וס"ד אמינא דאינו רשאי לשקול לפי שמתרומת הלשכה היו באין ג"כ העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ויש מהן אכילה לכהנים ומכיוון דכתיב גבי מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל אלו היו נותנין שקליהם לתרומת הלשכה לא היה מותר להם לאכול שירי העומר ושתי הלחם ולחם הפנים קמ"ל דאעפ"כ אינו חוטא. ואית דמפרשי דסד"א דמכיון שאינו חייב לשקול אם שוקל נמצא קרבן צבור קרב משל יחיד קמ"ל שאינו חוטא לפי שמוסר אותו מחצית השקל לצבור לגמרי ולא חיישינן שמא לא ימסור יפה יפה:

לא כי אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא. דמיחייב הוא דכתיב כל העובר על הפקודים ודריש ליה כל העובר בים סוף יתן והכל בכלל כהנים לויים וישראל וכדקאמר בגמרי' להאי מ"ד:

לעצמן. להנאתם דכתיב כל מנחת כהן וכו' אבל האי לאו דרשה הוא דדוקא במנחת כהן לבדו הוא דאמר קרא כליל תהיה לא תאכל אבל לא באותה שיש לו שותפות בה עם הצבור וכן הלכה שהכהנים ג"כ חייבים לשקול ותובעין אותן אבל אין ממשכנין אותן כדתנינן במתני' דלעיל:

גמ' טעמא דרבן יוחנן בן זכאי. דאף הכהנים חייבין דכתיב זה יתנו למנן זה י"ב שבטים יתנו ואף הכהנים בכלל שבט לוי הן:

כן משיבין חכמים לר' יהודה. שאמר בשם עדות בן בוכרי וס"ל כוותיה דטעמא שאין הכהן בכלל החיוב משום שהמנחות באין מתרומת הלשכה והאיך יהיו שריים נאכלין לכהנים וכדפרישית במתני' וחכמים משיבין לו דלא היא כשם שמצינו חילוק בין חטאת יחיד שמתה ובין חטאת הצבור שהיא רועה כשאירע איזה פסול ומקריבין אחרת תחתיה לפי שאין חטאת הצבור מתה כך הוא במנחות מנחת יחיד של כהן הוא שקריבה כליל ואין מנחת צבור קריבה כליל והן אלו ששיריהם נאכלין לכהנים ויש לכהן חלק בהן כדאמרן במתני':

וקשיא. על הא דאמרו חטאת צבור אינה מתה ומשיבין כך לר' יהודה וכי משיבין לאדם דבר שאינו מודה בו דהא הכי תנינן לעיל בריש שני שעירי שאין חטאת צבור מתה ר' יהודה אומר תמות ולא משני מידי: **והוא מותיב לון תו.** וכן מצינו שהשיב להם עוד ר' יהודה דכי לא נדבת יחיד הוא וכלומר דנהי דאמרייתו דלענין מה ששיריים משל מנחת הצבור נאכלין לכהנים לא קשיא דלא נאמר פסוק זה לא תאכל אלא במנחת הכהן לבדו אבל מ"מ הא קשיא דהיאך קרבנות צבור קריבין משל נדבת יחיד דכיון שאין הכהן מחוייב לשקול נדבת יחיד בתרומת הלשכה איכא:

ואינן מתיבין ליה. דהא נמי לא קשיא דמכיון שנמסרה לצבור וכו': **כל דעבר בימא יתן ואידך אמר וכו' מ"ד כל דעבר בימא מסייע לרבן יוחנן בן זכאי.** דמחייב לשקול ואידך מסייע לבן בוכרי וקמ"ל דבהאי פלוגתא גופה היא דפליגי:

11. ג: הלכה ג'

עיון במחלוקת התנאים רבי יהודה ורבי יוחנן בן זכאי

"אמר רבי יהודה:

העיד [בן בוכרי ביבנה, כל כהן ששוקל - אינו חוטא.

אמר לו רבן יוחנן בן זכאי:

לא כי, אלא כל כהן שאינו שוקל - חוטא.

אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן:

"וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל" (ויקרא ו, טז) -

הואיל ועומר, ושתי הלחם, ולחם הפנים שלנו הם, היאך נאכלין?]

פרשנות

אמר רבי ברכיה:

טעמא דרבן יוחנן בן זכאי:

"זה יתנו" (שמות ל, ג) - **"ב שבטים יתנו.**

קשיא

רבי טובי בשם רב המננא:

פן משיבין חכמים לרבי יהודה,

חטאת יחיד - מתה,

אין חטאת צבור מתה.

מנחת היחיד - קריבה כליל.

ואין מנחת הצבור קריבה כליל!

קשיא על

הקשיא

[לא מובא תנ"ך

בגמרא]

וקשיא,

משיבין לאדם דבר שאינו מודה בו?!

דתנן:

"שאיין חטאת צבור מתה, רבי יהודה אומר: תמות" (יומא סב.)!

[דף ד' ע"ב]

והוא מותיב לן:

זו - לא נדבת יחיד היא,

ואינן מתיבין ליה, פיון שנמסרה לציבור - פמי שהיא נדבת צבור.

תיחז

סיוע

פתיב: "פל העבר על הפקדים"¹² (שמות ל, יד).

רבי יהודה ורבי נחמיה.

חד אמר: פל דעבר בימא - יתן.

וחרנא אמר: פל דעבר על פיקודייה - יתן.

מאן דאמר: "פל דעבר בימא יתן" - מסייע לרבן יוחנן בן זכאי.

מאן דאמר: "כל דעבר על פיקודייה יתן" - מסייע לבן בוכרי.

¹² כל העבר על-הפקדים מכו עשרים שנה ומעלה יתן תרומת ה'.

12. ג, ב – ד, א הלכה ד' 'קטן' – תובעין ממנו מחצית השקל או לא?

פני משה

מתני'

אף על פי שאמרו וכו' אם שקלו מקבלין מידם. ובגמ' מדייק הכא הא לתבוע אין תובעין אותן ורמי עליה מדיוקא דמתני' דלעיל בהלכה ג' ומשני:

הנכרי והכותי וכו' ואין מקבלין מידן קיני זבין וכו'. בגמרא מוקי לה דהך סיפא אכותיים קאי דאין זבים וזבות בנכרים דלא נהיגי בהן: זה הכלל כל שהוא נידר ונידב מקבלין מידן. האי אתיא כמ"ד דדריש איש איש לרבות את הנכרים שנודרים נדרים ונדבות כישאל ואין לי ולנו לבנות בית לאלהינו ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלים ולמדו איש נדריהם מנין לרבות העופות והמנחות והיין ולבונה והעצים ת"ל לכל נדריהם ולכל נדבותם אבל הלכה כמ"ד אין מקבלין מהן אלא עולות נידר ונידב בלבד ועולות העוף בכלל אבל אין מקבלין מהן שאר קרבנות כלל ונכרי שהביא שלמים מקריבין אותן עולות מפני שהנכרי לבו לשמים:

וכן הוא מפורש על ידי עזרא. כשרצו הכותיים לסייע אותם ושלחו ואמרו להם נבנה עמכם כי ככם נדרוש לאלהיכם השיבו להם לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלים ולמדו מכאן שלבדק הבית אין מקבלין כלל מהם ולא לבדק חומות ירושלים: ואלו חייבין בקבלון. לשון קל בון הוא וזהו דבר מועט שמוסיפין על מחצית השקל לפי שחצי השקלים הכל צריכין להם שיתן כל אחד ואחד חצי שקל שהוא חייב ומפני כך כשהיה אדם הולך אצל השלחני ומצרף השקל בשני חצאין נותן לו תוספת על השקל ואותה התוספת נקראת קבלון ולפיכך שנים שנתנו שקל שלם על שניהם חייבין בקבלון כדקתני לקמן:

אבל לא כהנים וכו'. דמכיון דלאו בני חיובא ניהו להיות ממשכנין אותן על השקלים פטורין הן מקבלון אם שנים מהן נתנו שקל שלם: השוקל על ידי כהן וכו'. שנתן שקל שלם עליו ועל ידי הכהן או עיני אשה וכו' פטור הוא מקבלון ואף על גב דאיהו בר חיובא הוא הואיל ושקל ג"כ בשביל בר פטורא פטור:

על ידו ועל יד חבירו. וזהו כדפרישית שנתן שקל שלם בשבילו ובשביל חבירו שהלווהו חייב בקבלון אחד אבל אם נותן הוא מחצית השקל שקצוב בתורה פטור הוא מן הקבלון דכתיב זה יתנו כזה יתנו ולא יותר:

ר' מאיר אומר נותן שני קלבונו. דס"ל לר"מ הנותן מחצית השקל חייב בקבלון ולפיכך שנים ששקלו שקל שלם חייבין שני קלבונו ואין הלכה כר"מ:

נתן סלע ליטול שקל. שנותן שקל שלם והוא סלע להקדש ושיחשבו לו מחצית השקל שהוא חייב. וליטול שקל כלומר מחצית השקל שהוא שקל הקצוב ממה שיגבה מן האחרים שיחזירו לו מההקדש חייב הוא בשני קלבונו מפני שמה שאמרנו בשקל שקל שלם אינו חייב אלא בקבלון אחד להת"ק היינו כששוקל כולו להקדש כגון שנים ששקלו על שניהם אבל זה שנוטל חצי שקל אחד מן ההקדש נותן הוא שני קלבונו:

השוקל על ידי עני וכו'. כלו' ששקל בשבילו ובשביל העני או שכינו וכו' שנתן להם במתנה פטור מן הקבלון שהרי זה נתן חצי שקל במתנה כדי להרבות בשקלים:

ואם הלום. שנתן להם בדרך הלואה עד שיחזירו לו אם תשיג ידם הרי זה כשנים ששקלו וחייב בקבלון:

האחין השותפין. כך היא הגי' כאן בכל הספרים ובבכורות פרק ט' הגירסא האחין והשותפין ופירושו האחין שחלקו בכספים שהניח להן אביהן וכן השותפין שנשתתפו במעות ועירבום ביחד ועדיין לא נשתנו המעות שלא הוציאום חייבין הן בקבלון ופטורין ממעשר בהמה כגון שחלקו האחין וחזרו ונשתתפו בהמות לגדלם ולפטמן או השותפין שנשתתפו בהמות דכתיב גבי בכור יהיה לך ומוקמי' האי קרא במעשר בהמה ודרשינן יהיה לך ולא של שותפות:

וכשפטורין הן מקבלון. כגון שלא חלקו בשל אביהם כלום שאז ממון אביהם בחזקתו עומד והרי זה כאב ששקל עי"י בניו ועי"י שכינו שפטור הוא מקבלון וחייבין הן במעשר בהמה דדרשינן יכול אפי' קנו מתפיסת הבית של אביהם ת"ל יהיה מ"מ. וכן השותפין כשחייבין במעשר בהמה כגון שנשתתפו במעות וקנו בהמות ממעות השותפות חייבין הן במעשר שהרי ברשותן נולדו והרי הן כאיש אחד ופטורין הן מקבלון שהרי נשאו ונתנו במעות השותפות ונשתתפו עין המעות:

מעה כסף. אחד מכ"ד בסלע שהסלע ד' דינרין הדינר שש מעה כסף ומשקל המעה ט"ז שעורות בינוניות:

וחכ"א חצי מעה. אחד ממ"ח בסלע והלכה כחכמים:

גמ'

הא לתבוע. אותן אינן תובעין מדקתני אם שקלו מקבלין מידן משמע אם שקלו מעצמן אבל אין תובעין אותן ליתן א"כ קטיא דיוקא דמתני' דהכא ודלעיל אהדדי (דהכא) [דלעיל בהלכה ג' דייקנן אין ממשכנין אותן הא לתבוע תובעין והכא דייקנן במתני' הא לתבוע אין תובעין: כאן. מתני' דלעיל בקטן שלא הגיע לכלל שנים וכשהביא שתי שערות דלקטן כה"ג תובעין וכאן במתני' דהכא כשלא הביא שתי שערות וקתני לישנא דמקבלין גם אנשים ועבדים משום קטנים דקחשיב להו בחדא בבא:

משנה

אף על פי שאמרו: "אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים".
אבל אם שקלו - מקבלין מידן.

הנכרי והכותי ששקלו - אין מקבליו מהן.
ואין מקבליו מידן - קיני זבין וקיני זבות וקיני יולדות,
וחטאות ואשמות.

אבל מקבליו מהן - נדרים ונדבות.
זה הכלל:

כל שנידב ונידב - מקבליו מידן.

כל שאין נידר ונידב - אין מקבליו מידן.

וכן הוא מפורש על ידי עזרא,

שנאמר: "לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו" (עזרא ד, ג).

דא

ואלו שחייבין בקבלון:

לזים וישראלים וגרים ועבדים משוחררים,

אבל לא - כהנים ונשים ועבדים וקטנים.

השוקל על יד בהו, על יד האשה, על יד עבד, על יד קטן - פטור.

ואם שקל על ידו ועל יד חבירו - חייב בקבלון אחד.

ורבי מאיר אומר:

שני קולבונו.

הנותן סלע ונוטל שקל - חייב שני קולבונו.

השוקל על יד עני, ועל יד שכינו ועל יד בן עירו - פטור.

ואם הלום - חייב.

האחין השותפין שחייבין בקבלון - פטורין ממעשר בהמה.

ובשחייבין במעשר בהמה - פטורין מן הקבלון.

וכמה הוא קבלון?

מעה כסף,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

חצי מעה.

גמרא

"אף על פי שאמרו: [אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים]."
אבל אם שקלו - מקבלין מידן.

ציטוט ממשנתנו

הא 'לתבוע' - אין תובעין.

קטיא

הכא את אמר: תובעין,

והכא את אמר אין תובעין!

כאן - בשהביא שתי שערות.

תיחא

וכאן - בשלא הביא שתי שערות.

13. ד, א הלכה ד'

תּרוּמוֹת לְמִקְדָּשׁ - גְּבוּרֵי כוֹתֵי?

פני משה

תיפתר. דהמתני' אתיא כמ"ד הכותי כנכרי הוא לכל דבר: **דאיתפלגון וכו'.** האי פלוגתא גרסי בפ"ז דברכות ובפ"ג דמאיר ובכמה מקומות:

א"ר אלעזר מתניתא בעכו"ם. כלומר לא תידוק דכולא מתני' לא אתיא כרשב"ג דס"ל כישראל הוא לכל דבר דלא היא דרישא דקתני הנכרי והכותי ששקלו אין מקבלין מידן ככ"ע אתיא דהכל מודים שאין מקבלין השקלים אף מהכותים שהן באין להלשכה ונוטלין ממנה ג"כ לבדק הבית ואין להם חלק בזה כמפורש ע"י עזרא אבל הסיפא איכא למימר דבעכו"ם הוא דאיירי הא בכותים לא וכרשב"ג דדינן כישראל לשארי דברים:

ותני. בת"כ כן אדם כי יקריב מכם אדם לרבות את הגרים מכם להוציא את המומרים וכדיהב שם טעמא שהגרים מקבלי ברית הן כישראל יצאו המומרים שאינן בני ברית שהרי הפרו ברית וכה"א זבח רשעים תועבה וא"כ מקבלין מן הכותים דקסבר גרי אמת הן:

מתני' פליגא על ר' אלעזר. קשיא עליה המתני' דהיכי מצית לאוקמי הסיפא בעכו"ם בלבד ולא בכותיים והא קתני אין מקבלין מידם קיני זבין וכו' וכי יש קיני זבין וקיני זבות בעכו"ם והלא אימעטו מזיבה דאינה נוהגת בהן כדרשינן בני ישראל מטמאין בזיבה ואין העכו"ם מטמאין בזיבה ומאי שייכא קינין בהו:

אלא רישא בעכו"ם וסיפא בכותים. כלומר אלא ע"כ דרישא דמייירי בשקלים מייירי בעכו"ם אבל הסיפא קתני זבין וזבות וכו' לא מיתני אלא בכותים בלבד:

והא כיני רישא בעכו"ם וסיפא בכותים. כלומר והרי דלא מצינן לפרש אלא כן דרישא מיתני אף בעכו"ם וסיפא בכותים בלבד ושמעינן דלא כר' אלעזר ומוקמינן מתני' כרבי דס"ל כותים גרי אריות הן ודינן כעכו"ם לכל דבר:

ציטוט ממשנתא

"הנכרי והכותי [ששקלו - אין מקבלין מהן. ואין מקבלין מידן - קיני זבין וקיני זבות וקיני יולדות, וחסאות ואשמות. זה הכלל: כל שנידר ונידב - מקבלין מידן. כל שאין נידר ונידב - אין מקבלין מידן]."

פרשנות

אמר רבי בא:
תיפתר כמאן דאמר: כותי כנכרי,
דאיתפלגין:
"כותי - כנכרי,
דברי רבי.
רבן שמעון בן גמליאל אומר:
כותי - בישראל לכל דבר".

פרשנות חלקת

אמר רבי לעזר:
מתניתא - כנכרים.
הא בכותים - לא.

סיוע
לרבי לעזר

ותני כן:
"אדם" ¹³ (ויקרא א, ב) - לרבות את הגרים,
"מכם" - להוציא את המומרים."

קושיא
על רבי אלעזר
ממשנתא

מתניתא פליגא על רבי אלעזר,
"אין מקבלין מידם קיני זבין וזבות קיני יולדות."
וכי יש קיני זבין וזבות כנכרים?!

קושיא
על פרוש המשנה
אם נסבוח אחת
מרבי לעזר

¹⁴ רישא - כנכרים,
וסיפא - בכותים?!

תיחץ

כן הוא,
רישא - כנכרים,
וסיפא - בכותים.

¹³ דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי-יקריב מכם קרבן לה' מן-הבהמה מן-הבקר ומן-הצאן תקריבו את-קרבנכם

¹⁴ גירסת הגר"א

14. ד, א-ב הלכה ד' קבלת תחומה מן הנכרים לצורך בדק הבית

פני מטה

בתחלה. בתחלת הבנין אין מקבלין מהן כולל לא דבר המסויים כגון אבן או קורה ולא דבר שאינו מסויים דחיישינן לרפיון ידים הן מתכוונין שיהו סומכין עליהן ומתוך כך ירפו ידיהם מן הבנין:

ובסוף מקבלין מהן דבר שאינו מסויים ואין מקבלין מהן דבר מסויים. כצ"ל דדבר מסויים היא להן לתפארת ולזכרון ודבר שאינו מסויים מקבלין מהן בסוף לחזק בדק הבית שכבר נבנה ואין לחוש לרפיון ידים. ואית דמפרשי בתחלה לכתחלה אין מקבלין מהן ובסוף אם קיבלו א"צ להחזיר להן בדבר שאינו מסויים: **מתניתא פליגא על ר' יוחנן.** תוספתא בפ"ק דמכלתין אין מקבלין מהן נדבה להקדש בדק הבית ומדקתני להקדש בדק הבית משמע אפי' כבר נבנה ורוצין לחזק וקתני אין מקבלין: **פתר לה.** ר' יוחנן דבאמת הברייתא מיירי בין בתחלה בין בסוף:

ובלבד דבר מסויים. כצ"ל. אבל דבר שאינו מסויים מקבלין מהן בסוף:

מתני' פליגא על ר"ש בן לקיש. דתנינן בפ"ק דערכין נכרי נערך אבל לא מעריך אם הישראל אומר ערך נכרי זה עלי נותן הוא כערך של הנכרי אבל הנכרי שאמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי לא אמר כלום שאינו מעריך דברי ר"מ רבי יהודה אומר מעריך אבל לא נערך וזה וזה מודים שנודרין ונידרין שאם אמר דמי עלי או דמי פלוני עלי נותן כפי נדרו וכן נידר הוא אם הישראל אומר דמי נכרי פלוני עלי והרי הדמים ללשכת בדק הבית הן נופלין וקשיא לר"ל דאמר אין מקבלין מהן כלל לבדק הבית:

פתר לה עולה. לא תימא בנודר הדמים לבדק הבית אלא שנודר שיביא מהן עולה לקרבן וזה מקבלין מהן:

ניחא. דמפרשת נודרים דלעולה קתני: **נידרים עולה.** בתמיה אלא נידרים דקתני וא"כ ישראל הוא הנודר והיכי מפרשת לה דהרי הישראל מתכוין להדמים שיפלו לבדק הבית והשתא לא דמיא הסיפא להרישא דנודרים בעולה מיירי ונידרים לבדק הבית מיירי והא לא מיתפרשא בחדא גוונא:

לא בשאמר וכו'. כלומר ואי בחדא גוונא מפרשת לה על כרחך לא מצית לפרש אלא בכה"ג שהישראל אמר הרי עלי עולה ושמע העכו"ם ואמר מה שאמר זה עלי וא"כ נידרים נמי בעולה מיתוקמא ומכל מקום קשיא וכי אינו מביא עמה נסכים ומותר נסכים וכי לא לכלי שרת אינון נופלין כדתנן לקמן בפ"ד ונמצא מביא העכו"ם דבר מסויים וקשיא בין לר"ל ובין לר' יוחנן והא אין מקבלין מהן דבר מסויים לכ"ע:

התיב ר' יוסי בר' בון. על האי קושיא דמדדיק לה מהסיפא נודרין ונידרין דלדידך תיפוק ליה דמצית לדייק מהרישא דתנינן נערכין לר"מ ומעריכין לר' יהודה וכי ערכין לא לבדק הבית אינון הולכין דבחה לא מצית לשנויי דאיירי בעולה וא"כ היאך מקבלין מהן ועוד דהכלי שרת עושין ג"כ מהלשכה. ועל כרחך דאמרת דמרישא לא מצית לדייק דאיכא למימר דהנכרי לשמים מתכוין ולא לכלי שרת שעושין ג"כ מהלשכה אלא דמאליהן הן באין ופעמים לכלי שרת והשתא היך מה דאת אמר ברישא לשמים הוא מתכוין וכו' כן נמי אף הכא בהסיפא:

מה עביד לה רשב"ל. כלומר מאי טעמא דסבירא ליה שאין מקבלין מהן כלל ידחוק נפשיה להני שינויי דשנינן ומהיכא יליף לה לומר כן:

פתר לה. מהאי קרא לא לכם וגוי' דמשמע שאין להם לא חלק ולא זכרון והלכך בין דבר מסויים ובין אינו מסויים לא בתחלה ולא בסוף אין מקבלין מהן דהא מיחת יהיה להם חלק בבנין:

["וְכֵן הוּא מְפֹרֵשׁ עַל יְדֵי עֲדָא, שְׁנֵאמַר: [דף ה' ע"א] "לֹא לָכֶם וְלֹנוּ לְבָנוֹת בֵּית לֹאֲהִינּוּ" (עזרא ד, ג)."]

ציטוט ממשנתא

אמר רבי יוחנן:

מימרא הלכתית

בתחילה - אין מקבלין מהם לא דבר מסויים, ולא דבר שאינו מסויים, ובסוף - מקבלין מהן דבר שאינו מסויים, ואין מקבלין מהן [דף ה' ע"ב] דבר מסויים.

רבי שמעון בן לקיש אמר:

מימרא חולקת

בין בתחילה בין בסוף - אין מקבלין מהן, לא דבר מסויים ולא דבר שאינו מסויים.

מתניתא פליגי על רבי יוחנן,

קושיא

"אין מקבלין מהן הקדש ונדבה לבדק הבית".

על רבי יוחנן

פתר לה:

תיחץ

בין בתחלה בין בסוף - ובלבד דבר מסויים.¹⁵

רבי שמעון בן לקיש אמר:

ציטוט

בין בתחילה ובין בסוף - אין מקבלין מהם לא דבר מסויים ולא דבר שאינו מסויים.

[מפסקה 3]

מתניתא פליגי על רבי שמעון בן לקיש,

קושיא

דתיני:

על ר"ל ממשנה

"הכל שווין, שהו נודרין ונידרין" (ערכין ה:):

פתר לה: עולה.

תיחץ

ניחא "נודרים" - עולה.

קושיא

"נידרין" - עולה?!

על התיחץ

אלא:

תיחץ

כשאמר ישראל: 'הרי עלי עולה', ושמע נכרי ואמר: 'מה שאמר זה - עלי'.

ואינו מביא עמו נסכים?!

קושיא

ומותר נסכים, לא לכלי שרת אינון?!

על ר"ל על אף

נמצא מביא דבר מסויים!¹⁶

התיחץ לעיל

התיב רבי יוסי בי רבי בון:

תיחץ

והא תנינן:

"נערכין ועורכין" (ערכין ה:): - לא לבדק הבית אינון?!

היך מה דאת אמר תמן: לשמים הוא מתכוין, ומאליהן הן באין לבדק הבית, כן את אמר אף הכא: לשמים הוא מתכוין, ומאליהן הן באין לבדק הבית.¹⁷

ד, ב

רבי שמעון בן לקיש פתר לה:

ראיה מקור

"לֹא לָכֶם וְלֹנוּ לְבָנוֹת בֵּית לֹאֲהִינּוּ" (עזרא ד).

לשיבת רבי שמעון

בן לקיש

¹⁵ הגהות הגר"א גורס כאן תשובה נוספת – "פתר לה, בתחלה – שאפילו מעותיו, יוליכם לים המלח".

¹⁶ והו גירסת הדפוס וקרובן העדה, פרושו – והקושיא היא גם על רבי יוחנן והכלי שרת הנקנים הרי הם 'דבר מסויים'.

הגהות הגר"א, הר"ש סירליאו "נמצא מביא דבר שאינו מסויים", פרושו – הקושיא היא על רשב"ל שמותר הנסכים לבדק הבית!

¹⁷ הגהות הגר"א גורס ומאליהן הן באין לכלי שרת

פני תנא

ר' סימון שאל. אי נימא מעתה
 דדייקת הכי לקרא אי"כ אין
 מקבלין מהן לשום דבר לא לאמת
 המים לתקנה ולא לחומת העיר וכו'
 שלא יהיה להם לא חלק כלל ולא
 שום זכרון בירושלים מאיזה דבר
 שיהיה:

מימרא הלכתית רבי הִזְקִיָה אָמַר:

רבי סימון שאל:

מעתה, אין מקבלין מהן לאמת המים ולחומות העיר ומגדלותיה,
 על שם שנאמר: "וְלָכֶם אֵין חֶלֶק וְצִדְקָה וְזִכְרוֹן בִּירוּשָׁלַם"¹⁸ (נחמיה ב, כ).

¹⁸ ואשיב אותם דבר ואומר להם אלהי השמים הוא יצליח לנו ואנחנו עבדי נקום ובנינו וְלָכֶם אֵין-חֶלֶק וְצִדְקָה וְזִכְרוֹן בִּירוּשָׁלַם

פני משה

מתניתא דר"מ. אתוספתא קאי שהיה שגורה בפייהם דקתני בתוספתא פ"א אפטרופוס ששקלו על ידי יתומים הרי אלו חייבין בקלבון השוקל שקל חייב בקלבון דברי ר"מ וחכמים אומרים השוקל שקל פטור מן הקלבון וקמ"ל דרישא דהברייתא נמי אליבא דר"מ היא דס"ל אף על פי שאין שקלו תורה שאלו היתומים שיש להן אפטרופוס קטנים הן ואין הקטן חייב בשקל מן התורה אפ"ה קלבנו מן התורה וכלומר כשארי אנשים השוקלים וחייבין בקלבון ולפיכך אלו ששקלו בשביל היתומים חייבין בקלבון:

סבר ר"מ בנותן שקלו שלם שהוא פטור מן הקלבון. בתמיה וכלומר שהש"ס חוזר ומתמה על הא דבעי לאוקמי רישא דהתוספתא נמי כר"מ וכי סבר ר"מ בנותן שקלו שלם והיינו הקצוב עליו מן התורה שהיא מחצית השקל שיהא הוא פטור מן הקלבון אדרבה איפכא שמעי' ליה בהמתני' ובסיפא דהתוספתא כדקתני בהדיא לר"מ דהניחא אי הוה ס"ל דבשוקל שקל הקצוב בתורה פטור הוא מקלבון וכהחכמי' שפיר איכא למימי' שאלו השוקלים בשביל יתומים קטנים חייבין בקלבון וטעמא שאין לנו לפטור מהקלבון אלא בשוקל כפי חיובו מן התורה וכדדרשינן מזה יתנו כזה ולא יותר אבל אלו השוקלים שאין שקליהן מן התורה ואין ממשכנין אותן עליהן ראו חכמים לחייבן מיהת בדבר מועט והוא הקלבון וחייבין הן בקלבון והיינו כדאמרן אף על פי שאין שקלו תורה קלבנו תורה וזה שייך שפיר אליבא דהחכמים וכדאמרן אבל לר"מ הא מכיון דס"ל השוקל שקלו הקצוב בתורה חייב הוא בקלבון אימא לך דס"ל דלא מיחייב בקלבון אלא בר חיובא דמחייב בשקל הקצוב בתורה אבל אלו שפטורין הן מן התורה אלא שאם שקלו מקבלין מהן פטורין הן מן הקלבון:

אמר ר"מ כמין מטבע וכו'. טעמא דר"מ מפרש דס"ל השוקל שקל הקצוב בתורה חייב בקלבון ולא דריש זה יתנו כזה יתנו ולא יותר משום דלדידיה האי זה יתנו ללמד שכמין מטבע של אש הוציא הקדוש ברוך הוא וכו' ואמר לו זה יתנו כזה יתנו:

15. ד, ב הלכה ד'

נתנת הקלבון -

תנותן סלע למחצית השקל בעדו ובעד זביוח

"אלו חייבין בקלבון: ...
[ואם שקל על ידו ועל יד חבירו -
חייב בקלבון אחד.
ורבי מאיר אומר:
שני קולבנות]"

ציטוט ממשנתנו

¹⁹ מאי טעמא דרבי מאיר?

שאלה

ד"אמר רבי מאיר:
בשם ששקלו תורה, כך קלבנו תורה."
קסבר רבי מאיר: בנותן שקלו שלם שהוא חייב קלבון.

תשובה

דאמר רבי מאיר:

ראה

"במין מטבע של אש הוציא הקדוש ברוך הוא מתחת פסא כבודו והראהו למשה,
ואמר לו: "זה יתנו" (שמות ל) - כזה יתנו".

פני משה

נתן סלע וכו'

אמר ר' אלעזר. הך סיפא דר"מ היא דסי"ל בשוקל שקל הקצוב בתורה חייב בקלבון וא"כ הכא דנותן הוא סלע להקדש שהוא שני חצאין של שקל הקצוב חייב הוא בשני קלבונות אחד בשביל שקל הקצוב בתורה שהוא נותן להקדש ואחד סלע שהוא נוטל כלומר אחד כפי שקל הקצוב שהוא נוטל בשביל הסלע שנתן ונוטל חציו מן ההקדש ונותן קלבון בשבילו להקדש:

רב אמר. דלא היא אלא הך סיפא דברי הכל היא ואפי' לרבנן לפי שהוא נותן קלבון אחד בשביל שקל שבו שהוא נותן ואחד בשביל השקל שהוא נוטל מן ההקדש:

ואחד לדבר תורה. ושואל הש"ס על דעתיה דרב שלשה קלבונות אינון וכלומר מי נימא דה"ק ועוד קלבון אחד לדבר תורה והיינו בשביל שהוא נותן סלע והוא שני שקלים הקצובין וצריך ליתן קלבון אחד בשביל כך שהוא דבר תורה כשאר השוקלים שקל שלם והוא סלע כגון שנים ששקלו בשביל שניהם דמדינא חייבין הן בקלבון או דנימא דה"ק רב ואחד לדבר תורה לפרושי מילתא דהכל מודים דבכה"ג נותן שני קולבונות אחד בשביל שקל הקצוב ועוד אחד בשביל שהוא נוטל מההקדש כפי שקל הקצוב וטעמא דזה האחד שהוא נותן עוד בשביל שהוא לדבר תורה שבתחלה נתן סלע שלם ומדבר תורה חייב בקלבון ולעולם אינו נותן אלא שני קלבונות:

אתא ר' ירמיה וכו'. וקאמר בשם רב בהדיא דשלשה קולבונות אינון הוא דאמר:

16. ד, ב הלכה ד'

'קלבון' - מי התנא של משנתו?

"נתן סלע ליטול שקל - חייב שני קולבונות".

אמר רבי אלעזר:

דרבי מאיר היא,

דרבי מאיר אמר:

אחד - שקל שהוא נותן,

ואחד - סלע שהוא נוטל.

דתנאי:

"אלו חייבין בקולבון כו' - קלבון אחד.

ורבי מאיר אמר: שני קולבונות".

ורב אמר דברי הכל היא,

אחד - שקל שהוא נותן,

ואחד - שקל שהוא נוטל.

על דעתיה דרב - שלשה קולבונות אינון.

אתא רבי ירמיה, רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב:

שלשה קולבונות אינון,

אחד - שקל שהוא נותן,

ואחד - שקל שהוא נוטל,

ואחד - לדבר תורה.

ציטוט ממשנתו

תשובה

[לשאלה נסתרת:
מי התנא?]

סיוע

תשובה חולקת

[על פסקה 2]

פרשנות

הגמ' בדעת רב
בדעת ר"מ

סיוע לפרשנות

17. ד, ב - ה, א הלכה ד'

שׁוֹתֵפִים בִּישׁוּעָה - לְדִין 'קְלָבוֹן' וְלְדִין 'מַעֲשֵׂר בַּהֶמָּה

ציטוט ממשנתו

[הָאֲחִין הַשׁוֹתֵפִין שְׁחִיבֵין בְּקְלָבוֹן - פְּטוּרִין מִמַּעֲשֵׂר בַּהֶמָּה. וְכִשְׁחִיבֵין בְּמַעֲשֵׂר בַּהֶמָּה - פְּטוּרִין מִן הַקְּלָבוֹן.]

פני משה

אמר רבי אלעזר והן שחלקו וכו'. וגרסי' להא בפ"ק דקדושין בהלכ' ו' הא דאמר'י האחין שחלקו וחזרו ונשתתפו בבהמות פטורין הן ממעשר בהמה דוקא שחלקו גדיים כנגד תישיש וכו' כלומר שחלקו בשומא זה כנגד זה לפי שוויהן דבהא ליכא למימר זהו חלקו משעה ראשונה לכך וכשמת אביהן זכה זה בחצי הגדיים והתישיש וזה בחציין שהרי בשומא הוא שחלקו וכקונה זה מזה הוא והלכך הולדות שישנן בשעת חלוקה פטורין ממעשר בהמה משום לקוח והנולדים אח"כ פטורין משום שהן משל שותפות:

אבל אם חלקו גדיים כנגד גדיים וכו'. אמר'י יש ברירה והוברר הדבר שזהו חלקו משעה ראשונה ועדיין יש שם ירושה עליהן וכי חזרו ונשתתפו הדרא לה תפיסת הבית כבראשונה ולא הוי כשל שותפות והולדות שישנן בשעת חלוקה אינן פטורין משום לקוח ולא הנולדים אח"כ פטורין משום שותפות:

ר' יוחנן אומר אפי' חלקו וכו'. דסבירא ליה האחין שחלקו כלקוחות הן ומשום דאין ברירה ובשעת החלוקה כמי שקונים זה מזה הוא ופטורין הן ממעשר בהמה:

כהאי דתנינן תמן. בבכורות פ"ט הלכות פטור כדילפינן מדכתיב בכור בניך תתן לי כן תעשה לשורך וגו' מה בכור בניך אינו בלקוח ומתנה אף שורך וצאנך אינן בלקוח ומתנה ואם חזרו ונשתתפו שותפין הן ופטורין ממעשר בהמה:

האחין והשותפין וכו'. פירושא דמתני' נקיש כשחלקו וחזרו ונשתתפו שאז חייבין בקלבון כשאר שני אנשים ששקלו שקל שלם ופטורין ממעשר וכשחייבין במעשר וכו' בשלא חלקו וכדפרישית:

ר' ירמיה בעי ולמה לית אנו אמרין פעמים וכו'. ולמה לא חשיב התנא במתני' דמשכחת לה נמי שפעמים חייבין בשתייהן ופעמים פטורין בשתייהן כדמפרש ואזיל:

היך עבידה. כאן שחלקו את הנכסים כולן והכספים וחזרו ונשתתפו ולא חלקו את הבהמה אלא שאחר כך חלקו את הבהמה ואם כן בשעה שעדיין לא חלקו את הבהמה חייבין הן בשתייהן בקלבון חייבין משום דהוו כשאר שותפין ובמעשר בהמה משום דלא חלקו בבהמה והוי מתפוסת הבית:

חלקו את הבהמה. וחזרו ונשתתפו בבהמה ולא חלקו את שאר הנכסים עד לאחר כן נמצא שפטורין מזה ומזה מקלבון פטורין שהרי עדיין לא חלקו בכספים והוי כאב השוקל על ידי בניו וממעשר בהמה פטורין שהרי חלקו וחזרו ונשתתפו ובהמת השותפין הן:

א"ר מנא דא דאת אמר. בשחלקו את הבהמה ולא חלקו את הנכסים שפטורין מזה ומזה דוקא בשלא היתה הבהמה רוב מכל הירושה שיש להן לחלק אבל אם היתה הבהמה רוב הן הן עיקר הנכסים והולכין אחריהן שמתמא אמר'י הרי הן כחלקו את הכל וחייבין הן בקלבון:

ר' שמי בעי. על עיקר הדין בחלוקה זו דלעיל דאמר'י בשלא חלקו כלל שחייבין הן במעשר בהמה ופטורין מהקלבון ואמאי שאם מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מעשר בהמה לחומרא את פטורין מן הקלבון בתמיה דילמא לחומרא דוקא הוא דאמר'י דכאדם אחד הן ועוד דגזירת הכתוב היא כדילפינן מיהיה מכל מקום דכל שהוא מתפוסת הבית חייבין במעשר בהמה אבל לענין קלבון כשאר שני אנשים ליחשבו וליחייבו בקלבון:

א"ל. ואחדר ליה ר' אבון לא היא שנייא היא הכא משאר שני אנשים לפי שהוא נותן סלע אחת שלימה משל אביהן בשביל שניהן והרי זה כהאב ששוקל בשבילן שפטור מן הקלבון:

ופריך מעתה. משכחת לה נמי שאפי' חלקו בכספים וחזרו ונשתתפו שחייבין הן במעשר בהמה מפני שלא חלקו בבהמה ופטורין הן מקלבון ואפי' שחזרו ונשתתפו בכספים וכגון שנותנין סלע אחת שלימה שהיא משל אביהן שאף על פי שעכשיו היא בשותפות שניהן מכל מקום נימא לקולא כדקאמרת דטעמא דפטורין מקלבון משום שנותנין סלע אחת שלימה והרי היא כמו שהיתה שלא נשתנית:

ותנינן. והא אנו תנינן לעיל כשחלקו וחזרו ונשתתפו חייבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה וכגוונא דפרישית לעיל ולדידך משכחת לה נמי אפי' בחלקו וחזרו ונשתתפו שחייבין במעשר בהמה ופטורין מן הקלבון וכגוונא דאמרן ולא משני מידי:

היא שני אחין היא שני גיסין וכו'. שלא היו לו בנים כ"א בנות הירשות ובעליהן כדן שני אחין שירשו אביהן דמי בהני גווי דמתני' וקא משמע לן הרבותא לענין דין הקלבון דלא תימא דוקא בשני אחין שלא חלקו ושוקלין משל אביהן שפטורין מהקלבון משום דהוי כהאב ששוקל ע"י בניו אבל זה לא היה אביהן דלידמי להו הכי הלכך קאמר דאפי"ה מכיון שלא חלקו ומירושה אחת הן שוקלין כאיש אחד הן ופטורין מן הקלבון ודין אחין שירשו אביהן להן:

פרשנות

"הָאֲחִים הַשׁוֹתֵפִים"²⁰ שְׁחִיבֵין בְּקְלָבוֹן וּפְטוּרִין מִמַּעֲשֵׂר בַּהֶמָּה - בְּשַׁחֲלָקוֹ וְחִזְרוּ וְנִשְׁתַּתְּפוּ. שְׁחִיבֵין בְּמַעֲשֵׂר בַּהֶמָּה וּפְטוּרִין מִן הַקְּלָבוֹן - בְּשֵׁלָא חֲלָקוֹ.

פרשנות

ע"י הבאת מחלוקת על רישא הפרשנות

אמר רבי לעזר: והו' שחלקו גדיים כנגד תישיש, ותישיש כנגד גדיים. אבל אם חלקו גדיים כנגד גדיים, ותישיש כנגד תישיש - הוא חלקו משעה הראשונה.

צד ב'

במחלוקת

אמר רבי יוחנן: אפילו חלקו גדיים נגד גדיים, ותישיש נגד תישיש - פְּלִקוּחוֹת הֵן, וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר,

סיוע

כִּהְיוּ דַתְּנִינָן תַּמּוֹן: "הַלְקוּחַ וְשִׁנִּיתוּ לוֹ בְּמַתְנֵהּ - פְּטוּר מִמַּעֲשֵׂר בַּהֶמָּה" (בכורות נה, ב).

תוספת למשנה

[בייחוס בין מקלבון למעשר בהמה]

רבי חייא אמר: רבי ירמיה בעי:

ולמה לית נן אמרין: 'פעמים שהן חייבין בזה ובזה', ופעמים שהן פטורים בזה ובזה'.

הא,

היך עבידה?

²¹חלקו הנכסים ולא חלקו הבהמה - חייבין בזה ובזה. חלקו הבהמה ולא חלקו את הנכסים - פטורים מזה ומזה.

פרשנות

מצמצמת

אמר רבי מנא:

הדא דאת אמר - בשלא היתה הבהמה רוב. אבל אם היתה הבהמה רוב - הן הן עיקר נכסים.

שאלה

על רישא הפרשנות (ספספה 2)

רבי אבין אמר: רבי שמי בעי:

מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מעשר בהמה, את פוטרו מן הקלבון?!

תשובה

אמר ליה:

לא שנייא היא?!

שהוא נותן סלע אחת שלימה.

קושיא

מעתה אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו - פטורים מן הקלבון. ותנינן: "חייבין בקלבון ופטורין במעשר בהמה"!

תיורץ

ועל מפתחים: מימרא הלכתית

רבי בא בשם אבא בר רב הונא: היא שני [דף ז' ע"ב] אחין שירשו את אביהן, היא שני גיסין שירשו את חמיהן.

²⁰ תיקון על פי גירסת דפוס אמסטרדם ומשנתנו.

²¹ גירסת הגהות הגר"א

פני משה

לאיכן היו הקלבונות נופלין.
 תוספתא היא בפ"ק :
לשקלים. דינן כשאר שקלים לענין
 מותרות ולכל הנעשים משקלים
 שבלשכה :
לנדבה. דינן כשופרות נדבה
 וכמפורש לקמן בפ"ו נדבה מה היו
 עושין בה :
ריקועי זהב וכו'. מהקלבונות היו
 עושין :
שולחנין. שהיו יושבין לקבל
 השקלים ומחליפין להם היו נוטלין
 הקלבונות בשכרן ולא נפלו להקדש
 כלל :
ויש אומרים להוצאת דרכים. של
 השלוחין וכיוצא בזה :

**18. ה, א הלכה ד'
 השימוש ב'קלבנות'**

"לאיכן היו הקלבונות נופלין?"

שאלה

רבי מאיר אומר:
לשקלים.

תשובה

רבי לעזר אומר:
לנדבה.

רבי שמעון שזורי אומר:
ריקועי זהב, וצפוי - לבית קודש הקדשים.

בן עזאי אומר:
שולחנין היו נוטלין אותן בשכרן.

ויש אומרים:
להוצאת דרכים²².

הדרן עלה פרק באחד באחד

²² ויש הגורסין (ראשונים) 'להוצאת הרבים'.

מסכת שקלים פרק ב' – "מְצַרְפִּין שְׁקָלִים"

19. ה. הלכה א'

זמן העומת על השקלים

פני משה

מתני'

מצרפין שקלים דרכונות. בני העיר שקבצו שקליהן לשלח אותן לירושלים יכולין הן להחליפם בדרכונות והן מטבעות של זהב כדכתיב בעזרא דרכמוני זהב כדי להקל מעליהם משאוי הדרך:

כשם שהיו שופרות במקדש. אצל השלחנים היושבים בירושלים היו תיבות כעין שופר שפיהן צר למעלה והולכין ומרחיבין כדי שלא יוכלו ליטול מהן כלום וכהאי דכתיב ויקח יהודיע הכהן ארון אחד ויקוב חור בדלתו וגוי' וזה היה עומד בעזרה כדכתיב שם. והשופרות שאצל השלחנים היו נותנין בהן ג"כ להשקלים שמביאין להם וכך היו שופרות במדינה בכל ערי ישראל שמקבצים מבני העיר שקליהם ונותנין בהן עד שישלחום:

בני העיר ששלחו את שקליהם. ביד שליח להוליכם לירושלים ונגנבו או שאבדו מידו:

אם נתרמה התרומה וכו'. הדין הוא כך שאם זה השליח שומר שכר היה שחייב בגניבה ואבידה אלא שאבדו ממנו באונס ונגנבו בליסטים מזויין מיירי שהוא פטור בשבועה ואם אירע זה אחר שנתרמה התרומה של הלשכה נשבעין השלוחין להגזברים שנאבדו מהן באונס ובני העיר פטורין לפי שהתורם תורם הוא על הגבוי ועל העתיד לגבות ואם כן ברשות הקדש הן ומה היה להן לבני העיר לעשות הרי לא מסרו אלא לשומר שכר שהוא חייב בגניבה ואבידה ואין האונס מצוי:

ואם לאו. אלא שאירע האונס קודם שנתרמה התרומה ועדיין ברשות בני העיר הן נשבעין השלוחין לפני בני העיר ונפטרין ובני העיר שוקלין שקלים אחרים תחתיהם שהראשונים לא עלו להם. ואם השליח שומר חנם הוא שפטור מגניבה ואבידה אלא שנשבע שלא פשע לעולם הוא נשבע לבני העיר שהן חייבין שלא היה להם למסור אלא לשומר שכר לפיכך הוא נשבע ונפטר ובני העיר צריכין לשקול שקלים אחרים תחתיהן. ואף על גב דקיי"ל אין נשבעין על ההקדשות שבועה זו תקנת חכמים הוא שלא יהיה ההקדש יוצא בלא שבועה כדי שלא יזלזלו בהקדשות לפיכך אפי' אמרו בני העיר הואיל ואנו משלמין שקלינו אין רצונינו שישבע השליח שהוא נאמן לנו אין שומעין להם:

נמצאו. השקלים אחר שנשבע השליח וגבו השקלים שנית או שהחזירו הגנבים אלו ואלו שקלים הן ואין עולין להן לשנה הבאה. אלא הראשונים יפלו לשקלי שנה זו והשניים יפלו לשקלי שנה שעברה. ובגמרא פליגי בה איזה מהן הן הראשונים ואיזה הן השניים:

גמ'

ויעשו אותן מרגליות. יצרף השקלים ויקנה מרגליות שהיא יותר קלה להקל משאוי הדרך:

שמא תזיל המרגלית. דשכיחא שתזיל ואין המקח שוה לעולם ונמצא ההקדש מפסיד כשימכרנה בירושלים אבל דרכמונות טבועין הן ולא זיילי:

כהאי דתנינן תמן. בפ"ח דבכורות חמש סלעים של בן שלשים של עבד חמשים של אונס ומפתה ומאה של מוציא שם רע כולן בשקל הקדש במנה צורי וכולם נפדין בכסף ובשוה כסף חוץ מן השקלים שהן דוקא במטבעות טבועין ומהאי טעמא שמא יוזל השוה כסף ונמצא ההקדש מפסיד וכדאמרין נמי אין פודין בכלים ליתן כלים להקדש בשוין תחת השקלים ואמר ר' שמואל וכו' והכא נמי שמא תזיל המרגלית:

משנה

**מְצַרְפִּין שְׁקָלִים לְדַרְכּוֹנוֹת - מִפְּנֵי מִשׁוּי הַדֶּרֶךְ.
כְּשֵׁם שֶׁהָיוּ שׁוֹפְרוֹת בַּמִּקְדָּשׁ - כֵּן הָיוּ שׁוֹפְרוֹת בַּמְּדִינָה.**

בְּנֵי הָעִיר שֶׁשָּׁלְחוּ אֶת שְׁקֵלֵיהֶן וְנִגְנְבוּ אוֹ שֶׁאֲבָדוּ:

אִם נִתְרַמָּה הַתְּרוּמָה - נִשְׁבְּעִין לְאִיזְבְּרִין.

וְאִם לֹא - נִשְׁבְּעִין לְבְנֵי הָעִיר,

וּבְנֵי הָעִיר שׁוֹקְלִין תַּחְתֵּיהֶן.

נִמְצְאוּ אוֹ שֶׁהִחְזִירוֹם הַגְּנָבִים - אֵלָיו וְאֵלָיו שְׁקָלִים.

וְאִין עוֹלִין לָהֶן לְשָׁנָה הַבָּאָה.

גמרא

ויעשו אותן מרגליות!

שאלה

שְׁמָא תִּזְיֵל הַמִּרְגְּלִיּוֹת,

תשובה

וְנִמְצָא הַהֶקְדָּשׁ מִפְּסִיד.

כִּהֵיִיא דְתַנִּינָן תַּמָּן:

"וְכוֹלָן נִפְדִּין בְּכֶסֶף וּבְשׂוֹה כֶּסֶף, חוּץ מִן הַשְּׁקָלִים" (בכורות מט:).

ראיה-סיוע
ממשנה

וְאִין פּוֹדִין בְּכֵלִים?

שאלה

וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק:

תשובה

שְׁמָא יִזְלוּ הַכֵּלִים,

וְנִמְצָא הַהֶקְדָּשׁ מִפְּסִיד.

אוּף הֵכָא נִמִּי:

שְׁמָא תִּזְיֵל הַמִּרְגְּלִיּוֹת וְנִמְצָא הַהֶקְדָּשׁ מִפְּסִיד.

20. ה. הלכה א'

[בְּשֵׁם שְׁהָיוּ שׁוֹפְרוֹת בְּמִקְדָּשׁ - כִּךְ הָיוּ שׁוֹפְרוֹת בְּמִדְיָנָה].

ציטוט ממשנתנו

מתניתא - בתקלין חדתינ.
אבל בתקלין עתיקין - לא בדא.

פרשנות

ותני כן:

"עתיקין במקדש. ואין עתיקין במדינה".

סיוע
ממשנה

[בְּנֵי הָעִיר שֶׁשָּׁלְחוּ אֶת שְׁקֵלֵיהֶן וְנִגְנְבוּ אוֹ שֶׁאֲבָדוּ].

ציטוט ממשנתנו

מתניתא - בשומר חֵינָם,
אבל בשומר שְׁכָר - לא בדא.

פרשנות

אמר רבי אבא:

ואפילו תימר בשומר שְׁכָר.
"נִגְנְבוּ" - בְּלִסְטִים מְזוּיִין.
"אֲבָדוּ" - שֶׁשָּׁטְבָּעָה סְפִינְתוֹ בְּיָם.

פרשנות חלקת

[אִם נִתְרַמָּה הַתְּרוּמָה - נִשְׁבְּעִין לְאִזְבְּרִין].

אמר רבי יוסטי ברבי סימון:

אתיא כמאן דאמר: תורמין על הגבוי ועל העתיד לגבות.
ברם כמאן דאמר: אין תורמין לא על הגבוי ועל העתיד לגבות - לא בדא.

פני משה

מתניתא. דקתני כשם שהיו שופרות במקדש כך היו במדינה היינו בשופרות של תקלין חדתינ שמשל שנה זו אבל בתקלין עתיקין:

לא בדא. אמרו שהיו במדינה: **ותני.** בברייתא כן שאין שופרות של תקלין עתיקין אלא במקדש וכדתנן לקמן בפ"ו שלשה עשר שופרות היו במקדש וכתוב עליהן תקלין חדתינ ותקלין עתיקין וכו':

מתני' בשומר חנם. הא דקתני ונגבו או שאבדו בשהשליח שי"ח מיירי דפטור מגניבה ואבידה ונשבע שלא פשע אבל בשומר שכר לא בדא אמרו שיפטור עצמו בשבועה שהרי חייב הוא בגניבה ואבידה:

אמר ר' אבא ואפי' תימא בשומר שכר. ונגבו דקתני בליסטים מזויין מיירי דגנב מיקרי ואבדו במי שטבעה ספינתו בים מיירי שכן השומר שכר פטור באונסין ונשבע שכדבריו כן הוא:

אתייא כמ"ד וכו'. הא דמחלק במתני' בין נתרמה התרומה או לא וזה כמ"ד תורמין על הגבוי ועל העתיד לגבות והלכך אם נתרמה התרומה נשבעין לגזברין לפי שברשות הקדש הן וכדפרישית במתני' אבל כמ"ד אין תורמין לא על הגבוי ולא על הממושכן כלומר על הגבוי שהוא ע"י משכון שנתן משכון על שקלו וכדתנן בפ"ק ממשכנין על השקלים וזה אינו כגבוי לא בדא אמרו לחלק כן. ופלוגתא היא בתוספתא פ"ב והכי גריס שם תורמין על המשכון ועל הגבוי ועל העתיד לגבות דברי ר"מ ר' יוסי אומר תורמין על המשכון ועל הגבוי אבל לא על העתיד לגבות. וג"י זו עיקרית וצריך לגרוס הכא נמי כן:

ברם כמאן דאמר תורמין על הגבוי ועל הממושכן אבל לא על העתיד לגבות לא בדא. לפי שאלו ששלחו שקליהן ולא באו אינן בכלל התרומה וא"כ לעולם ברשותן הן שאבדו:

21. ה. הלכה א'

"בני העיר ששלחו את שקליהם [ונגנבו או שאבדו]:
 אם נתרמה התרומה - נשבעין לגיזברין.
 ואם לאו - נשבעין לבני העיר,
 ובני העיר שוקליו תחתיהו".

ציטוט ממעלתנו

אמר רבי אלעזר:

דברי שמעון היא.

דברי שמעון אומר:

קדשים שהיא חייב באחריות - פנכסיו הן.

פרשנות

אמר רבי יוחנן:

דברי הכל היא,

משום שבועת תקנה.

פרשנות חולקת

על דעתיה דרבי יוחנן נחא, "נשבעים לגזברים,

ואם לאו - נשבעים לבני העיר, ובני העיר שוקלים אחרים תחתיהו",
 משום שבועת תקנה.

אָלָא לְרַבִּי לְעֶזְרָא, "נשבעים לבני העיר" - הָדָא הִיא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן.

"נשבעים לגזברים" - גִּיזְבָּרִים מֵאֵי עֲבִידְתֵיהוּ?

קושיא

על רבי אלעזר

נשבעים לבני העיר במעמד גיזברים,

כי היכי דלא לחשדינהו.

אי נמי,

דלא נשוו להו פושעים.

תיחז

אף על פי שקבלו בני העיר לשלם - אין ההקדש יוצא בלא שבועה.

פרשנות

לדברי רבי יוחנן

פני משה

בני העיר וכו'. וקתני נשבעין
 והא קי"ל אין נשבעין על
 ההקדשות וכדתנן בפי' שבעת
 הדיינין ומוקי לה ר' אלעזר
 כדריש דס"ל קדשים שהוא
 חייב באחריותו כנכסיו הן
 ונשבעין עליהן כדקאמר התם
 והכא נמי חייבין בני העיר
 באחריותן אם לא נתרמה
 התרומה וצריכין לשקול אחרים
 תחתייהו ולקמן מדייק עלה:
 ר' יוחנן. קאמר ד"ה היא מתני'
 דשבועה זו משום שבועת תקנה
 היא שתיקנו כדי דלא יזלזלו
 בשמירת ההקדש:

על דעתיה דר' יוחנן. בשלמא
 לר' יוחנן נחא דקתני אם
 נתרמה התרומה נשבעין
 לגזברים וכו' דהכל היא משום
 שבועת תקנה היא. ול"ג הכא
 הדא היא דריש עד לבתר. אלא
 לר' אלעזר דמוקי לה כריש
 הדא היא דריש בתמיה כלומר
 נהי דהסיפא נחא לדידיה דאם
 לא נתרמה התרומה נשבעין
 לבני העיר לפי שחייבין
 באחריותן אלא רישא אם
 נתרמה התרומה שכבר אין
 חייבין באחריותן שתורמין על
 הגבוי וכו' וא"כ אין שבועה זו
 אלא ליטול שכרן וגזברין מאי
 עבידתיהו לבני העיר מיבעיא
 ליה. ומשני דה"ק נשבעין לבני
 העיר במעמד הגזברין ומשום
 דההפסד על ההקדש וכי היכי
 דלא נחשדינהו לבני העיר שלא
 שקלו א"נ דלא נחשדינהו
 להשלוחי שהטמינו אותן א"נ
 דלא נשוו להן פושעין
 בשליחותן:

אף על פי שקיבלו בני העיר
 עליהם. לשלם שקלים אחרים
 ואינם רוצים שישבע השליח
 שאומרים נאמן הוא לנו אעפ"כ
 תקנת חכמים היא שישבע לפי
 שאין ההקדש יוצא בלא
 שבועה:

22. ה, ב הלכה א'

פני משה

הפריש שקלו ואבד ר' יוחנן אומר חייב באחריותו וכו'.
 וצריך לשקול שקל אחר:
הקדש ברשות גבוה בכל מקום שהוא. דכל היכא דאיתני בי גזא דרחמנא איתיה ואינו חייב באחריותו:
מתני' פליגא על רשב"ל. דהא קתני נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין תחתיהן ומדהן צריכין לישבע ע"כ משום שמוטל על בני העיר לשלם שקלים אחרים וכל זמן שלא נשבעו התביעה על השלוחין היא לפיכך נשבעין להן ובני העיר שוקלין תחתיהן אלמא דחייבין באחריותן:
לא עוד היא משום שבעת תקנה. וכי עיקר שבעה זו אינה אלא משום תקנה וא"כ מפרש לה ר"ל הכי שאע"פ שבני העיר שוקלין תחתיהן אחרים מרצונם אפ"ה נשבעין להן משום שבעת תקנה:

מקרה הפריש שקלו ואבד.

מימרה הלכתית רבי יוחנן אומר:
 חייב באחריותו עד שימסרנו לגיזבר.

מימרה הלכתית חולקת רבי שמעון בן לקיש אומר:
 הקדש ברשות הגבוה בכל מקום שהוא.

קושיא קושיא על רבי שמעון בן לקיש,
"נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין תחתיהן!"

לא, עוד היא משום תקנה.

23. ה, ב הלכה א'

[נִמְצְאוּ אוֹ שֶׁחֲזִירוּם הַגְּנָבִים - אֵלּוּ וְאֵלּוּ שְׁקָלִים].

ציטוט ממלכות

פני מטה

תני. בתוספתא פ"ק. המפריש שקלו ואבד והפריש אחר תחתיו ולא הספיק להקריבו עד שנמצא הראשון זה וזה שקלים הראשונים וכו'. תיקלין חדתינן לשקלי שנה זו ותקלין עתיקין הן שקלי שנה שעברה:

חד אמר אילו ששילחו בני העיר תחלה. ואבדו ונמצאו אח"כ אלו הן הראשונים ויפלו לתקלין חדתינן והשניים הם מה ששקלו בני העיר לשקלים האחרים מקודם שנמצאו הראשונים ויפלו לתקלין עתיקין. ואידך אמר אלו הן הראשונים שהגיעו לידי גזברין תחלה והשקלים שאבדו ונמצאו אחר ששקלו אחרים הן הן השניים:

תני:

"הראשונים - נופלים לתיקלין חדתינן. והשניים - נופלים לתיקליו עתיקיו".

פרשנות על ידי בריהא

אלו הן "הראשונים"? ואלו הן "השניים"?

שאלה

רבי פנחס בי רבי חנניא ורבי אבא מרי,
חד אמר: אלו ששילחו בני העיר תחילה.
וחרנה אמר: אלו שהגיעו לידי גזברין תחילה.

תשובה

24. ה: הלכה ב'

גירסאות שונות לזמן שהשוקל מועל

פני משה

מתני'

הנותן שקלו לחבירו. להוליכו לשלחני ולשקול אותו על ידו והלך ושקל ע"י עצמו כדי שלא ימשכנו אותו:

אם נתרמה התרומה. מקודם שנתן זה השקל בשביל עצמו מעל הוא וחייב קרבן מעילה מפני שזה השקל ברשות הקדש היא שכבר תרמו על העתיד לגבות ונמצא זה הציל עצמו בממון הקדש ונהנה בשקל הזה ואם לא נתרמה התרומה לא מעל וחייב הוא ליתן לחבירו השקל שנתן לו:

השוקל שקלו ממעות הקדש. שהיו מעות הקדש בידו ושקל מהן את שקלו:

אם נתרמה התרומה וקרבה הבהמה מעל. הכא בהסיפא דוקא צריך שיתפקו מן ההקדש זה וקרבה הבהמה מהמעות לפי שזה ההקדש בכל מקום שהוא הקדש הוא כמו שהיה ולא נשתנה וכשקרבה הבהמה ומתכווין בה שהיא ממעות כל מי ששקל בתרומת הלשכה הוי כאלו קנה הבהמה באותן מעות של הקדש והקריבוה וחייב קרבן מעילה לפי שנהנה מן ההקדש ויצא ידי שקלו:

מדמי מעשר שני וכו'. אם ממעות מעשר שני: יאכל כנגדן. בירושלים ואם ממעות שביעית יאכל כנגדו בקדושת שביעית:

גמ'

אנן תנינן ברישא דמתני' אם נתרמה התרומה מעל. ולא תנינן בה ואם קרבה הבהמה ואשכחן בברייתא דבית רבי דתני נמי ברישא אם קרבה הבהמה דהאי תנא מדמי השוקל ממעות חבירו שלא ברשותו דמיירי ברישא לדין דהסיפא השוקל ממעות הקדש וס"ל דבתריוויה לא מעל עד שג"כ קרבה הבהמה:

א"ר אלעזר מאן תנא אם קרבה הבהמה ר' שמעון. כלומר דר"א בא לפרש דהאי תנא דבית רבי לא פליג אתנא דמתני' וס"ל נמי דברישא לא בעינן עד שקרבה הבהמה וטעמא דדוקא בהסיפא ששיקל מהמעות שהן כבר הקדש הוא דבעינן עד שקרבה הבהמה לפי שההקדש אינו נשתנה מכמות שהיה עד שנעשה בו מעשה והלכך לא מעל עד שקרבה הבהמה אבל ברישא שהמעות הן של חבירו וזה השוקל ע"י עצמו אין זה אלא כמו הנהנה עכשיו מהמעות שהן ברשות ההקדש לפי שכבר תרמו על העתיד לגבות כדפרישית במתני' והשוקל הזה נפטר ע"י כך משקלו ולא ימשכנו אותו לפיכך מיד שנתן זה בשביל שקלו מעל ותנא דבית רבי מודה נמי בזה והא דתני אם קרבה הבהמה מלמדינו בזה דכר"ש דהתוספתא היא דס"ל דפליגי ר"ש ורבנן בפ"ק דהתוספתא והכי גריס שם המוציא שקלו של חבירו ה"ז מעל לקח בו קיני זבין וקיני זבות ויולדות המביא חטאתו ואשמו מן ההקדש השוקל שקלו זוזין מן ההקדש כיון שלקח מעל דברי ר' שמעון וחכמים אומרי' לא מעל עד שיזרקו הדמים:

דר"ש אומר מיד היה מקבל מעותיו הכהני זריזים הן. כלומר דמסיים ואזיל למילתא דקאמר מאן תנא אם קרבה הבהמה ר"ש הא אדרבה הא איפכא שמעינן ל"י לר"ש הלכך מפרש וקאמר דהא דקאמרי ר"ש היא היינו דלא תפרש דבעי האי תנא דבית רבי עד שקרבה הבהמה ממש אלא עד שלקח הבהמה להקריבה קאמר דלר"ש הוי כמי שקרבה הבהמה מפני שהכהנים זריזים הן ומיד שלקח הבהמה ה"ז כמקבל בעד מעותיו שיהא קרבנו קרב ומיהו לענין דינא דרישא דמתני' לא פליג תנא דבית רבי בהא דמיד כששוקל ולקח הבהמה מעל וכדאמרן:

משנה

הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו, ושקלו על ידי עצמו, אם נתרמה התרומה - מעל.

השוקל שקלו מן ההקדש,

ונתרמה התרומה וקרבה הבהמה - מעל.

ממעשר שני ודמי שביעית - יאכל כנגדן.

גמרא

"השוקל [שקלו מן ההקדש,

ונתרמה התרומה וקרבה הבהמה - מעל].

ציטוט ממעלותא

אנן תנינן:

"אם קרבה הבהמה".

גירסה אחרת

ותני דבי רבי:

"אם נתרמה התרומה".

גירסה אחרת

מאן תנא: "אם נתרמה התרומה"?

שאלה

רבי שמעון היא,

דאמר רבי שמעון:

מיד היה מקבל מעותיו, והכהנים זריזים הן.

תשובה

25. ה: הלכה ב'
 שקלו לעצמו בעסק חביו
 ]הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו, ושקלו על ידי עצמו,
 אם נתרמה התרומה - מעל!].

ציטוט ממשנתו

פני תשה
וקשיא. על גופא דדינא דהמתניי הרי אלו הגונב עולתו של חבירו ושחטה סתם שלא פירש שמקריבה על שמו וכי סתמה לא לשם בעלים הראשונים מכפרת היא וא"כ הכא נמי אף על פי שנתן זה סתם בשביל שקלו בעלים הראשונים יוצאין ידי חובתן בו ואמאי מעל:
תיפתר במסוים. שעשה סימן עליו או פירש שזה השקל לשמו היא:
משל בית רבן גמליאל וכו'. כלומר וכמו ששנינו לקמן בפ"ג של בית ר"ג היו נוהגין שהיה נכנס ושקלו בין אצבעותיו וזרקו לפני התורם והתורם מתכוין ודוחקו לקופה שתורם בה וה"נ מיירי שזה מתכוין שיהא השקל הזה מסוים על שמו:
וחש לומר. וניחוש שמא לשירי הלשכה הן נופלין ואכתי אמאי מעל וכי יש מעילה בשירים:
אלא כר"מ דר"מ אומר מועלין בשירים. הך דר"מ בתוספתא דפ"ק דמעילה היא ומייתי לה לעיל בפ"ה דיומא על המתניי אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרין לגננין לזבל ומועלין בהן וגריס בתוספתא עלה דברי ר"מ ור"ש וחכ"א אין מעילה בדמים ולר"מ ור"ש מועלין בשיריים שהרי שירי דמים הן ובשירי הלשכה גופה פליגי נמי לקמן בפרק ג' בהלכה ד' דר"מ ס"ל מועלין בשיריים:
עוד היא במסויים. כלומר ג"כ הכי מיתוקמא וה"ק אי נמי דלא תדחוק לאוקמי כיחידאה אלא אפי' כחכמים אתיא דאין מועלין בשיריים ושנינו נמי להאי קושיא דבמסויים מיירי וכהאי משל בית ר"ג שזרקו לפני התורם והתורם היה מתכוין ותורמו לשמו ולא יהיה משירי הלשכה:
מה נהנה. השתא מפרש לטעמא דתנינן ה"ז מעל ומה נהנה הוא מן ההקדש דליחייב במעילה:
מכיון שב"ד ראוי למשכן. אותו בעד שקלו ונפטר זה בשקל חבירו שלא מישכנו אותו זהו כמי שנהנה:

קושיא

וקשיא,
 אילו הגונב עולתו של חבירו, ושחטה סתם, סתמא לא לשם בעלים הראשונים מכפרת?!

תירץ

אמר רבי יודן:
 תיפתר במסוים,
 משל בית רבן גמליאל,
 שהיה מתכוין ודוחקו לתוך הקופה.

סיוע

על ידי קושיא נוספת

וחש לומר שמא לשיריים הן נופלין.
 וכי יש מעילה בשיריים?
 אלא כרבי מאיר,
 דרבי מאיר אומר: מועלין בשיריים.
 עוד היא במסוים,
 משל בית רבן גמליאל,
 שהיה מתכוין ותורמו לשמו.

שאלה

מה נהנה?

תשובה

אמר רבי אבין בשם רבנן דתמן:
 מכיון שביית דין ראוי למשכן, ולא מישכנו - כמו שנהנה.

26. ה: הלכה ב'

המפריע שקלו מדמי מעשר שני לענין 'אין קדושה חלה על קדושו

פני משה

כתיב אך בכור וגו'. לפרושי להסיפא דמתניי קאי דלא מעל עד שקרבה הבהמה דילפינן מבכור דכתיב ביה לא יקדיש איש אותו לקדושה אחרת מכאן כל שהוא כבר קדש אין קדושה אחרת חלה עליו ולפיכך נמי בשוקל ממועות הקדש הרי הוא לשם הקדש הראשון ולא נשתנה ולא מעל עד שיעשה בו מעשה: כיצד הוא עושה. אם שקל מדמי מעשר שני מביא סלע של חולין ואומר וכו' ואותן החולין נתפסין לשם קדושת מעשר שני וצריך לאכלו בירושלים: והשאר נעשין שקלים. כלומר והשאר שהיו דמי מעשר שני נתחללו ויכול לעשות מהן שקלים שאם לא יעשה כן אינו יכול להביא חובתו מדמי מעשר:

ציטוט ממוענתו [השוקל שקלו ...] ממעשר שני [- יאכל בנגדו].

קושיא וְהִכְתִּיב: "אך בכור אשר יבכר לה' בבהמה, לא יקדיש איש אתו"²³ (ויקרא כו, כו) - כל ששהו קודש - אין קדושה חלה עליו. כיצד הוא עושה?

תירץ מביא סלע של חולין, ואומר: "מעות מעשר שני בכל מקום שהן - יהו מחוללין על סלע זו", ואותה סלע נתפס לשם מעשר שני, והשאר - נעשו שקלים.

²³ אך-בכור אשר-יבכר ליהוה בבהמה לא-יקדיש איש אתו אם-שור אם-שה' לה' הוא

27. ו, א הלכה ג'

אסף לשם מחצית השקל יותר ממחצית השקל - מה עושה במוצרי?

פני משה

משנה

המכנס מעות ואמר:

"הרי אלו לשקלי" -

בית שמאי אומרים:

מותרן נדבה.

ובית הלל אומרים:

מותרן חולין.

"שאביא מהן שקלי" -

שוין שהמותר חולין.

"אלו לחטאתי" -

שוין שהמותר נדבה.

"שאביא מהן חטאתי" -

שוין שהמותר חולין.

אמר רבי שמעון:

מה בין שקלים לחטאת?

אלא, של שקלים - יש להן קיצבה,

ולחטאת - אין לה קיצבה.

רבי יהודה אומר:

אף לשקלים אין להן קיצבה,

שששעלו ישראל מן הגולה, היו שוקליו דרכונות.

חזרו לשקול סלעים.

חזרו לשקול טבעין.

ביקשו לשקול דינרין, ולא קבלו מהן.

אמר רבי שמעון:

אף על פי כן - יד בולן שוה.

אבל חטאת - זה מביא בסלע, וזה מביא בשתיים, וזה מביא בשלש.

גמרא

אסף מטבעות לשם מחצית השקל - באיזה לשון זה נאמר?

"המכנס [מעות ואמר: "הרי אלו לשקלי" -

בית שמאי אומרים: מותרן נדבה.

ובית הלל אומרים: מותרן חולין]."

ציטוט ממשנתנו

רבי יוסי בשם רבי לעזר:

מה פליגיין?

במכנס פרוטרוט.

אבל באומר: "אלו לשקלי" - כל עמא מודיי שהמותרן נדבה.

פרשנות

רבי חייא ורבי ביבי בשם רבי לעזר:

מה פליגיין?

במכנס פרוטרוט.

אבל באומר: "אלו לשקלי" - כל עמא מודיי שהמותרן חולין.

פרשנות חלקת

אמר רבי חייא:

מתניתא מסיעא לרב ביבי.

דתנו:

"אמר רבי שמעון:

מה בין שקלים לחטאת?

אלא שהשקלים - יש להן קיצבה,

סיוע

מתני'

המכנס מעות. שהוא מכנס מעט

מעט פרוטה אחר פרוטה ואמר

הרי אלו לשקלי וכשבא לחשוב

מה שכנס מוצא שהן יותר מכדי

שקלו:

ב"ש אומרים מותרן נדבה. יפלו

לנדבה להקריב מהן עולות לקיץ

המזבח דבייש לטעמייהו דס"ל

בריש פ"ה דנזיר הקדש בטעות

הקדש:

ובה"א מותרן חולין. שלא

נתכוין זה להקדיש אלא כדי

שקלו:

שאביא מהן שקלי. בזה שוין

ב"ש ובי"ה שהמותר חולין דהוי

כאומר בפירוש שלא אקח מהן

אלא כדי שקלי והמותר יהיו

חולין:

אלו לחטאתי. אם כנס מעות

ואמר אלו לחטאתי מודים בי"ה

שמותרן נדבה כדמפרש טעמא

במתני' דלקמן שלחטאת אין לה

קצבה שאם ירצה יביא אותה

בדמים מרובים והלכך נתפסו

הדמים ומותרן נדבה:

שאביא מהן חטאתי וכו'. בזה

שוין כמו בשקלים והמותר הוא

חולין:

גמ'

ר' יוסי בשם ר' אלעזר מה

פליגיין. ב"ש ובי"ה:

במכנס פרוטרוט פרוטרוט.

שהכניס פרוטה אחר פרוטה

כדפרישית במתני' ובהא היא

דקאמרי בי"ה שמותרן חולין:

אבל באומר אלו לשקלי. כלומר

שלא היה מלקט ומכנס מעט

מעט אלא שהיו מעות מונחין

לפניו ואמר אלו יהיו לשקלי אף

בי"ה מודו שמותרן נדבה דלאו

הקדש בטעות היא אלא דאמרי

שנתכוין הוא להקדיש הכל ומה

שהוא יותר על כדי שקלו יפלו

לנדבה:

ר' ביבי בשם ר' אלעזר. לא

אמר הכי אלא במכנס פרוטרוט

פליגי אבל באומר אלו כ"ע מודו

שהמותר חולין וטעמא

דבפרוטרוט כל חד וחד חזי

לשקלו והוי כהקדש טעות לב"ש

אבל באומר אלו לשקלי על

המעות המונחין לפניו אפי' ב"ש

מודו שאין זה הקדש טעות

שהרי יודע הוא שאין להוסיף

על השקל הקצוב בתורה ולא

נתכוין אלא ליקח מאלו כדי

שקלו והמותר חולין. וגרסי

להסוגיא כולה עד סוף הלכה

בריש פ"ה דנזיר:

מתניתא מסייע לר' ביבי. הא

דתנו לקמן אמר ר"ש וכו' הטעם

דלא פליגי בחטאת לפי

שהשקלים יש להן קצבה דכתיב

העשיר לא ירבה וגו' ובודאי לא

נתכוין זה אלא כדי שקלו אבל

חטאת אין לה קצבה וכו'

כדפרישית במתני' והשתא מה

אנן קיימין להא דר"ש ואהיכא

יוויא הוא דהאי לפרוש ההפריש

פני משה

אם באומר שאביא מהן שקלי

הא כל עמא מודים בזה

שהמותר חולין וכו' הא דיהיב

ולחטאת - אין לה קיצבה.

מה אנו קיימין?

אם באומר: "שאביא מהן שקלי" - כל עמא מודיי שהמותרן חולין!
 אם באומר: "שאביא מהן חטאתי" - כל עמא מודיי שהמותר חולין!
 אלא כן אנו קיימין: באומר: "אלו לשקלי".
 שקלים, על ידי שקצבתן מן התורה - מותרן חולין.
 חטאת, על ידי שאין קצבתה מן התורה - מותרה נדבה.

מה עבד לה רבי יוסי בשם רבי אליעזר?

שאלה

פתר לה: במכנס פרוטרוט, וכבית הלל.

תשובה

והא תנינן:

"מותר שקלים - חולין" (ו:)קושא
על רבי יוסי

פתר לה: במכנס פרוטרוט, וכבית הלל.

תיחץ

28. ו, א הִלְכָה ג'

הקדוש בטעות

פני נזקה

המפריש שקלו. שהיה סבור שהוא חייב בשקל ונמצא שאינו חייב שזכר שכבר נתן שקלו לא קידש דהקדש טעות הוא ואינו הקדש:

המפריש שנים וכו'. שסבור שחייב שנים כגון שסבר שלא שקל אשתקד וזכר ששקל ואינו חייב אלא אחד של שנה זו:

אותו השני מה את עבד ליה. אי נימא דמדמינן לה לכסבור שהוא חייב ונמצא שאינו חייב וא"כ אותו השני לא קידש או דילמא לאומר אלו מדמינן לה וכך הוא הגי' בנזיר שם. ואליבא דר' יוסי הוא דבעי דאמר באומר אלו אף ב"ה מודים שהמותר נדבה וה"נ השני לנדבה הוא:

נשמיעינה מן הדא. ברייתא דתני בחטאת ומספקא לן נמי בכה"ג:

הפריש חטאתו וכו' אותה השניה מה את עבד לה אלא רועה. כלומר דודאי מסתברא בחטאת השניה רועה היא דהוי כמפריש שתי חטאות לאחריית דקיי"ל אחת תקרב חטאת והשניה תרעה עד שתסתאב ותמכר ויפלו דמיה לנדבה וה"נ אלו לנדבה:

היאך אתה אומר אלו. בתמיה כלומר דמתמה על הא דקאמר ה"נ אלו לנדבה דהא ודאי שניהם לנדבה לא אזלי אלא אחד מהן לשקלו והשני לנדבה וכל הא אליבא דר' יוסה דלעיל היא:

תנח"ס יסוד

המפריש שקלו וסבר שהוא חייב, ונמצא שאינו חייב - לא קדש.

שאלה

המפריש שנים וסבר שהוא חייב שנים, ונמצא שאינו חייב אלא אחד - אותו השני מה את עבד ליה?

תשובה

נשמיעינה מן הדא:

"הפריש חטאתו וסבר שהוא חייב, ונמצא שאינו חייב - לא קדשה. הפריש שנים וסבר שהוא חייב שנים, ונמצא שאינו חייב אלא אחת - אותה שניה מה את עבד לה? אלא רועה"²⁴.
הכי נמי אלו לנדבה.

קושיא

וכא היאך אומר אתה "אלו"?

²⁴ המילים ברייתא: "מה את עבד לה? אלא" קרבן העדה ועוד לא גורסים. המילים בארמית הם תוספת של הגמרא כדי שיהיה ללומד יותר מובן.

29. ו, א הלכה ג'

פרשנות המשנה - באור המטבעות

פני משה

מתני' אמר ר' שמעון מה בין שקלים לחטאת. טעמייהו דב"ה מפרש מ"ט אמרי ב"ה בשקלים במכנס ואומר אלו לשקלי שהמותר חולין ומ"ט בחטאת באומר אלו לחטאתי דמודו ב"ה שהמותר נדבה:

אלא של שקלים יש להן קצבה. בתורה מחצית השקל וכתב העשיר לא ירבה וגוי' והלכך בודאי לא נתכוין זה אלא לשקל של תורה והמותר הקדש טעות הוא אבל לחטאת אין לה קצבה אלא כפי שירצה יביא והלכך נתפסו הדמים והמותר נדבה: ר' יהודה אומר. מצינו אף לשקלים אין להן קצבה:

שכשעלו ישראל מן הגולה. ובאותו זמן היו להן מטבעות של דרכונות זהב והדרכון היא שתי סלע כסף והיו שוקלין באותו הפעם דרכונות כלומר לפי ערך המטבעות שהיו יוצאות היו שוקלין מחצי המטבע שהוא סלע והיא חצי דרכון:

חזרו לשקול סלעים. ואח"כ כשעברו מלכות מדי ונתבטל מטבע הדרכון והיו המטבעות שלהן סלעים חזרו לשקול לפי זמן המטבעות שהיו סלעים ונתנו מחצית הסלע וחזרו לשקול טבעין שהן שני דנרין שהיו המטבעות שלהן באותו זמן חצי סלע והוא שני דנרין והיו שוקלין אותו המטבע בעצמו שהיא חצי סלע והיא מחצית השקל האמור בתורה שהשקל של תורה סלע הוא:

ביקשו לשקול דינרין. שלא לשקול אלא החצי של המטבע היוצא ואינו אלא דינר אחד והיא רובע הסלע אבל לא קיבלו מהם שלהוסיף על מחצית השקל של תורה רשאי אבל לא לפחות ממנו כדקאמר בגמרא וא"כ אף להשקלים לא היו להן קצבה:

אמר ר"ש אעפ"כ יד כולם שוה. כלומר דאכתי לא דמו שקלים לחטאת שהרי בשקלים לעולם יד כולן שוה בהן שכשהיו שוקלין דרכונות היו הכל שוקלין כן וכדכתב העשיר לא ירבה וגוי' וזה הכל לפי חצי המטבע היוצא באותו זמן וכן אח"כ אבל חטאת לעולם אינו שוה שזה מביא בסלע וכו' וכך היא המסקנא לטעמייהו דבית הלל כרבי שמעון:

גמ' שכשעלו ישראל וכו' דינרין. כלומר שהמטבע שלהן היו דרכונות ושקלו לפי אותו המטבע במקום דינרין שיוצאין והיו נותנין חצי דרכון לשקליהם ואח"כ חזרו לשקול סלעים כשמוען כלומר כמשמען והיינו לפי המטבעות שהיו בזמן שאח"כ שהן סלעים והיו נותנין חצי סלע לשקליהם וחזרו לשקול טבעין פלגי סלעים שחזר המטבע להיות פלגי סלעין והן בשיווי שני דינרין ושקלו אותו המטבע בעצמו שהוא כפי מחצית השקל האמור בתורה. ובקשו לשקול דינרין קרטין רובע הסלע שהוא דינר אחד לפי שחשבו שהיא חצי המטבע שיוצא באותו הזמן ולא קיבלו עליהן הגזברין ברשות ב"ד להיות זה תחת מחצית השקל מפני שהוא פחות מהקצוב בתורה ומן הדא שמעינן לה שהרי הכתוב אומר והעמדנו עלינו מצות לתת שלישיית השקל בשנה וגוי' ועל כרחך דלא תפרש כפשטן של הדברים שלא נתנו אלא שלישיית השקל האמור בתורה דמאי והעמדנו עלינו מצות דקאמר הלא זה הוא פחות ממצוה שבתורה אלא ודאי ה"ק והעמדנו עלינו מצות יותר מהאמור בתורה וזה להוסיף עוד שלישיית השקל בשנה ומלבד מחצית השקל האמור בתורה:

ר' חלקיה וכו'. דריש להכתוב שלישיית השקל מכאן שאדם צריך לשלש שקלו ולשקול שלש פעמים בשנה והיינו דקאמר והעמדנו עלינו מצות ולהוסיף ולתת שלישיית לזה השקל האמור בתורה כלומר לשלש אותו ולתת ג' פעמים בשנה דמן התורה אין חיוב אלא פעם אחת בשנה ולמדנו ג"כ מכאן שאין מטריחין על הצבור לגבות מהן להקדש יותר משלש פעמים בשנה:

ר' אבין. דריש שלישיית השקל מכאן רמז לשלש סאין של שלשה קופות שתורמין בהן כדתנן בפרק דלקמן ומכאן רמז לשלש הפרשות שג' פעמים בשנה היו תורמין כדתנין שם:

ציטוט ממוענא

"דבי יודא אומר: [אף לשקלים אין להן קצבה, שכשעלו ישראל מן הגולה, היו שוקלין דרכונות. חזרו לשקול סלעים. חזרו לשקול טבעין. ביקשו לשקול דינרין, ולא קבלו מהו']".

פרשנות

"דרכונות" - דינרין.
 "חזרו לשקול סלעין" - כשמוען,
 "חזרו לשקול טבעין" - פלגי סלעין.
 "ביקשו לשקול דינרין" - קרטין,
 ולא קבלו עליהן" - מן הדא: "והעמדנו עלינו מצות, לתת עלינו שלישיית השקל בשנה, לעבודת בית אלהינו" (נחמיה י, לג).

מזמרא הלכתית
 לימוד על פי הפסוק

רבי חלקיה בשם רבי אחא:
 מכאן - שצריך אדם לשלש שקלו שלשה פעמים בשנה.
 מכאן - שאין מטריחין על הצבור יותר משלש פעמים בשנה.

מזמרא הלכתית
 לימוד על פי הפסוק

אמר רבי אבין:
 מכאן - לשלש סאין.
 מכאן - לשלש קופות.
 מכאן - לשלש הפרשות.

פני מטה

30. ו, א הלכה ג'

טעם מחצית השקל

כתיב זה יתנו וגו' מחצית השקל וגו'. ודורשין לטעמא למחצית השקל ומר דריש רמו למה שחטאו במחצית היום כדכתיב כי בשש בא שש ומר דריש על שיווי מחצית השקל. ודעביד שיתא גרמסין מיני מטבעות שהן שלשה בדינר ובמחצית השקל הן ששה כנגד שחטאו בשש שעות: והוא מחצית השקל ולפי שעברו על עשרת הדברות שכשעברו על דיבור אנכי ה' אלהיך ראש הדברות הרי עברו על כולן השייכים אחריו: **ונפל לכל אחד ואחד מהן טבע.** שהוא שתי כסף דכל כסף האמור בתורה כסף צורי הוא והיא דינר כסף שארבעה הוא הסלע והוא השקל שבתורה ומחצית השקל הוא טבע שהוא שני דינרין:

כתיב: "זה יתנו כל העובר על הפקודים"²⁵ [מחצית השקל בשקל הקדש, עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה'] (שמות ל, יג).

דרשה
[טעם מחצית השקל]

רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר: לפי שחטאו במחצית היום - יתנו מחצית השקל. וחרנה אמר: לפי שחטאו בשש שעות ביום - יתנו מחצית השקל, דעבד שיתא גרמסין.

רבי יהושע בי רבי נחמיה בשם רבן יוחנן בן זבאי:

דרשה חולקת

לפי שעברו על עשרת הדברות - יהיה נותן כל אחד ואחד עשרת גרה.

רבי ברכיה, רבי לוי בשם רבי שמעון בן לקיש:

מימרא חולקת

לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף - יהיה כל אחד ואחד פודה את בנו בכורו בעשרים כסף.

רבי פנחס בשם רבי לוי:

מימרא
[לטעם מצות מחצית השקל]

לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף, ונפל לכל אחד ואחד מהם טבעה, לפיכך יהיה כל אחד ואחד נותן שקלו טבעה.

²⁵ זה יתנו כל-העובר על-הפקודים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה'

פני משה

31. ו, ב הלכה ד'

מותר כסף שאדם אסף לקרבות יחיד

מתני'

מותר שקלים חולין. המכנס מעות ואמר הרי אלו לשקלי ומוצא אח"כ שהן יתירין מכדי שקלו המותר חולין כדתנן לעיל בהלכה ג' וכב"ה:

מותר עשירית האיפה. של מנחת חוטא הבא בדלי דלות ואם הפריש מעות לחובתו וניתותו המותר יפול לנדבה ולקנות בהן עולות לקיץ המזבח וכמדורשו של יהודע הכהן שנשנה לקמן סוף פרק ששי. ובדפוס משנה דהכא כתיב חולין ונוסחא אחריתא היא וכן משמע לעיל בהלכה ג' דגריס הכי:

מותר עולה לעולה. אם הפריש מעות לקנות עולה וניתותו יביא באותו המותר לצורך עולה אחרת: **מותר הפסח לשלמים.** דנפקא לן מקרא דכתיב וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר והלא אין הפסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים אלא מכאן למותר הפסח שיהא לדבר הבא מן הבקר ומן הצאן והוא קדשים קלים כמו הפסח והן שלמים:

מותר נזירים לנזירים. אם גבו מעות לצורך קרבות נזירים סתם וניתותו יהא בידם עד שיצטרכו לקרבות נזירים אחרים:

מותר נזיר. אם נזיר אחד הפריש מעות לקרבותיו וניתותו המותר יפול לנדבה:

מותר עניים. שגבו מעות לחלק לעניים כדי הצורך וניתותו יהא לצורך עניים אחרים ואם לשם עני אחד גבו בפירוש המותר הוא לאותו עני וכן הדין במותר שבויים שגבו לצורך פדיון שבויים סתם יהא בידם המותר לצורך פדיון שבויים אחרים ואם גבו בפירוש לשבוי אחד המותר הוא לאותו שבוי:

מותר המתים. שגבו סתם לצורך קבורת מתים המותר יהא לצורך קבורת מתים אחרים:

מותר המת. שגבו בפירוש לצורך קבורת אותו המת יתן המותר ליורשין דס"ל להאי תנא דאחולי אחיל המת זילותיה לגבי יורשיו: **ר"מ וכו'.** מספקא ליה אם אחולי אחיל זילותיה לגבי יורשיו או לא לפיכך יהא מונח עד שיבא אליהו. ור' נתן פשיטא ליה דלא מחיל לפיכך בונין לו מהמותר נפש והוא מצבה על קברו שיהא לו לזכרון. והלכה דמותר המת ליורשיו כהת"ק ואין חילוק בין אם היתה הגבייה בטעות כגון שגבו בחזקת שאין לו ונמצא שיש לו או אם הגבייה באמת היתה הכל בכלל מותר המת הוא ולירשיו והכי מוכח ממסקנת הש"ס:

גמ'

א"ר יוסי עד דאנא תמן. בעוד שהייתי בבבל שמעתי קול מרב יהודה ששאל משמואל רבו הפריש שקלו ומת מהו וא"ל יפלו לנדבה הואיל והשקלים באין לקרבות הצבור וקדשי קדשים הן וכדאמרין בפ"ד דנזיר בהל' ג' וגריס שם להא ולהא דלקמן רב חסדא אמר והוא שקרבה חטאתו בסוף וכו' עד סוף הענין ושם ביארתי היטב וע"ש:

משנה

מותר שקלים - חולין.

מותר עשירית האיפה,

מותר קיני זבין,

קיני זבות,

וקיני יולדות חטאת ואשמות -

מותרן נדבה.

זה הכלל:

כל שהוא בא לשם חטאת ומשום אשמה - מותרן נדבה.

מותר עולה - לעולה.

מותר מנחה - למנחה.

מותר שלמים - לשלמים.

מותר הפסח - לשלמים.

מותר נזירים - לנזירים.

מותר נזיר - לנדבה.

גמרא

אדם הפריש מחצית השקל ומת לפני המסירה לגובר

שאלה

אמר רבי יוסי:

עד דאנא תמן,

שמעית קל רב יהודה שאל לשמואל:

הפריש שקלו ומת?

תשובה

אמר ליה: יפלו לנדבה.

שאלה

מותר עשירית האיפה שלו?

תשובה

רבי יוחנן אמר:

יוליכם לים המלח.

תשובה חולקת

רבי לעזר אמר:

יפלו לנדבה.

קושיא

מתניתא פליגא על רבי יוחנן!

"מותר שקלים - חולין,

מותר עשירית האיפה,

מותר קיני זבין וקיני זבות,

מותר קיני יולדות, חטאת ואשמות -

מותרן נדבה!"

פירא

מה עבד לה רבי יוחנן?

פתר לה: מותר עשירית האיפה של מנחת חוטא של כל ישראל.

32. ו, ב הלכה ד'

פני משה

ר' יוחנן אמר על דא עליל אבא בר בא וכו'. גרסי' להא לעיל בפ"ה דפסחים בהלכה ב' עד מאן אמר בשתיקה כשר או נאמר בשתיקה פסול. ועיקרא דהאי מילתא התם היא דשייכא ואידי דאיירי בהמותר מייתי לה הכא ושם בארתי היטב וע"ש:

["מותר הפסח - לשלמים"].

ציטוט ממשנתא

הבאת מקור לדח המשנה

רבי יוסי אמר:
 על דא עליל אבא בר בא:
 דאינון אמרין: מניין שהפסח משתנה לשם שלמים?
 תלמוד לומר: "ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים" (ויקרא ג, ו) - כל שהוא "מן הצאן" בא שלמים.

קושיא

היתבון: הרי עולה מן הצאן!

תירץ

דבר שאינו בא אלא מן הצאן, יצאה עולה שהיא באה אפילו מן הבקר.

קושיא

היתבון: הרי אשם!

תירץ

אמר רבי בון בר כהנא:
 "מן הצאן" - דבר שהוא בא מכל הצאן, יצא אשם שאינו בא אלא מן כבשים בלבד.

קושיא

בכל אתר אתר אמר: "מן" - למעט, והכא אתר אמר: "מן" - לרבות!?

תירץ

אמר רבי מנא:
 הקא נמי "מן" - למעט, מיעוט - שאינו בא בן שתי שנים. מיעוט - שאינו בא נקיבה, וגבי אשם נמי, "מן" (ויקרא ה) - למעט הוא, שאינו בא אלא מן כבשים בלבד.

קושיא

היתבון: והכתיב: "ואם מן הצאן קרבנו מן הפשבים או מן העזים לעלה" (ויקרא א), מעתה מותר פסח בא עולה!?

תירץ

אמר רבי אבון:
 משנין דבר שהוא לאכילה לדבר שהוא לאכילה, ואין משנין דבר שהוא לאכילה לדבר שאינו לאכילה.

תחץ סופי

אמר רבי יוסי בי רבי בון:
 משנין קדשים קלים לשם קדשים קלים, ואין משנין קדשים קלים לשם קדשי קדשים.

הבאת המקור מהתורה

רבי יוחנן אמר:
 על דא עליל רבי חנינה,
 דאינון אמרין: אין הפסח משתנה לשם שלמים, אלא אם כן שחטו לשם שלמים, ואני אומר: אפילו שחטו לשם עולה.
 אמר רבי אילא:
 טעמא דרבי יוחנן:
 "אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים" (ויקרא ג, ו) - כל שהוא זבח בא שלמים.

שאלה

ומשתנה למחשבת פסול - היך עבדא?
 שחטה לשם עולה על מנת לזרוק דמו למחר, מכל מקום פסול הוא!

באור הפעולה

אין, תימר: משתנה למחשבת פסול - פיגול.
 אין תימר: אין משתנה למחשבת פסול - פסול.

33. ו, ב הלכה ד'

שאלה לשמו וְשֵׁלָא לְשִׁמּוֹ בְּשֵׁאֲרֵי יְמוֹת הַשָּׁנָה?

תשובה רבי בון בר חייא בשם שמואל בר אבא: מפנין שאמר שלא לשמו, נעשה כשוחט בשתיקה וְשֵׁלָא לְשִׁמּוֹ, והוא כשר.

שאלה אָמַר לֵיהּ: אִם כֵּן הוּא, אָפִילוּ שְׁחִטּוּ לְשִׁמּוֹ, עַל מְנַת לְזָרוּק דָּמוֹ שְׁלָא לְשִׁמּוֹ, יַעֲשֶׂה מִשְׁעָה הַרְאֵשׁוֹנָה כְּשׁוֹחֲטֵי לְשִׁמּוֹ וְשֵׁלָא לְשִׁמּוֹ בְּשֵׁתִיקָה, וִיהֵא כָּשֶׁר!?

תשובה אָמַר רַבִּי אֲבָא מְרִי: מְנַלְן בְּשֵׁתִיקָה כָּשֶׁר? דִּילְמָא בְּשֵׁתִיקָה פְּסוּל!

פני מטה

רב חסדא אמר והוא שקרבו חטאתו בסוף וכו'. עד סוף הענין בנזיר פ"ד שם כמצויין לעיל:

34. ו, ב - ז, א הלכה ד' מותר קרבנות ואסכים על הנזיר

"מותר נזיר - לנדבה".

ציטוט ממשנתו

ז, א
מימרא פרענית
פישות מצממת

רב חסדא אָמַר:
וְהוּא שְׁקִרְבָּה חֲטָאתוֹ בְּסוֹף.
אָבֵל אֵי קָרְבוֹ שְׁלָמִים בְּסוֹף - מוֹתֵרֵן שְׁלָמִים.

מימרא חולקת

אָמַר רַבִּי זְעִירָא:
אִפִּילוּ קָרְבָן שְׁלָמִים לְבְּסוֹף - הֵלְכָה הִיא בְּנִזְיָר שֶׁתְּהִיָּה מוֹתֵרָה נְדָבָה.

אמירת רקע

מתניתא מסייעא לדין, ומתניתא מסייעא לדין.

סיוע
לרבי זעירא

מתניתא מסייע לרבי זעירא:
**"אלו הן מעות סתומין?
כל שדמי חטאת מעורבות בהן,
ואפילו הפריש דמי חטאת מתוכה - מעות סתומין הן".**

סיוע
לרב חסדא

מתניתא מסייעא לרב חסדא:
**"אלו לחטאתי והשאר לשאר נזירותי" ומת:
דמי חטאת - ילכו לים המלח - לא נהנין, ולא מועלים.
והשאר - יביאו חציו עולה וחציו שלמים ומועליו בכולן ואין מועליו במקצתן".**
ולא אמר: אם מת - יפלו לנדבה!

מימרא הלכתית

רב חסדא אָמַר:
מוֹתֵר לְחֻמוֹ שֶׁל נִזְיָר - יוֹרְקָב.

הסבר
וראיא מסברה

אָמַר רַבִּי יוֹסִי: וַיֵּאוֹת!
לְהַקְרִיבוּ בְּפָנַי עֲצָמוֹ - אֵין אֶתְּ יָכוֹל, אֵין לָךְ לְחֵם קָרֵב לְעֲצָמוֹ.
לְהַקְרִיבוּ עִם נִזְיֹרוֹת אַחֲרֵת - אֵין אֶתְּ יָכוֹל, שְׂאֵין לָךְ נִזְיֹרוֹת בְּאֵה בְּלֹא לְחֵם.
לְפּוֹם כֵּן צְרִיךְ מֵימַר: מוֹתֵר לְחֻמוֹ שֶׁל נִזְיָר - יוֹרְקָב.

סברה

סְבָרִין מֵימַר:
הוּא לְחֻמוֹ, הוּא מוֹתֵר נְסָכִיו.

דחיה

אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַּר רַבִּי בּוֹן:
מוֹתֵר נְסָכִיו - קִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים אֵינּוֹן, וַיִּפְלוּ לְנְדָבָה!?

אמירה

עַל דְּעִתְיָה דְּרַבִּי יוֹסִי בַּר רַבִּי בּוֹן:
שְׂמוּאֵל, רַב חֲסֵדָא, וְרַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁלְּשֵׁתָן אָמְרוּ דְּבַר אֶחָד!
רַב חֲסֵדָא - אֵהוּן דְּאֶמְרֵן.
שְׂמוּאֵל - דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי: עַד דְּאֶנָּא תַמְּן, שְׁמַעִית קַל רַב יְהוּדָה שְׂאִיל לְשְׂמוּאֵל: הַפְּרִישׁ שְׁקִלוּ וְ
אָמַר לֵיהּ: יִפְלוּ לְנְדָבָה.
רַבִּי אֶלְעָזָר - דְּאֵיתְמַר:
מוֹתֵר עֲשִׂרִית הָאֵיפָה שְׁלוֹ:
רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יוֹלִיכִם לְיָם הַמֶּלַח.
רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: יִפְלוּ לְנְדָבָה.

35. ז, א הִלְכָהּ ה' מותר כספי צדקה העונים

פני משה

גבו לו בחזקת שאין לו. שהיו סבורין שאין לו וגבו לצורך קבורתו ונמצא אח"כ שיש לו מה יעשו בו:

ר' ירמיה סבר מימר. דהיינו דתנינן מותר המת ליורשיו ומה לי אם ניתותרו המעות ומה לי אם הגבייה היתה בטעות הא מיהת זילותא היא לגביה וליורשיו הוא דמחיל ליה:

א"ל ר' אידי דחוטריה. שם המקום דלא דמיא דהגע עצמך דהכא לא כוונין אלא ליה וכלומר שאם נמצא שיש לו א"כ לא היו מכוונין שיהא המותר להיורשים שלא כיוונו לגבות אלא לפי דרכם שהיו סבורין שאין לו:

א"ל ר' ירמיה אנא לא אמרית. כלומר מה שאמרתני אני לא אמרתי מסברת עצמי אלא מדתנינן מותר המת ליורשיו וזיל בטר טעמא דהא מיהת זילותא איכא שגבו לצורך קבורתו ולגבי יורשיו הוא דמחיל ומסתברא היא דליורשיו ולא יעשו בה לצורך דבר אחר אבל את שבאת לחלק מנא לך ראייה לחלק בין מותר מצורך הגבייה ובין הגבייה שבטעות היתה:

משנה

מותר שבויים - לשבויים.

מותר שבוי - לאותו שבוי.

מותר עניים - לעניים.

מותר עני - לאותו עני.

מותר המתים - למתים.

מותר המת - ליורשיו.

רבי מאיר אומר:

מותר המת - יהא מונח עד שיבא אליהו.

רבי נתן אומר:

מותר המת - בונין לו נפש על קברו.

גמרא

מימרא הלכתית

גבו לו בחזקת שאין לו, ונמצא שיש לו:

רבי ירמיה סבר מימר:

מותר המת - ליורשיו.

אמר ליה רבי אידי דחוטריא:

קושיא

הגע עצמך! דלא כוונן אלא ליה!

אמר ליה:

תשובה

אנא - לא אמרית,

את - מן לך?

36. ז, א הִלְכָה ה'

בריות מרחיבות את דברי המשנה

תְּנִי בְּשֵׁם רַבִּי נְתוּ:

**"מֹתֵר הַמֵּת - יִבְנֶה לּוֹ נֶפֶשׁ עַל קִבְרוֹ,
וַיַּעֲשֶׂה לּוֹ זֵילוֹף עַל גְּבִי מִיִּטְתּוֹ".**בריתא
מרחיבה על המשנה

תְּנִי:

**"אֵין פּוֹדִין שָׁבוּי בְּשָׁבוּי,
וְאֵין גּוֹבִין טְלִית בְּטְלִית,
וְאֵין מְמַחִין בִּיד פְּרָנְסִים לְכָף".**בריתא
בטשא המשנה

פני משה

תני. בתוספתא סוף פ"ק בשם ר' נתן דמותר המת בונין לו נפש על קברו. וגריס התם או יזלח לו ולא לפני מטתו וכלומר דלצורך המת גופו דוקא הוא דמותר ויזלף ע"ג מטתו שלא יסריח ויתבזה. ולא לפני מטתו לצורך החיים שיריחו ריח טוב. והיינו הך דגריס הכא יעשו לו זילוף על גבי מטתו:

תני. בתוספתא שם:

אין פודין שבוי בשבוי. ליתן להם שבוי אחר תחת השבוי הזה ואין גובין כסות לצורך העני בכסות אחר שיש להם ולחלוף בכסות זה אלא יתנו לו הכסות שיש להם ואין ממחין ביד הפרנסים על כך שאם הפרנסים רואין שצורך השעה היא לכך אין ממחין בידם:

פני משה

דבריהן. שמניחין בעולם מה שחדשו בדברי תורה הן זכרון: ר' יוחנן הוה מסמיך ואזיל וכו'. גרסי' להא לעיל בברכות פ"ב בהלכה א' עד דשתי ליה טעמא בפומיה:

37. ז, א הלכה ה' אמירת שמעון בשם אומרם

תנ"י:

"רְבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין עוֹשִׂין נְפֻשׁוֹת לְצַדִּיקִים, דְּבִרְיָהֶם - הוּ הוּ זְכָרוֹנוּ."

בריוחא מפרשת את המעשה

מעשה שהיה

רבי יוחנן הוה מסמיך ואזיל עאל רבי חייא בר אבא. והיה רבי אליעזר חמי ליה ומטמר ליה מקמיה, ואמר: הלין תרתין מיליהו הדין, בבלאה עביד ביה. חדא - דלא שאיל בשלומיה. וחדא - מיטמר.

אמר ליה רבי יעקב בר אידי: כך נהיגין גבהון, דזעירא לא שאיל בשלומיה דרבה, דאינון נהגון ומקימין: **"דאוני נערים ונחבאו וישישים קמו עמדו"** (איוב כט, ח).

אמר ליה: מהו למיעבר קמי דאדורא צלמי?

אמר ליה:

מה את פליג ליה יקר?

עבור קמוהי וסמי עינו!

אמר ליה:

יאות רבי אליעזר עביד דלא עבר קמד.

המשך המעשה

ועוד עביד הא בבלאה,

דלא אמר שמעתא משמיה.

נכנסו לפניו רבי אמי ורבי אסי, אמרו לו: רבי! כך היה מעשה בבית הכנסת של טרסיים, בנגר שיש בראשה גלוסטרא, שנחלקו רבי אליעזר ורבי יוסי, עד שקרעו ספר תורה בחמתן.

ז, ב

"קרעו" - סלקא דעתך?

אלא שנקרע ספר תורה.

והיה שם זקן אחד ורבי יוסי בן קסמא שמו,

אמר: "תמיהני אם לא הוה²⁶ בית הכנסת זה עבודה זרה.

וחזר ואמר, הכדין מחבריה!

נכנס לפניו רבי יעקב בר אידי,

אמר ליה: כתיב: **"כאשר צוה ה' את משה עבדו פן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע**

לא-הסיר דבר מכל אשר-צוה ה' את-משה" (יהושע יא, טו).

וכי כל דיבור ודיבור שהיה יהושע יושב ודורש, היה אומר: "כך אמר משה"!

אלא יהושע יושב ודורש, ויודעין הכל שהתורה של משה היא.

אף אתה אליעזר יושב ודורש, והכל יודעין שהתורה שלך היא!

אמר להן: מפני מה אין אתן יודעין לרצות כבן אידי חבירינו?

ורבי יוחנן, מאי כולי האי דבעי דימרון שמעתא משמיה?

שאלה

דאף דוד ביקש עליה רחמים!

תשובה

שנאמר: **"אגודה באהלך עולמים אחסה בסתר פניך סלה"** (תהילים סא, ה).

וכי עלתה על דעתו של דוד שיהא חי וקים לעולמים?

אלא כך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא:

רבוננו של עולם! אצקה שיהו דברי נאמרין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

באור והרחבה

שמעון בן זוירא בשם רבי יצחק:

כל תלמיד חכם שאומרים דבר הלכה מפיו בעולם הזה - שפתיו רוחניות עמו בקבר.

²⁶ וי"ג יקא. נפקא מינה - בעבר היה בית עבודה זרה, או בעתיד יהא בית ע"ז בגלל הכעס.

פני נטשה

רב גידל אומר האומר שמועה וכו'. גרסינן להא לעיל: אין דור שאין בו ליצני וכו'. גם זה הוא בברכות שם עד סוף הפרק:

שנאמר: **"וחקף כנין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישינים"** (שיר השירים ז, י).
 מה כומר של ענבים זה,
 כנין שמוניח אדם אצבעו עליו - מיד דובב,
 אף שפותיהם של צדיקים,
 כנין שאומרין דבר הלכה מפיהם של צדיקים - שפותיהן מרחשות עמהן בקבר.

שאלה מה הנאה לו?

תשובה 1 בר נזירא אמר:
 כהדין דשתי קונדיטון.

תשובה 2 רבי יצחק אמר:
 כהדין דשתי חמר עתיק.

פרשנות של שתי תשובות אף על גב דשתי ליה - טעמא בפומיה.

ממרא בעז רב גידל אמר:
 האומר שמועה בשם אומרה - יראה בעל שמועה כאלו עומד לנגדו,
 שנאמר: **"אף בצלם יתהלך איש"** (תהלים לט, ז).

דרשה כתיב: **"רב אדם יקרא איש חסדו"** (משלי כ, ו) - זה שאר כל אדם.
"ואיש אמונים מי ימצא" - זה רבי זעירא,
 דאמר רבי זעירא:
 ליתנן צריכין חששין לשמעתייה דרב ששתי, דהוא גברא מפתחא.

דאמא לענין אמר ליה רבי זעירא לרבי אסי:
 חכים רבי לבר פתייא, דאת אמר שמעתא משמיה?
 אמר ליה:
 רבי יוחנן אמרה משמיה.

מקרה מסף אמר ליה רבי זעירא לרבי אסי:
 חכים רבי לרב, דאת אמר שמעתתא משמיה?
 אמר ליה:
 רבי אדא בר אהבה אמרה משמיה.

דרשה אין דור שאין בו ליצני!
 בדורו של דוד, מה היו פרוצי הדור עושין?
 היו הולכין אצל חלונותיו של דוד, אומרין לו: דוד דוד, אימתי יבנה בית המקדש?
 אימתי בית ה' נלך?
 והיה דוד אומר: אף על פי שמתכוונין להכעיסני, יבא עלי אם לא הייתי שמח בדבריהם,
 דכתיב: **"שמחתי באמרים לי בית ה' נלך"** (תהלים קכב, א).

"מי ימלאו ימיה ושכבת את אבתיך והקימתי את-זרעך אחריו אשר יצא ממעיה, והכינתי את-ממלכתו. הוא יבנה-בית לשמי וכננתי את-פסא ממלכתו עד-עולם" (שמואל-ב ז, יב-ג).
 אמר לו הקדוש ברוך הוא לדוד: ימים שלמים אני מונה לך, ולא ימים חסרים.
 כלום שלמה בנד יבנה בית המקדש אלא להקריב קרבנות ציבור!
 חביב עלי צדקה ומשפט שאתה עושה, יותר מן הקרבן!
 שנאמר: **"עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח"** (משלי כא, ג).

הדרו עלך מצרפין שקלים

מסכת שקלים פרק ג' - "בְּשֵׁלֶשָׁה פְּרָקִים"

38. ז, ב הלכה א'

זמני הפרשת השקלים מהלשכה במקדש לקופות לצורך קניית קרבנות הצבור

פני משה

מתני'

בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה. כל השקלים שהיו מתקבצין למקדש מניחין אותן בלשכה אחת מן הלשכות שבמקדש וממלאין מכל השקלים שקבצו שם שלש קופות גדולות שיעור כל קופה כדי שתכיל תשעה סאין. ולפי שבשעת התרומה תורמין מכל אחת מהקופות הגדולות בשלש קופות קטנות והן של שלש שלש סאין כדתנן במתני' דלקמן וכיצד תורמין מפרשין לה לקמן בפרקין וזה שהוא בתוך הקופות הגדולות הוא הנקרא תרומת הלשכה והשאר שלא יכילו אותן אלו הקופות מניחין אותן בלשכה וזה הוא הנקרא שירי הלשכה. ובשלשה פרקים בשנה היו תורמין מתרומת הלשכה:

בפרוס הפסח. הוא ר"ח ניסן ט"ו יום קודם הפסח וקריו פרס מלשון פלגא כדקאמר בגמרא ולפי ששלשים יום קודם הרגל שואלין ודורשין בהלכות הרגל וט"ו יום לפני הרגל הוא פרס:

והן גרנות של מעשר בהמה. בגי' פרקים אלו קבעו חכמים לעשר הבהמות שנוולדו ונקראו גרנות לפי שכשם שהגורן קובע למעשר דגן שלא לאכול עד שיתקן מעשרותיו כך אלו הזמנים קובעים לאסור אכילת הבהמות עד שיעשר אותן וקודם הפרק מכל אלו הגי' מותר הוא לאכול אף על פי שלא עישר. והטעם לקביעות הגי' פרקים הללו למעשר בהמה פליגי בה בגמרא חד אמר מפני שהן פירקי לידה של הבהמות יש שהן מולדין בזה הפרק ויש שיוולדות בפרק האחר וחד אמר כדי שתהא בהמה מצויה לעולי רגלים לפי שאף שמוותר למכור ולשחוט ולאכול קודם שהגיע זמן הפרק אעפ"כ לא שחטו להו אינשי עד דמעשרן ומשום דניחא ליה לאינש לקיומי מצוה בממוניה וכגון מעשר בהמה שהוא עצמו מביא המעשר ואוכל הבשר שלמים ואם לא היו מעשרין בגי' פרקים הללו היו הרבה נמנעים למכור לפי שלא עישרו ולא היתה הבהמה מצויה לעולי רגלים:

בן עזאי אומר וכו'. טעם פלוגתייהו מפרש בגמרא:

גמ'

כל הן דתנינן פרס פלגא היא. וכן כאן משום שהוא החצי בשלשים יום וכו':

משנה

בְּשֵׁלֶשָׁה פְּרָקִים בְּשָׁנָה תוֹרְמִין אֶת הַלְּשָׁכָה:

בְּפְרוֹס הַפֶּסַח,

בְּפְרוֹס הָעֶצְרֹת.

בְּפְרוֹס הַחֵג.

וְהֵן גְּרָנוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה,

דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָה.

בֶּן עֲזַאי אוֹמֵר:

בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּאֵדָה,

וּבְאֶחָד בְּסִיּוֹן,

וּבְעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּאָב.

רַבִּי לְעֶזֶר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים:

בְּאֶחָד בְּנִיסָן,

בְּאֶחָד בְּסִיּוֹן,

בְּכ"ט בְּאֵלוּל.

וְלֹא אָמְרוּ בְּאֶחָד בְּתִשְׂרִי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב, וְאִי אֵיפְשָׁר לַעֲשׂוֹר בְּיוֹם טוֹב, לְפִיכָךְ הִקְדִּימוּהוּ בְּכ"ט בְּאֵלוּל.

גמרא

אמר רבי אבהו:

כל הן דתנינן: "פרס" - פלגא.

פלגא דשלשים יום קודם למועד, שדורשים בהלכותיו.

מימרא פרענית

פני מטה

אמר ר' יוחנן. טעמא למה קבעו גי פרקים הללו לגרנות של מעשר בהמה מפני שהן פירקי לידה שלהן ור' אחא וכו' אמר כדי שתהא בהמה מצויה לעולי רגלים וכדפרישית במתני' :

שלא יבא לידי בל תאחר. כשאינו מקריבו להמעשר ולפיכך קבעו לו אלו הזמנים סמוך לשלש רגלים הללו :

אמר רבי יוסה כל המשהא טיבלו עובר. בתמיה וכי על המשהא טבל ולא תיקנו אמרו עובר בבל תאחר לא אמרו אלא אחר שתיקן ומשהא מעשרותיו שלש רגלים שעובר בבל תאחר וכן במעשר בהמה כל זמן שלא עישר בהמותיו אינו עובר בבל תאחר אלא הטעם כדי שתהא בהמה מצויה לעולי הרגלים או כדרי יוחנן :

39. ז, ב הלכה א'
הטעם לזמני מעשר בהמה

"והו גרנות [של מעשר בהמה]"

מימרא פרענית

אמר רבי יוחנן:
מפני שהן פירקי לידה.

מימרא פרענית

רבי אחא ורבי תנחום בר חייה בשם רבי יהושע בן לוי:
כדי שתהיה הבהמה מצויה לעולי רגלים.

חליקת

מימרא פרענית

אמר רבי יודן:
שלא יבא לידי בל תאחר.

חליקת

מימרא הלכתית

אמר רבי יוסה:
כל המשהא טבלו - עובר בבל תאחר.

פני משה

תמן תנינן. בפ"ט דבכורות ששינו גס שם לפלוגתייהו דתנאי דמתני' ותנינן בסיפא התם ר"מ אומר וכו'. וגרסי' נמי להא לקמן בפ"ק דר"ה בהלכה א' :

טעמא דר"מ. משום דעד כאן הן מתמצות לילד מן הישינות והיינו שכלות לילד ממה שנתעברו באדר והן יולדות באב דזמן עיבור בהמה דקה חמשה חדשים ור"מ דריש נמי האי קרא דמיייתי לקמן דכתיב לבשו כרים הצאן ועמקים יעטפו בר יתרועעו אף ישירו והכי דריש ליה לבשו כרים הצאן וכתרגומו יעלון דכרייא עלי ענא והיא לשון נקייה ושהן מתעברות בזמן שעמקים יעטפו בר שהזריעה צומחת וניכרת יפה ואימתי היא זהו באדר ויתרועעו אף ישירו דכתיב דריש ליה הכי דאיכא נמי אפילתא המתאחרות להתעבר עד ניסן שהוא זמן שהתבואה בקשין שלה והשבליים נוקשות זו על זו ומתנועעות ונראין כמשוררין ואותן הן המיעוט ומכיון דאיכא רובא דמתעברי באדר אזלינן בתרייהו ולפי שהן כלות לילד עד סוף אב שאותן שנתעברו בתחלת אדר יולדות בתחלת אב והמתעברות בסוף אדר יולדות בסוף אב לפיכך קאמר עד כאן הן מתמצות לילד מן הישינות וזהו עד אחד באלול :

מכאן ואילך. מאחד באלול ואילך הן מתחילות לילד מן החדשות והיינו המתעברות בניסן שהן האפילות ומתחילין להיות יולדות בתחלת אלול ולפיכך קבעו ר"ה שלהן באחד באלול למעשר שאז כלות הן אותן שנתעברו בישינות והוא אב ובתרייהו אזלינן :

טעמא דר"א ור"ש. דסבירא להו ר"ה שלהן באחד בתשרי דהכי דרשי להאי קרא לבשו כרים הצאן אלו הבכורות שהן אותן המתעברות בתחלת אדר ויולדות בתחלת אב ועמקים יעטפו בר אלו הן האפילות שאינן מתעברות עד סוף אדר ומתחיל חדש ניסן דאיכא נמי יתרועעו אף ישירו שהוא בניסן ואותן הולכות ויולדות עד סוף אלול ולפיכך קבעו ר"ה שלהן למעשר באחד בתשרי שאז אלו ואלו נכנסין לדיר להתעשר שכולן משנה אחת הן :

אמר בן עזאי הואיל ואלו אומרים כך. שר"ה שלהן באחד באלול :

ואלו אומרים כך. שר"ה שלהן באחד בתשרי לפיכך אומר אני שיהו האלולים אותן שנולדים בחדש אלול מתעשרין בפני עצמן ואינן מצטרפות לעשרה לא עם אלו הנולדות מקודם אלול ולא עם אותן שנולדו אח"כ כדמפרש ואזיל :

הא כיצד נולד לו חמשה. טלאים באב וחמשה באלול וחמשה בתשרי אינן מצטרפות דאותן שבאלול אינן מצטרפין עם אותן שבאב דשמא ר"ה שלהן כמ"ד באחד באלול וה"ז חדש וישן ואינן מצטרפין וכדתנינן שם ומייתי לה לקמן חמשה לפני ר"ה וחמשה לאחר ר"ה אינן מצטרפין וכן אותן שבאלול אין מצטרפין עם אותן שבתשרי דשמא ר"ה שלהן כמ"ד באחד בתשרי וה"ז חדש וישן :

נולד לו חמשה באב וחמשה בתשרי. וכן הוא בתוספת' דבכורות בפ"ז מצטרפין הן והיינו באב שאחר תשרי מצטרפין הן עם אותן שנולדו מקודם בתשרי דלכ"ע משנה אחת הן וקמ"ל שאע"פ שבין תשרי ובין אב שלאחריו יש זמן גרנות הרבה אפ"ה הואיל ומשנה אחת הן מצטרפין וכאותה ששינו חמשה לפני הגורן וחמשה לאחר הגורן הרי אלו מצטרפין שאין הגורן שביניהם מפסיקן מלצרף :

ובן עזאי מכריע על דברי תלמידיו. בתמיה שהרי בן עזאי מדורות שלפניהם היה שהיה תלמיד חבר לר"ע כדאמר לקמן ור"מ ור"א אלעזר בן שמעו שהוא הנזכר במתני' תלמידי ר"ע היו וכן ר"ש סתם שהוא ר' שמעון בן יוחאי היה תלמידו ורבו של רבי והיך אמר בן עזאי עליהם הואיל ואלו אומרים כך ואלו אומרים כך :

שכן נחלקו עליה אבות העולם. במחלוקת זו ומאן נינהו ר' ישמעאל ור"ע ועליהם אמר בן עזאי כך :

זאת אומרת בן עזאי. חבר ותלמיד דר"ע היה דאם רבו מובהק היה וכי אית בר נש אומר לרבי כך הואיל ואלו וכו' לא ה"ל למימר אלא הואיל ורבי אומר כך וכו' :

שמע לה מן הדא. דתלמיד חבר היה לר"ע מדאשכחן בסוף פ' מי שמת שאמר לו בן עזאי לר"ע על חלוקין וכו' אלא שבאת לחלק עלינו את השוין וכי אית בר נש אומר לרבי אלא שבאת לא ה"ל למימר אלא שבא רבי לחלק. וגריס להא נמי שם :

40. ח, א הלכה א' ראש השנה למעשר בהמה - מתי?

ח,א תמן תנינן:

רבנן מאיר אומר:

באחד באלול - ראש השנה למעשר בהמה.

רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים:

באחד בתשרי.

בן עזאי אומר:

האלוליים - מתעשרין בפני עצמן (בכורות נו; ראש השנה ב:).

פרשנות **אמר רבי חונת:**

טעמא דרבי מאיר,

עד כאן - הן מתמצות לילד מן הישנות,

מכאן ואילך - הן מתחילות לילד מן החדשות.

רבנן מקור **רבי יוסה בר רבי בון בשם רב חונת:**

טעמא דרבי אלעזר ורבי שמעון,

"לבשו כרים הצאן" (תהלים סה) - אלו הבכורות.

"ועמקים יעטפו בר" - אלו האפילות.

"יתרועעו אף ישירו" - אלו ואלו נכנסים לדיר להתעשר.

הבאת ברייתא **האמר בן עזאי:**

הואיל ואלו אומרים כך,

ואלו אומרים כך,

יהו האלוליים מתעשרין בפני עצמן!

הא כיצד?

נולדו לו חמשה באב, וחמשה באלול, וחמשה בתשרי - אין מצטרפין.

נולד לו חמשה בתשרי, וחמשה באב - הרי אלו מצטרפין.

קושיא **ובן עזאי מכריע על דברי תלמידיו אתא!?**

תיחא **רבי ירמיה ורבי מיישא בשם רבי שמואל בר רב יצחק:**

שכן נחלקו עליה אבות העולם.

שאלה **ומאן נינהו "אבות העולם"?**

תשובה **תנא רבי יונה קומי רבי ירמיה:**

רבי ישמעאל ורבי עקיבא!

הסקה **זאת אומרת: בן עזאי חבר ותלמיד הוה דרבי עקיבא.**

אין תימר רביה - אית בר נש אמר לרביה: "הואיל ואלו אמרו כך, ואלו אמרו כך"!

על פי באור הביריתא

ראה **רבי אבון בשם רבי שמואל בר רב יצחק שמע לה מן הדא:**

"אמר לו בן עזאי על החלוקין אנו מצטרפין,

אלא שבאת לחלוק עלינו את השוין" (בבא בתרא קנח:).

זאת אומרת: בן עזאי חבר ותלמיד הוה לרבי עקיבא.

אין תימר רביה - אית בר נש אמר לרביה: "אלא שבאת לחלוק עלינו את השוין"!

41. ח, א הלכה א'

מעשר בהמה על פי זמן לידה או על פי זמן שראויות להקרבה

תָּמַן תִּנְיָן:

הבאת מעשה
בשוא ר"ה למעשר
בהמה

"כל הנולדון מאחד מתשרי עד כ"ט באבול - הרי אלו מצטרפין.
חמשה לפני ראש השנה, וחמשה לאחר ראש השנה - אין מצטרפין.
חמשה לפני הגורן, וחמשה לאחר הגורן - הרי אלו מצטרפין" (בכורות נו:).

אמר רבי יוסה:

מימרא פרשת

הדא אומרת:

מעשר בהמה - לא עשו אותו לא פחנט ולא כשליש.

אין תימר פחנט - ליתני: כל המעוברים מאחד בתשרי עד עשרים ותשעה באבול.

אין תימר כשליש - ליתני: כל הנולדים עד עשרים ושנים באבול.

רבי שמאי בשם רבי בון ברבי חייא:

מימרא פרשת

כשליש עשו אותה, כרבי שמעון.

חילק

דאמר רבי שמעון: מחוסר זמן - נכנס לדיר להתעשר.

קם רבי מנא עם רבי שמאי,

קושא

אמר ליה: את אמרת הדא מילתא?!

תמן תנינן:

"בן עזאי אומר: האלוליים - מתעשרין לעצמן".

לא אפילו נולד עד עשרים ותשעה באבול?!

אית לך מימר: בן עזאי כרבי שמעון ולא כרבנן?!

כמה דאת אמר על דרבנן:

פרשות

מניחן לשנה הבאה והן מתעשרין עם בני שנתן,

של רב מאי

כן את אמר על דבן עזאי: מניחן לגורן הבא והן מתעשרין עם בני אלוליים.

אמר רבי חייא:

מימרא הלכות

זאת אומרת: ימים שהבכור מחוסר זמן בהן - עולין לו לתוך שנתו.

מתן הסקה

אמר רבי מנא אמר רבי יונה:

הבאת מקור -

אבא שמע לה מן הדא: "כל הבכור אשר יולד וגו' הוצר תקדיש" (דברים טו, יט) - הא כיצד?

ראיה

משעת לידתו את מונה לו שנה.

פני משה

תמן תנינן. בבכורות שם כל הנולדין מאחד בתשרי עד כ"ט באבול וכו' ואליבא דר"א ור"ש מיתניא שהכל משנה אחת הן: חמשה לפני הגורן וכו'. וכדפרישית לעיל:

זאת אומרת. מדקתני כל הנולדים מאחד בתשרי ואף על פי שאותן היולדות באחד בתשרי נתעברו הן בשנה שעברה אין הולכין אלא אחר הלידה וש"מ במעשר בהמה לא עשו אותו לא בחנט כלומר לילך אחר החנטה כמו בפירות האילן שהולכין למעשרות אחר שנה שחנטו בה הפירות ולא עשו אותו ג"כ כשליש והיינו לומר שלא יתעשרו עד שיהא ניכר לכל הפחות שהן שליש בגידולן וכמו דאשכחן בזתים ובתבואה שהולכין בהן אחר שנה שהביאו שליש גידולן כדתנינן בפ"ק דמעשרות אבל במעשר בהמה לא הלכו בו אלא אחר הלידה בלבד כדמסיק ואזיל:

אין תימר בחנט ניתני כל המעוברין מעשרים ותשעה באבול. כלומר שאם תאמר דאיכא איזו סברא לילך בהן אחר החנט והיינו העיבור שלהן שהיא כמו החנטה בפירות האילן א"כ הוה קשה עד דהתנא בא להשמיענו שהנולדים מאחד בתשרי מצטרפין הן עם הנולדים של אחריהן עד כ"ט באבול לישמיעין רבותא טפי וליתני לאידך גיסא כל המעוברין מכ"ט באבול מצטרפין הן עם אותן שנולדו בשנה שעברה דהואיל והחנט שלהן מיהת בסוף שנה היתה הרי הן כמשל שנה אחת ומצטרפין דנהי שבודאי אינן יכולין להצטרף עם אותן שלאחר אחד בתשרי דפשיטא הוא שאם הולכין אחר החנט ה"ז חדש וישן ואינן משנה אחת אלא דהאי הוה שייך שפיר למיתני כל המעוברין מכ"ט באבול מצטרפין הן עם אותן שנולדו מקודם ובשנה זו בעצמה והרבותא שאע"פ שלא נתעברו עד סוף השנה אפ"כ מצטרפין הן וכשל שנה אחת הן ועוד דאם הולכין אחר החנט א"כ לא ליצטרפו אותן של שנה אחת עד שיתעברו וילדו באותה השנה ומדלא קתני אלא כל הנולדים מאחד בתשרי וכו' ש"מ דאין סברא כלל לילך אחר החנט במעשר בהמה וכל הנולדים בשנה זו לעולם מצטרפין הן ואף על פי שנתעברו בשנה שעברה דלא אזלינן אלא בטר הלידה גרידתא.

איני יש לפרש כפשטה דלא עשו אותה בחנט ולומר שאע"פ שנתעברו מקודם לשנה זו אפ"ה מכיון שעיקר העיבור היתה בשנה זו והוי כחנטו באותה שנה מצטרפין הן עם הנולדון אח"כ וכגון שלא נתעברו עד סוף שנה שעברה דאי איתא דעשו אותה כחנט והולכין אחר עיקר החנטה ליתני כל המעוברין מכ"ט באבול עד כ"ט אלול הבא מצטרפין דכמשנה אחת הן אלא ש"מ דדוקא שנולדו בשנה זו היא דבעינן:

אין תימר בשליש. וכן ש"מ עוד כדאמרן דלא בעינן במעשר בהמה עד שיגדיל מיהת שיהא ניכר קצת גידולו דאם תאמר דבעינן בשליש קשה הא דתני עד עשרים ותשעה באבול דמשמע אפילו נולדו הן יום או יומים מקודם דכשנולדים עד כ"ט באבול סגי שיצטרפו עם הנולדים מקודם באותה השנה וא"כ תיפוק ליה דאפי' מחוסר זמן הוה והכי מיבעי ליה למיתני כל הנולדים מאחד בתשרי עד עשרים ושנים באבול מצטרפין לה לאיני דדייקת במחוטר זמן בכ"ט שיהא זמן הגורן לר"א ור"ש ומדקתני עד כ"ט באבול ש"מ דאפי' אמחוטר זמן לא קפיד ומכ"ש דלא בעינן עד שיהא ניכר בשליש גידולו:

ר' שמי. אמר דלית ש"מ להא מהכא דאיכא למימר דלעולם לשאר תנאי בעינן בשליש והא דדייקת ממחוטר זמן אימא לך דעשו אותו כר"ש וכלומר דהא קמ"ל דכר"ש איתא דקתני בתוספתא דבכורות בפ"ו ר"ש אומר מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר ופליג אמתניי דבכורות שם דתני הכל נכנסין לדיר להתעשר חוץ מן הכלאים וכו' ומחוטר זמן:

קם ר' מנא עם ר' שמי. ושאל לו ר' מנא אם אתה אומרת כך וא"ל אין וא"ל ר' מנא והא תנינן בן עזאי אומר האלוליים מתעשרין בפני עצמן וכדמפרש טעמיה לעיל הואיל ואלו אומרים כך וכו' וא"כ דייקת נמי ואמרת לא אפי' נולד עד כ"ט באבול ג"כ מצטרף עם אותן הנולדין בחדש הזה ואפי' הן מחוסר זמן וכי אית לך מימר דבן עזאי נמי כר"ש ס"ל במחוטר זמן בתמיה אלא לאו ע"כ כרבנן דהתוספתא שם ס"ל וכדתנינן בסתמא דמתניי דאין מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר והשתא לרבנן דס"ל בהא כר"א ור"ש דכל הנולדים מאחד בתשרי עד כ"ט באבול מצטרפין היכי מתרצית לה להאי דדייקת במחוטר זמן ע"כ דהכי מתרצת דאותן שנולדו סמוך לכ"ט באבול והן מחוסר זמן אין מתעשרין בהגורן שהוא בכ"ט באבול אלא מניחין אותן לשנה הבאה אח"כ והן מתעשרין עם בני שנתן שנולדו ג"כ בשנתן מקודם כ"ט באבול הזה וכלומר שמיניחין מאותן בני שנתן מלעשר עד שיהא זה ראוי להתעשר ומצטרפין אח"כ ומתעשרין שהרי הן בני שנה אחת והשתא כמה דאת אמר על דרבנן וכו' כן נמי את אמר אליבא דבן עזאי למאי דסבירא ליה שהאלוליים מתעשרין בפני עצמן דלא שיהא כולן מתעשרין גורן הזה שבה עכשיו דהא אית בהו גם כן הנולדים והן דיינין מחוסר זמן אלא מניחין לגורן הבא אחר כן ומניחין גם כן מהנולדים באבול וכשהיה זה ראוי להתעשר מצטרף הוא עם אותן בני אלול ומתעשרין:

זאת אומרת. מדאמרנין אליבא דרבנן דכשיש כאן מחוסר זמן ממתנינן עד לשנה הבאה עד שיהא ראוי להתעשר עם אותן בני שנתו שלו דוקא ומפני שאין מעשרין מן הנולדים בשנה זו על הנולדים בשנה האחרת ואמאי ונימא דהואיל וזה היה מחוסר זמן בעשרים ותשעה באבול ואי אפשר לו להתעשר ליחשביה כמאן נולד בשנה הבאה וליצטרף עם הנולדים בשנה הבאה אלא ודאי דטעמא הוי משום דמשעת לידתו מונין לו השנה אף על גב דמחוטר זמן הוא מכל מקום אותן הימים עולין לו לשנתו אם כן זאת אומרת דבבכור נמי דינא הכי דקיימא לן הבכור נפסל משנה לחברתה להקרבה והימים שהוא מחוסר זמן עולין לו מתוך שנתו דמשעת לידתו מונין לו שנה וטעמא דהרי גבי מעשר לא כתיב ביה שנה בשנה ומגופיה לא ידעין דבעי שיתעשר עם בני שנתו דדוקא אלא דילפינן קדש קדש מבכור דכתיב ביה תאכלנו שנה בשנה ואם כן שמע מינה דבבכור מונין לו שנה משעת לידתו ולהכי מעשר דילפינן מיניה גם כן דינא הכי הוא דהוי:

ר' יונה אבא שמע ליה. לבכור מן הדא דכתיב ביה בגופיה כל הבכור אשר יולד וגו' תקדיש לה' אלהיך והכתוב בפ' בחקותי אך בכור אשר יבכר לה' בבהמה לא יקדיש איש אותו וגו' אלמא דכבר הוא קדוש וא"א להקדישו להקדש אחר וכן אין צריך להקדישו הא כיצד אלא דלא בא הכתוב הזה אשר יולד וגו' אלא ללמד משעת לידתו אתה מונה לו שנה:

42. ח, א-ב הלכה ב'

משנה

בְּשֵׁלֶשׁ קוֹפוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ סְאִין תּוֹרְמִין אֶת הַלְשָׁבָה, וְכֹתוּב עֲלֶיהֶן: אֶלֶף, בֵּית, גִּימֵ"ל.
רבי ישמעאל אומר:
 יוֹנִית כְּתוּב עֲלֶיהֶן: אֶלֶף אֵת בֵּית אֵת גִּמֵ"א.

פני משה

מתני'

בשלש קופות של שלש שלש סאין תורמין את הלשכה. בגמרא קאמר עלה תני בשלש קופות של ג' ג' סאין שהן עשרים ושבע סאין תורמין את הלשכה והיינו שהיו שם שלש קופות גדולות כל אחת ואחת מחזקת תשע סאין כדפרישית בריש פרקין ועל כרחך לומר כן דאם לאו מאי שהן עשרים ושבע סאין דקאמר הלא אלו הג' קופות דמתני' לא היו אלא של ג' ג' סאין ואי אפשר לפרש לזה בענין אחר אא"כ תאמר שהיו ג' קופות גדולות של תשע תשע סאין שהן עשרים ושבע סאין ומאותן הגדולות היו תורמין בכל פעם ופעם כשהגיע זמן התרומה באלו הג' קופות קטנות של ג' ג' סאין ולא היו תורמין בפעם אחת מהקופה הגדולה האחת עד שתכלה כולה אלא כך היו תורמין שנטל בקופה הקטנה האחת מן הקופה הגדולה האחת שיעור ג' סאין כפי אשר מחזקת הקופה הקטנה ונטל קופה השניה מן הקטנות ותורם ג' סאין מהקופה השניה של הגדולות וחזר ונטל קופה השלישית מן הקטנות ותורם ג' סאין מהקופה השלישית של הגדולות ותרומה זו וסידרה היו עושין בפעם הראשון של הג' פרקים בשנה שהיא פרס הפסח וכשהגיע הפרק השני והוא פרס העצרת היו חוזרין ותורמין באלו הג' קופות קטנות מאותן הג' קופות גדולות וכן בפרס החג ונמצא שבפרס החג היו כלין הקופות הגדולות וכשמגיע זמן התרומה חדשה והיא ר"ח ניסן חוזרין וממלאין אותן ותורמין כך בחזרת חלילה כבשנה שעברה וכיצד סדר התרומה של פעם השניה והשלישית מאלו הג' פרסים שאמרנו אפרש לקמן בהלכה ד' בס"ד כי שם מקומו:

אין התורם נכנס:

לא בפרגוד חפופ ולא במנעל,
 ולא בסנדל, ולא בתפילין, ולא בקמיע,
 שמא יעני ויאמרו מעון הלשכה העני,
 או שמא יעשיר, ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר,
שאדם צריך לצאת ידי הבריות -

בפירושא (במדרש לב, כב),
ואומר: "זהייתם נקיים מה' ומישוראל" (משלי ג, ד).

גמרא

תמן תנינן:

"מפניו אפילו ארבע וחמש קופות" (שבת קכו:).

הבאת משנה

רבי זעירא שאל את רבי יאשיה:
 כמה היא שיעורן של "קופות"?

שאלה

אמר ליה:

חב, גלמוד סתום מן המפורש.

תשובה

דתניא:

"בשלש קופות של שלש שלש סאין,
 שהן תשעה סאין,
 שהן עשרים ושבע סאין,
 תורמין את הלשכה.
 וכתוב עליהן אלף בֵּית גִּימֵ"ל.
 מפני מה כתוב עליהן אלף בֵּית גִּימֵ"ל?
 לומר: מסתפק מן הראשונה קודם לשנייה,
 ומן השנייה קודם לשלישית."

הבאת משנה

תמן תנינן:

"המוציא יין - כדי מזיגת הכוס" (שבת עו:).

רבי זעירא שאל את רבי יאשיה:
 כמה שיעורן של כוס?

שאלה

אמר ליה:

גלמד סתום מן המפורש.

תשובה

דתני רבי חייה:

"ארבע כוסות שאמרו - ישנן רביעית של יין האיטלקי."

ממרא פרשנית

אמר רבי יוסי בר אבין משום רבי יוחנן:

דרבי יהודה היא!

דתני:

"מים - כדי גמיעה.

רבי יהודה אומר:

המשך בעמוד הבא:

תמן תנינן המוציא יין וכו'

פני משה

תמן תנינן המוציא יין וכו'. כל הסוגיא זו כתובה היא לעיל ריש פרק המוציא עד א"ל רב אבדומה נחיתה ויאות ר' יהודה מוריינא דנשייא הוה. וכאן נדפס זה בערבובי האותיות והתיבות וע"ש ותמצא הכל מבואר בבאר היטב בס"ד:

מתני' המוציא יין כדי מזיגת הכוס. של ברכה והוא רובע רביעית יין חי שאם ימזוג אותו בשלישה חלקים מים כדרך שממזגין ליינות החזקים יעמידנו על רביעית והוא ביצה ומחצה וזהו שיעור כוס של ברכת המזון וקידוש:

מים כדי לשוף בהן את הקילורית. ומפרש הכא בגמ' דדוקא במים של הטל שאינן ראויין אלא לכך אבל בשאר מים שיעורן כדי לרחוץ בהן פני המדוכה שהוא שיעור הפחות. וקילור עצמו שיעורו כדי לשוף אותן במים:

כמה שיעורין של כוסות. בלילי פסח. וגרסינן לכולה סוגיא לקמן בפי ערבי פסחים בהלכה א':

וישנן רביעית יין באיטלקי. של יין האיטלקי שהוא חזק וממזגין אותו על חד תלת במיא וא"כ כל היין של הדי' כוסות הוא רביעית הלוג:

תמן תנינן. ריש פי מפנין. ומשום דנמי נלמד סתום מן המפורש במקום אחר הוא מייתי לה הכא:

דתנינן תמן. בפי"ג דשקלים גבי תרומת הלשכה:

דרי' יהודה היא. המתני' דתני בתוספתא פי"ט מים וכו' ר' יהודה אומר כדי לשוף בהן את הקילור כך הוא בתוספתא ונדפס כאן אגב שיטפא דלקמן גבי יין. ובע"פ גריס כדי מזיגת המזוג והיינו הך דהשיעור במים כדי למזוג בהן היין להכוס וצ"ל דג"י אחרת היה להם בתוספתא כדמוכח מדלקמן ומיהו הא דקאמר דרי' יהודה היא לא קאי אלא על שיעור היין דסתם לן התנא במתני' כרי' יהודה דהתוספתא:

מזוג בכמה. אם הוציא מה שהוא כבר מזוג בכמה הוא שיעורו:

נישמעינה מן הדא. גופה דקתני לרי' יהודה שיעור שתייהן בהראוי להמזיגה:

א"כ הדא אמרה מזוג אפילו בכמה כוסות. כלומר לא איכפת לן אפי' כבר מזוג הוא בכמה כוסות מ"מ השיעור הוא לעולם לפי ערך המזיגה שאם מזוג רובע רביעית יין בשלישה חלקי רביעית מים ויש כאן רובע רביעית יין וגי' רובע רביעית מים וכשהוציא ממנו משערין בו בהשיעור שיכולין למזוג בו יין אחר לפי ערך ואם כן אם הוציא כדי שיעור למזוג בו רובע רביעית יין א"צ כאן ג' חלקי רובע רביעית לפי שכבר יש בו מהיין וכן לעולם משערין במזוג אפילו בא מהרבה כוסות מזוגין כמה הוא שיעורין של כוסות. כלומר ומה היא המדה של רביעית שאמרנו כשיעור הדי' כוסות:

כדי לשוף בהן את הקילור²⁷

יין - כדי גמיעה.

רבי יהודה אומר:

כדי מזיגת הכוס.

מזוג בכמה?

שאלה

על המשנה

תשובה

נשמעינה מן הדא:

"מים - כדי גמיעה.

רבי יהודה אומר:

כדי לשוף בהן את הקילור²⁸.

יין - כדי גמיעה.

רבי יהודה אומר:

כדי מזיגת הכוס.

הדא אמרה: "מזוג - כדי מזיגת הכוס."

²⁷ בסוגיה המקבילה בירושלמי שבת ח. הגירסה: כדי מזיגת הכוס.

²⁸ בסוגיה המקבילה בירושלמי שבת ח. הגירסה: כדי מזיגת הכוס.

43. ח, ב - ט, א הלכה ב'
"ארבע כוסות"

פני תשה

טיטורטון. שם המדה שהיה ידוע להם ורביע ממנו ה"ז הרביעית ששיערו חכמים:

מהו לשתות. לדי' כוסות בכרך אחד זה אחר זה או דילמא במקומן הוא דתקינן רבנן א' לקידוש והב' אחר חצי הלל ושתים שהן לברכת המזון ולאחר שגומר ההלל ופשיט לה מן מה דאמר ר' יוחנן בהלל אם שמעה בבה"כ כדרך שנוהגין לאומרו אחר תפלת ערבית יצא וא"צ לחזור ולאומרו על סדר הכוסות וא"כ ש"מ דגם סדר הכוסות אינן מעכבין ואפי' שתאן בזה אחר זה ולא על סדר ההלל יצא:

מהו לשתות מפוסקין. להפסיק בשיעור שתיית הכוס או שצריך לשתות השיעור בבת אחת ופשיט לה מהאי דאמר' כלום אמרו אלא שישתה ולא שישתכר לשתות הרבה יותר מדאי ואם אתה אומר שהוא שותה אותן אפי' מפוסקין א"כ אף הוא אינו משתכר ולמה הוצרכו לומר שלא ישתכר אלא ש"מ דמצוה לשתות השיעור בבת אחת והלכך הזהירו בלבד שלא ישתה הרבה בבת אחת שלא ישתכר ולא יהיה יכול להגיד הסדר שתיקנו חכמים:

מהו לצאת בין של שביעית. שניתותר לו אחר זמן הביעור: **יוצאין בין של שביעית.** אפי' אם הוא מאחר זמן הביעור דמצוה קא עביד:

מהו לצאת בקונדיטין. שנותנין בו דבש ופלפלין ונקרא יין קונדיטין: **קונדיטין בין.** מותר לערב הקונדיטין ביין:

מהו לצאת מזוגין. הרבה יותר משיעור מזיגה:

בין מזוגין. הרבה והוא שיהא בהן עדיין טעם ומראה יין: **אל תרא יין כי יתאדם.** מכלל דמשובח הוא:

מבושל כדי תבל. ובפ"ג דשקלים דאיתא ג"כ להאי סוגיא גריס תני מבושל כמטובל והיינו חד ולענין מעשרות תנין לה כדאמר' לעיל בפ"ד דמעשרות שהמבושל הוא טובל למעשר שהאש אחד מהששה דברים שקובעין למעשר ואסור אפי' באכילת עראי עד (שיעשה) [שיעשר]:

מהו לצאת. ד' כוסות ביין מבושל: **ר' יונה.** דמתיר כדעתיה הוא שהיה מזיק לו יין של ד' כוסות שחיוק לראשו מחמתן עד העצרת:

ציטוט ברייתא מהסוגיה הקודמת

[תני רבי חייא:

"ארבע כוסות שאמרו - ישנן רביעית של יין האיטלקי"].

שאלה כמה שיעורן של "כוסות"?

תשובה רבי אבין אמר:

טיטורטון ורביע.

שאלה מהו לשתותן בכרך אחד?

תשובה מדאמר רבי מנא אמר רבי יוסי:

הלל, אם שמעון בבית הכנסת - יצא.

הדא אמרה: אם שתאן בכרך אחד - יצא.

שאלה מהו לשתותן בפוסקין?

תשובה כלום אמרו: אלא שישתה, לא שישתכר!

אם שתה בפוסקין, אף הוא אינו משתכר.

שאלה מהו לצאת בין של שביעית?

תני רב אושעיא:

"יוצאין בין של שביעית".

שאלה מהו לצאת בקונדיטין?

תשובה מדתני בר קפרא:

"קונדיטין - בין",

הדא אמרה: יוצאין בין קונדיטין.

שאלה מהו לצאת בין מזוגין?

תשובה מדתני רבי חייא:

"ארבעה כוסות שאמרו - יוצאין בהן בין סיינ ובין מזוגין,

ובלבד שיהא בהן טעם ומראה יין".

מימרא הלכתית

אמר רבי ירמיה:

מצוה לצאת בין אדם,

שנאמר: "אל תרא יין כי יתאדם מי יתן פמוס עינו ויתהלך במישורים" (משלי כג, לא).

תאני:

"מבושל - כמתובל".

הבאת ברייתא

שאלה מהו לצאת בין מבושל?

תשובה אמר רבי יונה:

פני משה

אפוי נהירין. שהיו פניו מאירות וצהובות תמיד:

חזא מן תלת מילין אית בך וכו'. או מלוה בריבית או מגדל חזירין אתה ופרנסתך מצויה לך תמיד ואייל תיפח רוחיה וכו' ויין מזיק לי אפי' הדי' כוסות שמחויב אני לשתותן אלא לימודי בתורה שכיח לי תדיר וכדכתיב חכמת אדם שתמיד בו תאיר פניו:

אשכח רבי אבנה סימה. בודאי איזה אוצר ומציאה מצא:

תוספתא עתיקא. שכבר למדתי והייתי מחפש אחריה ומצאתיה ונהניתי:

תומנתה. שמינית המדה הישינה שמודדין בה המורי'ס בציפורי:

חכים. מכיר אני לה דבית ר' ינאי היו רגילין למדוד בה דבש:

תני. היא החצר שמינית הישינה של טבריא:

הדא דידן הוות. זו מידה שלנו בטבריא היתה כמו כן מלפנים:

ולמה לא אמר. עלה נמי עתיקתא כמו שקראו אותה הישינה וקאמר בשביל שהיתה כך גם בימיו ואי'ד שהיתה מקדם קטנה ואח"כ גידלו אותה וחזרו והקטינו אבל לא כל כך כמו שהיתה ולפיכך לא קרא לה עתיקתא:

כמה היא שיעורו של כוס. שיחזיק בו רביעית הלוג:

יוצאין ביין מבושל.

תבאת סיפור

רבי יונה לטעמיה,
דרבי יונה כדהוה שתי ארבע כסי דפסחא, הוה חזיק רישיה עד חגא.

תבאת סיפור

חמיתיה חדא מטרוניתא אפוי²⁹ נהירין.
אמרה: סבא סבא, חדא מהני תלת מילין אית בך:
או דשתי חמרא את,
או דמלוי בריבית את,
או דמגדל חזירי את!
אמר לה: תיפח רוחא דההיא איתתא!
דחדא מאלין תלת מילא לית בי.
אלא: אולפני שכיח לי, דהכי כתיב: **"חכמת אדם תאיר פניו"** (קהלת ח,א)!

תבאת סיפור

רבי אבהו אתי לטבריא,
חמוניה תלמידוי דרבי יוחנן אפוי נהורין,
אמרון תלמידים לרבי יוחנן: אשכח רבי אבהו סימא.
אתא לגביה, אמר ליה: מאי אורייתא חדתא שמעת?
אמר ליה: תוספתא עתיקא!
קרא עליה: **"חכמת אדם תאיר פניו"** (קהלת ח,א).

מזמרא הלכות

אמר רבי חנין:
לוגא דאורייתא = תומנתא עתיקא דמורי'סא דציפורי.

סו'ע

אמר רבי יונה:
וחכמנא לה, דבית רבי ינאי, הוה מכילין בה דבש.

תבאת ברייתא

תני:
"חצי שמינית טברנית הישנה". ט,א

פרשנות

אמר רבי יוחנן:
הדין דידן הוא.

שאלה

ולמה קרי ליה עתיקה,
מן בגין דהוה ביזמוי?

תשובה 1

אית דאמרי:
דהות זעירא ורבתא.

תשובה 2

ואית דאמרי:
דאזעירא, ולא אזעירא כמה דהות.

שאלה

כמה הוא שיעור של כוס?

תשובה

רבי יוסי בשם רבי יוסי בן פזי, ורבי יוסי בר ביבי בשם רבי שמואל:
אצבעיים על אצבעיים, על רום אצבע, ומחצה ושליש אצבע.

²⁹ לפי גירסתנו משמע רבי יונה. אך בכתב"י ובמקבילות ישנו משפט נוסף שלרבי יהודה בר עילאי היה ראשו כואב עד סוכותמשיית ארבע סוכות של פסח.

פני משה

תני. בתוספתא פ"ט יין יבש בכזית דברי ר' נתן: **אתייה דר' נתן כר"ש.** דמתניי דאמר כולן ברביעית ואף היין ולפיכך קאמר ר' נתן ביבש בכזית שכן הרביעית לכשיקראש יעמוד על כזית: **וטהרו דמה משום נבילה.** דדם נבילה לא מטמא כנבילה: **עד כמה.** הוא טהור ואם אפי' ברביעית ויותר מרביעית: **ולא אגיביה.** לא השיב לו ר' סימון כלום ושאל לו לריב"ל עצמו וא"ל דעד רביעית הוא שטהרו אבל רביעית ויותר טמא לפי שהרביעית בלח הוא כזית ביבש ודם הנבילה כבשרה לטמא בכזית להאי מ"ד והורע בעיני ר' אלעזר שלא החזיר לו ר' סימון השמועה שהרי כך שמע הוא ג"כ מריב"ל: **ורב ביבי.** היה יושב ומספר האי עובדא בענין אחר שר' יצחק שאל דרך שאלה לר' סימון אם עד רביעית דוקא טהור ויותר הוא טמא ובעט ביה ר' סימון בר' יצחק וגער בו ואמר ר' זריקן לר' סימון בגין דשאל לך הדין את בעט ביה וא"ל אין משום דלא הוות דעתי עלי מיושבת וכחאי דאמר ר' חנין וכו' ואנא סמך על הפלטר ולפיכך אין דעתי עלי בכל פעם ופעם: **מאי כדון.** ומה הוי עלה של דם נבילה וקאמר כחאי דתנינן בריש פ"ח דעדיות העיד וכו': **מהו טהור.** אם טהור הוא מלחכשיר בשאר משקה הא לטמא מטמא הוא ופשיט ליה דתמן תנינן בפ"ו דמכשירין דם השרץ כבשרו לענין טומאה אבל אינו מכשיר את הזרעים ואין לנו כיוצא בו וא"כ לא מצית אמרת בדם נבילה טהור מלחכשיר הא לטמאות מטמא שהרי שנינו בדם השרץ אין לנו כיוצא בו ודחי לה דאיכא למימר דה"ק ואין לנו כיוצא בו לענין שיעור הטומאה ששיעור טומאת דמו בכעדה כמו בשרו:

44. ט, א הלכה ב' אין קחש

תנ"י: **יב"ש - כזית, דברי רבי נתן."**

הבאת ברייתא

רבנן דקיסרין ורבי יוסי בר ביבי בשם שמואל: אתיא דרבי נתן כרבי שמעון, כמה דרבי שמעון אמר: ברביעית, כן אמר רבי נתן: ברביעית, לכשיקראש ויהא בו כזית.

באור

רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: מעשה בפירדת רבי שמתה, וטהרו את דמה משום נבילה.

הבאת סיפור

ושאל רבי אליעזר את רבי סימון: עד כמה?

ולא אשגח ביה.

ושאל לרבי יהושע בן לוי, ואמר ליה: עד רביעית - טהור, יותר מרביעית - טמא.

ובאש לרבי אליעזר על דלא אחזר ליה רבי סימון שמועתא.

רב ביבי הוה יתיב מתני הדין עובדא.

אמר ליה רבי יצחק בר ביסנא: עד רביעית - טהור, יותר מכאן - טמא?

ובעט ביה.

אמר ליה רבי זריקא: בגין דשאל לך, את בעט ביה?

אמר ליה:

בגין דלא הות דעתי בי - בעיטנא ביה.

סיוע

דאמר רבי חנן:

"זהו תנייה תלאים לך מנגד" (דברים כח, טו) - זה שלוקח חטים לשנה. **"ובחדת לילה ויומם"** - זה הלוקח מן הסדקי. **"ולא תאמין בחייה"** - זה הלוקח מן הפלטור, ואנא סמיכנא אפלטור.

שאלה

ומהו כדון?

"העיד רבי יהושע בן פתורה על דם נבילה - שהוא טהור" (ערויות ח, א).

תשובה

מהו "טהור"?

טהור מלחכשיר. אבל לטמאות - מטמא.

דח"ה

תמן תנינן:

"דם השרץ - בבשרו, מטמא ואינו מכשיר, ואין לנו כיוצא בו" (מכשירין ו, ה)!

קשיא

תירץ

כְּשִׁיעוֹר טוֹמְאָתוֹ,
אֲבָל דָּמוֹ מִטְּמֵא כְּבָשָׂרוֹ.

דברי סיכום
בענין שיעור טומאה
בדם נבילה

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי:
פְּלִיגֵי בְּהַ תְּרִין אַמּוֹרָאִין,
חַד אָמַר: טְמֵא,
וְחַד אָמַר: טְהוֹר.
מֵאֵן דָּאֵמַר: טְמֵא - כְּרַבִּי יְהוּדָה,
וּמֵאֵן דָּאֵמַר: טְהוֹר - כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּתוּרָה.

סיוע

אָמַר לֵיהּ רַב אֲבָדוּמָה דְּמֵן נְחוּתָה:
וַיֵּאָתְּ!
דְּרַבִּי יְהוּדָה מוֹרִינָא - דְּבִי נְשִׂיאָה הָוָה.

פני משה

אבל דמו מטמא הוא כבשרו.
וכלומר לענין זה הוא שאין לנו
כיוצא בו שלא מצינו בשאר דם
ששיעורו כבשר ולא קאי על שאינו
מכשיר ואכתי בדם נבילה מיבעיא
לן דילמא טהור מלהכשיר קאמר
הא לטמאות מטמאו אם הוא יותר
מרביעית ולמעלה. ובפ"ג דשקלים
גריס ושיעור טומאתו שדמו מטמא
כבשרו כלומר לענין שיעור טומאתו
הוא דאמר'י שאין לנו כיוצא בו
והיינו הך:

א"ר יוסף. תנאי היא דאיכא מ"ד
טמא וכו' יהודה דריש פ"ה דעדיות
שהעיד ששה דברים מקולי ב"ש
ומחומרי ב"ה דם נבילות ב"ש
מטהרין ובי"ה מטמאין וק"י"ל כבי"ה
ואיכא מ"ד טהור ואפ"י ברביעית
ורבי יהושע בן בתירה דאמרן:

רב אבדומה נחיתה. כך היו קוראין
אותו שהיה רגיל לירד לבבל מא"י
ויאות קאמר דלר' יהודה טמא
ביותר מרביעית שהרי ר' יהודה
מורינא דבי נשיאה הוה ועל פיו
טמאו במעשה של בית רבי מה
שהוא ביותר מרביעית וכדאסר
ריב"ל:

תני. בתוספתא שם:

רשב"ג אומר דם כדי לכחול עין
אחת. שכך כוחלין לברקית והוא
הכתם שנולד בעין:

בדם עטלף שנו. שזהו רפואה
לברקית:

דבש הדא דאת אמר. לשיעורא
דמתנני' בהדין עתיקא שנתקלקל
ואינו ראוי לשום בישול אבל בזה
שלנו וחדש הוא כדי לבשל בתוכה
ביצה קלה:

הדא דאת אמר באילין מיא דטלא.
שבאין ממיץ הטל וכו' כדפרישית
במתנני':

במפנה מבית לבית היא מתנני'.
ודרכו לשפוך אף אלו שעדיין ראויין
קצת שאינו רוצה להטריח ולהביאן
עמו:

משיבין חכמים לר"ש. וכי אפשר
לומר כן וכו' והוא השיב להן וכי
אין אתם שוננין בפי יום הכפורים כל
האוכלין מצטרפין לככותבת ואף
על גב דאיכא דחשיב טפי ליתובי
דעתא ואיכא דלא חשיב כולי האי
ואפ"ה כולן מצטרפין הן וא"כ אוף
אנן אית לן כהאי כל המשקין וכו':
לא נאמרו וכו'. וקס"ד דר' מנא
דר"ש מודה להא דתנינן בפי דלעיל
ולפיכך מתמה למצניעין כל שהן וכי
איצטרך שיעורא למצניע:

ותני כן. וקאמר הש"ס דבאמת
איכא דתני הכי לר"ש דלא
למצניעיהן קאמר אלא למוציאיהן
וכלומר דבשעת הוצאה הוא דאמרי
להני שיעורין אבל מצניעיהן שיעורן
בכל שהן ולא פליג ר"ש את"ק אלא
דמפרש וקמ"ל לחלק בין המוציא
לבין המצניע:

ותני כן. ואיכא דתני כן לרבנן
דאינהו סברי כן וכדתנינן במתנני'
וגורסין בדברי ר"ש כמו שהוא
לפנינו לא נאמרו וכו' אלא
למצניעיהן הא למוציאיהן ברביעית
ופליג ר"ש אמתנני' דפי דלעיל:

45. ט, א הלכה ב'

פני משה

שמא יעני וכו' תני ר' ישמעאל קיווץ לא יתרום. מי ששערות ראשו כמו קווצות תלתלים לא יתרום מפני החשד שיאמרו זה יכול להטמין המעות בשערו: **היו מפספסין בקילקין.** קלקין הן השערות שמתבכין יחד ונעשו כעין שרשרות וכמו שנשנה בפ"ט דמקואות קלקי הלב והזקן קלקי הראש ובית השחי ואם היו כך בהתרום היו הגזברין מפספסין את הקילקין אלו קודם שיתרום: **תני.** בתוספתא פ"ב נכנס לתרום את הלשכה היו מפשפסין בו בכניסה ויצאיה ומדברין עמו משעה שנכנס וכו' לקיים מה שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל: **וימלא פומיה מוי.** הלא זה הטעם שמדברין עמו כדי שלא יאמרו מטמין הוא את המעות בפיו וימלא פיו מים קודם שיכנס לתרום ולא יהו צריכין לדבר עמו כל הזמן הזה שהרי מעתה אינו יכול להטמין בפיו כלום: **אמר ר' תנחומא מפני הברכה.** שהרי צריך הוא לברך קודם שיתרום וכמו ששינו בתוספתא שלפני כל התרומות היו צריכין לברך והלכך אי אפשר שימלא פיו במים: **בתורה ובנביאים ובכתובים מצינו.** רמז לזה שאדם צריך לצאת ידי הבריות וכו': **איזהו המחזור שבכולן.** שממנו נלמד ביותר וא"ל מן הכתוב שבתורה והייתם נקיים וגו' ומפני שבו נרמז שצריך לעשות שיהא נקי מכל צדדי החשד מן הבריות כשם שהוא נקי מה' אשר לו נגלו כל המצפונות והנסתרות וכך יהא נקי מן ידי הבריות שלא יוכלו לומר אפשר הוא עושה כך או כך וכשיראה להתנהג בכדי שלא יליוו עליו מכל ומכל אז הוא נקי מה' ומישראל מבלתי פינות החשד:

["אין התרום נכנס: לא בפרגוד חפות ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפילין, ולא בקמיע, שמא יעני ויאמרו: מעון הלשכה העני, או שמא יעשיר, ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר].

ציטוט ממשנתו

ברייטא מרחיבה תני רבי ישמעאל: "קוויץ - לא יתרום, מפני החשד".

ברייטא מרחיבה תני: "הגזברין - היו מפספסין בקילקין".

ברייטא מרחיבה תני: "מדברין היו עמו משעה שהוא נכנס עד שעה שהוא יוצא".

קושיא וימלא פומיה מוי!

תיחץ אמר רבי תנחומא: מפני הברכה.

דדעה בעין רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: בתורה ובנביאים ובכתובים מצאנו, שאדם צריך לצאת ידי הבריות, כדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום. בתורה מניין?

דכתיב: "והייתם נקיים מה' ומישראל" (במדבר לב, כב). בנביאים מניין?

דכתיב: "אל אלהים ה' אל אלהים ה' הוא ידע וישראל הוא ידע" (יהושע כב, כב). בכתובים מניין?

דכתיב: "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם" (משלי ג, ד).

שאלה גמליאל זוגא שאל לרבי יוסי בר רבי בון: איזהו המחזור שבכולם?

תשובה אמר ליה: "והייתם נקיים מה' ומישראל".

46. ט, א-ב הלכה ג'

פני מטה

מתני'

של בית רבן גמליאל. היו נוהגין שהי נכנס ושקלו בין אצבעותיו וזורקו לפני התורם וכדי שיהא התורם מתכוין ודוחקו לשקלו להקופה שתורמין ממנה באותו הזמן ולהסתפק לקנות קרבנות הציבור ונחת רוח היא להם כדי שיתקרב משלהן תחלה כדקאמר בגמרא:

אין התורם תורם. עד שיטול רשות ויאמר להם לעומדים שם אתרום והן אומרים לו תרום וכו' שלשה פעמים שכן דרך לענות ג' פעמים כדמצינו בפרק רבי ישמעאל במנחות גבי העומר אקצור ואומרים לו קצור קצור קצור ג' פעמים:

תרם את הראשונה. כשתורם בתחלה באלו שלשה קופות קטנות מאלו שלשה קופות גדולות כמו שאמרנו לעיל בהלכה ב' תורם הוא בקופה הראשונה מן הקופה הגדולה הראשונה וחופה את הגדולה בקטביות והיא במטפחת של עור שלוק וכן השנייה שהיא תורם מן הקופה הגדולה השניה ומחפה את הגדולה השניה במטפחת ותורם השלישית מן הקופה הגדולה השלישית ואותה קופה גדולה השלישית לא היה מחפה אותה כדי שתהא ניכרת שבה הוא שסיים ויתחיל ממנה בתחלה בפרק השני של הג' פרקים שהוא פרס העצרת וכדמפרש התנא ואזיל:

ולמה היה מחפה. אלו הראשונות וזאת השלישית לא היה מחפה שמא ישכח ויתרום אחר כך בפרס העצרת ויתרום מן הדבר התורם וכלומר שמא יתחיל לתרום כבראשונה בתחלה מן הראשונה אחר כך מהשניה ואח"כ מהשלישית והוא צריך להתחיל עכשיו מהשלישית שסיים בה בתרומה הראשונה ולפיכך היה מחפה אותן השנים הראשונות והשלישית לא היה מחפה כדי שיהא לו לסימן אחר כך ולהתחיל ממנה בתחלה. וכיצד היה נוהג אח"כ בתרומה השניה מפרשין בגמ':

תרם את הראשונה. מגי קופות האלו לשם ארץ ישראל ובשניה מוסיף לשם כרכים המוקפין וסמוכין לה ולשם כל איי ובשלישית לשם בבל וכו' ולשם כל איי והיי"ק בגמרא:

משנה

של בית רבן גמליאל היה נכנס ושקלו בין אצבעותיו וזרקו לפני התורם, והתורם מתכוין ודחפו לתוך הקופה. אין התורם תורם עד שהוא אומר להם: "אתרום?" והן אומרים לו: "תרום, תרום, תרום" שלש פעמים. תרם את הראשונה וחיפה בקטבליאות. השנייה וחיפה בקטבליאות. ולמה היה מחפה? שמא ישכח ויתרום מן הדבר התורם. תרם את הראשונה - לשם ארץ ישראל. והשנייה - לשם כרכים המוקפין לה. והשלישית - לשם בבל ולשם מדי ולשם ^אמדינות הרחוקות. טב,

גמרא

"של בית רבן גמליאל" וכו'.

ציטוט מהמשנה

אילו היו שני כריים, ותרום מאחד מהן על חבירו, שמא לא פטר חבירו?

קשיא

הנחת רוח היא להם, שלא יהא קרבן מתקרב אלא משלהן תחילה.

תיחז

תנני:

"שמט את הקטבליאות - נעשו בולן שיריים".

ברייתא מוסיפה

תנני:

"שלישית - היא היתה עשירה שבכולן, שהיו בה איצטלי אסטריאות של זהוב, ודרפונות של זהוב".

ברייתא מבאר

תנני:

"תרם את הראשונה - לשם ארץ ישראל ולשם כל ישראל. שנייה - לשם כרכים המוקפים ולשם כל ישראל. והשלישית - לשם בבל ומדי, ולשם מדינות הרחוקות, ולשם כל ישראל".

ברייתא מבאר

תנני:

"נטל מן הראשונה, אף על פי שיש בראשונה - נוטל מן השנייה. נטל מן השנייה, אף על פי שיש בשנייה - נוטל מן השלישית. שלמה שלישית - חוזר לשנייה. שלמה שנייה - חוזר לראשונה. שלמו שלשתן - חוזר ושוקל. רבי מאיר אומר: חוזר לשיריים, שהיה רבי מאיר אומר: מועלים בשיריים שמא יאטרכו להן בסוף".

ברייתא מבאר

גמ'
אלו שני כריים וכו' שמא לא פטר חבירו. בתמיה אלו שני כרי תבואה לפניו ותרם מאחד מהן על חבירו וכו' לא פטר את חבירו מתרומה והכא נמי מאי איכפת להן לבית ר"ג לעשות כן הלא התרומה שתורם פוטר את הכל וכולן יצאו באותן קרבנות הציבור שיקנו מהתרומה ומשני מפני שהנחת רוח הוא להם שלא יהיו קרבן הצבור מתקרב אלא משלהן תחלה ולפיכך היו עושין כך:

תני. בתוספתא פ"ב:
שמט את הקטבליאות. אם שמט מהן: נתערבו השיריים. כלומר שנעשו כולן כשירי הלשכה:
תני. שם:
שלישית היא היתה עשירה שבכולן שהיו בה אצטלי של זהב וכו'. שמביאין ממדינות הרחוקות ופרסין עליה אצטליות של זהב ונותנין עליהן דרכונות של זהב:
תני. שם:
תרם את הראשונה וכו'. כדפרישית:
תני. שם בראש הפרק:

מתחילין ומוציאין מן הראשונה וכו'. כמו שהבאתי לעיל בהל' ב' והכי מפרש לה הש"ס נטל מן הראשונה היא הקופה הגדולה הראשונה שמתחיל בה בתחלה לתרום בקופה הראשונה של ג' קופות הקטנות אף על פי שיש עדיין באותה קופה הגדולה הראשונה נוטל ותורם בקופה השניה של הקטנות מן השניה של הגדולות נטל מן השניה וכו' נוטל מן הקופה הגדולה השלישית וזה הכל כמו שפירשנו לעיל בהלכה ב':

שלמה שלישית וכו'. על כרחך דטעות דמוכח היא וכי היאך משכחת לה דשלמה השלישית ואכתי יש בשניה ובראשונה והלא אינו תורם משום קופה בזה אחר זה אלא הכל כסדר הראשון שהתחיל בתרומה הראשונה מהא' ואח"כ מהב' ואח"כ מהג' וא"כ מהכא תיתי לה דשלמה השלישית בתחלה אלא כך צריך לגרום כפי הגי' בתוספתא שהבאתי לעיל גבי אותן ג' קופות הקטנות שמסתפקין מהן כסדר שלמה הראשונה מוציאין מן השנייה וכו' וכך צריך להיות כאן שלמה הראשונה חוזר לשנייה שלמה שניה חוזר לשלישית שלמו שלשתן וכו' והכי פירושה שבהגיע פרס השני והיא העצרת ואמרנו אף על פי שיש בראשונה וכו' כדלעיל וזה הכל בתרומה הראשונה של פרס הפסח והשתא מסיים כיצד היו תורמין בפרס השניה והיא קודם העצרת ואמרנו לעיל שלא היה מחפה את השלישית בתרומה הראשונה כדי שידע להתחיל ממנה בתרומה השנייה ואחר כך חוזר ותורם כסדר כמו בהראשונה שלאחר שתרום בקופה הראשונה מהקטנות מן קופה השלישית שבגדולות ולפי שבה היה מסיים בראשונה ואין מעבירין על המצות ומתחיל עכשיו ממנה בתחלה ותורם ומחפה אותה חוזר ותורם כסדר בהקופה השניה של הקטנות מהקופה הגדולה הראשונה ומחפה אותה וחוזר ותורם אח"כ בקופה הג' של הקטנות מן הקופה הגדולה השנייה ואינו מחפה אותה לפי שעכשיו מסיים בה וממנה מתחיל בפרק הג' והיא פרס החג ותורם מאותה הקופה הגדולה השנייה בקופה הראשונה מהקטנות ואח"כ חוזר ותורם בקופה שניה מהקטנות מן הקופה הגדולה הראשונה ומצא שעכשיו שלמה הראשונה וחוזר הוא להשניה והיא ג"כ שלמה עכשיו וחוזר לשלישית ושלמו שלשתן וחוזר ושוקל כלומר שלאחר ששלמו כולן בחזרת חלילה בשנה זו וכסדר שאמרנו חוזר ושוקל לתוכן מהתרומה חדשה בפרס הפסח וכן לעולם. זהו הביאור הכולל בענין הזה:
ר"מ אומר. אם שלמו שלשתן מהקופות עדיין יש שירי הלשכה כמו שאמרנו בריש הפרק שהיה ר"מ אומר מטעם הזה שמועלין גם בשיריים וכו' וכדמיייתי להא דר"מ לעיל בפ"ב בהלכה ב':

פני משה

וכן היה רפ"י אומר וכו'. הובא זה לעיל בפ"ק דשבת בהלכה ג' והתם הוא דשייכא ואגב דלעיל דצריך אדם להיות נקי וכו' מייתי לה הכא:

47. ט, ב הלכה ג'

[אין התורם נכנס:]
 לא בפרגוד חפות ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפילין, ולא בקמיע,
 שמה יעני ויאמרו מעון הלשכה העני,
 או שמה יעשיר, ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר,
 שאדם צריך לצאת ידי הבריות בדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום,
 שנאמר: "והייתם נקיים מה' ומישאל" (במדבר לב, כב),
 ואומר: "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם" (משלי ג, ד).

ציטוט מהמשנה (ה)

ברייתא מוסיפה

"וכן היה רבי פנחס בן יאיר אומר:
 זריזות - מביאה לידי נקיות.
 נקיות - מביאה לידי טהרה.
 טהרה - מביאה לידי קדושה.
 קדושה - מביאה לידי ענוה.
 ענוה - מביאה לידי יראת חטא.
 יראת חטא - מביאה לידי חסידות.
 חסידות - מביאה לידי רוח הקודש.
 רוח הקודש - מביאה לידי תחיית המתים.
 תחיית המתים - מביאה לידי אליהו זכור לטוב.

"זריזות מביאה לידי נקיות" - דכתיב: "ומלה מכפר" (ויקרא טז, כ).
 "נקיות מביאה לידי טהרה" - דכתיב: "וכפר עליה הכהן וטהרה" (ויקרא יב, ח).
 "טהרה מביאה לידי קדושה" - דכתיב: "וטהרו וקדשו" (ויקרא טז, ט).
 "קדושה מביאה לידי ענוה" - דכתיב: "כי מה אמר רם ונשא שימן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון,
 ואת דכא ושפל רוח" (ישעיה נז, טו).
 "ענוה מביאה לידי יראת חטא" - דכתיב: "עקב ענוה יראת ה'" (משלי כב, ד).
 "יראת חטא מביאה לידי חסידות" - דכתיב: "וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו" (תהלים קג, יז).
 "חסידות מביאה לידי רוח הקודש" - דכתיב: "או דברת בחזון לחסידיה" (תהלים פט, כ).
 "רוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים" - דכתיב: "ונתתי רוחי בככם וחייתם" (יחזקאל לז, יד).
 "תחיית המתים מביאה לידי אליהו זכור לטוב" - דכתיב: "הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא,
 לפני בוא יום ה' הגדול והנורא" (מלאכי ג, כג).

ברייתא מוסיפה

תנא בשם רבי מאיר:
 "כל מי שקבוע בארץ ישראל,
 ומדבר בלשון הקודש,
 ואוכל פירותיו בטהרה,
 וקורא קריאת שמע בבוקר ובערב -
 יהא מבושר שבו עולם הבא הוא."

הדרן עלך פרק בשלשה פרקים

פני משה

מסכת שקלים פרק ד' - "הַתְּרוּמָה"

48. ט, ב - י, א הלכה א'

מתני'
התְּרוּמָה מה היו עושים בה. אותן השקלים הניתנין בהקפות שאמרנו בפרק דלעיל ונקראת תרומת הלשכה ומה היו עושים בה: **לוקחין בה תמידין וכו' וכל קרבנות צבור.** לאתויי קטרת ושכר עשיית הקטרת וכן המלח שמולחין בו כל הקרבנות וכן אם לא הביאו עצי המערכה כדתנן בפ"ד דתעניות ולא נמצאו עצים אלא בדמים היו באין מתרומת הלשכה:

שומרי ספיחין בשביעית. מפני שהעומר ושתי הלחם אינן באין אלא מן החדש ובשביעית שהיא הפקר לכל שוכרין ב"ד שומרים שישמרו מקצת מהספיחים שצמחו כדי שיבואו מהן העומר ושתי הלחם ואותן השומרין תקנו להם חכמים שיהיו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ומפני שיש בעלי זרוע שלוקחין אותן בחזקה ולפיכך אפי' יש כאן מי שהתנדב עצמו להיות שומרן בחנם אין שומעין לו אלא נוטלין השכר משל הקדש כדי שישמעו בעלי הזרוע ויפרשו מאותו המקום שאלו שומרים שם:

ר' יוסי. לא חייש להכי שיהיו בעלי זרועות לוקחין בחזקה וי"ל דלא תקינו להו שכר בשביל כך אלא אף הרוצה מתנדב להיות שומר חנם: **אמרו לו אף אתה אומר וכו'.** כלומר לדבריד שאתה אומר יכולין להיות שומר חנם א"כ לדברינן דס"ל דתקינן להן חכמים שכר זה השומר חנם מוחל הוא על השכר ונמצא שיש לו בתרומת הלשכה כדי השכר ואין להציבור חלק בהן ואם קונין מזה תמידין ומוספין ושאר קרבנות הצבור הרי אינם באים משל צבור ואי אתה מודה שאין אלו באים אלא משל צבור והלכה כחכמים:

גמ'

מה ראה זמן עצי כהנים והעם להימנות וכו'. גרסי' להא לקמן פ"ד דתענית על המתני' זמן עצי הכהנים והעם תשעה וכן גריס להא בפ"ק דמגילה ותוספת' היא בפ"ג דתענית. מה ראו חכמים להמנות לזמן של אלו שכשעלו בני הגולה וכו' והתנו עמהן הנביאים שהיו בניהן שאפילו הלשכה מליאה עצים משל צבור ואלו מתנדבין משל עצמן שלא יהא קרבן הצבור מתקרב אלא משלחן תחלה:

דרבי יוסי היא. אתיא האי תוספתא כרבי יוסי דמתני' דס"ל אף הרוצה מתנדב שומר חנם דאלו לרבנן אין קרבן צבור קרב מהמתנדב בחנם אלא משל צבור דוקא:

רבי יוסי. אמורא בשם רבי אילא קאמר דברי הכל היא דמה פליגין רבנן על ר' יוסי בגופו של קרבן אם התנדב היחיד ממון להביא גופו של קרבן צבור בהא הוא דס"ל דלא מהני שימסרם לצבור אבל במכשירי קרבן כמו העצים וכן בגדי כהונה דלקמן כ"ע מודו שהיא משנתנה מיחיד לצבור על ידי שימסרם לצבור:

תני. בתוספתא דיומא סוף פ"ק האשה שעשתה כתנות מבגדי כהונה לבנה כשירה ובלבד שתמסרה לצבור לפי שאחד בגדי כ"ג ואחד בגדי כהן הדיוט באין מתרומת הלשכה וכשהיחיד מתנדב בחנם צריך שימסור לצבור:

אמר ר' אחא דרבי יוסי היא וכו'. כדלעיל:

משנה

הַתְּרוּמָה מה היו עושים בה?

לוקחין בה:

תמידין

ומוספין,

ונספיהם.

העומר,

ושתי לחם,

ולחם הפנים,

וכל קרבנות הציבור.

שומרי ספיחין בשביעית - נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

רבי יוסי אומר:

אף הרוצה - מתנדב שומר חנם.

אמרו לו: אף אתה אומר שאין באין אלא אמשל ציבור.

י, א

גמרא

"מה ראה זמן עצי כהנים והעם להימנות?"

אלא בשעה שעלו ישראל מן הגולה ולא מצאו עצים בלשכה,

ועמדו אלו ונתנדבו עצים משל עצמן, ומסרום לצבור,

וקרבו מהן קרבנות ציבור,

והתנו עמהן נביאים שביניהן שאפילו לשכה מליאה עצים,

ועמדו אלו ונתנדבו עצים משל עצמן - שלא יהא קרבן מתקרב אלא משלחן תחילה."

תבאת ברייתא
 בטעם קרבן צבור
 מתנדב יחיד

פרשנות

אמר רבי אחא:

דרבי יוסה היא!

דרבי יוסה אומר: "אף הרוצה - מתנדב שומר חנם".

פרשנות חולקת

רבי יוסי בשם רבי אילא:

דברי הכל היא.

מה פליגין?

בגופו של קרבן.

אבל במכשירי קרבן - כל עמא מודיי: שהיא משנתנה קרבן יחיד לקרבן ציבור.

תני:

"אשה שעשתה כתונת לבנה - נשירה,

ובלבד שתמסרנה לציבור".

תבאת ברייתא
 נוספת באותו ענין
 נדבת יחיד לדבר שבא
 מהצבור

פרשנות

אמר רבי אחא:

דרבי יוסי היא.

דרבי יוסי אומר: "אף הרוצה - מתנדב שומר חנם".

פרשנות חולקת

רבי יוסי בשם רבי אילא:

דברי הכל היא.

מה פליגין?

בגופו של קרבן,

אבל במכשירי קרבן - כל עמא מודיי: שהיא משנתנה קרבן יחיד לקרבן ציבור.

פני משה

מתניתא. תוספתא דתענית שם פליגא על רבי יוסי אמורא דקאמר בשם ר' אילא ד"ה היא ומחלק בין גופו של קרבן ומכשירי קרבן ולדידה עצי המערכה מכשירי קרבן קרי להו והא בתוספתא לא משמע הכי דתנינן התם על זמן עצי הכהנים והעם דקחשיב שם אותן ימים אסורין בהספד ובתענית בין משחרב הבית בין עד שלא חרב הבית והיינו נמי כדגריס הכא בשעת קרבן ושלא בשעת קרבן ור' יוסי פליג שם וס"ל דאינן נהגין להיות כ"י"ט אלא בשעת הקרבן ומשחרב הבית מותרין בהספד ותענית מפני שאבל הוא להם קתני מיהת דבשעת הקרבן לכ"ע היו נהגין בהן כ"י"ט ואי אמרת אינן חשובין אלא כמכשירי קרבן ואינן כגופו של קרבן מפני מה היו נוהגים באותן הימים להחזיקן כ"י"ט דלא אמרו כך אלא בקרבן בלבד וכדאמרי לעיל ריש פרק מקום שנהגו אינו בדין שתהא עסוק במלאכתך וקרבתך קרב ולא שמענו זה במכשירי קרבן:

ועוד. דטפי קשיא מן הדא דמסיים התם בתוספתא ראייה לדברי חכמים ודלא כרבי יוסי דברייתא דאמר ר"א ברבי צדוק אנו היינו מבני סנאה בן בנימין שהיה זמן העצים שלהן בעשרה באב כדתנינן שם ופעם אחת חל ט"ב להיות בשבת ונדחה התענית למוצאי שבת למחר והיינו מתענין ולא משלימין מפני ש"י"ט שלהן הוא וזהו כחכמים דהתם שאף משחרב הבית והיו מתענין בט"ב אעפ"כ היו מחזיקין ל"י"ט שלהן ומקילין שלא להשלים התענית בעשרה בו ואי כמכשירי קרבן בלבד הן לא היו מקילין כל כך בתענית זה אף על פי שנדחה הוא והיינו פליגא על רבי יוסי בשם רבי אילא וכדאמרן:

מתניתא מסייעא לרבי יוסי³⁰:

"אותן הימים נוהגין בשעת קרבן ושלא בשעת קרבן.

רבי יוסי אומר:

אינן נוהגין אלא בשעת קרבן בלבד" (מגילת תענית).

ועוד מן הדא, דתניא:

"אמר רבי אליעזר בי רבי צדוק:

אנו היינו מבני סנאה בן בנימין,

וחל תשעה באב להיות בשבת, ודחינו אותו למוצאי שבת,

והיינו מתענין ולא משלימין" (מגילת תענית).

סיוע
לרבי יוסיסיוע נוסף
לרבי יוסי

49. י, א הלכה א'

פני משה

העומר וכו'. קתני במתני' עלה דבשביעית היו שומרי ספיחין נוטלין שכרן וכו' ומפני שאין באין אלא מן החדש ומן הארץ והיינו דקאמר מתני' כרבי ישמעאל דס"ל אין העומר בא מן הסוריא אלא מא"י בדוקא וכדלקמן דתמן תנין בריש פ"ח דמנחות כל קרבנות הצבור וכו'. ומוקי לה נמי כר' ישמעאל ומתני' דהכא נמי כוותיה דאם היה בא מן הסוריא לא היו צריכין לשמור הספיחין דאין שביעית נוהגת בסוריא והיו יכולין להביא העומר משם:

תמן תנינן. בסוף פ"ק דכלים עשר קדושות הן וכו' ומוקי לה נמי כרבי ישמעאל דקתני מה שאין מביאין כן מכל הארצות ואף סוריא בכלל:

תמן תנינן. בפרק קמא דשביעית דפליגי ר"ע ורבי ישמעאל בדרשא דקרא בחריש ובקציר תשבות לר"ע בא ללמד על תוספת שביעית ורבי ישמעאל דריש שבא ללמד מה חריש רשות שאין לך חריש של מצוה אף קציר דאמר קרא תשבות בקציר של רשות יצא קציר העומר שהוא מצוה ומצותו לכתחלה לקצור בלילה ואם חל ט"ז בשבת נקצר הוא בלילי שבת שקצירתו דוחה את השבת ולר"ע אין קצירת העומר דוחה שבת ולהכי מיייתי נמי להאי דרבי ישמעאל דלדידה היא דחשיבא ליה מצות קצירת העומר שדוחה שבת ואינו בא אלא מא"י דוקא כדמיייתי מהני מתני' דלעיל דאתנין כולהו כר' ישמעאל. והשתא מסיק לה דמתני' דידן מאן תנא להא שומרי ספיחין וכו' רבי ישמעאל היא דאלו לר"ע הואיל ולא חשיבא ליה מצות קצירתו כל כך שתהא דוחה שבת איכא למימר דס"ל נמי דהעומר בא אף מסוריא ומח"ל והא דכתיב כי תבאו אל הארץ וגוי וקצרתם את קצירה זה בא ללמד שלא נתחייבו בעומר קודם שנכנסו לארץ וכיון שכן אין יכולין ליתן שכר מתרומת הלשכה לאלו שומרי ספיחין בשביעית שא"צ לזה שהרי יכולין להביא העומר בשביעית מסוריא הקרובה וסמוכה לא"י:

א"ר יוסה דברי הכל היא. ואפ"י כמ"ד דבא מסוריא דמתני' מיירי אם לא מצאו בסוריא שדה זרועה בשנה ההיא שיהא העומר יכול לבוא משם מביאין אותו מספיחין שבא"י ובכה"ג לכ"ע השומרין נוטלין שכרן מתרומת הלשכה:

ציטוט ממשנתנו

"[התרומה מה היו עושין בה? לוקחין בה: תמידין ומוספין, ונספיהם.] העומר, ושתי לחם, ולחם הפנים, וכל קרבנות הציבור. [שומרי ספיחין בשביעית - נוטלין שכרן מתרומת הלשכה]."

פרשנות

מתניתא דרבי ישמעאל! דרבי ישמעאל אמר: אין העומר בא מן הסוריא.

הבאת משנה כעשרת רבי ישמעאל

תמן תנינן: "כל קרבנות היחיד והציבור - באין מן הארץ ומן חוצה לארץ, מן החדש ומן הישן, חוץ מן העומר ושתי לחם - שאין באין אלא מן החדש ומן הארץ" (מנחות פג:).

פרשנות

רב חונה בשם רבי ירמיה: דרבי ישמעאל היא! דרבי ישמעאל אומר: אין העומר בא מן הסוריא.

הבאת משנה כעשרת רבי ישמעאל

תמן תנינן: "עשר קדושות הן: ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות, ומה היא קדושתה? שמביאין ממנה העומר והביכורים ושתי לחם, מה שאין מביאין כן מכל הארצות" (כלים א,ו).

פרשנות

רבי חייא בשם רבי ירמיה: דרבי ישמעאל היא! דרבי ישמעאל אמר: אין העומר בא מן הסוריא.

הבאת משנה כעשרת רבי ישמעאל

תמן תנינן: "רבי ישמעאל אומר: מה חריש - רשות, אף קציר - רשות, יצא קציר העומר - שהוא מצוה" (שביעית א,ד).

פרשנות

רבי ישמעאל כדעתיה, דרבי ישמעאל דאמר: אין העומר בא מן הסוריא, כדעתיה דאמר: "יצא קציר העומר שהוא מצוה".

אוקמתא על משנתנו

מאן תנא: "שומרי ספיחין בשביעית - נוטלין שכרן מתרומת הלשכה?" רבי ישמעאל היא!

דחיית האוקמתא

אמר רבי יוסה: דברי הכל היא, לא מצאו בסוריא - מביאין אותן מספיחין שבארץ ישראל.

פני משה

ההן עומר מהו שיזרע לכן מתחלה. על השנה השביעית היא האי בעיא העומר הזה בשביעית שלא נמצאו ספיחין בכדי שיבא העומר מהן אם מותר לזרוע לשם כך מתחלה כדי להביא העומר מי נימא דכמו שקצירתו דוחה שבת ה"ג בכה"ג דוחה הוא להלאו דלא תזרעו בשביעית או דילמא מכיון דבשעת הדחק היא אפשר דמוטב להביאו מסוריא לכ"ע מלדחות לאו דלא תזרעו:

ר' חייא בר אדא. הקשה על זה לפני ר' מנא ותיפוק ליה דבלאו הכי אי"א לזרוע בשביעית בשביל הבאת העומר שהרי שירי מנחת העומר נאכלין לכהנים וקיי"ל כל שאין הקומץ מתיר השיריים לאכילה אין המנחה באה ממין זה דבעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל וכן ממה שמותר לכהנים וכאן אם זורע בתחילה בשביעית לא נמצא בקומץ זה שהוא על השיריים שאינן נאכלין שהרי איסור שביעית עליהן:

א"ל. אי משום הא לא קשיא דנעשה כהאי ששינוו בפי' כיצד צולין בחמשה דברים שהן באין בטומאה ואינן נאכלין בטומאה כדקחשיב התם העומר ושתי הלחם וכו' וא"כ מצינו שהעומר בא אף על פי שאין השיריים נאכלין וה"נ כן:

50. י' א הלכה א'

**]"אמר רבי יוסה:
דברי הכל היא,**

לא מצאו בסוריא - מביאין אותן מספיחין שבארץ ישראל"].

ההן עומר, מהו שיזרע בתחילה?

**רב חייא בר אדא בעי קומי רבי מנא:
לא נמצא בקומץ על השיריים שאינן נאכלין!**

**אמר ליה:
נעשה כחמשה דברים שהן באין בטומאה, ואין נאכלין בטומאה.**

**ציטוט מימרא
מהסוגיה הקודמת**

שאלה

**תשובה
על יד קושיא על
השאלה**

**תשובה
אם תירץ על הקושיא**

פני מנקה

51. י, א הלכה א'

[שומרי ספיחין בשביעית - נוטלין שכרן מתרומת הלשכה].

ציטוט ממשנתנו

ברייתא פרענית

"כיצד הוא עושה?"

נוטל מעות מן השולחני ונותן לקוצרין ולשומרין עד שלא יקרב העומר, ומביא מעות מתרומת הלשכה ומחללין עליו."

תמיהה

וטבות כן?!

תיחץ

רבי אחא בשם רבי בא: כל מה שיתן - הן הן דמיו משעיה הראשונה.

הבאת ברייתא בדן חמא

תנא:

"אף בפתחי אבנים כן."

כיצד הוא עושה?"

נוטל מעות משולחני ונותן לחוצבין ולסתתין עד שלא תינתן על גבי הדימוס. ומשניתן על הדימוס - מביא מעות מתרומת הלשכה ומחללין עליה."

תמיהה

וטבת כן?!

תיחץ

רבי יוסי בי רבי בון בשם שמואל: כל מה שיתן - הן הן דמיה משעיה הראשונה.

כיצד הוא עושה. על המתני קאי דקתני השומרין נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ועל מה הן מתחללין מעות ההקדש:

נוטל מעות מן השלחני. שהן חולין ונותנין אותן לקוצרים ולשומרין ועד שלא יקרב העומר מפריש הוא המעות מתרומת הלשכה ומביא ומחללין עליו על השכר שקבלו מהשלחני ונמצא שההקדש יוצא לחולין עיי' כך ומשלם להשלחני:

וטבות כן. וכי טוב ויפה לעשות כן הלא אין ההקדש מתחלל אי"כ נכנס לההקדש מעות החולין תחתיו וכאן הרי כבר קבלו שכרן מהשלחני ומה נכנס לההקדש תחת אותן המעות שנוטל עכשיו מתרומת הלשכה:

כל מה שיתן. השלחני להן בתחלה הן הן דמיו של ההקדש משעה הראשונה שהרי שכרן על ההקדש היא ונמצא שזה כמו עכשיו מתחלל ההקדש על מעות השלחני וכך היא יותר יפה שיקבלו מעות חולין מהשלחני ויהא ההקדש מתחלל אח"כ עליהן ממה שיתנו להן מעות ההקדש עצמן:

תני אף בפתחי אבנים כן. באותו שכר של מפתחי אבנים והסתתן לצורך בדק הבית שנוטלין מתרומת הלשכה נמי כך הוא כיצד הוא עושה וכו' כדלעיל:

עד שלא תינתן ע"ג הדימוס. של הבנין דמשתנתן חל חוב שכרן על ההקדש ואין זה כבוד לההקדש ולפיכך צריך להקדים קודם שיחול שאין שכירות משתלמת אלא בסוף ועד שלא תינתן נוטל מעות ההקדש ומחלל על המעות שקבלו מהשלחני בשכרן והיינו נמי טעמא דלעיל דקאמר עד שלא יקרב העומר וכו' שלא יהא ההקדש עצמו חייב להן:

52. י, ב הלכה ב'

פני מטה

מתני'

פרה. אדומה ושעיר המשתלח וכן לשון של זהורית שהיו קושרין בראש שעיר המשתלח בין קרניו לסימן כדתנן פ"ד דיומא ואח"כ כשהיו משלחין את השעיר היו קושרין את הלשון זהורית בפתחו של אולם כדאמר ר' בפרק שני שעירי בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח האולם מבחוץ וכי' אלו הכל היו באין מתרומת הלשכה:

כבש הפרה. שהיו עושיין כבש מהר הבית להר המשחה כיפין ע"ג כיפין וכיפה כנגד האוטם מפני קבר התהום כדתנן בפ' ג' דפרה וכבש שעיר המשתלח שהיו עושיין מפני הבבלים כדתנן בפרק שני שעירי:

ולשון שבין קרניו. זהו אחר שהתקינו שיהא קושר חציו של הלשון בסלע וחציו קושרו בין קרניו כדתנן שם: **ואמת המים.** העוברת בעזרה:

וחומת העיר וכו' צרכי העיר. לתקן הרחובות והשווקים ולחפור בורות וכיוצא בהן כל אלו הואיל ואינן נעשין לצורך הקרבנות גופן אינן באין אלא משירי הלשכה: **אבא שאול אומר וכו'.** ואין הלכה כאבא שאול:

מותר שירי הלשכה. מה שנשאר עוד אחר שנעשה מהן הכל דתנין לעיל:

לוקחין בהן יינות שמנים. שהן לצורך נסכים וסלתות למנחות ומניחין להיות מוכרין למי שצריך להן והשכר נופל להקדש:

ר"ע אומר אין משתכרין בשל הקדש. שגנאי הוא להקדש ואין עניות במקום עשירות:

אף לא משל עניים. אם גבו איזה נדבה לצורך עניים ואינם מצויים עכשיו לחלק להם אין משתכרין באותו ממון אלא מניחין כך דילמא מיתרמי איזה עני וליכא למיתב ליה והלכה כר"ע:

מותר התרומה. שניתותר מן הקופות שיש בהן תרומת הלשכה כדאמר ר' בריש פרק דלעיל ואם לא הוצרך לכל מה שיש בהן עד שבא ראש חודש ניסן שאז לוקחין קרבנות מתרומה חדשה ומה היו עושיין במותר מתרומה הישנה:

רקועי זהב צפוי לבית קדש הקדשים. להגג ולהכתלים: **ר' ישמעאל אומר מותר הפירות לקיץ המזבח.** כדקאמר בגמ' כולה דר' ישמעאל היא כלומר דר' ישמעאל דהכא לטעמיה אזיל וכדקאמר במתני' דלעיל דמותר שירי הלשכה לוקחין בהן יינות שמנים וסלתות והשכר להקדש וזה השכר נקרא מותר הפירות כלומר מה שהותירו במעות להקדש שנשתכרו באותן פירות ולוקחין עולות לקיץ המזבח וזה הוא כשאין נדרים ונדבות ושלא יהא המזבח בטל מביאין עולות הללו ונקרא קיץ המזבח על שם פירות הקיץ כמו תאנים וענבים ששוחטין אותן בקיץ להתייבש בחמה ואוכלין אותן אחר גמר הסעודה כך אחר שגמרו חובת הקרבנות היום מקריבין אלו עולות והן עולות נדבה שבאות משל צבור:

ומותר התרומה. ס"ל לר' ישמעאל שהוא לקנות ממנו כלי שרת הצריכין וסמיך ליה אקרא דכתיב בד"ה וככלותם הביאו לפני המלך ויהודע את שאר הכסף ויעשהו כלים לבית ה' כלי שרת וגו' איזהו כסף שיש לו שיריים הוי אומר זה תרומת הלשכה:

ר"ע אומר מותר תרומה לקיץ המזבח. לפי שהתרומה לצורך קרבנות הופרשה:

ומותר נסכים בא לכלי שרת. ואיזהו מותר נסכים כהא דתנן בסוף הפרק אחת לשלשים יום משערין את הלשכה שפוסקין את השער הממונה על הנסכים ליינות שמנים וכן לסלתות וזה השער עומד שלשים יום ושם בתוך כך הוקירו הנסכים צריך לספק להן כמו שפסקו עמו בשער הזול ואם הזול מספק להן באותו שער הזול והשכר שמשתכר ההקדש בשערים הללו הוא הנקרא מותר נסכים:

ר"ח סגן הכהנים אומר וכו'. ומפני שהנסכים כליל הן ועולות קיץ המזבח כליל הן:

זה וזה. ר"ח סגן הכהנים ור"ע לא היו מודים בפירות וכדאמר ר"ע לעיל אין משתכרין בשל הקדש והמסקנא דעל כל המתורות תנאי ב"ד הוא שיהו לעולות קיץ המזבח והיינו לעולות בהמה אבל לא לעולות העוף שאין עוף בקרבנות הצבור אלא שלכתחלה מצוה שיהו כלי שרת באין ממותר נסכים ולפי שהנסכים מתקדשים בכלי שרת ואם אין כאן מותר נסכים מביאין כלי שרת מתרומת הלשכה ואם יש עוד מותר מהן מלבד הכלי שרת שלקחו בו מביאין ממנו עולות לקיץ המזבח:

גמ'

שלשה לשונות הן וכו'. כתוב זה לעיל בפ"ד דיומא בהלכה ב' וע"ש:

משנה

פְּרָה, וְשֵׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, וְלִשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית - בְּאֵין מִתְרוּמַת הַלִּשְׁכָּה.

כִּבְשׁ פְּרָה, וְכִבְשׁ שֵׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, וְלִשׁוֹן שֶׁבֵין קַרְנָיו,

וְאִמַּת הַמַּיִם, וְחוֹמַת הָעִיר וּמַגְדְּלוֹתֶיהָ,

וְכָל צְרָכֵי הָעִיר - בְּאֵין מִשְׁיְרֵי הַלִּשְׁכָּה.

אבא שאול אומר:

כִּבְשׁ פְּרָה - כִּהְנִים גְּדוּלִים עוֹשִׂין מִשָּׁל עֶצְמוֹ.

מותר שירי לשכה:

מה היו עושיין בה?

לוקחין בהן יינות, שמנים וסלתות, והשכר - להקדש,

דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבה אומר:

אין משתכרין בשל הקדש,

אף לא משל עניים.

מותר התרומה:

מה היו עושיין בה?

רקועי זהב צפוי לבית קודש הקדשים.

רבי ישמעאל אומר:

מותר הפירות - קיץ המזבח.

מותר תרומה - לכלי שרת.

רבי עקיבה אומר:

מותר תרומה - לקיץ המזבח.

מותר נסכים - לכלי שרת.

רבי חנינה סגן הכהנים אומר:

מותר נסכים - קיץ המזבח.

מותר התרומה - לכלי שרת.

זה וזה לא היו מודים בפירות.

גמרא

"כִּבְשׁ פְּרָה, [וְכִבְשׁ שֵׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, וְלִשׁוֹן שֶׁבֵין קַרְנָיו]."

ציטוט ממעלתא

פרשנות

רבי ישמעאל בר נחמן בשם רבי יונתן:

שְׁלִישׁ לְשׁוֹנוֹת הֵן,

שֶׁל שֵׁעִיר - בְּסָלַע.

שֶׁל מְצוֹרֶעַ - בְּשֶׁקֶל.

שֶׁל פְּרָה - בְּשֵׁתֵי סָלְעִים.

דעה חלקת

רבי חנינה דברת חזרין, רבי בא בר זבדא בשם רבי שמעון בן חלפתא:

שֶׁל פְּרָה - בְּשֵׁתֵי סָלְעִים וּמְחֻצָּה.

גירסה אחרת

ואית דמפקין לישנא:

בעשרה זוז.

53. י, ב הלכה ב'

פני מזהב

תלמידי חכמים וכו'. כל אלו לצורך גופו של הקדש ונוטלין שכרן מתרומת הלשכה:
שני דייני גזילות. שהיו בירושלים כדתנין בפ"ג דכתובות נוטלין שכרן מתרומת הלשכה:
ונשים האורגות בפרכת. פליגי בה שמואל אמר וכו' ומפרש מה פליג כלומר במאי פליגי:
שמואל עבד לה כקרבו. גופו שבא מתרומת הלשכה ורב הונא עבד לה כבנין שאינו בא אלא מקדשי בדק הבית:
תנא ר' יהודה גרוגרות. כך היה שמו וזכר כמה פעמים בש"ס הזה: הקטרת וכו'. כלומר הקטרת הוא בכלל כל הקרבנות צבור ובאין מתרומת הלשכה:
מזבח הזהב וכו' ממותרי נסכים. כדתנין לקמן בפרקין לר"ע מותר נסכים לכלי שרת:
מזבח העולה. שהוא בנין וכן לבנין ההיכל והעזרות עצמן באין משירי לשכה ואותו הצריך לבנין חוץ לעזרות באין מלשכות שיש בהן נדבות לבדק הבית:
והא תני אבני המזבח וכו' מועלין בהן. ואם משירי הלשכה הן באין וכי יש מעילה בשיריים:
אלא כר"מ. בסוף פרק דלעיל דאמר מועלין בשירים:
אמר רבי חנינא. לא היא דכלום אמר ר"מ דמועלין בשיריים אלא בתוך שנתו של שקלי הלשכה כדקאמר התם טעמא שמא יצטרכו להן בסוף והיינו באותה השנה שעדיין אין כאן מתרומה חדשה וכשכלו השקלים מן התרומה היו צריכין להביא הקרבנות משירי הלשכה והלכך ס"ל דמועלין בשיריים והכא דקאמר אבני המזבח וכו' מועלין בהן בחוץ לשנתו אנו קיימין כלומר דלעולם מועלין בהן קאמר ולא מיתוקמא כר"מ:

ציטוט ממועלתו

מימרא מרחיבה
 בעון שכתב במשנה
רב יהודה בשם רבי שמואל:
תלמידי חכמים המלמדין את הפהנים:
 הלכות שחיטה,
 הלכות קבלה,
 הלכות זריקה -
 נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

מימרא מוסיפה
רבי יצחק בר רדיפה בשם רבי אימי:
 מבקרי מומי קדשים - נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

מימרא מוסיפה
רבי אחא רבי תנחום בר חייה בשם רבי שמלאי:
 מגיהי ספר העזרה - נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

מימרא מוסיפה
גידל בר בנימין בשם רבי אסי:
 שני דייני גזילות - נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

מימרא מוסיפה
שמואל אומר:
 נשים האורגות בפרכת:
 נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

מימרא חולקת
רב חונא אומר:
 מתרומת בדק הבית.

שאלה
 מה פליגי?

תשובה
 שמואל - עבד ליה ככלים,
 רב חונא - עבד ליה כבניין.

הבאת ברייתא
 בעין
אמר רבי חזקיה:
תנא רבי יהודה גדגדות:
"הקטרת וכל קרבנות הציבור - באין מתרומת הלשכה.
מזבח הזהב וכל כלי שרת - באין ממותר נסכים.
מזבח העולה וההיכל והעזרות - באין משירי הלשכה.
חוץ לעזרות - באין מלשפת בדק הבית".

קושיא
והא תני:
"אבני המזבח, ההיכל, והעזרות - מועלין בהן".
 וכי יש מעילה בשיריים?!

תירץ
 אלא, כרבי מאיר,
 דרבי מאיר אומר: מועלין בשיריים.

דחייה
 אומר רבי חייא:
 כלום אומר רבי מאיר אלא בתוך שנתו,
 והכא חוץ לשנתו אנו קיימין.

54. י, ב - יא, א הלכה ב'

תבאת ברייתא

אמר רבי חזקיה:

תנא רבי יהודה גרוגרות:

"השלחן, והמנורה, והמזבחות, והפרוכת - מעבבים את הקרבנות, דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

אין לה מעבב את הקרבן אלא הכיור והפן בלבד."

קוליא

על מילות האמריים מהברייתא

ולא כן אמר רבי אליעזר ורבי יוסי בן חנינה,

תריהון אמרין: כל הן דכתיב "נכה" - מעבב! "צלע" - אינו מעבב.

ואמר רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן:

ואפילו "צלע" - מעבב.

יא, א ואמר רבי אילא בשם רבי שמואל בר נחמן:

ואפילו שימה - מעבב.

תיח

אמר רבי חנינא:

כאן - בעבודות שבפנים,

כאן - בעבודות שבחוץ.

פני משה

אמר רבי חזקיה. עוד בשם רבי יהודה גרוגרות:

השלחן וכו' מעבבין את הקרבן. כלומר מקומן מעבב שכל זמן שאינם על מקומן שראוין להיות שם השלחן בצפון והמנורה בדרום ומזבח הזהב בהיכל ומזבח העולה לפני פתח אהל מועד אין יכולין להקריב קרבן:

אין לה מעבב את הקרבן אלא הכיור והפן בלבד. בין אהל מועד ובין המזבח כדכתיב ומפני שצריך שיהו שם לקידוש ידים ורגלים מקודם כדכתיב בבואם אל אהל מועד ירחצו וגו':

ולא כן אמר ר"א וכו' כל הן דכתיב נכה מעבב צלע אינו מעבב. בפרשת תרומה בציווי כתיב ושמת את השלחן מחוץ לפרכת ואת המנורה נכה השלחן על צלע המשכן תימנה והשלחן תתן על צלע צפון ומעבב במנורה הואיל וכתיב ביה נכה וכן מצינו בהקמת המשכן דכתיב וישם את המנורה באהל מועד נכה השלחן וגו' אבל השלחן דלא כתיב ביה אלא על צלע בלחוד אין מקומו מעבב. ורבי אילא אמר אפילו במקום דכתיב שימה מעבבת וכגון בשלחן דכתיב ושמת את השלחן וגו' וקשיא מהאי דחכמים דאמרי אין לה מעבב אלא הכיור והפן בלבד:

כאן בעבודות שבפנים. בהיכל כגון קטרת שבכל יום ונרות המנורה ולחם הפנים על השלחן באותן הוא דפליגי מה שמעבב ומה שאינו מעבב וכאן בעבודות שבחוץ על מזבח החיצון בהא הוא דקאמרי אין לה מעבב אלא הכיור והפן בלבד:

55. יא, א הַלֶּכֶה ב'

פני משה

שחצית. גסות הרוח גדולה היתה בבני כ"ג שהיו מוציאים ממון רב כזה שיותר מששים ככרי זהב וכו' וכל כך למה שיהא נקרא על שמו: והא תני שמעון הצדיק וכו'. וכי אית לך מימר שמעון הצדיק שחץ היה ח"ו: **מאי כדון.** אלא מ"ט עשו כל אחד ואחד כבש פרה מחדש על שם מעלה וסלסול הוא לפרה וכמו שהיו עושין לשם מעלה בשארי דברים: **תני זיזים וכתלים היו יוצאין מכאן ומכאן.** בצדדי הכבש: **כדי שלא יציצו הכהנים ויטמאו.** כלומר כשהולכין על הכבש לא יהו נוטין עצמן לחוץ לכבש שלא יטמאו באוהל אם יש איזה טומאה תחתיהן בהצדדים לפי שתחת הכבש בלבד לא היה שם חשש טומאה דכיפין על כיפין היה נעשה ולפיכך עשו מן הצדדים זיזין וכתלים יוצאין למעלה שלא יהו יכולין לנטות לצדדים להציץ:

ציטוט ממשנתנו

[אבא שאול אומר:

בבש פרה - כהנים גדולים עושין משל עצמן].

תאור הסתור

אמר רבי חנינא:

שחצית גדולה היתה בבני כהנים גדולים, שיותר מששים ככרי זהב היו מוציאים בה, שהיה כבשה של פרה עומד, ולא היה אחד מהן מוציא פרתו בכבשו של חבירו, אלא סותרו ובונה אותו משלו.

קשיא

התיב רבי עולא קומי רבי מנא:

והא תני:

"שמעון הצדיק שתי פרות עשה,

לא בכבש שהוציא את זו הוציא את זו".

אית לך למימר שמעון הצדיק שחץ היה?!

שאלה

מאי כדון?

תשובה

על שם מעלה היא בפרה,

סלסול היא בפרה.

הבאת ברייתא

מרחבה

תני:

"זיזין וכתלים - היו יוצאין מכאן ומכאן,

כדי שלא יצאו ויציצו הכהנים ויטמאו".

פני משה

אלא אם רצה וכו'. טעמא דמתנני לר"ע שאין משתכרין משום שכך יכול להיות הפסד ג"כ ולפיכך אין לוקחין להשתכר אלא אם רצה הגזבר או הגבאי של עניים שאם יהיה הפסד יהיה משלו ואם יהיה שכו להקדש מותר:

כהדא בר זמינא. נפקד אצלו נכסי יתומים ושאל לרי' מנא אם יכול לישא וליתן בהמעות כדי להרויח ליתומים וא"ל אם אתה רוצה לקבל עליך שאם יהיה הפסד יהא משלך ואם יהיה ריוח תחלקו בין שניכם אז מותר:

ר' חייא וכו'. ועבד כן כדר' מנא:

56. יא, א הלכה ב'

"רבי עקיבא אומר:
אין משתכרין [בשאל הקדש,
אף לא משל עניים]."

ציטוט ממשנתו

אלא אם רצה,
יהיה ההפסד שלו, והשכר להקדש - מותר.

פרשנות
מצמצמת

כהדא בר זמינא איתפקד גביה מדל דיתמין,
אתא ושאל לרבי מנא,
אמר ליה: אין בעית די ההפסדה דידך, ואגרה דתרויכון - שרי.

סיוע

רבי חייא בר אבא איתפקד גביה מדל דיתמין, ועבד כן.

מעשה עשה

57. יא, א הלכה ב'

פני מזה

כולה דרבי ישמעאל היא. כלומר לשיטתיה אזיל כדפרישית במתני':
רבי חייא בר יוסף פתר מתניתא. להא דקתני מותר פירות מותר נסכים ומפרש ממה הן אלו המותרות:
מותר פירות. הוא השכר להקדש ששינו במתני' דלעיל לרבי ישמעאל ומותר נסכים דקתני בדברי ר"ע ור"י סגן הכהנים זו סאה רביעית וכדפרישית במתני' כהא דתנין בסוף הפרק כל המקבל עליו לספק סלתות ונסכים להקדש מארבע סאין בסלע והוקרו ועמדו משלש יספקו מארבע כשער שפסק משלש והוזלו ועמדו מארבע יספקו כאותו השער שהזול מארבע ונמצא סאה רביעית משתכר ההקדש וזהו הנקרא מותר נסכים:
רבי יוחנן פתר מתניתא מותר פירות. דקאמר ר' ישמעאל:

זו סאה רביעית. שההקדש משתכר כדאמרן ומותר נסכים דקתני לבירוצים הוא דקתני וכאותה ששינו במנחות בפי' שתי מדות מדות הלח בירוציהן קדש והן כשהכלי מתמלא נופלות בירוצין והן קדש וזה הוא הנקרא מותר נסכים:

ולית ליה לר' חייא בר יוסף לבירוצים. וכי פליג הוא ולית ליה לה דהבירוצין קדש הן ומ"ט לא מפרש דזהו מותר נסכים שהרי הבירוצין לעולם הן כשהמוכר מוכר נסכים להקדש ונופלות בירוצים לאחר שנתמלאו כלי של הקדש ויש כאן בירוצים ואפי' עומד זה השער בעצמו כאשר פסקו עמו בתחלה וסאה רביעית אינה אלא אם נשתנה השער ממה שפסקו עמו וא"כ יש לו לפרש בדבר הנוהג לעולם או דנימא דפליג הוא ולא ס"ל דהבירוצין קדש הן בתמיה דהרי מתני' הוא שם:

אמר ר' חזקיה מה דנפל לסאה רביעית נפל לבירוצים. כלומר ודאי אית ליה דהבירוצים קדש דכמו דאית ליה אפי' יש כאן יותר סאה אחת שלימה להקדש הוא ומכ"ש דהבירוצין שהן דבר מועט שהמוכר בעצמו לא קפיד עליהן וברצונו הוא נותן זה להקדש והיינו דקאמר מה דנפל וכו' וכלומר דמסתמא דין הנופל ונוהג בסאה רביעית שלימה נופל ונוהג ג"כ בבירוצין והא דלא מפרש לה ר' חייא בבירוצין משום דרבותא קמ"ל שאפי' אם יש כאן סאה רביעית שלימה והיינו כשנשתנה השער ממה שפסקו עם המוכר הרי היא כולה להקדש ומכ"ש הבירוצין לעולם שהן של הקדש:

על דעתיה דרבי חייא בר יוסף ניחא. הכל במאי דמפרש דמותר פירות הוא ששינו במתני' דלעיל השכר להקדש א"כ שפיר הוא דתנין זה וזה לא היו מודים בפירות לפי שאין משתכרין בשל הקדש ולפיכך לא היו מודים בפירות:

על דעתיה דרבי יוחנן. אלא לר' יוחנן דמפרש מותר פירות היינו סאה רביעית קשיא דהא תנין בסוף פרקין עמדו משלש וכו' סתמא בלי שום פלוגתא ותנין הכא זה וזה לא היו מודים בפירות בתמיה דא"כ פליגי על המתני' דסוף פרקין וזה לא שמענו דאיכא דפליג בהא:
לא היו מודים וכו'. אי משום הא ל"ק לר' יוחנן דאיהו מפרש לה דה"ק זה וזה לא היו מודים להא דקאמר רבי ישמעאל במתני' דידן דמותר פירות והיינו סאה רביעית שנופלת לקיץ המזבח בזה הוא דלא היו מודו לא ר"ע ולא ר"י סגן הכהנים ולא איירינן בשכר להקדש דמתני' דלעיל כלל דהא כבר שמעי' התם לר"ע דקאמר אין משתכרין בשל הקדש:

אבל מודין היו בכלי שרת. כלומר לא שהן שוין בזה לגמרי דהא פליגי בהא במתני' לר"ע מותר נסכים לכלי שרת ולר"י סגן הכהנים לקיץ המזבח אלא דה"פ דבזה הן שוין דמותר הפירות והיינו סאה רביעית דאין זה לקיץ המזבח אלא לכלי שרת דהכל מודים דכלי שרת באין ממה שששתכר ההקדש באותה סאה רביעית שאמרנו ומה דפליגי ר"ע ור"י סגן הכהנים במתני' היינו בבירוצים דזהו מותר נסכים לרבי יוחנן ובהא הוא דפליגי דר"ע הבירוצים ג"כ לכלי שרת הן ומותר התרומה לקיץ המזבח ולר"י סגן הכהנים הבירוצים לקיץ המזבח ומותר התרומה ג"כ לכלי שרת כמו הסאה הרביעית:

עד כדון בירוצי ציבור. זה שמענו ממה דאמרן ממה שהקדש משתכר מהבירוצים והוא של צבור:
ואפי' בירוצי יחיד. בניחותא כלומר דהדין כן אף ביחיד שהביא נסכים והבירוצים נופלין ג"כ להקדש הן ולכלי שרת:

ופריך ולא נמצאו כלי שרת באין משל יחיד. בתמיה:
ומשני כהדא דתני וכו'. וכדמייתי לה לעיל בהלכה א' וה"נ ובלבד שימסרם לצבור לאותן הבירוצים:
עד כדון. שמענו בבירוצי לח מה היו עושין בהן כהא דלעיל:

ואפי' בירוצי יבש. נמי בכלל שהן בירוצי הסלתות שהן ג"כ של הקדש למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וכהאי דתנין בפרק התודה נסכים שקדשו בכלי ונמצא הזבח פסול וכו' וה"נ בבירוצים כדתני בתוספתא דמנחות בפ"י בירוצי המדות הללו מה היו עושין בהן אם יש זבח אחר יקרבו עמו ואם לנו יפסלו בלינה ומסיים שם ומקיצין בהן המזבח:

"מותר פירות - [ק"י המזבח]."

פרשנות מתניתא דרבי ישמעאל היא!

מזמרא מסייעת דרבי חייא בר יוסף פתר מתניתא:

"מותר פירות" - שקר להקדש.
"מותר נסכים" - זו סאה רביעית.

מזמרא פרשנית רבי יוחנן פתר מתניתא:

"מותר פירות" - זו סאה רביעית,
"מותר נסכים" - לבירוצין.

קושיא ולית ליה לרבי חייא בר יוסף לבירוצין?

על רבי חייא בר יוסף

תיחא אמר רבי חזקיה:

מה דנפל לסאה רביעית - נפל לבירוצין.

קושיא על דעתיה דרבי חייא בר יוסף - ניחא,

אין משתכרין בשל הקדש, אף לא בשל עניים, לפיכך: **"זה וזה לא היו מודין בפירות"**.

על דעתיה דרבי יוחנן קשיא, והא תנין:

"עמדו משלש - יספק מארבע" (ג.),
ותנין: "זה וזה לא היו מודים בפירות!"

תיחא לא היו מודים בפירות - בקיץ למזבח,

אבל מודין היו - בכלי שרת.

שאלה עד כדון בירוצי ציבור.

ואפילו בירוצי יחיד,

ולא נמצאו כלי שרת באין משל יחיד?

תשובה פהדא דתנין:

"אשה שעשתה בתונת לבנה - נשרה ובלבד שתמסרנה לציבור".

שאלה עד כדון בירוצי לח,

ואפילו בירוצי יבש?

תשובה פההיא דתנין תמן:

"הנסכים שקדשו בפלי ונמצא הזבח - פסול,

אם יש שם זבח אחר - יקרבו עמו,

ואם לאו לנו - יופסלו בלינה".

58. יא, א-ב הלכה ג'

פני משה

מתני'

מותר הקטרת מה היו עושין בה. לפי שאין לך שנה שאין בה מותר הקטרת שהיא נעשית שסייה מניס כמנין ימות החמה ועוד שלשה מניס שמהם מכניס כ"ג מלא חפניו ביה"כ כדשנינו בבבלייתא דפטום הקטרת ואלו ג' מניס לא היו נכנסין כולן במלא חפניו על הרוב ועוד בכל שנה פשוטה שימיה שניד היה מותר שאע"פ שהיו צריכין למלאות בהן שנים מעוברות שבמחזור הלבנה מכל מקום היו צריכין לחדש הקטרת בכל שנה בר"ח [ניסן] כדי שיהיו מתרומה חדשה ומה היו עושין בהמותר:

מפרישין ממנה. כשהגיע ר"ח ניסן מפרישין מן הלשכה שכן האומנין של מפטמי הקטרת שהיו נוטלין שכן מתרומת הלשכה ומחללין אותה על מעות האומנין כלומר שמחללין אותה מותר הקטרת על מעות שכן האומנין ונמצא שמותר הקטרת נעשו חולין ונותנין אותה המותר להאומנין בשכרן וחוזרין ולוקחין אותה מן האומנין במעות תרומה חדשה. ובגמרא פריך ולא נמצא הקדש מחלל על הקדש שהרי מותר הקטרת הקדש ושכן האומנין משל הקדש והיאך ההקדש מתחלל על כיוצא בו שהיא הקדש ומפרש כיצד הוא עושה מביא מעות אחרים שהן חולין ומחללין על שכרן ונמצא שאותן המעות הן הקדש ומעות שכר האומנין נעשו חולין ומביא מותר הקטרת זה ומחללין אותה על מעות שכר האומנין ונמצא שכר האומנין חוזר להקדש והקטרת נעשה חולין ונותנין אותה לאומנין בשכרן וחוזרין ולוקחין אותה מהן במעות תרומה חדשה ואותן המעות שנעשה הקדש מה יעשה בהן מפרש בגמרא:

ואם בא חדש בזמנו. שבאה התרומה חדשה בזמנו שהוא ראש חודש ניסן לוקחין אותה מתרומה חדשה כדאמרן: **ואם לאו.** שעדיין לא הביאו שקליהם החדשים לוקחין אותה מתרומה ישנה אם כבר חללה ואם לא חללה מקטירין אותה דכיון שאין כאן חדשה מקטירין מתרומה ישנה:

גמ'

ולא נמצא הקדש וכו' כיצד הוא עושה וכו'. כדפרישית במתני': **ואותן המעות.** שנעשו הקדש מה יעשו בהן: **ינתנו לבית גרמו וכו'.** בשכרן: **והן.** ודוקא שהיו חייבין להן מעות שעה ראשונה כלומר שכבר היו חייבין להן מקודם בשביל שכרן מההקדש שנמצא זה כחוזר להקדש שבתחלה הוא שההקדש חייב בשכר האומנין ולכך הופרש מתחלה ועכשיו ג"כ לשכר האומנין הן באין: **רבי חייה בר בא בעי.** והיך הדין אם לא היו חייבין להם שכר מקודם:

אתא רבי חייה בר בא בשם ר' יוחנן מקיצין וכו'. כצ"ל והיינו דהקשה ר' בא בר כהן לפני ר' יוסה מחלפה שיטתיה דר' חייה בר בא תמן צריכה ליה כלומר מתחלה קא מיבעיא ליה לא היו חייבין וכו' והכא פשיטא ליה. כלומר הא כבר שמיע ליה מר' יוחנן ומאי קא מיבעיא ליה ומשני הן דצריכה ליה בכלי שרת כלומר אם יכולין לקנות בהן כלי שרת ומשום דעכשיו אין שם מותר הקטרת עליהן שכבר נתחללה בתחלה אלא שע"י חילול הקטרת עליהן חזרו להקדש ואפשר שהן כשאר מותר תרומה דאיכא למ"ד דלכלי שרת הוא בא ומה דפשיטא ליה הכא לענין קיץ למזבח דלא יאה אלא כשאר מותר תרומה שמקיצין בה המזבח:

דאיתפלגון וכו'. סוגיא זו עד סוף הלכה ביארתי היטב לעיל ביומא בריש פרק הוציאו לו וע"ש:

משנה

מותר הקטרת מה היו עושין בה? מפרישין ממנה שכר האומנין, ומחללין אותה על שכר מעות האומנין, ונותנין אותה לאומנין בשכרן, וחוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה, ואם בא חדש בזמנו - לוקחין אותה מתרומה חדשה, ואם לאו - מן הישנה.

גמרא

קושיא ולא נמצא הקדש מתחלל על ההקדש!

תיחץ כיצד הוא עושה?

יא, ב אומר רבי שמעון בר ביסנא: מביא מעות ומחלל על הבגין³¹, ומביא קטורת ומחלל עליהן, ונותנים אותה לאומנין בשכרן.

שאלה אותן המעות מה יעשה בהן?

תשובה "רבי אומר:

אומר אני: ינתנו לבית גרמו ולבית אבטינס, ושיהו בקיאיין בפיתום הקטורת ובמעשה לחם הפנים."

פרשנות אומר רבי שמואל בר רב יצחק:

מצמצמת והן - שיהיו חייבין להן מעות משעה ראשונה.

שאלה רבי חייה בר בא בעי:

לא היו חייבין להן מעות משעה הראשונה?

תשובה אתא רבי בא בשם רבי חייה בשם רבי יוסי:

מקייצין בהן את המזבח.

קושיא רבי בא בר כהן בעי קומי רבי יוסה:

מחלפא שיטתיה דרבי חייה בר בא!

תמן - צריכה ליה,

וכה - פשיטא ליה?!

תיחץ הא דצריכה ליה - בכלי שרת.

הא דפשיטא ליה - בקיץ למזבח.

דאיתפלגון:

פיתמה בחולין -

רבי יוסי בי רבי חנינה אומר: פסולה.

רבי יהושע בן לוי אומר: כשירה.

שאלה מה טעמא דרבי יוסי בי רבי חנינה?

תשובה "קודש" היא³² - שתהא הווייתה כקודש.

³¹ מיוסד על הדין של שמואל (מעילה יד.) "בונין בחול ואחר כך מקדישים".

³² חלקו הפרשנים על איזה פסוק מדובר. "והקטרת אשר תעשה במתכנתה לא תעשו לכם קדש תהיה לה לך" (שמות ל, לו) או "על-בשר אדם לא יסד ובמתכנתו לא תעשו פמהו קדש הוא קדש יהיה לכם" (שמות ל, לב).

שאלה	מה טעמא דרבי יהושע בן לוי?
תשובה	"קודש" היא - שתהא באה מתרומת הלשכה.
הבאת מחלוקת סוספת זהה	אמר רבי יוסי בי רבי בון: אתיא דרבי יוסי בן חנינה - כשמואל, ודרבי יהושע בן לוי - כרבי יוחנן. דתנינן: "המקדיש נכסיו והיו בהו דברים ראויין לקרבנות ציבור" (יב), רבי יוחנן אמר: קטורת. אמר רבי הושעיה: תפתר, באומן משל בית אבטינס, שהיה נוטל בשכרו קטורת. ודרבי יוסי בי רבי חנינה - כשמואל, דאמר רב הונא בשם שמואל: מכתשת - עשו אותה ככלי שרת לקדש.
קושיא על שמואל	אמר רבי יוסי בי רבי בון אמרה רבי הונא קומי רבי יוסי: דבר שקדש בכלי שרת נפדה?!
פיחץ	אמר ליה: ולא דשמואל היא? דשמואל אמר: קל היא במותר! דאיתפלגון: הותרו תמימים: שמואל אמר: נפדין כתמימים. ורבי יוחנן אמר: נפדין כפסולי המוקדשים.
מענין לענין באומן עין	הותרו שעירים: על דעתיה דשמואל, אם עולה - נפדית, לא כל שכן חטאת! על דעתיה דרבי יוחנן: אמר רבי זעירא: ירעו. אמר רבי שמואל בר רב יצחק: מקייצין בהן את המזבח.
קושיא על רבי שמואל בר רב יצחק	וקשיא, יש חטאת שקריבה עולה?!
פיחץ 1	אמר רבי יוסה: שנייא היא, שאין קרבנות ציבור נקבעין אלא בשחיטה.
פיחץ 2	אמר רבי חייא: תנאי בית דין הוא על המותר - שיקרבו עולות.

59. יב, א הלכה ד'

פני משנה

משנה

יבא

המקדיש נכסיו,
והיה בהן דברים ראויין לקרבנות הציבור - ינתנו לאומניו בשכרו.
דברי רבי עקיבא.
אמר לו בן עזאי: אינה היא המיידה,
אלא מפרישין מהו שכר האומניו,
ומחללין אותן על מעות האומניו, ונותנין אותן לאומניו בשכרו,
וחוזרין ולוקחים אותן מתרומה חדשה.

מתני'
המקדיש נכסיו. סתם וק"ל סתם הקדשות לבדק הבית:
והיו בהן דברים הראויין לקרבנות צבור. כגון אותו מותר הקטרת ששנינו לעיל שנותנין לאומניו בשכרו עד שיחזרו ויקנו אותו מהן או שהיה בהן אחד מסממני הקטרת:
ינתנו לאומניו בשכרו דברי ר"ע. דס"ל הקדש מתחלל על המלאכה:
א"ל בן עזאי אינה היא המדה. שאמרנו לעיל גבי מותר הקטרת אלא ראוי הוא לנו להשוות את דיניהן והלכך מפרישין וכו' כדלעיל גבי מותר הקטרת דס"ל לבן עזאי שאין ההקדש מתחלל על המלאכה אלא על המעות בלבד והכי מפרש לה בתוספתא פ"ב והלכה כבן עזאי:

המקדיש נכסיו. סתם:
והיתה בהן בהמה וכו' ר"א אומר זכרים ימכרו לצרכי עולות. דס"ל לר"א סתם הקדשות לבדק הבית ואפילו בהמה ומיהו מידי דחזי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם והמקדיש בהמה תמימה לבדק הבית אף על פי שהוא עובר בעשה מה שעשה עשוי. ואינה נפדית אלא למזבח והדמים יפלו לבדק הבית הלכך הזכרים ימכרו לצרכי עולות והנקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים ויקריבו אותן שלמים ודמיהן עם שאר הנכסים יפלו לבדק הבית והכתוב כאן ומביא בדמיהן עולות ט"ס הוא דל"ג להא אלא בדברי ר' יהושע:

ר' יהושע אומר זכרים עצמן וכו'. ר"י ס"ל דלא שביק אינש קדושת המזבח ומקדיש לבדק הבית למידי דחזי למזבח והלכך אמרי דמסתמא למזבח ושיהיו לעולות דכולן כליל אקדשינהו וזכרים יקרבו עצמן עולות ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים ויביא בדמיהן עולות ומשום דהנקבות עצמן אינן ראויין לעולות ודעתו היה להקדש המזבח ושיהא לדבר שהוא כליל ולפיכך ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות והשאר נכסים דליכא בהו מידי דחזי למזבח אותן הוא שיפלו לקדשי לבדק הבית דלא ס"ל לרבי יהושע סתם הקדשות לבדק הבית אלא מידי דחזי למזבח למזבח הוא:

אמר ר"ע רואה אני את דברי ר"א וכו' שר"א השוה את מדותיו. דאמר הכל יפול לבדק הבית בין הבהמה ובין שאר הנכסים ור' יהושע חלק אותן:

אמר ר' פפיס שמעתי את דברי שניהן. שיכול לקיים כדברי שניהן שהמקדיש בפירוש שפירש ואמר בהמה ונכסי להקדש מקיים אני כדברי ר"א דמכיוון שפירש ואמר בהמה ונכסי זה לא פירש שתהא הבהמה למזבח ונכסי לבדק הבית אמרינן מסתמא היה דעתו שילך הכל למקום אחד וכמו שאר נכסים שאינן אלא לבדק הבית כך היה דעתו על הבהמה וכדברי ר"א דהואיל דבהמה חזי למזבח ימכרו לצרכי הקרבן למיזב ודמיהן יפלו לבדק הבית אבל המקדיש סתם שאמר נכסי להקדש אמרי דעתו היה הראוי למזבח למזבח הראוי לבדק הבית לבדק הבית וכדברי ר' יהושע והלכה כדברי ר"ע שאמר רואה אני את דברי ר"א ולעולם אמרי סתם הקדשות לבדק הבית וכדס"ל לר' אליעזר:

המקדיש נכסיו. סתם:

יינות ושמינים. וכן סלתות שהן ראויין לנכסים: **ועופות.** תורים ובני יונה שראויין לקרבן ע"ג המזבח:
ר' אליעזר אומר ימכרו לצרכי אותו המין. להקריבו:
ויביא בדמיהן עולות. ובגמרא מפרש מעיקרא דטעמא דר"א דיביא בדמיהן עולות ולא אמרי דיימכרו לצרכי אותו המין ודמיהן יפלו לבדק הבית כדאמרינן בהלכה דלעיל משום דכתיב דבר אל אהרן ואל בניו וגו' איש איש מבית ישראל וגו' אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם וכלל נדבותם אשר יקריבו לה' לעולה לימד על כל נדר ונדבה סתם לה' יהיה לעולה ואף יינות שמינים וסלתות ועופות ימכרו ויביא בדמיהן עולה על המזבח יכול אפילו עופות כלומר שיקריב בדמיהן אפי' עולת העוף או אם הקדיש עוף יקריבנה בעצמה לעולה ת"ל בבקר ולא עופות שאינו מקריב מכל מה שהתנדב אלא עולת הבהמה בלבד והכי מפרש לה מעיקרא ופריך עלה והדר קאמר טעמא אחרינא כדמפרישין בגמרא:

גמ'

ר' יוחנן אמר קטרת. הא דקתני דברים הראויין וכו' קטרת היא וכגון מותר הקטרת כדפרישית במתני' או אחד מסממני הקטרת שראויין לקרבנות הצבור הן:

תפיטר. הא דקאמר ינתנו לאומניו בשכרו באומן משל בית אבטינס וכו' שאלו היו מפטמין את הקטרת למכור להצבור והן נוטלין קטרת בשכרו ומוכרין:

מ"ט דבן עזאי וכו'. כדפרישית במתני':

והיה בהן בהמה ראויה על גבי מזבח זכרים ונקבות - רבי אליעזר אומר:
זכרים - ימכרו לצרכי עולות,
ונקבות - ימכרו לצורכי זבחי שלמים,
ודמיהן יפלו עם שאר נכסיו לבדק הבית.
רבי יהושע אומר:
זכרים עצמן - יקרבו עולות,
ונקבות - ימכרו לצרכי זבחי שלמים,
ויביא בדמיהן עולות,
ושאר נכסים יפלו לבדק הבית.

אמר רבי עקיבא:
רואה אני את דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע,
שרבי אליעזר השוה את מדותיו, ורבי יהושע חלק.

אמר רבי פפיס:
שמעתי את דברי שניהן,
המקדיש בפירוש - כדברי רבי אליעזר,
והמקדיש סתם - כדברי רבי יהושע.

המקדיש נכסיו,
והיו בהן דברים ראויים לגבי מזבח, יינות, ושמינים, ועופות,
רבי אלעזר אומר:
ימכרו לצרכי אותו המין ויביא בדמיהן עולות,
ושאר נכסים - יפלו לבדק הבית.

גמרא

"המקדיש, [והיו בהן דברים ראויין] לקרבנות ציבור
]- ינתנו לאומניו בשכרו,
דברי רבי עקיבא.

ציטוט ממעלתנו

מימרא פתענית

רבי יוחנן אומר:
קטורת.

מימרא פתענית

אם דחה מימרא קודמת

אמר רבי הושעיה:
תפתר באומן משל בית אבטינס,
שהיה נוטל בשכרו קטורת.

שאלה

מה טעמא דבן עזאי?

תשובה

שאין ההקדש מתחלל על המלאכה, אלא על המעות.

60. יב, א הלכה ד'

פני משה

תמן תנינן. ריש פ"ז דתמורה יש בקדשי המזבח מה שאין בקדשי בדק הבית ויש בקדשי בדק הבית מה שאין בקדשי המזבח ומפרש התם הסיפא יש בקדשי בדק הבית מה שאין בקדשי המזבח שסתם הקדשות לבדק הבית והקדש בדק הבית חל על הכל אפי' על בהמה טמאה ובעלי מומין ומועלין בגידוליהן שהמקדיש בהמה לבדק הבית מועלין בחלבה הקדשי תרנגולת מועלין בביצתה משא"כ בקדשי המזבח כדתנן בפ"ג דמעילה חלב המוקדשין וביצי תורים לא נהנין ולא מועלין ואין בהן הנאה לכהנים אבל בקדשי המזבח יש מהן שהבשר נאכל לכהנים ויש מהן שנהנין בעורה כגון עולה:

דרבי אליעזר היא. האי מתני' דס"ל סתם הקדשות לבדק הבית כדתנינן הכא המקדיש נכסיו וכו' וכדפרישית במתני':

טעמא דר"א. דכתיב ואיש כי יקדיש את ביתו קדש לה' והעריכו הכהן וגוי' ומה אנו קיימין להכתוב הזה אם בבית דירה כמשמעו הא כבר כתיב אבתריה ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישית כסף ערכך עליו וגוי' א"כ דין מקדיש בית דירתו כבר מפורש הוא והאי קרא למה לי אלא כן אנו קיימין לביתו האמור כאן דלאו בית ממש הוא אלא במקדיש נכסיו משתעי קרא וכתיב והעריכו הכהן וערכין לבדק הבית הן נופלין מכאן שסתם הקדשות לבדק הבית הן:

הבאת ברייתא בעין שושנה במשנה

תמן תנינן:

"יש בקדשי בדק הבית, שסתם הקדשות - לבדק הבית. הקדש בדק הבית - חל על הכל, ומועלין בגידוליהן. ואין בהן הננייה לכהנים" (תמורה לא:).

פרשנות מצמצמת

אמר רבי חנניה: דרבי ליעזר היא.

הבאת מקור

דתנינן:

"המקדיש נכסיו, והיתה בהן בהמה ראיה על גבי מזבח זכרים ונקבות, רבי ליעזר אומר: זכרים - ימכרו לצרכי עולות, ונקיבות - ימכרו לצרכי זבחי שלמים, ודמיהן - יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית."

מימרא פרשנות

אמר רבי יוחנן:

טעמא דרבי ליעזר:

"ואיש מי יקדיש את ביתו קודש לה" (ויקרא כו, יד) - במה אנו קיימין? אם בבית דירה - כבר כתיב: **"ואם המקדיש יגאל את ביתו"** (ויקרא כו, טו)! אלא כי אנו קיימין: במקדיש נכסיו, מיכן - שסתם הקדשות לבדק הבית.

פני משה

ר' זעירא וכו'. מפרש בשם רב דהא דפליגי ר"א ורבי יהושע במתניי במקדיש נכסיו סתם והיו בהן בהמות בהא הוא דקאמר ר"א דמכיון דסתם דבריו דעתו היה שיהא הכל לבדק הבית אבל במקדיש עדר הבהמות שלו אפילו ר"א מודה שהוא למזבח והראוי לעולה עולה והראוי לשלמים ימכרו לשלמים ודמיהן לעולות דמסתמא דעתו היה לגבוה:

רבי בא בשם רב. מפרש דבמקדיש עדרו הוא דפליגי ובהא קאמר רבי יהושע זכרים יקרבו עולות וכו' אבל במקדיש נכסיו סתם והיו בהן בהמות אפי' רבי יהושע מודה שהוא לבדק הבית וימכרו לצרכי אותן הקרבנות ודמיהן יפלו לבדק הבית כשאר הנכסים:

על דעתיה דר' זעירא נחא. דמסתברא הוא דפליגי במקדיש סתם וכדמפרשינן במתניי:

וקשיא על דרבי בא. דמוקי פלוגתייהו במקדיש עדר הבהמות אבל במקדיש סתם אף על פי שיש בהן בהמה הראויה למזבח כ"ע מודים שהוא לבדק הבית וכי בהמה לא למזבח היא ראויה ואמאי מודה בה ר' יהושע. ומשני אין בהמה למזבח היא מיהו אמרינן דלמה סתם דבריו האיש הזה והיה לו לומר והבהמה למזבח אלא מסתמא שהוא כאומר לא יהו כל הנכסים אלא לבדק הבית וכדברי ר"א:

רבי יוחנן אמר לא שנייא היא וכו'. דבין בוז ובין בוז היא המחלוקת:

61. יב, א הלכה ד'

["המקדיש נכסיו, והיה בהו בהמה ראויה על גבי מזבח זכרים ונקבות - רבי אליעזר אומר: זכרים - ימכרו לצרכי עולות, ונקבות - ימכרו לצרכי זבחי שלמים, ודמיהן יפלו עם שאר נכסיו לבדק הבית. רבי יהושע אומר: זכרים עצמן - יקרבו עולות, ונקבות - ימכרו לצרכי זבחי שלמים, ויביא בדמיהן עולות, ושאר נכסים יפלו לבדק הבית"].

ציטוט ממשנתו

אמר רבי זעירא, רב חונה בשם רב: במה פליגינן? במקדיש נכסיו, אבל במקדיש עדרו - כל עמא מודיי: שהוא למזבח.

פרשנות 1
במחלוקת ר"א ור"י

רבי בא רב חונה בשם רב: מה פליגינן? במקדיש עדרו, אבל במקדיש נכסיו - כל עמא מודיי: שהוא לבדק הבית.

פרשנות 2
מסורת אחרת
בדעת רב חונה בשם רב

על דעתיה דרבי זעירא - נחא. וקשיא על דרבי בא, בהמה לא למזבח היא!?

קושיא
על רבי בא

המקדיש בהמה למזבח אומר: למזבח, ולמה סתם האיש הזה? שהוא כאומר: "לא יהיה אלא לבדק הבית!"

תיחץ

רבי יוחנן אמר: לא שנייא, היא המקדיש נכסיו, היא המקדיש עדרו - היא המחלוקת.

פרשנות 3

62. יב, א-ב הלכה ד'

בהמות הקדושות בקדושת בדק הבית

שנמכרו לאנשים לצורך קרבן, אך עדיין לא הוקדשו על ידי הקונים

פני משה

רב חונא. קאמר בשם רב ורבי אבהו אמר לה בשם רבי יוחנן קדשי בדק הבית שפודין אותן תמימים שעבר והקדיש בהמות תמימין לבדק הבית כשפודין אותן יצאו לחולין דאע"ג דחזו למזבח יוצאין הן לחולין לאחר פדיונן: **מתניתא אמרה כן וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן.** כלומר מאי קמ"ל הא מהאי מתניתין דתמורה דלעיל שמעינן הכי דהא קתני יש בקדשי המזבח מה שאין בקדשי בדק הבית שקדשי המזבח עושין תמורה וכו' וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן משא"כ בקדשי בדק הבית וא"כ בקדשי בדק הבית וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן וש"מ דחולין גמורין הן:

רבי חזקיה בשם רב חסדא. קאמר דבא לתרץ הוא ואמר תיפטר שפודין תמימין והוממו וכלומר דאי ממתני לא שמעינן מידי דיוצאין לחולין הן דאיכא למימר הא דקתני גבי קדשי המזבח דולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן מיירי בכהאי גוונא שהיו תמימין כשהקדיש אותן והוממו ואח"כ נפדו דדין הוא שולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן כדתנן בפרק הזרוע ובפ"ב דבכורות כל הקדשים וכו' וכל שקדם הקדשן את מומן ונפדו פטורין מן הבכורה וכו' וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן ובהכי מיירי רישא דמתני דתמורה בקדשי המזבח ועלה היא דקתני משא"כ בקדשי בדק הבית דבכה"ג בקדשי בדק הבית יוצאין לחולין הן לאחר פדיונן כשהוממו אבל אם נפדו כשהן תמימים לא שמענו מהאי מתני ולהכי אשמעינן רב ורבי יוחנן דאפילו נפדו כשהן תמימים יצאו לחולין כך אמר רבי חזקיה בשם רב חסדא:

רבי יוסה בשם רב חסדא. לא אמר הכי אלא בדרך קושיא קאמר על הא דאמרי בשם רב ור' יוחנן דאפי' נפדו כשהן תמימין יוצאין לחולין מתני אמרה כן בתמיה דהא אדרבה איפכא שמעינן לה ממתני והיינו הך מתני דפרק הזרוע ובפ"ב דבכורות דקתני התם כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן וכו' ומשמע דאף קדשי בדק הבית בכלל וקתני בהסיפא וכל שקדם הקדשן את מומן ונפדו וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן א"כ מהאי מתני ש"מ דלא כרב ורבי יוחנן אלא דאף קדשי בדק הבית שהוקדשו כשהן תמימים לא יצאו לחולין לאחר פדיונן:

רבי חזקיה בשם רבי יוסה. קאמר כהאי דרב ורבי יוחנן קדשי בדק הבית וכו' ומכריח הוא כן דאם תאמר שלא יצאו לחולין אלא כשנפדים הן מקריבין אותן למזבח קשיא היאך קדשי המזבח חלין הן על קדשים שהוקדשו בתחלה לבדק הבית ולא היה הקדשן אלא לדמים בלבד:

בעלי מומין קדושת המזבח חלה עליהן. בתמיה כלומר דהשי"ס מהדר על הא דרבי יוסה ומאי קושיא הרי מצינו בעלי מומין חלה קדושת המזבח עליהן וכדמפרש ואזיל:

ליידא מילה. לאיזה דבר לגיזה ולעבודה כדן פסולי המוקדשין שאסורין בגיזה ועבודה דאף על גב דלהקרבה לא חזו כשהוממו מ"מ אכתי קדושת המזבח עליהן לענין איסור גיזה ועבודה וא"כ אף אתה אל תתמה על קדשי בדק הבית שנפדו דלעולם לא יצאו לחולין ואם תיקשי דלהקרבה למזבח לא חזו ומשום שלא הוקדשו בתחלה לכך מ"מ לענין גיזה ועבודה אכתי אימא לך דאסורין הן:

מימרא הלכתית

רב חונא בשם רב,

רבי אבהו בשם רבי יוחנן:

קדשי בדק הבית שפודין תמימין - יצאו לחולין.

סיוע ממשנה

מתניתא אמרה כן,

"ולדו וחלבן - מותר לאחר פדיונן" (חולין קל. בכורות יד.).

דחיה

יב,ב רבי חזקיה בשם רב חסדא:

תיפטר, שפודין תמימין והוממו.

סיוע 2

רבי יוסה בשם רב חסדא:

מתניתא אמרה כן:

"ולדו וחלבן - אסור לאחר פדיונן" (תמורה לא.).

סיוע 3

רבי חזקיה בשם רבי יוסה:

קדשי בדק הבית שפודין תמימין - יצאו לחולין.

אין תימור: לא יצאו לחולין - היאך קדשי מזבח חלין על קדשי בדק הבית!?

אמירה עצמאית

בעלי מומין - קדושת המזבח חלה עליהן.

ליידא מילה?³³

לגיזה ולעבודה.

פני מַסָּה

הפריש נקבה וכו'. תוספתא היא בפ"ב דתמורה המפריש נקבה לעולתו ולפסחו ולאשמו עושה תמורה. אף על גב דנקבה לא חזיא לכל אלו שאין באין אלא זכרים מ"מ חלה קדושה עלה לענין שעושה תמורה:

ר"ש אומר לעולתו עושה תמורה וכו'. כדמפרש טעמיה לקמן לפי שמצינו שם עולה בנקבה וזהו עולת העוף שאין תמות וזכרות בעופות ואף הנקבה בעוף כשירה לעולה אבל לא מצינו לפסח ולאשם שבא נקבה והלכך לא חלה הקדושה לעשות תמורה:

ר"ש בן יהודה אומר משמו. דאף על העולה פליג: **טעמא דר"ש שכן מצאנו נקבה בעוף וכו'.** כדפרישית:

ואמר רבי יוחנן. עוד דבעי טעמא אחרינא אליבא דר"ש למאי דאשכחן דפליג בעלמא כדלקמיה ואם במין במינו מצינו לר"ש שהוא חלוק עליו לכ"ש הכא בעולה דמין בשאינו מינו היא שזה עוף וזה בהמה והיאך נימא לדידיה דהואיל ומצינו עולת נקבה בעוף חל שם עולה על הנקבה בהמה. א"י האי בתרייתא דרבי יוחנן אליבא דר"ש בן יהודה משמיה דר"ש היא דאף מפריש נקבה לעולתו ס"ל דאינו עושה תמורה ומפני שאם מין במינו חלוק הוא עליו וכו' ועיקר:

איזהו וכו'. והיכא אשכחן דחלוק ר"ש במין במינו: **כהדא דתני.** בתוספתא דזבחים פ"א:

אשם בן שנה. שמצותו בן שנה כגון אשם נזיר ואשם מצורע שהן באין בני שנתן כדתנן בזבחים פרק כל התדיר והביא בן שנים כדין שאר כל האשמות שבאין בני שנים יצא וכו'. והתם גריס הכן בן שנה והביאו בן שנים בן שנים והביאו בן שנה כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה ר"ש אומר כל עצמן אינן קדושים. וזו היא הגי' הנכונה ובכאן חסרו דברי ר"ש. ור"ש לטעמיה דהכי ס"ל במתני' פ"ג דתמורה דתנינן המפריש נקבה לאשם תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה אשם ואם קרב אשמו עולת דמיו לנדבה ר"ש אומר תימכר שלא במוס דס"ל הואיל ונקבה לא חזיא לגופיה דאשם לא נחתא לה קדושת הגוף וא"צ להיות רועה עד שתסתאב דמכיון דלא חזיא למילתא היינו מומא והלכך נמי אם הפריש בן שנים לדבר שמצותו בן שנה או איפכא אין קדושים כלל שמעינן מיהת דר"ש חלוק במין במינו שהרי שניהן מין בהמה הן וקסבר דלא נחתא להן קדושת הגוף: **ר"ש ור' יהושע.** דמתני':

שניהן אמרו דבר אחד דכמה דר' יהושע אומר נקבה לעולה לא קדשה אלא הקדש דמים. כדס"ל במתניתין נקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים ויביא בדמיהן עולות וכדמוסיק לקמן להאי מילתא דאם תאמר לר' יהושע נחתא לה קדושת הגוף א"י הוה ליה למימר ירעו עד שישתאבו וימכרו ויביא בדמיהן עולות אלא ש"מ דלא נחתא להו קדושת הגוף והלכך ימכרו שלא במוס: **וכן ר"ש אומר וכו'.** כדלעיל:

אין תימר וכו'. אסוקי מילתא היא אליבא דר' יהושע דמתני' וכדפרישית:

אמר רבי וכו'. סיפא דהתוספתא דתמורה דלעיל היא. וה"פ לפי האי גירסא. דר"ש דקאמר לעיל אם הפריש נקבה לפסחו ולאשמו אינו עושה תמורה ומשום דלא חיילא קדושה עלייהו לעשות תמורה וכדמוסיים שם לדברי ר"ש שאין לך דבר עושה תמורה אלא הרועה להסתאב דאיהו פליג על המתני' דפ"ט דפסחים המפריש נקבה לפסחו וכו' ירעה עד שישתאב וכו' אלא דס"ל דמכיון דלא חלה שם פסח על הנקבה תימכר שלא במוס והלכך אינו עושה תמורה וכן במפריש נקבה לאשם כדלעיל ועלה קאמר רבי רואה אני את דברי ר"ש בפסח שמא הקדש פסח בא שלמים בתמיה וכלומר דאם הקדש נקבה לפסח וכי יכול להקריבה שלמים דנימא הואיל ושלמים באים אף מנקבה חזיא היא גופה לשלמים ונחתא לה קדושת הגוף לעשות תמורה זה ודאי לא דתמכר שלא במוס אית ליה לר"ש ומכיון שכן לא חיילא קדושת הגוף עלה כלל ואינה עושה תמורה דאפילו לשלמים לא חזיא:

ולא אראה את דברי ר"ש באשם. כלומר אבל באשם אין אני רואה את דבריו לפי שמצינו שמותר אשם בא עולה ושייכא מיהת קדושת עולה על שם אשם ובדין הוא שעושה תמורה והיינו דפריך הש"ס עלה שמא הקדש אשם בא עולה בתמיה הא נמי בהקדש נקבה לאשם וכי היא עצמה באה עולה אלא תימכר ויביא בדמיה עולה וא"כ מאי האי דמחלק רבי בין הקדש פסח ובין הקדש אשם:

אמר רבי אבין אם הקדש פסח וכו'. כלומר דרבי אבין מוסיף הוא לחזק הקושיא וכמו ולא עוד הוא דקאמר והיינו שהרי מצינו מהקדש פסח שבא שלמים אם הוא מותר פסח ולא עוד אלא שאם בא שלמים הוא גופו קרב שלמים כדקיימא לן דמותר הפסח כגון שאבד והקריב אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון הוא עצמו קרב שלמים וכן אם עברה שתו אבל באשם לא כך היא אלא דאם מצינו שהקדש אשם בא עולה אין גופו קרב עולה. אלא לרבנן ירעה עד שישתאב וימכר וכו' ואם קרב אשמו יפלו דמיו לנדבה וקרב עולה ולר"ש תימכר שלא במוס ויביא בדמיה עולה וא"כ טפי קשיא מ"ש הקדש אשם מהקדש פסח:

מאי כדון. והשתא דלא קיימא מלתא דרבי אליבא דר"ש אין לנו אלא לפרש טעמייהו דרבנן ודר"ש ובמאי פליגי:

ההין אמר הקדש דמים קידש. בהא פליגי ההין הוא ר"ש סבר דאם הקדש נקבה לפסחו ולאשמו לא הקדש אלא להקדש דמים שהרי יודע הוא שאין באין נקבה וצריכין להמכר ושלא במוס כסברת ר"ש וקדושת דמים אינו עושה תמורה. וההין רבנן סברי דאפ"ה הקדש גוף קידש לפי שצריכין להיות רועה עד שישתאבו והואיל ונחתא להו מיהת קדושת הגוף לענין זה הלכך עושה תמורה:

63. יב, ב הלכה ד'

"הפריש נקיבה לעולתו ולפסחו ולאשמו - עושה תמורה. רבי שמעון אומר:

לעולתו - עושה תמורה.

לפסחו ולאשמו - אינו עושה תמורה.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון:

לעולתו ולפסחו ולאשמו - אינו עושה תמורה."

הבאת ברייתא

אמר רבי יוחנן:

טעמא דרבי שמעון:

שכן מצינו: נקיבה בעוף - קשירה לבא עולה.

מימרא פתנית

ואמר רבי יוחנן:

טעמא דרבי שמעון בן יהודה:

אם מין במינו - הוא חלוק עליו, כל שכן מין בשאינו מינו.

איזהו מין במינו שהוא חלוק עליו?

כהדא דתני:

"אשם בן שנה והביא בן שתיים,

בן שתיים והביא בן שלש - לא יצא"³⁴

רבי שמעון אומר:

כל עצמן אינן קדושים."

מימרא פתנית

אמר רבי יוחנן:

רבי שמעון ורבי יהושע, שניהם אמרו דבר אחד,

כמה דרבי יהושע אומר:

נקיבה לעולה - לא קידשה, אלא הקדש דמים,

כן רבי שמעון אומר:

נקיבה לעולה - לא קידשה, אלא הקדש דמים.

אין תימר: קדשה קדושת הגוף - ירעו.

מימרא פתנית

"אמר רבי:

אין אני רואה את דברי רבי שמעון בפסח,

שהמותר פסח - בא שלמים!"

המשך ברייתא

ולימא: אין אני רואה דברי רבי שמעון באשם,

שהמותר אשם - בא עולה!

שאלה

אמר רבי אבין:

אם הקדש פסח, בא שלמים - גופו קרב שלמים.

אם הקדש אשם, בא עולה - אין גופו קרב עולה.

תשובה

מה פליגי³⁵?

שאלה

ההין אמר: הקדש דמים הקדש.

וההין אמר: הקדש גופו הקדש.

תשובה

³⁴ ו"ג - בן שנה כשר ולא גורסים בן שלוש - לא יצא

³⁵ ו"ג - מהו קדון?

64. **יב, ב הלכה ד'**

פני משה

טעמא דר' יהושע. דמתני' דקסבר נקבות ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות דכתיב דבר אל אהרן וגו' בפרשת אזהרת בעלי מומין שלא להקדיש וכתוב אשר יקריבו לה' לעולה ודריש הכל קרב לעולה כלומר אם הקדיש סתם לה' הכל צריך שיקריב עולה כולה כליל וכתוב בתריה לרצונכם תמים זכר בבקר בכבשים ובעזים מנין אפילו הקדיש נקבות לה' שצריך שימכרם לצורך אותו המין לקרבן ויביא בדמיהן עולות ת"ל בבקר וגו' והאי מיותר הוא דמי לא ידעינן דהקרבן בא מהן אלא לרבות את הנקבות:

רבי יצחק ברבי אלעזר. מקשי על האי דרשא דרשב"ל אליבא דרבי יהושע הא כתיב זכר בהאי קרא ואת אמרת בבקר לרבות את הנקבות אתא ודכוותה וכו' לרבות בעלי מומין בתמיה וכי תעלה על דעתך לדרוש בעלי מומין נמי כן דמעיקרא כתיב תמים ותאמר ג"כ בבקר לרבות בעלי מומין להקדיש המזבח אלא דכמו שאי אתה יכול לדרוש לרבות בעלי מומין דתמים דוקא נאמר הי"נ זכר לדוקא נאמר גבי עולה:

מה ביניהון. על דברי ר"ע ודברי ר' פפייס דמתני' קאי דמאי ביניהון הלא ר"ע דאמר רואה אני את דברי ר"א נמי לא קאמר אלא משום דר"א השוה את מדותיו ואפשר דר"ע נמי יודה לסברת ר' פפייס דהיכא דהקדיש סתם ואמר נכסי להקדש דמסתבר הוא שיהו הכל לעולה ועוד דר"ע לא אמר אלא רואה אני דברי ר"א ולא קאמר הלכה כר"א וכדאשכחן במתני' דפ"ק דנדה ר"א אומר ד' נשים דיין שעתן אמר ר"י אני לא שמעתי אלא בתולה אבל הלכה כר"א וכיוצא בזה בכמה מקומות במתני' ובברייתות ואפשר דלהלכה ס"ל לר"ע כהאי דרבי פפייס:

רב אמר שיבטא דכרכדא או דכרכרא ביניהון. כלומר דרב מפרש דבאמת ליכא ביניהון לדינא אלא כשבט הכרכר הזה ששנים אוחזין בו ושובטין זה מכאן וזה מכאן ושניהן לדבר אחד נתכוונו וכהא דשנינו בברייתא דת"כ פ' ויקרא דדריש קרא דבעשותה אחת העושה את כולה ולא העושה מקצתה כיצד שנים אוחזין במלגו ולוגזין בכרכר ושובטין וכו' יכול יהיו חייבין ת"ל בעשותה וכו' וזהו שבטא דכרכדא כלומר דרך משל הוא כמו ששנים אוחזין בעץ של אורגין ושובטין את החוטין למתחן כך הם דברי ר"ע ור' פפייס דמתני' שאין ביניהם אלא שזה מראה פנים לסברת ר"א הואיל והשוה מדותיו וזה ג"כ מודה דהיכא דמסתבר הוא עבדינן כר"א ואפשר דר"ע נמי יודה לרבי פפייס דהיכא דמסתבר הוא עבדינן כרבי יהושע דהא לא קאמר להלכה כר"א וכדאמרן:

ציטוט ממלענא

[המקדיש נכסיו,

...
רבי יהושע אומר:
זכרים עצמן - יקרבו עולות,
ונקבות - ימכרו לצרכי זבחי שלמים,
ויביא בדמיהן עולות,
ושאר נכסים יפלו לבדק הבית].

פרשת

רבי יעקב בשם רבי שמעון בן לקיש:
טעמא דרבי יהושע,

"דבר אל-אהרן ואל-בניו ואל-כל-בני ישראל, ואמרת אליהם:
איש איש מבית ישראל ומן-הגזר בישראל,
אשר יקריב קרבנו לכל-נדריהם ולכל-נדבותם,
אשר-יקריבו ליהוה לעלה" (ויקרא כב, יח) - הכל קרב לעולה.
"לרצונכם תמים זכר" (ויקרא כב, יט) - מנין אפילו נקיבות?
תלמוד לומר: "בבקר" - לרבות את הנקיבות.

קושיא

רבי יצחק בי רבי אלעזר שאל:
כתיב: "זכר", ואת אמרת: "בבקר" - לרבות את הנקיבות!?
ודכוותה, כתיב: "תמים", ואת אמרת: "בבקר" - לרבות בעלי מומין!
מה ביניהון?

תירץ

רב אמר:
שבטא דכרכדא ביניהון.

65. יב, ב - יג, א הלכה ד'

פני משה

טעמא דרבי ליעזר. דכתיב דבר אל אהרן וכו' כמו שכתבתי לזה במתני':
 הוון יתבין ואמרין. שהיה קשה להם על האי טעמא דקאמר רשב"ל בפשיטות אליבא דרי אלעזר דמתני' דמשמע דכולי עלמא מודים בזה והא תמן בהלכה דלעיל דקאמר רבי יוחנן לטעמא דר"ש דקאמר בהפריש נקבה לעולתו דחיללא עליה קדושת הגוף ועושה תמורה משום שכן מצינו שם עולת נקבה בעוף שכשירה ומדקאמר האי טעמא על הנודר עולה שאם הפריש נקבה לעולתו חיללא עליה קדושת הגוף שכן עולת נקבה בעוף ש"מ דה"ק שכן אם רצה היה מביא עולת העוף לנדרו ובוזה היה יוצא ידי נדרו שאמר הרי עלי עולה סתם והלכך אף אם הפריש נקבת בהמה לנדרו חיללא עליה קדושי וא"כ שמעינן מיהת דבנודר סתם יכול הוא להביא עולת העוף והכא הוא אמר רשב"ל הכי בתמיה ולא שמעינן דפליג רשב"ל על רבי יוחנן בהא דהכי משמע נמי מפשיטות דברי רבי יוחנן דלעיל דכ"ע מודים בזה אלא דיהיב האי טעמא אליבא דר"ש דלעיל למאי דס"ל בענין תמורה ומיהת בהא דקאמר שכן יכול להביא עולת העוף לנדרו לכ"ע הוא וקשיא על הא דרשב"ל אליבא דר"א:
אמר רבי יוסי. לרבי ירמיה קיימתיה להאי דרשב"ל כהאי דאמר רבי שמואל דכל שאינו לקרב לא היא ולא דמיה כלומר שהיא עצמה אינה ראויה על המזבח ולא הדמים עצמן לא קדשה מתחלה אלא לדמיה שתימכר ויקח בדמיה דבר הראוי למזבח ואמרת את עלה יאות היא דלהקריבו אין אתה יכול ועל העוף קאי שאם הקדיש סתם והיה עוף בנכסיו דלהקריבו עצמו לעולה אין אתה יכול דכתיב בהאי קרא דלעיל דבנודר או נודב סתם לה' משתעי ובבקר וגוי' כתיב ולא עופות ולפדותו אין אתה יכול שאין לעוף פדיון כדתנן ריש פ"ב דמנחות ולפום כן צריך ע"כ מימר דלא קדשה העוף אלא קדושת דמים ותימכר ויביא בדמיה עולת בהמה וא"כ את נמי מודה להא דרשב"ל:

ציטוט ממשנתו

[המקדיש נכסיו, והיו בהו דברים ראויים לגבי מזבח, יינות, ושמינים, ועופות],
רבי אלעזר אומר:
 ימכרו [לצרכי אותו] המין, [ויביא בדמיהו עולות, ושאר נכסים - יפלו לבדק הבית].

פרשנות

רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש:
 טעמא דרבי אלעזר:
"דבר אל-אהרן ואל-בניו ואל כל-בני ישראל, ואמרת אליהם: איש איש מבית ישראל ומן-הגזר בישראל, אשר יקריב קרבנו לכל-נדריהם ולכל-נדבותם, אשר-יקריבו ליהוה לעלה" (ויקרא כב, יח) - הכל קרב לעולה.
"לדצונכם תמים זכר" (ויקרא כב, יט).
 יכול אפילו עופות?
 תלמוד לומר: **"בבקר"** - ולא עופות.

קשיא

רבי ירמיה ורבי בון בר חיייה הוון יתבין ואמרין:
 תמן אמר רבי יוחנן:
 טעמא דרבי שמעון,
 שכן נקיבה שבעוף - כשירה לבא עולה.
 וכא אמר הכין?!

פיח' יג,א

אמר רבי יוסי:
 קיימתיה פהא דאמר רבי שמואל בשם רבי זעירא:
 כל שאינה יכולה לקרב לא היא ולא דמיה - לא קדשה אלא הקדיש דמים.
 ואת אמרת יאות!
 להקריבו - אין את יכול, דכתיב: **"בבקר"** - ולא עופות.
 לפדותו - אין את יכול, שאין לעוף פדיון.
 לפום כן צריך מימר: לא קדשה אלא קדושת דמים.

66. יג, א הלכה ד'

[הפריש נקיבה לעולתו ולפסחו ולאשמו - עושה תמורה.

רבי שמעון אומר:

לעולתו - עושה תמורה.

לפסחו ולאשמו - אינו עושה תמורה.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון:

לעולתו ולפסחו ולאשמו - אינו עושה תמורה.]

ציטוט מברייא
מסאה 81 ק"י ב'

פרשות

חברייא בשם רבי יוחנן:

רבי אייבו בר נגרי אמר קומי רבי אילא בשם רבי יוחנן:

טעמא דהין תנא:

"ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה" (ויקרא כז, יא),

מה תלמוד לומר "טמאה"?

אלא, אפילו טמאה באותו השם.

קושיא

וקשיא, ב'דא כתיב: "והעמיד ... והעריף" ³⁶ (ויקרא כז, יא-יב)!

פרשות חולקת

רבי זעירא בשם רבי אלעזר לא אמר בן,

אלא: "ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה" -

כל שאינה ראויה ליקרב לא פאן ולא במקום אחר - אינה עושה תמורה.

יצאת נקיבה שבעוף לעולה,

אף על פי שאינה ראויה ליקרב פאן, ראויה ליקרב במקום אחר.

קושיא

רבי אבון ורבי בון בעון קומי רבי זעירא:

הרי הרובע והנרבע שאינן ראוין ליקרב לא פאן ולא במקום אחר -

והרי הן עושין תמורה!

גיחץ

אמר לון:

אף אני לא אמרתי, אלא טמאה ממש.

קושיא

וקשיא, ב'דא כתיב: "והעמיד ... והעריף"!

על רבי תיבא

פני משה

חברייא בשם רבי יוחנן. וכן אמר רבי אייבו בשם רבי יוחנן היינו טעמא דהדין תניא דהמתני דקאמר דאלו אין עצמן קריבין ע"ג המזבח אלא ימכרו ויביא בדמיהן עולות ואין הדמים נופלין לבדק הבית כמו ששינו במתני דלעיל גבי בהמה משום דשאינה טמאה שהרי אם נפל בה מום יש לה פדיון כדילפינן מהאי קרא דכתיב בפרשת ערכין ואם כל בהמה טמאה וגוי והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריף הכהן אותה וגוי ומה ת"ל טמאה כלומר אי אפשר לומר דבהמה טמאה ממש אמור כאן שהרי כבר נאמר למטה ואם בבהמה הטמאה ופדה בערך ומה ת"ל כאן טמאה אלא דלאו בטמאה ממש מישתעי הכא דאפי' טמאה באותו השם כלומר שעכשו שם טמאה עליה שנעשית בעלת מום ואסורה למזבח כטמאה ואמר קרא תיפדה ודמיה נופלין לבדק הבית כדן כל הערכין ולפיכך נמי במתני דלעיל דמירי בבהמה אמרינן דהדמים נופלין לבדק הבית הואיל ואשכחן גבי בהמה תמימה שהקדישה למזבח ונפל בה מום שנפדתו והדמים לבדק הבית נופלין אבל אלו שנשנו במשנתנו הסלת היין והשמן והעופות אם אירע בהן פסול אין להן פדיון כדתנן בריש פרק י"ב דמנחות ומשום שאינן בכלל העמדה והעריפה והלכך אין הדמים נופלין לבדק הבית אלא יביא בדמיהן עולות בהמה:

וקשיא. כלומר דמכל מקום הא קשיא למאי דמפרש להאי קרא דבעלת מום מישתעי: **בדא כתיב והעמיד והעריף.** בתמיה דהא ג"כ בעלת מום גמורה נמי בכלל ואפי' אירע בה מום כזה שאינה יכולה לעמוד וא"כ היאך אתה מקיים בה והעמיד את הבהמה והעריף הכהן ולא משני מידי:

ר"ז בשם רבי אלעזר. אמורא לא אמר כן לפרש האי קרא דאבתריה לחוד קאי וללמד על בהמה תמימה הקדישה למזבח ונפל בה מום שיש לה פדיון אלא דאדלעיל מהאי קרא נמי קאי דמישתעי בתמורה כדכתיב לעיל מיניה לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב ואם המר ימיר וגוי וילפינן מיניה דבדיעבד אם המר ימיר וגוי עושה תמורה ואפי' בעלי מומין שקדם הקדישן את מומן עושה תמורה ולאפוקי אם קדם מומן להקדישן אין עושה תמורה כדתנן בפ"ק דתמורה וילף לה רבי אלעזר מהאי קרא דאבתריה ואם כל בהמה טמאה וגוי וכלומר דבהא מודה דהאי קרא על כרחך בבעלת מום מישתעי אלא שבא ללמד כל שאינה ראויה ליקרב לא כאן ולא במקום אחר כלומר לא עכשו ולא בתחלה שמעולם לא היתה ראויה ליקרב והיינו בעלת מום מעיקרא אינו עושה תמורה הא אם קדם הקדישה למומה עושה תמורה דקרא הכי משמע אשר לא יקריבו ממנה וגוי שמעולם לא היתה ראויה לקרבן ואינו יכול להמיר אותה והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריף וגוי דאותה יש לה פדיון ודמיה לבדק הבית נופלין אבל בהמה תמימה הקדישה למזבח ואח"כ נפל בה מום לא שמעינן מהאי קרא דנפדתו ודמיה לבדק הבית נופלין אלא דהאי בלחוד ילפינן מיניה דבכה"ג עושה היא תמורה וכדאמרן:

יצאת נקיבה שבעוף. כלומר עוף שאין בו תמות וזכרות והכל שוה לגביה:

שאע"פ שאינה ראויה ליקרב כאן ראויה ליקרב במקום אחר. כלומר יצא עוף מילפוטא דהאי קרא דלמדן ממנו דוקא אם קדש ואח"כ הומום עושה תמורה ולאפוקי אם לא היתה ראויה ליקרב מעולם זה דוקא בבהמה יצא עוף שאע"פ שמצינו בו שראוי להקריבו במקום אחר אפי' אינו עושה תמורה וכדתנן בהדיא בפ"ק דתמורה העופות והמנחות אינן עושין תמורה שלא נאמר אלא בבהמה ואם המר ימיר בהמה בבהמה אלא יצא עוף מכלליה דהאי קרא קאמר והא דקאמר שאע"פ שאינה ראויה ליקרב כאן וכו' היינו לתרץ נמי קושיא דלעיל דמ"ש האי מתני' דידן דלא אמרינן הדמים נופלין לבדק הבית ומ"ש במתני' דלעיל דאמרינן הדמים נופלין לבדק הבית דהרי מעתה דמפרש להאי קרא דבענין תמורה נמי הוא דמשתעי ולא בענין פדיון לחוד וא"כ לא שמעינן מהאי קרא דבהמה הקדושה למזבח ונפל בה מום שהפדיון לבדק הבית הוא והשתא דהרא קושיא לדוכתה כדלעיל ועלה מסיים הכי דהא נמי שפיר היא לפירושא דרבי אלעזר אמורא דהיינו טעמא דבהמה תמימה ונפל בה מום אחר הקדישה עושה היא תמורה והלכך במתני' דלעיל דבהמה איירין ועלולם יש בה צד קדושה ואפילו נפל בה מום כדאשכחן לענין תמורה אמרינן נמי דדמיה לבדק הבית הן נופלין דאע"ג דקדיש בידק הבית עצמן אינן עושין תמורה היינו אם הוקדשו בתחלה לבדק הבית אבל זו שבתחלה הוקדשו למזבח הואיל וסתמן לבדק הבית כדן מקדיש סתם לר' אלעזר דמתני' דלעיל נופלין הדמים לבדק הבית יצא עוף דאיירי במתני' דהכא שאע"פ שאינה ראויה ליקרב כאן כלומר דדוקא כאן הוא שאינה ראויה ליקרב שלא הקדיש אלא לקדושת עולה למזבח וכולה כליל ובמתני' דבר שראוי למנחות נמי קאמר שאין כולה לגובה דאית ביה שיריים לכהנים וא"כ גם עופות דתני בהדיהו לא לעולה למזבח ולגובה הקדיש והיינו דקאמר אינו ראוי ליקרב כאן ומיהו ראוי הוא ליקרב במקום אחר במקדיש עולת העוף למזבח ואח"כ נפל דלא אשכחן גביה צד קדושה לענין תמורה לא קרב הוא עצמו בהקדיש נכסיו סתם והיו בהן עופות או שארי השנויים כאן במתני' אלא ימכרו לצרכי אותו המין ויביא בדמיהן עולות בהמה למזבח. ולפי הא דפרישית מתורצת הקושיא דלעיל נמי לר' אלעזר אמורא והיינו נמי דקאמר ר"ז ר' אלעזר לא אמר כן ועיקרא דמילתא אפירושא דקרא קאי וכדלעיל אלא דאיכא למימר דנמי אשינויא דהך רומיא דמתני' קאי וכדפרישית:

ר' אבין ור' בון בעון קומי ר' זעירא. וכללא היא דקאמרת כל שאין ראוין ליקרב לא כאן ולא במקום אחר אינן עושין תמורה והרי הרובע והנרבע דאינן ראוין ליקרב כלל והרי הן עושין תמורה כדתנין בתוספתא פ"ק דתמורה עושין תמורה ברובע ונרבע במוקצה ונעבד באתנן ומחיר לכ"ע ובכלאים וטרפה ויוצא דופן פלגי התם ר' אלעזר וס"ל לא קדושינן ולא מקדישין כדתני במתני' סוף פ"ב דתמורה:

אמר לון. ר' זעירא אף אני לא אמרתי אלא טמאה ממש וקשיא בדא כתיב והעמיד והעריף. כלומר אף אני לא הודיתי לר' אלעזר דמפרש להאי קרא דבעלת מומין מישתעי ומטעמא אחרינא אמרתי דמוטב לפרש להאי קרא דבטמאה ממש מישתעי ומכא האי קושיא דלעיל דאי בבעלת מום א"כ קשיא בדא כתיב והעמיד והעריף כדלעיל:

³⁶ ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה קרבן לה' והעמיד את-הבהמה לפני הלהו. יב והעריף הכהן אתה בין טוב ובין רע יקרבך הלהו בן יהיה.

פני משה

מתני'

אחת לשלשים יום משערין את הלשכה. היו עושין פיסוק השער ליינות ושמינים וסלתות וכיוצא בהן דשכיחי שמשתנה השער בהן והיו פוסקין עם המוכר בשער הזה לצרכי הלשכה ועמד שער המקח הזה שלשים יום שאם נתייקר המקח היה צריך ליתן להקדש כפי השער שפסקו עמו ואם הוזל היה צריך ליתן להקדש כשער הוזל כדמפרש ואויל:

המקבל עליו לספק סלתות. להקדש בשעה שהשער היא ארבע סאין בסלע וסלתות דנקט דשכיחי טפי להתייקר וליזול לפי הזמן והי' לאינד:

ועמדו שלש סאין בסלע. שהוקרו בתוך אותו הזמן היה צריך לספק להקדש מארבע סאין בסלע ואם עשה המקח משלש סאין בסלע והוזלו בתוך הזמן ועמדו מארבע סאין בסלע היה צריך לספק להקדש כפי שער שהוזל שלעולם יד הקדש על העליונה:

ואם התליעה הסלת. שפסולה היא להקדש וכן אם החמיץ היין שפסול הוא לנסכים:

התליעה והחמיץ לו. להמוכר שההפסד היא עליו וצריך לספק הכשר להקדש:

אינו מקבל את מעותיו. שעשה המקח עם ההקדש:

עד שיהא המזבח מרצה. בדבר הראוי לו:

גמ'

תני בשם ר"ש. דפליג על הא דקתני אינו מקבל את מעותיו עד לבסוף שיהא המזבח מרצה אלא מיד היו מקבלים המוכרים מהזוברין את מעותיהן ואין כאן חשש כלל לפי שהכהנים זריזין הן ויכולין להוציא מידן ושלא יניחו להם אלא כפי הראוי להשתלם מן ההקדש:

67. יג, א הלכה ה'

משנה

אחת לשלשים יום משערין את הלשכה. כל המקבל עליו לספק סלתות מארבע. עמדו משלש - יספק מארבע.

משלש ועמדו מארבע - יספק מארבע; שיד הקדש על העליונה.

אם התליעה סולת - התליעה לו.

ואם החמיץ יין - החמיץ לו.

אינו מקבל מעותיו, עד שיהא המזבח מרצה.

גמרא

תני בשם רבי שמעון:

"מיד היו מקבלין את מעותיהן, והכהנים זריזין הו'."

ברייטא חולקת

הדרן עלה פרק התרומה

מסכת שקלים פרק ה' - "אלו הן הממונים"

68. יג, א-ב הלכה א'

פני משה

מתני'

אלו הן הממונים שהיו במקדש וכו'. בגמרא פליגי בהא דחד אמר כשרים שבכל דור ודור הוא מונה באלו הממונים ולהאי מ"ד היו נקראין על שם הראשונים שג"כ כולן כשירין היו כדקחשיב להו בסוף פ"ג דיומא ולא היו מזכירין לגנאי אלא לבן קמצר וחביריו האמורים. ואידך אמר מה שהיו באותו הדור מונה אותן לפי מה שבכל דור ודור ולהאי מ"ד על כולן אמר התם לגנאי חוץ מבן קטין וחביריו המוזכרים למעלה שם:

על החותמות ועל הנסכים. כדמפרש לקמן בפרקין:

על הפייסות. לעשות הפייס האמור לעיל בפ"ג דיומא שהממונה אמר להם הצביעו:

על הקינין. קיני זבים וזבות ויולדות והיה ממונה על השופרות שכתוב עליהן קינין כדלקמן בפ"ו והוא לוקח קינין באותן המעות שבשופר הקינין להקריבן להחייב בהן ולזה היה צריך שיתמנה חכם גדול ובקי לפי שיש כמה וכמה דינין המתחלפין אם אירע איזה תערובות בהן כדתנן במסכת קינין ואמרינן באבות קינין ופתחי נדה הן הן גופי תורה:

שהיה פותח בדברים ודורשן. כדקאמר בגמ' פעם אחת יבשה אי"י וכו':

וידוע בשבעים לשון. הוא מרדכי בלשן הנזכר בעזרא בין עולי הגולה על שם שהיה בולל לשונות הרבה:

בן אחיה על חולי המעים. כדקאמר בגמרא שרוב הכהנים היו להם חולי מעיים לפי שאוכלין בשר הרבה ושמן ושתיין מים אח"כ והיו מהלכין יחף על הרצפה והוא היה ממונה על רפואתן וידוע הסמים הטובים והמועילים לזה:

נחוניא חופר שיחין. ממונה על חופרי שיחין ובורות כדי שיהיו המים מצויין לעולי הרגלים:

גבני כרז. הוא היה המכריז בשחר בבית המקדש עמדו כהנים לעבודתכם ולוים לשירתכם ולפעמים היו שומעין קולו מיריחו כדתנן במסכת תמיד:

בן גבר. כך היה שמו וממונה על נעילת שערים במקדש ובהר הבית בערב ולפוחתן בבקר:

בן בבי על הפקיע. מפרש בגמרא הכא שהיה מזווג את הפתילות לפי ששערו מחצית הלוג לנר להמנורה והיה צריך לזווג ולעשות הפתילות לפי הזמן שבתקופת טבת היה עושה אותן דקות ובתקופת תמוז עבות כדי שידלוק כשיעור אחד בלילות ארוכות וקצרות:

צלצל. כלי שיר סימבולי"א בלע"ז ועל שם שיוצא ממנו קול גדול מלשון תצילנה אזניו:

הוגרס. או הוגרס על השיר שהוא היה המתחיל את השיר ושאר הלויים אחריו וכשהיה מסיים היו כולן מסיימין:

בית גרמו וכו'. ככתוב בסוף פ"ג דיומא:

על הפרוכת. על אורגי הפרוכת כדקאמר בגמרא שהיו נעשים שתיים בכל שנה כדלקמן בפ"ח:

ופנחס המלביש. הוא היודע סדר הלבשה ביפוי וסידור נאה כדקאמר בגמרא:

גמ'

רבי חזקיה אמר רבי סימון ורבנן וכו'. וכתוב לעיל בסוף פ"ג דיומא וע"ש:

משנה

אלו הן הממונים שהיו במקדש:

יוחנו בן פנחס - על החותמות.

אחיה - על הנסכים.

מתתיה בן שמואל - על הפייסות.

פתחיה - על הקינין.

פתחיה - זהו מרדכי.

ולמה נקרא שמו פתחיה?

שהיה פותח דברים ודורשן.

וידוע בשבעים לשון.

בן אחיה - על חולי מעיים.

נחוניא - חופר שיחין.

גבני - כרז.

בן גבר - על נעילת שערים.

בן בבי - ממונה על הפקיע.

בן ארזא - על הצלצל.

הוגרס בן לוי - על השיר.

בית גרמו - על מעשה לחם הפנים.

בית אבטינס - על מעשה הקטורת.

ואלעזר - על הפרוכת.

ופנחס - המלביש.

גמרא

רבי חזקיה אמר רבי סימון, ורבנן.

חד אמר: כשירי דור ודור בא למנות עליהן.

וחורנה אמר: מי שהיה באותו דור מנה מה שפדורו.

³⁷ מאן דאמר: "כשירי כל דור ודור בא למנות",

על כולן הוא אומר: "זכר צדיק לברכה" (משלי י, ז).

מאן דאמר: "מי שהיה באותו דור מנה מה שפדורו",

על כולן הוא אומר: "ושם רשעים ירקב" (משלי י, ז).

ועל מי נאמר "זכר צדיק לברכה"?

על בן קטין וחביריו.

פרשנות

פרשנות

³⁷ פסקה זו מדברת על המשניות ביומא לו. ו-לח.

פני משה

זה ר"ע שהתקין וכו'. והיינו דכתיב לכן אחלק לו ברבים שיהא מפורסם ברבים וכולם לומדים מה שסידר ומפני ואת עצומים יחלק שלל שחילק שלל הרבה בדברי תורה לעצומים והרוצים ליגע בהם. ויש אומרים אלו התקינו אנשי כנסת הגדולה מדרש הלכות והגדות ומה שהתקין זה ר"ע כללין ופרטין שהתורה נדרשת בהן וכדנשנה בברייתא דרבי ישמעאל:

ספורות ספורות. מנין ומספר בכל דינים השוים ולהורות שהן לא פחות ולא יותר חמשה לא יתרומו וכו'.

מה תלמוד לומר סופר. וכי לא היה לו להכתוב לספר בשבחו אלא שהיה כותב כמשמעות סופר כפשטיה אלא ללמד כשם שהיה סופר וחושב בד"ת להתיבות ולהאותיות כמו שנשנה במסכת סופרים כך היה סופר ומונה בדברי חכמים כדלעיל:

הראשונים חרשו וזרעו וכו' ואנו אין לנו פה לאכול. כלומר הם יגעו הרבה בד"ת והתקינו והזמינו להבין כל כללי התורה ופרטיה כאדם המתנייע בכל מלאכת התבואה עד אם גמר ואפה הפת ואעפ"כ אין לנו לב להבין אותה וכמי שאין לו פה לאכול:

אין הוון קדמאי מלאכין וכו'. זה כתוב לעיל בפ"ק דדמאי בהלכה ג' ועל עובדא דמייתי התם לעיל ר' ירמיה שלח לרבי זעירא חדא מסאנא דתאנים דלא מתקנא. כלכלה אחת של תאנים ולא היו מתוקנים ממעשרות וסמכו זה על זה ר"ז היה אומר איך ישלח לי רבי ירמיה דבר שאינו מתוקן ורבי ירמיה היה סבור איך יהיה ר"ז אוכל דבר שספק לו אם מתוקן הוא או לא ובין דין לדין נתאכלו טבל וכשנדע לו אח"כ שאכל דבר שאינו מתוקן אמר רבי זעירא אין הוון קדמאי מלאכין וכו' ובההיא שעתא כשאירע לו כך לר"ז אמר ואפילו לחמרתיה דרבי פנחס בן יאיר לא אידמינן וכהאי עובדא דלקמן:

69. יג, ב הלכה א' דברי עבד למוסרי התורה והייחס ביניהם

יג, ב, אמר רבי יונה:
כתיב: "למן אחלק לו ברבים, ואת עצומים יחלק שלל" - זה רבי עקיבא,

שהתקין משנה ומדרש ההלכות והגדות. ויש אומרים:

אלו - אנשי כנסת הגדולה תיקנו.

אלא מה תיקן זה?

כללות ופרטות.

יג, ב, אמר רבי אבהו:
כתיב: "ומשפחות סופרים ישיבי יעבין" (דברי הימים א, ב, נה).

מה תלמוד לומר: "סופרים"?

אלא שעשו את התורה ספורות ספורות.

חמשה - לא יתרומו תרומה.

חמשה דברים - חייבין בחלה.

חמש עשרה נשים - פוטרות צרותיהן.

שלשים ויש - פרייתות בתורה.

שלשה עשר דבר - נאמרו בנבלת העוף הטהור.

ארבעה - אבות נזיקין.

אבות מלאכות - ארבעים חסר אחת.

יג, ב, אמר רבי אבהו:
כתיב: "לעזרא הכהן הסופר"³⁸ (עזרא ז, יא).

מה תלמוד לומר: "סופר"?

אלא כשם שהיה סופר בדברי תורה,

כך היה סופר בדברי חכמים.

יג, ב, אמר רבי אבהו:
רבי חגי בשם רבי שמואל בר נחמן:

הראשונים:

חרשו,

וזרעו,

ניכשו,

כיסחו,

עדרו,

קצרו,

עמרו,

דשו,

זרו,

בדרו,

טחנו,

הרקידו,

לשו,

קיטפו,

ואפו.

ואנו - אין לנו מה לאכול.

יג, ב, אמר רבי אבהו:
רבי אבהו בר זמינא בשם רבי זעירא:
אין הוון קדמאין מלאכין - אנו בני אנש.

ואין הוון בני אנש - אנו חמרין.

יג, ב, אמר רבי מנא:
בההיא שעתא אמרין: אפילו כחמרתיה דרבי פנחס בן יאיר לא אידמינו.

³⁸ וזה פרשגון הנשתנו אשר נתן המלך ארתחשסתא לעזרא הכהן הספר ספר דברי מצות-ה' וחקיו על-ישראל

פני משה

גנבתה. נגנבה מליסטין בלילה ונעשית טמונה אצליהם במערה ג' ימים ולא טעמה כלום ולבסוף נמלכו להחזירה ואמרו הוציאוה מכאן שלא תמות ותסרח עלינו המערה והוציאו אותה והלכה ועמדה על השער של אדונה:

שריית. התחיל לצעוק ואמר להן רבי פנחס פתחו לה לעלובה זו שכבר יש ג' ימים שלא אכלה כלום: יהבון לה תיכול. תנו לה מה לאכול ונתנו לה שעורים ולא אכלה וכששאל אם השעורים מתוקנים היו והשיבו הן לפי הדין שהיה דמאי דהלוקח לבהמה פטור:

וארימיתון דמיין. אם הרימותם בשביל דמאי וא"ל לא כן למדתנו רבינו הלוקח וכו' והשיב ומה אעשה לעלובה זו והיא מחמרת הרבה על עצמה והרימו ותיקנו דמאי ואז אכלה:

המרתיה **דדבי פנחס בן יאיר**, גנבתה ליסטאי בלייא, עבדת טמירא גבון תלתא יומין, ולא טעמה כלום. בתר תלתא יומין אימלכון מחזרתה. אמרון: אפקונה מן הקא דלא תימות גבון. אפקונה, אזלת וקמת לה על תרעא דמרה, שריית מנהקת, אמר לון: פתחון להדא עלובתא, דאית לה תלת יומין דלא טעמה כלום. פתחין לה, ועלת לה. אמר לון: יהבו לה כלום תיכול, יהבון קומה שעורין, ולא בעית למיכל. אמרין ליה: רבי! לא בעית למיכל. אמר לון: מתקנין אינון? אמרו ליה: אין! אמר לון: וארימתון דמיין? אמרון ליה, לא כן אלפון רבי: **"הלוקח זרע לבהמה, קמח לעורות, שמן לאור - פטור מן הדמאי!"** אמר לון: מה נעבד לה להדא עלובתא, דהיא מחמרה על גרמה סגין. וארימוון דמיין, ואכלת!

70. יג, ב הלכה א'

פני משה

בוא וראה מה גדול הוא וכו'. שהיה יודע לדרוש ברמוזי הדברים ולחברן ולעשותן מלות כדי להבין וכדלקמן בהאי דרב חסדא:

תני. בתוספתא דסנהדרין ריש פרק ח':

שנים שידעין לדבר. בשבעים לשון וכולן ראויין לשמוע להבין אף שאין יכולין לדבר הי"ז ראוייה לסנהדרין לפי שהסנהדרין היו צריכין שיהא בהן מדברים בכל הלשונות שאם יבא לפניהן אחד מאיזו אומה ולשון ואינו מדבר כ"א בלשון עמו שיהו יכולין לדבר עמו ולהשיבו וכולן היו צריכין שיבינו מה שהן מדברים:

שלשה. אם יש בהן שלשה מדברים הי"ז בינונית ואם יש בהן ארבעה הרי זו חכמה מפני ששנים מהן מדברים עם זה ובתוך כך שנים האחרים נושאין ונותנין בהענין:

יבשה ארץ ישראל. לא ירדו גשמים ולא גדלו הזרעים ולא ידעו מהיכן להביא העומר:

איתוניה. הביאו אותו לפני פתחיה שלא היו מבינים ברמיזותיו של אילם הזה ואמר להן פתחיה אם יש איהו מקום הנקרא גגות צריפין או להפך והלכו לשם ומצאו שדה זרועה ומליאה וקצרה להביא העומר:

פעם אחת נשרף כל העולם כולו. נשרפו הזרעים מחמת החום ולא היו יודעין וכו':

על סוכרא. מקום סכר הנהר שסוכרין אותו כדי שיתפשט וישקה את השדות אי"נ סיכרא והוא חור שבמזוזות הדלת שתוחבין בו הבריח לנעול:

שלוש נשים וכו'. ועוד מעשה בני נשים שהביאו קיניהן ואחת אומרת לעינתי וכו' והיו סבורין לומר לעינתי מלשון מעיין שהיתה שופעת זיבה כמעיין וכן האומרת לימתי שופעת כים היתה והאומרת לזיבתי זיבה ממש כסידרה ונמצאו שאלו השלש כולן קיני חובה מביאין הן אחד לחטאת ואחד לעולה כך היו סבורין ואמר להן פתחיה לא כך היא כוונתן אלא זו שאומרת לעינתי בעינה היתה מסוכנת ונתרפאה ומביאה קן א' לנדבה וכן האומרת לימתי בים סיכנה וניצולה והאומרת לזיבתי זאב בא ליטול את בנה וניצל ממנו ומביאה קן א' ונמצאו שאלו קיני נדבה הן וכולן עולות:

ציטוט ממשנתו

"פתחיה על הקינין".
[פתחיה - זהו מרדכי.
ולמה נקרא שמו פתחיה?
שהיה פותח דברים ודורשן.
יודע בשבעים לשון].

דברי התפלות

בא וראה מה גדול הוא כוחו של אותו האיש!
פותח דברים ודורשן.

ציטוט ממשנתו

"יודע בשבעים לשון".

ברייתא מרחיבה

תני:

"סנהדרין שיש בה שנים שיכולין לדבר, וכולן ראויין לשמוע - הרי זו ראוייה לסנהדרין. שלשה - הרי זו בינונית. ארבעה - הרי זו חכמה. וביניה היו בה ארבעה: בן עזאי, ובן זומא, ובן חנינאי, ורבי אלעזר בן מתיה".

סיפור על פתחיה

אמר רבי חסדא:

פעם אחת יבשה ארץ ישראל, ולא ידעו מהיכן להביא עומר. והוה תמן חד אילם, דהוה יתיב חד ידיה על גגות, וחד ידיה על צריפין. אייתוניה קמיה דפתחיה, אמר להו: אית אתר דמיתקריא גגות צריפין? או צריפין גגות? אזלין לתמן ואשכחון.

סיפור

אמר רבי יוסה בי רבי בון:

פעם אחת נשרף כל העולם כולו, ולא היו יודעין מהיכן להביא העומר. והוה תמן חד אילם, דהוה יהיב ידיה על עיניה, וידיה על סוכרא. אייתוניה לגבי פתחיה, אמר לו: אית אתר דמיתקריא עין סוכר? או סוכר עין? ואזלו תמן ואשכחון.

סיפור

שלוש נשים הביאו קיניהן, אחת אומרת: "לעינתי".
ואחת אומרת: "לימתי".
ואחת אומרת: "לזיבתי".

זו שאומרת: "לעינתי" - סברין מימר: שופעת כמעין. אמר לון: בעינא סכנת!
זו שאומרת "לימתי" - סברין מימר: שופעת פים. אמר לון: בימה סכנת!
זו שאומרת: "לזיבתי" - סברין מימר: זבה ממש. אמר לון: זאב בא ליטול את בנה!

פני משה

בן אחיה וכו'. כדפרישית במתני שאלה היה יודע איזה יין טוב למעיים ואיזה יין הוא סמם ומרפא ביותר למעיים:

הי דין כיה מקורר מיא. איזה סלע שתחתיו יוצא מקור מים ואיזה שיש תחתיו שרברובי חריבות ויבשות ארץ. פת חריבה תרגומו לחמא שרבתיא:

ועד מטי הן וכו'. ועד כמה הגיע אותו הכיף וכן עד כמה מטייה החריבות שלו וצריך לחפור יותר עמוק זה הכל היה נחויא יודע:

מאן דאמר רחמנא וותרן. שמוותר ומוחל הכל עד שלא יתקן האדם מעשיו ויבקש מחילה על חטאיו:

יתוותרן. יתרחבו ויצאו בני מעיו אלא הקדוש ברוך הוא מאריך רוחיה וגבי דידיה ועל דרך שאמרו והגבאין מחזירין בכל יום וכו'. וגריס להא לקמן בפ"ג דביצה:

וסביביו. הן הצדיקים שיש להם דבקות עם המקום מדקדק עמהם ביותר ואפ"י על דבר קל וכחוט השערה מדקדק הוא:

אמר רבי יוסה לא מטעם הזה. לא ממקרא הזה או למידין כך ולפי שמשמעו שאפילו כחוט השערה מדקדק להענישם על דבר קל

שעברו אבל אין או יודעין שאינו מוותר להם אף במקצת ועוד דכאן לא כתיב כל סביביו דאפשר שיש איזה מהן שמוותר עמו אלא מהמקרא הזה או למידין כך מן מה דכתיב ונורא הוא על כל סביביו מוראו על הקרובים ודבקים עמו כביכול יותר מן הרחוקים ממנו ואינו מוותר עמהם כלום וכל שהוא יותר דבק עמו יותר מדקדק עמו וזהו על כל סביביו:

דין הינו חסידכון. זהו החסיד שלכם והוא אינו מצדיק עליו את הדין ואינו רוצה להתנחם והשיבו לו רבי כך וכך וכו' ומשום זה לבו כואב לו ביותר והתפלל עליו רבי פנחס ואמר אפשר שזה היה מכבד את בוראו במים בהחסד שהיה עושה עם הבריות והוא יתברך מקפחו להענישו במים ומיד נפלה קול הברה בעיר שנצולה ועלתה:

בסיכתא איתעריית. בקוץ ויתד אחד שנזדמן לה בתוך הבור נתעריית בו ועלתה ואית דאמרין וכו'. וגריס להא ג"כ בפ"ק דדמאי שם:

71. יג, ב – יד, א הלכה א'

"בן אחייה [- על חולי מעיים]." ציטוט ממשנתו

על ידי שהיו הפהנים מהלכין יחיפים על הרצפה, והיו אוכלין בשר, ושותין מים - היו באין לידי חולי המעים, והנה ידע האי דין חמר טב למעייא, והאי דין חמר סמם למעייא.

פרשנות

"נחונא חופר שיחין." ציטוט ממשנתו

שהיה חופר שיחין ומערות, **יד, א** והנה ידע אהאי דין כיה מקורר מיא, והאי דין כיה אית ביה שרברובי, ועד היכן שרברובותיה מטייה.

פרשנות

אמר רבי אחא: סיפור

ומת בנו בצמא.

אמר רבי חנינא: מימרא אגדת

מאן דאמר: רחמנא וותרן - יתוותרון בני מעויי, אלא, מאריך רוחיה וגבי דידיה. בעקבות הסיפור

אמר רבי אחא: ראיה

פתיב: "וסביביו נשערה מאד" (תהלים ו) - מדקדק עמהן כחוט השערה.

אמר רבי יוסי בר אבין: מימרא אגדת

לא מטעם הזה,

אלא מן מה דכתיב: "ונורא הוא על כל סביביו" (תהלים פט, ח) - מוראו על הקרובים יותר מן הרחוקים.

סיפור

רבי חגי ב"ש רבי שמואל בר נחמן:

מעשה בחסיד אחד שהיה חופר בורות שיחין ומערות לעוברים ושבים.

פעם אחת היתה בתו עוברת להנשא, ושטפה נהר,

והוון כל עמא עללין לגביה, בעון מנחמתיה ולא קיבל עלוי מתנחמא.

עאל רבי פנחס בן יאיר לגביה, בעי מנחמתיה, ולא קיבל עלוי מתנחמא.

אמר לון: דין הוא חסידכון?!

אמרו ליה: רבי! כך היה עושה, וכך וכך אירע ליה.

אמר: אפשר שהיה מכבד את בוראו במים, והוא מקפחו במים?

מיד נפלה הברה בעיר: **באת בתו של אותו האיש!**

אית דאמרי: בסוכתא איתעריית.

ואית דאמרי: מלאך ירד כדמות רבי פנחס בן יאיר והצילה.

72. יד, א הלכה א'

פני מטה

א"ל והתנינן. כאן בן גבר וכי אית לך מימר בר תרנגולא. וגריס להא לקמן בפרק בתרא דסוכה:
 שהיה מזווג את הפתילות. כדפרישית במתניי וכן גריס לעיל ביומא פ"ב:
לכופרה. שם המקום והיה מבקש להקים להם ממונים ופרנסים שישגיחו על צורכי ועסקי צבור ולא היה מי שיקבל זה ממנו ולהתמנות עליהם ונכנס רבי יוסה ואמר לפניהם שנינו בן בבי על הפקיע מה אם זה וכו' שנתמנה על דבר מועט זכה להימנות עם גדולי הדור שנמנו כאן יוחנן בן פנחס פתחיה זה מרדכי וכו' אתם שאתם מתמנין על חיי נפשות להשגיח על צרכי רבים ולפרנס העניים לכ"ש שיהיה לכם זכות גדול וגריס להא לעיל בפרק בתרא דפאה בהלכה ז':
כהיא דתנינן תמן. בפ"ז דתמיד שחה כ"ג לנסך הניף הסגן וכו':
נזקרון לו. בשבילו וקולו שיצא בכח ובנעימה בבת ראש לאחוריהן:

ציטוט ממלענא "גבני - כרוז".

ברייא מפרישת "שהיה מרזיז בבית המקדש. מה היה אומר?"

עמדו הפנהנים לעבודה, ולויים לדוכנו, וישראל למעמדו. אגריפס המלך שמע קולו עד שמונה פרסאות, ונתן לו מתנות הרבה".

ציטוט ממלענא "בן גבר - על נעילת שערים".

הבאת משנה ["בכל יום תודמיו את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו"] (משנה יומא כ.).

פרישת תירגם רב קומי דבית רבי שילא: קרא גברא אכריז כרוזא.

קושיא אמרון ליה: אמור, קרא תרנגולא!

תירץ אמר לון: והתנינן: "בן גבר". אית לך למימר: בר תרנגולא?!

ציטוט ממלענא "בן בבי על הפקיע".

פרישת שיהיה מזייג פתילות.

סיפור רבי יוסי עאל לכופרה, בעו ממנייא עלייהון פרנסים ולא קיבלון מינהן. עאל ואמר קומיהון: "בן בבי על הפקיע". ומה אם זה שנתמנה על הפתילות - זכה להימנות עם גדולי הדור, אתם שאתם נתמנין על חיי נפשות - לא כל שכן?!

ציטוט ממלענא "בן ארזה על הצלצל".

פרישת כי הא דתנינן תמן: "הניף הסגן בסודריו, והקיש בן ארזה בצלצל" (תמיד לג:).

ציטוט ממלענא "הוגרם בן לוי על השיר".

סיפור אמר רבי אחא: נעימה יתירה היה יודע. ואמרו עליו על הוגרם בן לוי, שהיה מנעים את קולו בזמר, וכשהיה נועץ גודלו בתוך פיו, היה מוציא כמה מיני זמר, והיו כל אחיו הפנהנים נזקרים לו בבת ראש.

73. יד, א-ב הלכה א'

פני מטה

בית גרמו וכו'. כל זה כתוב לעיל בסוף פ"ג דיומא עד מעתה אין אנו צריכין להזכירן לגנאי:

ציטוט ממשנתו

בריוטא מפרשת

"בית גרמו על מעשה לחם הפנים".

"בית גרמו היו בקיאי במעשה לחם הפנים וברדייתו, ולא רצו ללמד שלחו חכמים והביאו אומנים מאלכסנדריאה, שהיו בקיאי במעשה לחם הפנים, וברדייתו לא היו בקיאי. בית גרמו - היו מסיקין מבפנים ורודין מבחוץ, ולא היתה מתעפשת. ואלו - היו מסיקין מבפנים ורודין מבפנים, והיתה מתעפשת. כיון שידעו חכמים בדבר הזה, אמרו: כל מה שבך הקדוש ברוך הוא - לכבודו ברא, שנאמר: "כל פעל ה' למענהו" (משלי טז). שלחו אחריהם, ולא רצו לבא, עד שבפלו להם שכרו. שנים עשר מנה היו נוטלים, ונתנו להם עשרים וארבע. רבי יהודה אומר: עשרים וארבע היו נוטלים, ונתנו להן ארבעים ושמונה. אמרו להן: מפני מה אין אתם רוצים ללמד? אמרו להן: מסורת הוא בידינו מאבותינו, שהבית הזה עתיד ליחרב, שלא ילמדו אחרים ויהיו עושין בן לפני עבודה זרה שלהן. בדברים הללו מזכירין אותן לשבח, שלא יצא ביד בניהם פת נקיה מעולם, שלא יהו אומרים: ממעשה לחם הפנים הן אוכלים".

ציטוט ממשנתו

בריוטא מפרשת

"בית אבטינס על מעשה הקטורת".

"של בית אבטינס היו בקיאי על מעשי פיתום הקטורת, ובמעלה העשן, ולא רצו ללמד. שלחו והביאו אומנין מאלכסנדריאה של מצרים, והיו בקיאי בפיתום הקטורת, ובמעלה עשן לא היו בקיאי. של בית אבטינס - היתה מתמרת ועולה כמקל ופוסה ויורדת. ושל אלו - היתה פוסה מיד. כיון שידעו חכמים בדבר, אמרו: כל מה שבך הקדוש ברוך הוא - לכבודו ברא, שנאמר: "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" (ישעיה מג, ז). שלחו אחריהם, ולא רצו לבא, עד שבפלו להן שכרו. שנים עשר מנה היו נוטלין, ונתנו להן עשרים וארבע. רבי יהודה אומר: עשרים וארבע היו נוטלין, ונתנו להן ארבעים ושמונה. אמרו להן: מפני מה אין אתם רוצין ללמד? אמרו להן: מסורת היא בידינו מאבותינו, שהבית הזה עתיד ליחרב, שלא ילמדו אחרים ויהיו עושין בן לפני עבודה זרה שלהן. בדברים הללו מזכירין אותן לשבח: שלא יצאת אשה משל אחד מהן מבושמת מעולם. ולא עוד: אלא, בשהיה אחד מהן נושא אשה ממקום אחר - היה פוסק עמה על מנת שלא תתבשם, שלא יהו אומרים: ממעשה פיתום הקטורת הן מתבשמות. לקיים מה שנאמר: "והייתם נקים מה' ומישראל" (במדבר לב, כב).

אמר רבי יוסי:

פעם אחת הייתי עומד בירושלים, ומצאתי תינוק אחד משל בית אבטינס. אמרתי לו בני, מאיזו משפחה את? אמר לי: ממשפחת פלוני. אמרתי לו, בני, אבותיך, לפי שנתכוונו לרבות כבודן ולמעט כבוד שמים, לפיכך כבודם נתמעט וכבוד שמים נתרבה.

פני משה

שהיה מלביש וכו'. מפני שהוא היה יודע להלבישם בנוי ועל סדר היותר נראה ביפוי וכהאי מעשה בכהן אחד שהלביש לסרדיוט אחד לבגדיו שהיה רגיל בהם והוא הלביש אותו על צד היפוי ונתן לו שמנה דינרי זהובים ואית דאמריין ייב נתן לו בעד שכרו:

אמר רבי עקיבא:
 שח לי שמעון בן לוגא,
 מלקט הייתי עשבים אני ותינוק אחד משל בית אבטינס,
 וראיתי אותו שבכה, וראיתי אותו ששחק.
 אמרתי לו, בני, למה בכיתה?
 אמר לי: על כבוד של בית אבא שנתמעט!
 ולמה שחקתה?
 אמר לי: על הכבוד המתוקן לצדיקים לעתיד לבא!
 ומה ראית?
 מעלה עשן לנגדי!
 נומיתי לו: בני, הראהו לי!
 אמר לי: רבי, מסורת בידי מאבותי, שלא להראותו לבידיה.

אמר רבי יוחנן בן נורי:
 פגע בי זקן אחד משל בית אבטינס,
 ומגילת סמנים בידו.
יד,ב אמר לי: רבי, לשעבר היו בית אבא צנועין, והיו ^אמוסרין את המגילה הזאת אלו לאלו.
 ועכשיו שאינו בית אבא נאמנים, הילך את המגילה והזהר בה.
 וכשבאתי והרציתי הדברים לפני רבי עקיבא, זלגו עיניו דמעות,
 ואמר: מעתה אין אנו רשאים להזכירו לגנאי".

ציטוט ממשנתו "אלעזר על הפרוכת".

פרשנות שיהיה ממונה על אורגי פרוכת.

ציטוט ממשנתו "פנחס המלביש".

פרשנות שיהיה מלביש בגדי כהונה גדולה.

סיפור מעשה בכהן אחד שהלביש לאיסטרטיות אחד, ונתן לו שמונה זהובים. ואית דאמרי: תרי עשר יהב ליה.

74. יד, ב הלכה ב'

פני משה

מתני'

אין פוחתין משבעה אמרוכלין וגי' גיזברין. האמרוכלין היו ממונים וחשובים יותר מהגזברים ולפיכך גריס בנוסחא דהכא לאמרוכלין מקודם וזה לשון התוספתא בפ"ב שלשה גזברין מה הן עושין בהן היו פודין כלומר על פיהן פודין את הערכין ואת החרמים ואת ההקדשות וכל מלאכת הקדש בהן היתה נעשית. שבעה אמרוכלין מה הן עושין שבעה מפתחות העזרה בידן רצה אחד מהן לפתוח אינו יכול עד שיתכנסו כולן נתכנסו כולן אמרוכלין פותחין וגזברין נכנסין ויוצאין ולפי כבוד הו' נכנסין והיו יוצאין. אמר רבי יהודה למה נקרא שמו אמרוכל מפני שהוא אומר על הכל היו כשרים בהננים בלויים ובישראלים ע"כ. ובגמרא קאמר שהיו עוד שם שני כותליקין והן היו קודם להאמרוכלין ויליף לה מקרא דד"ה:

ואין עושין שררה על הצבור בממון פחות משנים. כדיליף בגמרא דכתיב והם יקחו את הזהב ומיעוט רבים שנים:

גמ'

תני. בברייתא דג"כ אין פוחתין משני כותליקין והן היו קודם וחשובים מהאמרוכלין כדלקמן: **הדא היא דכתיב** בד"ה גבי יחזקיהו המלך שאמר להכין לשכות בבית ה' ויכינו וכתוב ויביאו את התרומה והמעשר והקדשים באמונה ועליהם נגיד כנייהו הלוי ושמעיה אחיהו משנה והן היו הקיתליקין כדכתיב אבתריה ויחזקיהו ועוזיהו ונחח ועשהאל וירימות ויוזבד ואלילאל ויסמכיהו ומחת ובניהו פקידים מיד כנייהו ושמעיה אחיו במפקד יחזקיהו המלך ועוזיהו נגיד בית אלהים א"כ אלו עשרה הראשונים היו תחת מפקד כנייהו ושמעיה והם תחת מפקד המלך וכ"ג שאחר המלך והיינו דמפרש שאלו שלשה הראשונים יחזקיהו ועוזיהו ונחח הן השלשה גזברין דמלמטה למעלה קא חשיב הכתוב ושבעה הכתוב אחריהן הן האמרוכלין ועל הגזברין הן והן כולן תחת מפקד כנייהו ושמעיה הקותליקין ובמפקד המלך וכ"ג. ועכשיו מפרש פקודתן וכיצד היה סידרן:

המלך וכ"ג כשהוא חותם. על איזה דבר שהיו צריכין שיהיה צרור וחתום עד בא עת וזמן שצריך להשתמש בו להקדש כך היה הסדר:

הגזבר. נותן חותמו עליו בתחלה ונותן להאמרוכל ונותן חותמו עליו והאמרוכל להקיתליקין והקיתליקין לכ"ג והכ"ג למלך וכולן נותנין חותם שלהן על אותו הדבר וכסדר שאמרנו:

וכשהוא מתיר וכ"ג. וכשצריכין לאותו הדבר והיו צריכין להתיר החותמות המלך רואה חותמו בתחלה אם לא נגעו בו ומתירו ואח"כ הכ"ג כך וכ"ג עד הגזבר שהוא למטה מכולן ורואה חותמו ומתיר ומשתמשין בו:

משנה

אין פוחתין משבעה אמרוכלין, ושלשה גזברין, ואין עושין שררה על הצבור פחות משנים, חוץ מן אחיה שעל חולי מעיים, ואלעזר שעל הפרוכת, שאותן קיבלו רוב הציבור עליהן.

גמרא

"אין פוחתין משלשה גזברין, ומשבעה אמרוכלין".

ציטוט ממשנתנו

תני:

"משני כותליקין".

ברייתא מסיפה

הדא הוא דכתיב:

בבאת מקור

"ויחזקיהו ועוזיהו ונחח" (דברי הימים ב, לא, יג) - גזברין.

"ועשהאל וירימות ויוזבד ואלילאל ויסמכיהו ומחת ובניהו" - אמרוכלין.

"פקידים מיד כנייהו ושמעיה אחיו" - קתליקין.

"במפקד יחזקיהו המלך ועוזיהו נגיד בית האלהים" - המלך וכהן גדול.

תאור

כשהוא חותם - הגזבר חותם, ונותנו לאמרוכל.

אמרוכל חותם, ונותנו לקתליקון.

קתליקון חותם, ונותנו לכהן גדול.

כהן גדול חותם, ונותנו למלך.

וכשהוא מתיר - המלך רואה חותמו ומתיר.

כהן גדול רואה חותמו ומתיר.

קתליקין רואה חותמו ומתיר.

אמרוכל רואה חותמו ומתיר.

גזבר רואה חותמו ומתיר.

פני משה

אין עושין וכו'. וגריס להא נמי בפי בתרא דפאה:
אמר רבי חמא בר' חנינא מפסולת הלוחות העשירי משה. ממה שפיסלן ותיקנן והנשאר מהן היו שלו ומשם העשירי לפי שהיו מסנפרינון. ואיידי דדריש קרא דוהם יקחו את הזהב וגוי וזה הכל היה תחת יד משה ושלא יאמרו לא העשירי אלא מזה וכאותן כת הליצנים דלקמן לפיכך דריש מקודם מהיכן העשירי משה:
אמר רבי חנין מחצב של אבנים טובות ומרגליות וכו'. רבי חנין לא דריש פסל לך שתהא הפסולת שלך אלא לך ובשבילך הן שאתה גרמת אותן ששברת את הלוחות הראשונים ולפיכך דריש מחצב וכו' ברא הקדוש ברוך הוא וכו' וכלומר הזמין לו אוצר של אבנים טובות ומרגליות שיתגלו בתוך אהלו וממנו העשירי:
מ"ד לגנאי. הביטו אותן כת הליצנים אחריו ואמרו ראו שוקיו ראו כרעיו כמה הן עבים וראו כמה עב בשר הוא וכל מה שהוא אוכל ושותה מן דיהודאי וכל מה דליה הנכסים הכל מן דיהודאי שהיה שולט על נדבות המשכן:
ומ"ד והביטו לשבח. כך אמרו מחמי צדיקיא ומזכי מי שרואה זה הצדיק זוכה הוא:
טוביא. אשרי מי שזכה לראות אותו:

75. יד, ב הלכה ב'

"אין עושין שררה על הציבור בממון פחות משנים".

ציטוט ממשנתנו

רב נחמן בשם רבי מנא:

הבאת מקור

על שם: "והם יקחו את הזהב ואת התבילת ואת הארגמן" (שמות כח, ט).

אמר רבי חמא בי רבי חנינא:

מימרא אגדת

מפסולת של לוחות העשירי משה.

הדא הוא דכתיב: "פסל לך שני להת אבנים" (שמות לד, א).

"פסל לך" - שתהא הפסולת שלך.

אמר רבי חנין:

מימרא אגדת

מחצב של אבנים טובות ומרגליות ברא לו הקדוש ברוך הוא מתוך אהלו,

חלקת

וממנו העשירי משה.

כתיב: "והביטו אחרי משה עד באו האהלה" (שמות לג).

מימרא אגדת

תריין אמוראין,

חד אמר לגנאי,

וחד אמר לשבח.

מאן דאמר לגנאי - חמוון שקין, חמוון כרעין, חמוון קופר,

אכיל - מן דיהודאי,

ושתי - מן דיהודאי,

כל מדליה - מן דיהודאי.

ומן דאמר לשבח - מחמי צדיקיא ומזכי טוביא דזכת למיחמי יתיה.

76. יד, ב - טו, א הלכה ג'

פני משה

מתני'

ד' חותמות היו במקדש. לפי ששינו בריש פרקין יוחנן בן פנחס על החותמות מפרש התנא השתא מה הן החותמות וכמה היו ד' חותמות של נסכים היו לפי שהנסכים חלוקין הן לגי מיני קרבנות של בהמות. נסכי בקר הן ג' עשרונים סלת בלול בשמן חצי ההין ויין לנסך חצי ההין וזה היה חותם עגל משמש לגדולים וקטנים זכרים ונקבות כדקתני בסיפא וכלומר בין שהביא עגל או פר או בן בקר או בין זכרים או נקבות נסכיהן שוין. וחותם גדי היה משמש עם נסכי צאן גדולים וקטנים זכרים ונקבות והיינו בין כבשים ובין עזים שהן בני שנתן בין שהן גדולים ובין שהן קטנים בין כבש ובין כבשה ועו ושעירת עזים. שנסכיהן עשרון סלת בלול ברביעית ההין שמן ויין לנסך רביעית ההין חוץ משל אילים שזה היה משמש חותם זכר שנסכו שני עשרונים בלול בשמן שלישיית ההין ויין לנסך שלישיית ההין כמפורש הכל בפי שלח לך. וחותם הרביעי היה חוטא כתוב עליו וזה היה משמש לנסכי ג' בהמות של מצורעין שהמצורע מביא ביום השמיני לטהרתו ג' בהמות שני כבשים וכבשה אחת והן חטאת ואשם ועולה ומביא לכל א' משלשתן נסכיו כדין שאר נסכי הכבשים שהיא עשרון סלת בלול ברביעית ההין שמן ורביעית יין ומביא עוד לוג אחד שמן כדכתיב וזה היה למתן בהונות. ואם מצורע דל הוא מביא כבש אחד לאשם עם מנחתו ונסכו כדין הכבש ועוד לוג שמן למתן בהונות וקרי לחותם זה חוטא לפי שבחטאיו בא לו כדאמרי' בערכין על שבעה דברים נגעים באין:

בן עזאי אומר חמשה. חותמות היו וארמית היה כתוב עליהן שהיו רובן מכירין בלשון ארמית והיה כתוב עליהן עגל דבר וכו' חוטא דל וחוטא עשיר ולפי שנשתנה קרבן חוטא דל כדפרישית היה צריך ג"כ לחותם נסכיו בפני עצמו וכדמפרש טעמיה בגמרא והלכה כתי"ק:

מי שהוא מבקש נסכים וכו'. לא הלך אצל הממונה על הנסכים לפי שכך הוא אין נותנין נסכים למי שמביא מעות אלא צריך שיביא חותם לפיכך הולך הוא אצל יוחנן הממונה על החותמות ונותן לו המעות ומקבל הימנו החותם לפי אותו המעות ובא לו אצל אחיה וכו':

אם פחתו. מן החשבון כנגד החותמות היה יוחנן משלם מביטו:

ואם הותירו. כגון שאבד אחד חותמו ולא מצא לו כדי חותמו או כיוצא בזה הותירו להקדש:

מי שאבד חותמו ממתנין לו עד הערב. עד שיבואו יוחנן ואחיה ביחד לעשות החשבון ואם מוצאים מעות יתירים שהן כדי חותמו של זה שאומר אבד ממנו נותנין לו ואם לאו שלא היו כל כך אין נותנין לו ומה שניתותר הרי הוא להקדש:

ושם היום היה כתוב. על החותמות מפני הרמאין שלא יקח חותם בשער הזול ויחזיק בידו עד שיוקרו הנסכים. ועוד טעם אחר אמרו שמא יאבד אחד חותמו וימצאהו זה ולפיכך כותבין עליו שם היום ובאותו יום עצמו אין הרמאי הזה מוציאו לפי שמסתמא אובדו מחזור אחריו. ובגמרא אמרו שכותב עליו שם היום ושם השבת ושם החדש:

גמ'

ובן עזאי חוטא דל למה. למה אמר חוטא דל היה לו חותם של נסכים בפני עצמו:

היה מביא לוגו עמו. היינו טעמיה לפי שבחותם שלו הי' מביא לוגו עמו וכלומר נסכיו של הלוגין שלו היה מביא שאינן אלא כפי נסכים של כבש אחד ועוד לוג שמן ואלו לא היה למצורע אלא חותם אחד היו נותנין לו שלשה עשרונים עם נסכיהן:

ברם כרבנן. ס"ל דבשביל זה לא צריך לחותם בפני עצמו אלא מביא חותם גדי שג"כ אינו אלא כפי מנחת הכבש ונסכו:

ניסכי רחל מה הן. דקס"ד דהא דקתני גדי משמש עם נסכי הצאן וכו' אין בכלל זה אלא הנקבות של כבשים ועזים ורחלה היא נקראת כשיצאת מכלל כבש ובאה לשנת האילים וכדכתיב רחלים מאתים ואילים עשרים ומי נימא דנסכיה הן כמו נסכי איל:

מן מה דתנינן גדי משמש וכו' זכרים ונקבות חוץ משל אלים. ולא קתני חוץ משל אילים ורחלות א"כ הדא אמרה ניסכי רחל כניסכי גדי ובכלל נקבות דכבשים ועזים היא ולא בכלל נסכי אילים:

כתיב. בפרשת נסכים ככה יעשה וגוי והלא כבר פרט למעלה נסכי של מין ומין והלכך דריש ליה מגיד וכו' ללמד שלא חלק במין הבקר לבין נסכי עגל לנסכי השור לפי שהיה בדין לחלוק ביניהן כמו שמצינו שחלק בצאן בין נסכי כבש לנסכי איל לפיכך ת"ל ככה יעשה לשור האחד וכו' כלומר הכל אחד הוא לנסכיו בין עגל ובין שור:

משנה

ארבעה חותמות היו במקדש,

וכתוב עליהן:

עגל,

זכר,

גדי,

וחוטא.

בן עזאי אומר:

חמשה היו,

וארמית כתוב עליהן:

עגל,

דבר,

גדי,

חוטא דל,

וחוטא עשיר.

"עגל" - משמש עם נסכי בקר גדולים וקטנים, זכרים ונקבות.

"גדי" - משמש עם ניסכי הצאן גדולים וקטנים,

זכרים ונקבות, חוץ משל אלים.

איל - משמש עם ניסכי אלים בלבד.

"חוטא" - משמש עם ניסכי שלש בהמות של מצורע.

מי שהוא מבקש נסכים -

הולך לו אצל יוחנן שהוא ממונה על החותמות,

ונותן לו מעות, ומקבל ממנו חותם.

בא לו אצל אחיה שהוא ממונה על הנסכים,

ונותן לו חותם, ומקבל ממנו נסכים.

ולערב באין זה אצל זה,

ואחיה מוציא את החותמות, ומקבל בנגדן מעות.

אם פחתו - פחתו לו וישלם יוחנן מביטו.

ואם הותירו - הותירו להקדש, שיש הקדש על העליונה.

מי שאבד חותמו - ממתנין לו עד הערב.

אם מצאו לו כדי חותמו - נותנין לו.

ואם לאו - לא היה נותנין לו.

ושם היום כתוב עליהן מפני הרמאין.

גמרא

ולכן עזאי, "חוטא דל" למה?

שאלה

היה מביא לוגו עמו.

תשובה

ברם כרבנן מביא גדי.

נסכי רחל בכמה?

שאלה

מן מה דתנינן:

תשובה

"גדי משמש נסכי צאן גדולים וקטנים זכרים ונקבות",

הדא אמרה: נסכי רחל - כנסכי גדי.

דכתיב: "ככה יעשה לשור האחד,

או לאיל האחד,

מדרש

לימוד מפוסק

או לשה בכבשים או בעזים" (במדבר טו, יא).

פני משה

או לאיל. למה חזר ונאמר או לאיל האחד וכו' דה"א לחלק בין אם האיל הוא שנתים ובין אם הוא בן שלש שיהא נסכיו מרובין כמו שמצינו שחילק בין בן שנה לבין בן שנתים לכך נאמר או לאיל האחד מבן שנתים ומעלה הכל אחד הוא לנסכיו:

או לשה וכו'. למה חזר ונאמר ולפרש כשבים ועזים לפי שהיה בדין וכו' וה"א ג"כ לחלק בנקיבות בין נסכי רחלה לבין נסכי כשבה ויהיו נסכי רחלה כמו נסכי איל לכך נאמר או לשה בכשבים ושם כשבים בתורה כולל כל מיני נקבות של הכבש וכן הו"א לחלק ג"כ בין גדי לבין תיש בנסכיו כמו שמצינו שמחלק בין נסכי כבש לבין נסכי איל לכך נאמר עוד או בעזים הקיש וכו' מה זה בשלשת לוגין שהיא רביעית ההיין לשמן וכן לין אף זה בשלשת לוגין:

שאלה "לְשׁוֹר הָאֶחָד" - לְמָה נֶאֱמַר?

תשובה

מְגִיד שֶׁלֹּא חֵלֵק בֵּין נִסְכֵי עֶגְל לְנִסְכֵי שׁוֹר. שְׁהִיָּה בְדִין: בֶּן הַצֹּאן טָעוּן נִסְכִים, וְכֵן הַבְּקָר טָעוּן נִסְכִים. אִם מְצִאנוּ שֶׁחֵלֵק בֵּין נִסְכֵי כֶּבֶשׂ לְנִסְכֵי אֵיל, טו, א לְכַד נְחֻלֹק בֵּין נִסְכֵי עֶגְל לְנִסְכֵי שׁוֹר.

תְּלִמּוּד לזוֹמֵר: "כֶּבֶשׂ יַעֲשֶׂה לְשׁוֹר הָאֶחָד" - מְגִיד: שֶׁלֹּא חֵלֵק בֵּין נִסְכֵי עֶגְל לְנִסְכֵי שׁוֹר.

שאלה "או לאיל" - לְמָה נֶאֱמַר?

תשובה

שְׁהִיָּה בְדִין: אִם מְצִאנוּ שֶׁחֵלֵק בֵּין נִסְכֵי בֶן שָׁנָה לְנִסְכֵי בֶן שְׁנַתַיִם, לְכַד נְחֻלֹק בֵּין נִסְכֵי שְׁנַתַיִם לְנִסְכֵי שְׁלֹשׁ. תְּלִמּוּד לזוֹמֵר: "או לאיל האחד".

שאלה "או לשה בכשבים" - לְמָה נֶאֱמַר?

תשובה

שְׁהִיָּה בְדִין: אִם מְצִאנוּ שֶׁחֵלֵק בֵּין נִסְכֵי כֶּבֶשׂ לְנִסְכֵי אֵיל, לְכַד נְחֻלֹק בֵּין נִסְכֵי כֶּשֶׁבֶה לְנִסְכֵי רְחֵל. תְּלִמּוּד לזוֹמֵר: "או לשה בכשבים".

שאלה "או בעזים" - לְמָה נֶאֱמַר?

תשובה

שְׁהִיָּה בְדִין: אִם מְצִאנוּ שֶׁחֵלֵק בֵּין נִסְכֵי כֶּבֶשׂ לְנִסְכֵי אֵיל, לְכַד נְחֻלֹק בֵּין נִסְכֵי גְּדִי לְנִסְכֵי תֵישׁ, תְּלִמּוּד לזוֹמֵר: "או בעזים" - הַקִּישׁ קָטָן שְׁבַעֲיָזִים לְגְדוֹל שְׁבַתַיִשִּׁים, מֵהַ זֶה - בְּשִׁלְשֵׁת לוגִין, אֵף זֶה - בְּשִׁלְשֵׁת לוגִין.

77. טו, א הלכה ג'

פני משה

הגע עצמך שזיוג אותו היום. כלומר אכתי מאי תקנתא היא שכותבין שם היום הא איכא למיחש שמא ימתין עד בא עוד זיוג של אותו היום ממש כגון אם כתוב עליו היום יום אחד בשבת או בשני בשבת ימתין עד אחד או שני בשבת הבא או באיזו שבוע שירצה להוציא לחותם הזה ולקבל נסכים מהממונה:

שם משמר. של אותו שבוע היה כתוב עליו משמר פלוני:

ופריך הגע עצמך שזיוג אותו המשמר. כלומר אכתי איכא למיחש שימתין עד יחזור ויבא אותו המשמר פלוני שהרי המשמרות חוזרות חלילה הן ויכוין לזיווג גם לאותו המשמר ומשני שם היום ושם השבת ושם חדש היה כתוב עליהן בכך וכך יום בשבת בחדש פלוני:

אפילו לזיוג אינו מצוי לזיוג. כלומר אפי' אם חיישת לזיוג ולכוין עד יבא באותו היום שכתוב עליו להאי גוונא ליכא למיחש שיבא עוד כך וכך יום בשבת ובאותו חדש בעצמו שכתוב בחותם שזה אינו מצוי הוא וכולי האי לא חיישינן:

ציטוט ממועצתנו

"וְשֵׁם הַיּוֹם כְּתוּב [עֲלֵיהֶן מִפְּנֵי הַרְמָאיוֹ]".

קושיא הגע בעצמך, שזייג אותו היום!

תיחץ שם משמר היה כתוב עליו.

קושיא הגע בעצמך, שזייג אותו המשמר!

תיחץ שם היום, שם שבת, שם חודש היה כתוב עליהן. אפילו רוצה לזייג - אין מצוי לזייג!

78. טו, א-ב הלכה ד'

פני משה

מתני'

שתי לשכות היו במקדש אחת לשכת חשאים. שהנדבים מעות לתוכה נותני' אותן בסתר ובחשאי ומשם עניים בני טובים מתפרנסין גייכ בחשאי שלא יתביישו: ודמיהו נופלין ללשכת בדק הבית. להלשכה שמונחין בה כל צרכי הקדש בדק הבית:

גמ'

רבי יעקב בר אידי ור' יצחק בר נחמן הוון פרנסין וכו'. איידי דקתני במתני' מהמתפרנסין בחשאי ושאינן יודעין מי הוא הנותן מייתי להא שאלו היה נוהגין כך וגריס לכל הסוגיא עד ויבן היכלות לא הוון בני נש דילעון באורייתא לעיל בשלהי מסכת פאה ושם פירשתי:

משנה

שתי לשכות היו במקדש. אחת לשכת חשאי, ואחת לשכת הכלים. לשכת חשאי - יריאי חטא נותנין לתוכה בחשאי, ועניים בני טובים מתפרנסין מתוכה בחשאי. לשכת הכלים - כל מי שהוא מתנדב עלי, זורקו לתוכה. ואחת לשלשים יום, הגיזברין פותחין אותה. וכל עלי שמצאו בו צורך לבדק הבית - מניחין אותו. והשאר - נמכרין, ודמיהו נופלין ללשכת בדק הבית.

גמרא

סיפור רבי יעקב בר אידי ורב יצחק בן נחמן הוון פרנסים, והוון יהבין לרבי חמא אבוי דרבי יהושעיה דינר, והוא יהיב ליה לחורגין.
 סיפור רבי זכריה חתניה דרבי לוי, היו הכל מליזין עליו, אמרין: דלא צריך והוא נסב. מן דדמדא, בדרקין ואשכחין דהוה מפליג ליה לחורגין.
 סיפור רבי חיננא בר פפא הוה מפליג מצוה בלייא. חד זמן פגע ביה רבהון דרוחייא, אמר ליה: לא פן אלפן רבי: "לא תסיג גבול רעה" (דברים יט)!
 אמר ליה:
 ולא פן כתיב: "מתן בסתר יכפה אך" (משלי כא)!
 והוה מסתפי מיניה וערק מן קומוי.

סיפור

סיפור

סיפור

מדרש אגדה

אמר רבי יונה:
 'אשרי נותן לדל' אין פתיב פאן,
 אלא: "אשרי משכיל אל דל" - זה שהוא מסתכל במצוה היאך לעשותה!

שאלה

כיצד היה רבי יונה עושה?

תשובה ע"י סיפור

כשהיה רואה עני בן טובים שירד מנכסיו, היה אומר לו: בני, בשביל ששמעתי שנפלה לך ירושה ממקום אחר, טול זאת פורע. מן דהוה נסיב הוה אמר ליה: מתנה היא לך.

סיפור

חייא בר אדא:
 אית הוה סבין ביומינון, מאן דהוה יהיב להון מבין ריש שתא לצומא רבא - הוון נסבין, מן פתר פן - לא הוון נסבין.
 אמרין: דשתן גבן.

סיפור

נחמיה, איש שיחין, פגע בו ירושלמי אחד, אמר ליה: זכה עמי חדא תרנגולתא. אמר ליה: הא לך טומיתי דקופד, וזבין קופד ואכיל ומית, והיה צווח ואמר, בואו וספרו להרוגו של נחמיה.

סיפור

נחום איש גזו היה מוליך דורון לבית חמיו. פגע בו מוכה שיחין אחד, אמר ליה: זכה עמי ממה דאית גבך. אמר ליה: מיחזור. חזר, ואשכחיה מית. והוה אמר לקיבליה: עינייא דחמינך ולא יסבון לך - יסתמיין. ידיה דלא פשטן מיתן לך - יתקטעון.

פני משה

רגלייא דלא רהטן למיתן לך - יתברון.
ומטתיה בן.

סליק לגביה **רבי עקיבא**,

אמר ליה: אי לי שאני רואה אותך בכך!

אמר ליה: אי לי שאין אני רואה אותך בכך!

אמר ליה: מה את מקללני?

אמר ליה: ומה את מבעט ביסורין!?

סיפור

רבי הושעיה רבה הוה רביה דבריה חד סגי נהורא,
והוה יליף אכול עימיה בכל יום.

חד זמן הוה ליה אורחין, ולא מטא מיכול עימיה.

ברמשא סליק לגביה,

אמר ליה: לא יכעוס מרי עלי, בגין דהוה לי אורחין יומא דין,

דאמרית דלא ליבזוי ביקרא דמרי יומא דין,

בגין כן לא אכלית עם מרי יומא דין.

אמר ליה: "אתה פייסתה למאן דמתחמי ולא חמי,

דין דחמי ולא מתחמייא יקבל פיוסך!"

אמר ליה: הדא מנא לך?

אמר ליה, מרבי אליעזר בן יעקב!

דדבי אליעזר בן יעקב עאל חד דסגי נהורא לקרתיה,

יתב ליה רבי אליעזר בן יעקב לרע מיניה,

דימרון: דאילולי דהוה בר נשא רבא לא יתב ליה רבי אליעזר בן יעקב לרע מיניה.

עבדין ליה פרנסא דאיקר.

אמר לון: מהו הכין?

אמרון ליה: רבי אליעזר בן יעקב יתב לרע מינד.

וצלוי עלוי הדא צלותא:

"אתה גמלתה חסד למאן דמתחמי ולא חמי, דין דחמי ולא מתחמי יגמול יתך חסד!"

סיפור

רבי חמא בר חנינה ורבי הושעיא רבה הוו מטיילין באילין כנישתא דלוד.

אמר רבי חמא בר חנינה לרבי הושעיא:

כמה ממון שיקעו אבותי כאן!

אמר ליה: כמה נפשות שיקעו אבותיך כאן!

לא הוה אית בני נש דילעון באורייתא!?

טו, **רבי אבון עבד אילין תרעיה** אדסדרא רבא.

אתא רבי מנא לגביה,

אמר ליה: חמי מאי עבדית!

אמר ליה: **"וישבח ישראל את עשהו ויבן היכלות"** (הושע ח),

לא הוה בני נש דילעון באורייתא!?

סיפור

פני משה

תני. בתוספתא דתמורה בפרק ד' והכי תני שם חומר בהקדש המזבח מה שאין בהקדש בדק הבית וחומר בהקדש מזבח חומר בהקדש מזבח שנותנין הימנו להקדש הבית את הראוי לו מאילך ושלא מאילך והקדש בדק הבית אינו אלא מאילך וחומר בהקדש הבית שתחלת הקדשו מועלין בו והקדש המזבח יש הימנו שמועלין בו ויש הימנו שאין מועלין ולא הותרו לאכילה אלא בפדיון ע"כ שם. ויכר מטעות מהחלוף התיבות שם דלפי הכתוב לפנינו ברישא מה חומר היא בהקדש המזבח אדרבה הקדש בדק הבית חומר הוא וצריך להיות בהפך והיינו כדמייתי להאי תוספתא הכא דלצורך קדשי המזבח מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית. והיינו שאם אין כאן כדי להספיק לצורך קרבנות המזבח מוציאין מהקדש בדק הבית לכך. אבל אין קדשי בדק הבית מוציאין את הראוי להן מקדשי המזבח שאם אין כאן כדי להספיק לצורך בדק הבית אין מוציאין את הראוי להן מקדשי המזבח והיינו חומר בהקדש המזבח מה שאין בהקדש בדק הבית. וכצ"ל גם שם בהרישא חומר בהקדש המזבח שאין נותנין הימנו להקדש הבית את הראוי לו אלא מאילך. כלומר אם יש שם מאילך והיינו מה שהוקדש לבדק הבית מוציאין ואם לאו אין מוציאין לצורך בדק הבית ממה שהוקדש להמזבח. והקדש בדק הבית מוציאין הימנו להקדש המזבח מאילך ושלא מאילך. כלומר שמשמשין לצורך קדשי המזבח בין מאילך מהקדש המזבח אם יש שם ובין שלא מאילך אלא מהקדש בדק הבית אם אין מספיק מהקדש המזבח:

והא תנינן במתני' כלי שמצאו בו וכו' והשאר נמכרין ודמיהן נופלין ללשכת בדק הבית. ומדקתני ללשכת בדק הבית משמע דדוקא קתני שאין דמיהן נופלין אלא ללשכה שבתוכה הכל לבדק הבית הוא ולא שישתמשו בדמיהן להקדש המזבח וטעמא דבתחלה לא הוקדשו אלא לבדק הבית וקשיא להאי תוספתא דקתני קדשי המזבח מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית:

אמר ר' חזקיה כיני מתני' לצורך לשכת בדק הבית. כלומר לא תפרש דללשכת בדק הבית בדוקא קתני אלא לכל צורך לשכת בדק הבית קתני והיינו דלפעמים גם להקדש המזבח משתמשין בדמים הללו וכהאי דקתני בתוספתא שמוציאין להקדש המזבח מה שראוי להן מהקדש בדק הבית וזה ג"כ בלצורך לשכת בדק הבית בכלל שהרי אם אין הקדש מזבח מספיק לקדשי המזבח מוציאין מהקדש בדק הבית לקנות קרבנות להמזבח א"כ זה נקרא ג"כ לצורך לשכת בדק הבית שתהא הלשכה של בד"יה מרווחת לכל צרכיה:

79. טו, ב הלכה ד'

[לשכת הפלים - כל מי שהוא מתנדב כלי, זורקו לתוכה. ואחת לשלשים יום, הגיזברין פותחין אותה. וכל כלי שמצאו בו צורך לבדק הבית - מניחין אותו. והשאר - נמכרין, ודמיהן נופלין ללשכת בדק הבית].

ציטוט ממשנתא

תנ"י:

"קדשי המזבח - מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית. אין קדשי בדק הבית - מוציאין את הראוי להן מקדשי מזבח".

הבאת ברייתא

והא תנינן:

"כלי שמצאו בו צורך לבדק הבית - מניחין אותו, והשאר - נמכרין ודמיהן נופלין לבדק הבית!"

קושיא ממשנתא

אמר רבי חזקיה:

פיני מתניתא, ללשכת בדק הבית.

פירץ

הדרן עלך פֶּרֶק אֵלוֹ הֵן הַמְמוּנִים

הדרן עלך פרק אלו הן הממונים

מסכת שקלים פרק ו' – "שְׁלֵשָׁה עֶשְׂרֵי שׁוֹפְרוֹת"

80. טו, ב הלכה א'

פני משה

מתני'

שלשה עשר שופרו'. תיבות צרות מלמעלה ורחבות מלמטה ועשויין עקומות כעין שופר מפני הרמאין שמכניסין ידיו ומראין עצמן כאלו נותנין לתוכן והן נוטלין מתוכן ולפיכך עשו כך כדי שלא יוכלו להכניס ידן לתוכן. ולקמן בפרקין מפרש להי"ג שופרות לאיזה צורך היו וכן להי"ג שולחנות ובאיזה מקום מונחין ולהי"ג השתחויות היכן היו:

כנגד דיר העצים. לשכה ששם היו נותנין כל עצי המערכה לאוצר ומוציאין כפי הצורך ובמקצוע מזרחית צפונית של עזרת נשים היתה כדתנן במדות:

ששם הארון נגז. שיאשיהו המלך צוה וגזרוהו למטה במטמוניות עקומות שבנה שלמה בזמן בנין הבית שהיה יודע שסופו ליחרב ויגלו משם וכדכתיב בד"ה גבי יאשיהו ויאמר ללויים תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה ועם הארון נגזו ג"כ מטה אהרן וצנצנת המן וצלוחית של שמן המשחה שעשה משה:

מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק. במלאכתו שהיה בעל מום ומתלע את העצים שיהיו כשרים למערכה וזהו מלאכתן של בעלי מומין כדתנן בפ"ב דמדות:

וראה הרצפה שהיא משונה מחברותיה. שלא היתה שוה לשאר אבני הרצפה והבין שנסתלק משם כשהטמינו את ארון הקדש ואח"כ החזירוהו:

לא הספיק וכו'. לפי שכך נגזר שלא יודע עד בא זמן הפקודה וגאולה אחרונה:

וידעו ביחוד. באמת ובבירור ששם הארון נגזו ולפיכך היו נוהגין בהשתחוואה יתירה זו:

גמ'

תני השופרות הללו עקומות היו וכו'. כדפרישית במתני':
ולא יראו החוצה. ויהיו שם עד היום הזה ומשמע דלעולם הוא שם:

כתיב ויראו ואת אמר ולא יראו. באותו הפסוק עצמו אומר בתחלה ויראו ראשי הבדים ובסיפיה הוא אומר ולא יראו החוצה אלא שהיו נראין ולא נראין שהיו דוחקין ובלטין בפרוכת ויוצאין כבליטת שני דדי האשה:

בלישכת דיר העצים וכו'. כדתנן במתני' ופליגי הכא במה היה מתעסק שם:

הקיש עליה בקורנס. על אותה הרצפה שראה משונה מחברותיה ויצאת אש ושרפתו וידעו שבדאי שם הארון נגזו:

משנה

שְׁלֵשָׁה עֶשְׂרֵי שׁוֹפְרוֹת,

שְׁלֵשָׁה עֶשְׂרֵי שׁוֹלְחָנוֹת,

שֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵי הַשְּׁתַּחֲוּיּוֹת,

הָיוּ בַמִּקְדָּשׁ.

שֶׁל בַּיִת רַבּוֹ גַּמְלִיאֵל וְשֶׁל בַּיִת רַבִּי חֲנַנְיָה סָגֵן הַכֹּהֲנִים הָיוּ מִשְׁתַּחֲוִים בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵי.

וְהֵיכָן הִיְתָה יְתִידָהּ?

כְּנֶגֶד דִּיר הָעֵצִים,

שֶׁבֶן מְסוֹרֶת בֵּינָן מְאַבּוֹתֶיהֶן, שְׁשָׁם הָאָרוֹן נִגְזָו.

מַעֲשֵׂה בִכְהֵן אֶחָד שֶׁהָיָה מִתְעַסֵּק, וְרָאָה אֶת הָרִצְפָּה שֶׁהִיא מְשׁוּנָה מִחֲבֵרוֹתֶיהָ,

בָּא וְאָמַר לְחִבְרֵוֹ, לֹא הִסְפִּיק לְגַמּוֹר אֶת הַדָּבָר עַד שֶׁיִּצְתָּה נִשְׁמָתוֹ,

וְיָדְעוּ בְּיַחְוֹד, שְׁשָׁם הָאָרוֹן נִגְזָו.

גמרא

תני:

"השופרות הללו - עקומות היו, צרות מלמעלה ורחבות מלמטה,

מפני הרמאין".

ברייטא מבראש
את המשנה

תני בשם רבי אליעזר:

"הארון גלה עמיהו לבבל.

מה טעמא?

שנאמר: "לא יותר דבר אמר ה'" (מלכים ב, כ, יז) -

אין "דבר" אלא שהדיברות לתוכו.

וכן הוא אומר: "ולתשובת השנה שלח המלך נביכדנאצר ויבאחו בבבלה,

עם כלי המדת בית ה'" (דברי הימים ב, לו, י) -

איזהו "כלי המדת בית ה"?

זה הארון".

ברייטא מרחיבה

תני:

רבי שמעון בן לקיש³⁹ אומר:

במקומו היה הארון נגזד".

ברייטא חולקת

הדא הוא דכתיב: "ויארכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר,

ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה" (מלכים א, ח, ח).

סיוע

כתיב: "ויראו", ואת אמר: "ולא יראו"!

קושיא

אלא: נראין ולא נראין, בולטין ויוצאין כשני דדי האשה.

תיחץ

"ורבנו אמרי:

בלישכת דיר העצים היה הארון נגזד.

מעשה בכהן אחד בעל מום, שהיה עומד ומפצל עצים בלשכת דיר העצים,

וראה את הרצפה שהיא משתנה מחברותיה.

בא ואמר לחבירו, בא וראה את הרצפה הזאת שהיא משתנה מחברותיה.

לא הספיק לגמור את הדבר, עד שיצתה נשמתו.

וידעו בייחוד, ששם הארון נגזד".

ברייטא
דעה שלישית
כדת מלמטה

תני רבי הושעיא:

"הקיש עליה בקורנס, ויצאת אש ושרפתו".

81. טו, ב - טז, א הִלְכָה א'

הארון - כמה ארוכות היו? מדוע? והיכן היו מונחים?

פני משה

שני ארונות היו מהלכין עם ישראל במדבר וכו'. סוגיא זו כולה עד סוף הלכה כתובה היא בפרק משוח מלחמה בהלכה ג' ושם פירשתיה ובארתי ובררתי הגי' הנכונה מכאן ומכאן ומהספרים ישינים שחפשי אחריהן ומצאתי הגי' האמיתית בענין הלוחות וסידורן בארון ובפלוגתא דר"מ ור' יהודה בהסוגיא כמו שתמצא שם הכל על נכון ובראיה ברורה: **דתני ר' יודא בן לקיש כו'.** מדרבי"ל מייטי ראייה שהיה ארון הנכנס ויוצא עמהן במלחמה והוא הארון שהיו שברי לוחות מונחין בתוכו כדלקמן: **שהיתה התורה.** לוחות השניות וס"ת נתונה בו:

הדא הוא דכתיב וארון וגו'. גבי מעפילים כתיב כלומר דמביא ראייה שהיה שם ארון אחר שהיה נכנס ויוצא עמהן במלחמה ובאותו פעם לא זו מקרב המחנה מפני שהלכו במלחמה נגד רצון משה: **אחד היה.** והלוחות ושברי הלוחות מונחין בתוכו ולא היה יוצא עמהן במלחמה כ"א פעם אחת יצא בימי עלי ונשבה:

קרייא. זה הקרא מסייע להן לרבנן דאחד היה ולא יצא עמהן:

מי לא דלא חמין מן יומיהון. דבר שלא ראו מימיהן שיהא הארון במלחמה ולפיכך נבהלו עכשיו:

והלא ארון בקרית יערים היה. כדכתיב (שמואל א ז) ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו עשרים שנה עד שהעלהו דוד משם כדכתיב (שמואל ב ו) אלא ודאי ארון אחר היה זה היה עם שאול במלחמה:

הגישה אלי הציץ. כלומר דהארון הזה היה ארון שבו החשן ואפוד ואורים ותומים שהוצר' לשאול בהם ואין נשאלין אא"כ לבוש הכ"ג בשמנה בגדים וזכר כאן הציץ לפי שהוא החשוב שבהן:

היה נכנס ל"ג וכן ליתא להא בשקלים: וקרא. ועוד קרא אחר מסייע לריב"ל דשתי ארונות היו:

והלא ארון בציון היה. דודאי דוד לא היה משלחו עמהן למלחמה אחרי שכבר נעשו בימי עלי ע"ז אלא דארון אחר היה:

סכך שהיה בקירוי. כלומר בסוכות דקאמר לא שהיה עמהן במלחמה אלא שהוא יושב בסכך קירוי דרך עראי שעדיין לא נבנה בית המקדש וכיון דאיכא תרתין לריעותא דישאל היו במלחמה יושבין בסוכות וגם הארון אינו במקדש היה אוריה רוצה להחמיר על עצמו ולפרוש מן האשה:

משנגז הארון. ברייתא הובאה בבבלי יומא דף נ"ב:

צנצנת המן. כדדריש שם בגי"ש שמה שמה כתיב בארון אשר אועד לך שמה וכתוב בצנצנת המן ותן שמה מלא העומר:

וצלוחית שמן המשחה. אתייה דורות דורות כתיב בצנצנת למשמרת לדורותיכם וכתוב בצלוחית שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם:

ומקלו של אהרן. אתייה במשמרת משמרת מצנצנת דכתיב ביה למשמרת לאות לבני מרי:

וארגו כו'. דכתיב באשם אשר השיבו תשימו בארגו מצדו ומדמצינו דארגו בצד ארון קאי שמעינן דבהדי ארון נגז: **יולך ה' אותך.** ודאג שמא יגלה הארון לבבל:

תנו את ארון הקדש בבית. והרי התם קאי אלא גניזה היא:

אין אתם מחזירין אותו למקומו. אם יגלה עמכם לבבל שוב אין אתם מחזירין אותו בכתפיכם לפי שאפשר שהמלך יעכב את הארון מפני חשיבותו ולפיכך נגז:

ברייא בענין הארון תנ"י:

"רבי יהודה בן לקיש אמר:

שני ארונות היו מהלכין עם ישראל במדבר.

אחד שהיתה התורה נתונה בתוכה,

ואחד שהיו שברי לוחות נתונים בתוכו.

זה שהיתה התורה נתונה בתוכו - היה מונח באהל מועד.

הדא הוא דכתיב: "וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב הפקנה" (במדבר יד, מד).

זה שהיו שברי לוחות נתונים בתוכו, היה נכנס ויוצא עמהן,

ופעמים שהיה מתרצה עמהן.

ודבנן אמרי:

ארון אחד היה,

ופעם אחת יצא בימי עלי ונשבה."

סיוע מפסוק

קרייא מסייע להו לרבנן:

"אוי לנו מי יצילנו מיד האלהים האדירים האלה" (שמואל א, ד, ח) -

מילה דלא חמוץ מן יומיהון.

סיוע מפסוק

קרייא מסייע לרבי יודה בן לקיש:

"ויאמר שאול לאחיה הגישה ארון האלהים" (שמואל א, ד, ח).

והלא ארון בקרית יערים היה!

שאלה

מה עבדון ליה רבנן?

תשובה

הגישה אלי הציץ.

סיוע מפסוק

קרייא מסייע לרבי יודא בן לקיש:

"הארון וישדאל ויהודה יושבים בסופות" (שמואל ב, יא, יא).

טז, א והלא ארון בציון היה!

שאלה

מה עבדין ליה רבנן?

תשובה

סכך שהיה בקירוי, שעדיין לא נבנה בית הבחירה.

ברייא

"משנגז הארון -

נגז עמו צנצנת המן,

וצלוחית שמן המשחה,

ומקלו של אהרן ופרחיו ושקדיו,

וארגז שהשיבו פלשתים אשם לאלהי ישראל.

מי גנזו?

יאשיהו גנזו.

בין שדאך שכתוב: "יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליה,

אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבתיה" (דברים כח, לו) - **עמד וגנזו.**

הדא הוא דכתיב: "ויאמר ללזים המבינים ולכל ישראל הקדושים לה',

תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל,

אין לכם משא במתך" (דברי הימים ב, לה, ג) -

אמר להם: אם גולה הוא עמכם לבבל - אין אתם מחזירין אותו עוד למקומו.

אלא: "עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל" (דברי הימים ב, לה, ג).

פני משה

82. טז, א הלכה א'

פיטום שמן המשחה. איידי דאיידי לעיל משמן המשחה מייתי לה הכא:

שהן אלף ות"ק מנים. כדכתיב מר דרור חמש מאות וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים וקדה חמש מאות:

שהן שנים עשר לוג. דהין הוא י"ב לוגין:

את העיקרין. שרשים של בשמים האמורים בפרשה:

שולקן היה במים. דאלו בשמן לא היה מספיק אפי' לסוך את העיקרין כדמסיק:

ונותן. ואח"כ היה נותן שמן ע"ג כדי לקלוט את הריח:

הדא היא דכתיב כו'. דזה יהיה כתיב ומתחילה לא היה אלא י"ב לוגין ולא היה בו כשיעור אפי' לסוך העיקרין אלא במים היה שולקן ור"מ ס"ל דמעשה ניסים היו בו כדלקמיה:

כל שבעת ימי המילואים. כדמפרש בפ"ק דיומא דכתיב שבעת ימים ימלא את ידכם ואיתקש משיחה לריבוי דכתיב למשחה בהם ולמלא במ את ידם:

אפי' עד עשרה דורות. לאו דוקא אלא כלומר עד עולם טעונין משיחה כדקאמר התם דכתיב והכהן המשיח תחתיו מבניו ונימא והכהן תחתיו מבניו מאי המשיח אלא הא קמ"ל דאפי' מבניו ההוא דמשח הוי כ"ג ואי לא משח לא הוי כ"ג:

זה לי לדורותיכם. זה בגימטריא י"ב לוגין וכולו קיים לדורותיכם:

אלא ע"ג המעיין. שתמשך מלכותן כמעיינ דסימנא מילתא היא:

אין מושחין מלך בן מלך. דירושה היא לו:

ציטוט מבריתא
מהסוגיה הקודמת

["משנגנד הארון -

נגנד עמו צנצנת המן,

וצלוחית שמן המשחה,

ומקלו של אהרן ופרחיו ושקדיו,

וארגז שהשיבו פלשתים אשם לאלהי ישראל].

"פיטום שמן המשחה:

בריתא מוסיפה

"ואתה קח-לך בשמים ראש-מר-דרור חמש מאות,

וקנמן-בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה-בשם חמשים ומאתים.

וקדה חמש מאות בשקל הקדש ושמן זית הין" (שמות ל, כג-כד) -

שהן אלף וחמש מאות מנים".

"שמן זית הין" (שמות ל, כד) - שנים עשר לוג שבו שולקין את העיקרין,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

שולקו היה במים, ונותן שמן על גביהן.

משהיה קולט את הריח - היה מעבירו בדרך שהפטמין עושין.

הדא הוא דכתיב: "ועשית אתו שמן משחת-קדש רחח מרקחת,

מעשה רחח שמן משחת-קדש יהיה" (שמות ל, כה)".

תנ"י:

הבאת בריתא
מוסיפה

"רבי יהודה בי רבי אילעי:

שמן המשחה שפעשה משה במדבר - מעשה ניסים נעשה בו מתחילה ועד סוף.

שמתחילה לא היה בו אלא שנים עשר לוג,

שנאמר: "שמן זית הין" (שמות ל, כד).

אם לסוך בו את העיקרין - לא היה בו ספק,

על אחת כמה וכמה שהאור בולע, והעצים בולעים, והיורה בולעת,

וממנו נמשחו המשכן וכל בליו, השולחן וכל בליו, המנורה וכל בליה.

וממנו נמשחו אהרן כהן גדול ובניו כל שבעת ימי המילואים,

וממנו נמשחו כהנים גדולים ומלכים.

מלך בתחילה - טעון משיחה.

מלך בן מלך - אין טעון משיחה.

מה טעמא?

שאלה

"קום משחהו כי זה הוא" (שמואל א, טז).

תשובה

"זה" - טעון משיחה,

ואין בנו - טעון משיחה.

אבל כהן גדול בן כהן גדול, אפילו עד עשרה דורות - טעון משיחה.

וכולו קיים לעתיד לבא,

הדא הוא דכתיב: "שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם" (שמות ל, לא)".

בריתא מוסיפה

"אין מושחין המלכים אלא על גבי המעיין,

שנאמר: "והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גחון,

ומשח אתו שם צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל" (מלכים א, א, לג-לד).

בריתא מוסיפה

"אין מושחין מלך בן מלך,

אלא מפני המחלוקת.

מפני מה נמשח שלמה?

מפני מחלוקתו של אדוניהו.

יואש?

פני משה

לא כן כתיב כו'. ויהוא מלך ישראל הוה ואף על גב דלעיל דריש מיניה שאין מושחין מלך בן מלך תרתי ש"מ דזה הוא דוקא דטעון משיחה:
אלא יהואחז. לא תימא יהוא מפני יורם אלא יהואחז מפני מחלוקתו של יהויקים:
שהיה גדול ממנו ב' שנים. דכתיב בן כ"ג שנה יהואחז במלכו ולא מלך אלא ג' חדשים ומיד מלך יהויקים וכתוב ב' בן כ"ה שנה במלכו:
ולא יאשיהו. אביהם גזו לשמן המשחה ואיך נמשך יהואחז:
באפרסמון. בשמן אפרסמון בעלמא נמשח ולא בשמן המשחה:
מלכותו מלכות קיימת. כדאמר שם דכתיב רמה קרני ולא רמה פכי:
אין מושחין כהנים מלכים. אין מעמידין מהן מלכים כדמפרש ר' יודן דכתיב לא יסור וגו':
ור' חייא. יליף מסמיכות הכתוב דאלו מקרא דמייתי ר' יודן אף משאר שבטים אין מעמידין:

מפני עתליהו.

יהואחז?

מפני יהויקים אחיו, שהיה גדול ממנו שתי שנים.

יהוא?

מפני יורם.

קושיא

לא כן כתיב: **"קום משיחה פי זה הוא",**

"זה" - טעון משיחה,

ואין מלכי ישראל טעונין משיחה!

קושיא

על קושיא

אָלָא **"יהואחז, מפני יהויקים אחיו, שהיה גדול ממנו שתי שנים".**

ולא יאשיהו גנזו?!

תיחץ

הדא אמרה: **באפרסמון נמשח.**

המשך הברייתא

"אין מושחין המלכים, אלא מן הקרן.

שאול ויהוא נמשחו מן הפך - היתה מלכותו מלכות עוברת.

דוד ושלמה נמשחו מן הקרן - היתה מלכותו מלכות קיימת".

אמירה הלכתית

אין מושחים כהנים - מלכים.

מימרת מקור 1

אמר רבי יודה **ענתונדר'יא:**

על שם: **"לא יסור שבט מיהודה"** (בראשית מט, י').

מימרת מקור 2

אמר רב חייא בר אדא:

"למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל" (דברים יז, כ).

מה כתיב בתריה?

"לא יהיה לכהנים הלויים"⁴⁰ (דברים יח, א).

⁴⁰ לא- יהיה לכהנים הלויים כל-שבט לוי חלק ונחלה עם-ישראל אשי יהוה ונחלתו יאכלו

פני מטה

והכתוב הבכור יוחנן. ולעיל אמרי דיהויקים גדול מיהואחז היה: בכור למלכות. שמלך ראשון וממלא מקום אבותיו הוה ולפיכך מלך קודם יהויקים: רביעי למלכות. יהואחז יהויקים יכניה צדקיהו: שצידק עליו את הדין. כדמסיק דנבוכדנצר הסיב את שמו צדקיהו ע"ש יה יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי כדאמר בהוריות שם:

83. טז, א הלכה א'

[יהואחז?]

ציטוט מהברייתא

מִפְּנֵי יְהוֹיָקִים אָחִיו, שֶׁהָיָה גְדוֹל מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי שָׁנִים].

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

מימרא דרשנית

הוא "יוחנן"⁴¹ (דברי הימים א, ג, טו) הוא יהואחז.

וְהָא פְּתִיב: "הַבְּכוֹר יוֹחָנָן" (דברי הימים א, ג, טו)!

קושיא

בְּכוֹר - לְמַלְכוּת.

תיחץ

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

מימרא דרשנית

הוא "שְׁלוֹם" הוא צְדָקְיָהוּ.

וְהִפְתִּיב: "הַשְּׁלִישִׁי צְדָקְיָהוּ וְהָרְבִיעִי שְׁלוֹם"!

קושיא

שְׁלִישִׁי - לְתוֹלְדוֹת,

תיחץ

רְבִיעִי - לְמַלְכוּת.

"צְדָקְיָהוּ" - שְׁצִידֵק עָלָיו מֵדַת הַדִּין.

הבאת ברייתא

"שְׁלוֹם" - שְׁבִימִיו שְׁלָמָה מְלָכוֹת בֵּית דָּוִד."

מרחיבה

רִישׁ לְקִישׁ אָמַר:

מימרא דרשנית

לֹא שְׁלוֹם הָיָה שְׁמִיָּה,

חולקת

וְלֹא צְדָקְיָהוּ הָיָה שְׁמִיָּה,

אֲלֵא מִתְנַגֵּה.

הָדָא הוּא דְכָתִיב: "וַיִּמְלֶךְ מֶלֶךְ בְּבַל אֶת מִתְנַגֵּה דָדוֹ תַּחְתָּיו,

וַיִּסַּב אֶת שְׁמוֹ צְדָקְיָהוּ" (מלכים ב, כד, ז).

⁴¹ ובגני יאשיהו הבכור יוחנן השני יהויקים השלישי צדקיהו הרביעי שלום

84. טז, א-ב הלכה א'

["שָׁבוּן מְסוּדָת בִּיּוֹן מְאֹבֹתֵיהֶן, שְׁשֵׁם הָאָרוֹן נִגְזַד"]

ציטוט ממשנתו

פני משה
כל האמות. אפי' של כלים היו
 בנינוניות באמה בת ששה טפחים
 דאיכא אמה בת חמשה ואיכא אמה
 גדולה בת ששה ואצבע כדתנן פי"ז
 דכלים:
אמה אשתא. כל אמה ששה
 טפחים:
אשר שברת ושמתם בארון. מלמד
 שהלוחות ושברי הלוחות מונחים
 בארון:
תן רחבן של לוחות לארכו של ארון.
 שהיו מונחות ארבעתן זו אצל זו
 רחבן על פני אורך הארון ולא
 השבירין תחת שלימין וכל אחד
 רחבה ג' טפחים ונמצאו אוכלות
 בארון י"ב טפחים:
ה"ג נשתיירו שם שלשה טפחים
 תן מהן חצי טפח לכל כותל
 נשתיירו שם שני טפחים לס"ת. וכן
 הוא בשקלים:
לס"ת. כדדריש בהשתפין דף י"ד
 לר"מ מדכתיב אין בארון רק מיעוט
 אחר מיעוט לרבות ס"ת שמונח
 בארון:
תנם לאיסטווה. לרחבו של ארון
 כלומר פירנסת לארכו של ארון צא
 ופרנס לרחבו ורחבו של ארון כו':
ותן ארכן של לוחות לרחבו של ארון
 כו' וה"ג נשתייר שם שלשה טפחים
 תן חצי טפח מיכן וחצי טפח מיכן
 לכותל וטפחים לשילוט מקום
 שהס"ת מונח. וה"פ שהרי הס"ת
 מונח ארכו לרחבו של ארון כדלעיל
 באותן ב' טפחים שנשתיירו באורך
 הארון ולפיכך צריך מקום ריח
 ברחבו של ארון טפח מצד הלוחות
 מכאן וטפח מכאן לשילוט הידים
 להוציא הס"ת כשיצטרך לתקן
 הס"ת כדי שלא יתעפש ויתקלקל:
ור"ל אמר באמה של חמשה
טפחים. כו' יודא דאמר שם אמת
 הבנין של חומת הבית ומזבח
 העולה היה של ששה טפחים ושל
 כלים חמשה והרי ארון כלי הוא:

מימרא הלכתית

אמר רבי יוחנן:

באמה של ששה טפחים - היה הארון עשוי.

שאלה

מאן תנא באמה של ששה טפחים?

תשובה

רבי מאיר היא.

הבאת מקור

דתנן:

"**רבי מאיר אומר:**

כל האמות - היו בבנינונית.

רבי יהודה אומר:

אמות הבנין - ששה,

של כלים - חמשה."

פרשנות

על דעתיה דרבי מאיר,

הו אמר: באמה של ששה טפחים - היה הארון עשוי,

אורכו של ארון - חמשה עשר טפחים,

דכתיב: "**אמתים וחצי ארמו**" (שמות כה, י').

אמתא - אשיתא, ואמתא - אשיתא, ופלגות אמתא - תלתא.

וארבעה לוחות היו בו,

שנים שלימים ושנים שבורים.

דכתיב: "**אשר שפרת ושמתם בארון**" (דברים י, ב).

הלוחות היו כל אחד ואחד ארכו - ששה טפחים, רחבו - שלשה.

ותן רחבן של לוחות לאורכו של ארון - נשתייר שם שלשה טפחים.

טז, ב. תן מהם חצי טפח לכל כותל - נשתייר שני טפחים לספר תורה.

רחבו של ארון - תשעה טפחים,

דכתיב: "**אמה וחצי רחבו**" (שמות כה, י').

אמתא - אשיתא, ופלגות אמתא - תלתא.

וארבעה לוחות היו בו,

שנים שלימים ושנים שבורים.

דכתיב: "**אשר שפרת ושמתם בארון**" (דברים י, ב).

הלוחות - היו כל אחד ואחד, ארכן - ששה טפחים, ורוחבן - שלשה טפחים.

תן ארכן של לוחות לרוחבו של ארון - נשתייר שם שלשה טפחים.

חצי טפח מכאן לכותל זה, וחצי טפח מכאן לכותל זה,

וטפחים לשילוט מקום שספר תורה מונח.

מימרא הלכתית

רבי שמעון בן לקיש אמר:

באמה בת חמשה טפחים - היה הארון עשוי.

שאלה

מאן תנא באמה בת חמשה טפחים?

תשובה

רבי יהודה.

הבאת מקור

דתנינן תמן:

"**רבי יהודה אומר:**

אמת הבנין - ששה טפחים.

של הכלים - חמשה.

וההו ארון - בלי הוא" (כלים יז, י').

פרשנות

על דעתיה דרבי יהודה הו אמר:

באמה של חמשה טפחים היה אורכו של ארון עשוי שנים עשר טפח ומחצה,

פני משה

אצבע לכותל. דר"מ סבר עובי הכותל חצי טפח ולר' יודה אצבע: **וחצי טפח מכאן לשילוט.** לריוח ששם העמודים עומדים שנאמר עמודיו עשה כסף שהיו ב' עמודי כסף כמין עמודי ס"ת שוכבין לארכו של ארון והלוחות ביניהם כדאמר בב"ב שם לר' יודא ולר"מ קאמר שם דמבראי הוה קיימי עמודים וס"ל לרבי יודא דהס"ת לא היה מונח בארון אלא על הארגו ששיגרו שלשתים ואין בארון רק לרבות שברי לוחות שמונחים בארון כדאמר שם. וכל זה הוא לפי מה שהגהתי מקצת הגי' הכתובה בשקלים וכן בפי' לשילוט הוא ג"כ לפי גי' הנוכרת וכפי פ"י היפ"מ שם אבל היותר נראה ונכון לקיים כל הגי' דהכא שהיא עיקרית לפי שיטתא דהאי תלמודא אחר שחפשתי ובדקתי בכל המקומות והוא דלא גרסינן לס"ת בראש דברי ר"מ אלא נשתיירו שני טפחים תנם לאיסטווה והן העמודים והנה המלך עומד על העמוד ת"י על איסטווה. ובפרנסת רחבו של ארון גרסי' נשתייר שם ג' טפחים חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן לכתלים ומקום שמניחין בו ס"ת טפחיים דהס"ת היה מונח ברחבו של ארון ארכו על פני ארכו של ארון ובדברי ר' יהודה חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן לשילוט היינו לריוח מקום לשילוט הידים בעת הנחת הלוחות משום דארכן ששה היו ולפיכך הניחו מקום פנוי חצי טפח מכאן ומכאן ולא הוצרך למקום פנוי לארכו של ארון כשיש מקום שילוט לרחבו ולפי זה צריך לומר ג"כ לר"מ עמודים מבפנים הוה ולר"י עמודים מאבראי הוה קיימי ואיכא ממאי דקאמר בהשותפין שם אליבייהו:

דְּכָתִיב: **"אֲמֵתִים וְחֲצֵי אַרְבֹּנִי"** (שמות כה, י').
 אֲמֵתָא - חֲמִשָּׁא, וְאֲמֵתָא - חֲמִשָּׁא, וּפְלָגוֹת אֲמֵתָא - תְּרֵי וּפְלִיג.
 וְאַרְבַּעַה לוחות היו בו, שְׁנַיִם שְׁלִימִים וְשְׁנַיִם שְׁבוּרִים.
 דְּכָתִיב: **"אֲשֶׁר שִׁבְרַת וְשִׁמְתָם בְּאֲרוֹן"** (דברים י, ב).
 וְהַלּוּחוֹת - הָיָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אֲרָכָן - שְׁשֵׁה טְפָחִים, וְרַחְבָּן - שְׁלֹשָׁה טְפָחִים.
 תָּן רַחְבָּן שֶׁל לוחות לְאֲרוֹכּוֹ שֶׁל אֲרוֹן, וְנִשְׁתַּיֵּיר שֵׁם חֲצֵי טְפָח, אֲצַבַּע לְכוֹתֵל מִכָּאן, וְאֲצַבַּע לְכוֹתֵל מִכָּאן.
 רוֹחְבוֹ שֶׁל אֲרוֹן - שְׁבַעַה טְפָחִים וּמְחַצָּה,
 דְּכָתִיב: **"אֲמָה וְחֲצֵי רָחֳבִי"** (שמות כה, י'),
 אֲמֵתָא - חֲמִשָּׁה, וּפְלָגוֹת אֲמֵתָא - תְּרֵי וּפְלִיג.
 וְאַרְבַּעַה לוחות היו בו, שְׁנַיִם שְׁלִימִים וְשְׁנַיִם שְׁבוּרִים.
 דְּכָתִיב: **"אֲשֶׁר שִׁבְרַת וְשִׁמְתָם בְּאֲרוֹן"** (דברים י, ב).
 הַלּוּחוֹת - הָיָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אֲרָכָן - שְׁשֵׁה טְפָחִים, וְרַחְבָּן שְׁלֹשָׁה טְפָחִים.
 תָּן אֲרָכָן לְרוֹחְבוֹ שֶׁל אֲרוֹן, וְנִשְׁתַּיֵּיר שֵׁם טְפָח וּמְחַצָּה, אֲצַבַּע לְכוֹתֵל מִכָּאן, וְאֲצַבַּע לְכוֹתֵל מִכָּאן.
 חֲצֵי טְפָח מִכָּאן, וְחֲצֵי טְפָח מִכָּאן לְשִׁילוֹט.

פני משה

ושל עץ בשל זהב. וכדאמר נמי בבבלי יומא דף ע"ב דאמצעי הי של עץ והיינו דכתיב וצפית וגוי' שהיה מצופה בשני ארונות של זהב מבית ומחוץ ותצפנו יתירא לרבות שפתו העליונה שיחא מצופה בזהב: מה ת"ל תצפנו. לר"ש בן לקיש דהרי מוצפית אותו דריש שיחא הכל מצופה בזהב: להביא בין נסר לנסר. דלא תימא שלא יעשה הציפוי אלא כמדת שיעור הנסר:

85. טז, ב הלכה א'

כיצד עשה בצלאל את הארון?

שאלה

תשובה 1

רבי חנינה אמר:

ש"ש תיבות עשאו.

שתיים של זהב,

ואחת של עץ.

נתן של זהב בשל עץ,

ושל עץ בשל זהב, וציפהו,

דכתיב: "וּצְפִיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ"⁴² (שמות כה, יא).

מה תלמוד לומר "תצפנו"?

שאלה

תשובה

להביא שפתו העליונה.

תשובה 2

רבי שמעון בן לקיש אמר:

תיבה אחת עשאו וציפהו,

דכתיב: "וּצְפִיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ".

מה תלמוד לומר "תצפנו"?

שאלה

תשובה

אמר רבי פנחס:

להביא בין נסר לנסר.

⁴² וּצְפִיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ תצפנו ועשית עליו זר זהב סביב.

פני משה

86. טז, ב הלכה א'

שאלה כיצד היו הלוחות כתובים?

עשרה על לוח זה כו' עשרת הדברים. וסיפא דקרא ויכתבם על שני לוחות אבנים דמשמע שנכתבו כל עשרת הדברים על כל לוח ועוד מדכתיב ויגד וגוי משמע כשם שהגיד כל עשרת הדברים יחד כן כתבם על כל לוח ולא חלקן לחמשה ע"ז וחמשה ע"ז:

עשרים על לוח זה כו' דכתיב ויגד וגוי. דתרי קראי כתיבי כתיב הכא ויכתבם על שני לוחות אבנים וכתב עוד להלן את הדברים האלה וגוי ויכתבם על שני לוחות אבנים וכמו דויכתבם גבי ויגד משמע עשרת הדברים על כל לוח כן אידך ויכתבם לרבות עוד עשרה על כל לוח:

ארבעים כו'. דס"ל כר"ש בן יוחי דעשרים מרבין מהני תרי קראי וכת"י מזה ומזה הם כתובים הרי ארבעים לכל רוח:

טטרגונה. מרובע בלשון יון ועיין הציור בע"י לדעת הכותב שם ואין להאריך:

בין כל דיבור כו'. דכתיב ממולאים בתרשיש כימא רבה של תרשיש וכדמסיק ר"ל מה הים הזה כו':

איתקשיית. הקשיתי לפני ר' פינחס דקרא דלקמי כר"י אתיא ולא כר"מ וכדמפרש ואזיל מ"ט דר' יודה דא' דלא היה הסי"ת מונח בארון:

לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה'. דמשמע מצד הוא מונח ולא בתוכו וקשיא לר"מ:

ע"ד דר"י. ומפרש לר"י דאמר דלא היה הסי"ת בתוך הארון היכן היה מונח:

דעה א'

רבי חנניה אומר:

חמשה על לוח זה, וחמשה על לוח זה.

הדא הוא דכתיב: "ויכתבם על שני לוחות אבנים"⁴³ (דברים ד, יג) -

חמשה על לוח זה, וחמשה על לוח זה.

דעה ב'

ורבנן אמרי:

עשרה על לוח זה, ועשרה על לוח זה.

הדא הוא דכתיב: "ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים"⁴⁴ (דברים ד, יג) -

עשרה על לוח זה, ועשרה על לוח זה.

דעה ג'

רבי שמעון בן יוחאי אומר:

עשרים על לוח זה, ועשרים על לוח זה.

דכתיב: "ויכתבם על שני לוחות אבנים"⁴⁴ (דברים ד, יג; ה, ט).

עשרים על לוח זה, ועשרים על לוח זה.

דעה ד'

רבי סימאי אומר:

ארבעים על לוח זה, וארבעים על לוח זה.

דכתיב: "מזה ומזה הם כתובים"⁴⁵ (שמות לב, טו) - טטרוגה.הבאת ברייתא
בשם הלוחות

"חנניה בן אחי רבי יהושע אומר:

בין כל דיבור ודיבור - דקדוקיה ואותיותיה של תורה,

דכתיב: "ממלאים בתרשיש" (שיר השירים ה, יד) - כימא רבא.

פרשנות
פסוק שחובא

רבי שמעון בן לקיש, כד הוה מטי הדין קרייה,

הוה אומר: יפה למדני חנניה בן אחי רבי יהושע,

מה הים הזה, בין גל גדול לגל גדול - גלים קטנים.

כך בין כל דיבור ודיבור - דקדוקיה ואותיותיה של תורה.

⁴³ ויגד לכם את-בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים ויכתבם על-שני לוחות אבנים⁴⁴ הגר"א הגיה שרשב"י לומד מהפסוק: כתובים משני עבריהם" (שמות לב, טו)⁴⁵ ויפן וירד משה מן-ההר ושני לוחות העדת בידו לוחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים

87. טז, ב הלכה א'

פני משה

כמין גלוסקוס. כמין תיבה :
 מ"ט דר"מ דכתיב ונתת את הכפרת וגו'. ואל הארון נתן את העדות אשר אתך אלך וס"ל דס"ת נמי עדות הוא כדכתיב והיה שם כך לעד והיה לו להקדים מתחילה נתינת העדות אל הארון ואח"כ נתינת הכפרת על הארון אלא דאין מוקדם כו' וכדמסיק ע"ד דר"מ דאמר אין מוקדם ומאוחר בתורה דהכי קאמר קרא ואל הארון נתן את העדות שהוא ספר תורה והוא עדות לישראל ואח"כ ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה ואף על גב דקדים בקרא אין מוקדם ומאוחר בתורה :
 ה"ג בשקלים התורה שנתן לו הקדוש ברוך הוא למשה נתנה לו אש לבנה חרותה באש שחורה. וכאן הגי' כמו שהיא במדרש תנחומא עורה אש לבנה חרותה באש שחורה והיינו הך דכתובה באש שחורה על הקלף אש לבנה ודרך משל הוא להורות על מעלת התורה כי רבה היא :
 היא אש מובללת באש. מורה על עניינים דקים ורוחניים שבה :
 חצובה מאש. מתחת כסא הכבוד שהוא מקום קדוש הרוחני :
 ונתונה מאש. שאצולה היא מחכמתו יתברך כי ה' אש אוכלת הוא :
 מימינו אש וגו'. וקאי אש על מימינו :

ציטוט מבריתא
 שהבאה לעיל

[דבי מאיר אומר :
 כל האמות - היו בפינונית.
 רבי יהודה אומר :
 אמות הבנין - ששה,
 של נלים - חמשה"]

קועיא
 על ששת ר"מ
 ללא תיזף

אמר רבי תנחומא :
 איתקשיית קומי רבי פנחס :
 אתיא כרבי יהודה ולא אתיא כרבי מאיר.
 מאי טעמא דרבי יהודה ?

דכתיב : "לקח את ספר התורה הזה ושמיתם אתו מצד ארון ברית ה'" (דברים לא, כו) וגו'.
 על דעתיה דרבי יהודה דו אמר : היכן היה ספר תורה נתון? כמין גלוסקוס עשוי לו מבחוץ,
 והיה ספר תורה נתון בתוכו.

שאלה

מאי טעמא דרבי מאיר?
 דכתיב : "ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה,
 ואל הארון נתת את העדות אשר אתך אליך" (שמות כה, כא).

תשובה

על דעתיה דרבי יהודה דו אמר : אין מוקדם ומאוחר בתורה,
 אלא : "ואל הארון נתת את העדות אשר אתך אליך",
 ואחר כך : "ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה".

ממרא אגדת

רבי פינחס בשם רבי שמעון בן לקיש :
 התורה שנתן לו הקדוש ברוך הוא למשה - נתנה לו אש לבנה חרותה באש שחורה.
 היא - אש,
 מובללת - באש,
 חצובה - מאש,
 ונתונה - מאש,
 דכתיב : "מימינו אש דת למו" (דברים לג, ב).

88. טז, ב – יז, א הלכה ב'

פני משה

מתני'

היכן היו השתחויות האלו. שהוזכרו במתני' דלעיל באיזה מקומות היו עושין אותן:

ארבע בצפון וכו' כנגד שלשה עשר שערים שהיו בעזרה. ובגמרא מוקי לשתמא דמתני' כאבא יוסי בן חנין דברייתא אבל חכמים אומרים שבעה שערים היו בעזרה כדתנן בפ"ק דמדות וסבירא להו שאותן י"ג השתחויות היו כנגד י"ג פרצות שפרצו מלכי יון וכשגברו עליהם חזרו וגדרום וגזרו כנגדן י"ג השתחויות כדתנן בפ"ב שם:

שער העליון. הסמוך למערב ונקרא שער העליון לפי שהר הבית היה משופע ועליותו הוא ממזרח למערב והסמוך למערב הוא עליון ושער הדלק הוא השני ועל שם שמכניסין דרך שם עצים של מערכה הדולקים על המזבח נקרא שער הדלק:

שער הבכורות. שמכניסין דרך שם הבכורות ושאר קדשים קלים ששחיתן כשרה אף בדרום:

ר"א בן יעקב אומר בו המים מפכים. כדכתיב ביחזקאל מ"ז ויסבני דרך חוץ אל שער החוץ דרך הפונה קדים והנה מים מפכים מן הכתר הימנית וזהו דרום כשאדם הולך ממערב דרך קדים שהוא מזרח דרום הוא ימין וראה יחזקאל בנבואה שהמים יוצאים מתחת מפתן הבית לדרך מזרח כדכתיב שם לעיל והנה מים יוצאים מתחת מפתן הבית קדימה כי פני הבית קדים וגוי שהן יוצאים מבית קדש הקדשים שהוא במערב ושם לא היו נראין אלא כקרני חגבים וכשהן הולכין למזרח ומגיעים לשער הזה נעשו כרוחב מלא פי הפך וזהו מים מפכים:

שער הקרבן. דרך שם היו מכניסין קדשי קדשים ששחיתן בצפון: **שבו יצא יכניה בגלותו.** שנכנס לבית המקדש להשתחות וליטול רשות כשהלך בגולה לבבל ויצא דרך אותו השער:

שבמזרח. העזרה נקרא שער ניקנור וכמפורש לעיל בפ"ג דיומא: **ושני פשפשין היו לו.** פתחים קטנים עם דלתות קטנות כמו שעושים בבתי הגדולים בעצים דלתות השערים הגדולים כדי שיהיו נוחין ליתחם בכל עת שירצו: **ושנים.** היו במערב וזהו בכותל מערבי ולא היו להם שם. וכל זה אליבא דאבא יוסי בן חנן כמו שהבאתי לעיל אבל לחכמים דס"ל שלא היו אלא שבעה שערים לא היה שער כלל במערב וכדתנינן בפ"ב דמדות שבעה שערים היו בעזרה שלשה בצפון ושלשה בדרום ואחד במזרח:

גמ'

מתני' דאבא יוסי בן חנן היא דאמר וכו' ועל דעתין דרבנן איכן היו וכו'. כלומר כנגד מה היו כהאי דתנינן תמן וכו' כמו שהבאתי במתני':

משנה

היכן היו השתחויות?

ארבע בצפון, וארבע בדרום, שלש במזרח, ושתיים במערב, כנגד שלשה עשר שערים.
דרומיים סמוכים למערב:

שער העליון,

שער הדלק,

שער הבכורות,

שער המים.

ולמה נקרא שמו שער המים?

שבו מכניסין צלוחית^א של ניסוך המים בקה. יז, א

רבי אליעזר בן יעקב אומר:

בו המים מפכים, ועתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית. לעומתן בצפון, סמוכים במערב:

שער יכניה,

שער הקרבן,

שער הנשים,

שער השיר.

ולמה נקרא שמו שער יכניה?

שבו יצא יכניה בגלותו.

שבמזרח:

שער נקנור,

ושני פשפשין היו לו, אחד מימינו, ואחד משמאלו,

ושנים במערב, ולא היה להן שם.

גמרא

מתניתין - אבא יוסה בן יוחנן היא!

דאמר: "כנגד שלשה עשר שערים" (מידות ב, ו).

פרשנות

ברם כרבנן - "שבעה שערים היו בעזרה" (מידות א, ד).

הבאה דעה

על דעתהון דרבנן, היכן היו השתחויות הללו?

חלוקת

שאלה

כי היא דתנינן תמן:

"שלשה עשר פרצות היו בו שפרצום מלכי יון,

וחרזו וגדרום בני חשמונאי,

וגדרו כנגדן שלש עשרה השתחויות" (מידות ב, ג).

תשובה

פני משה

כתיב: בזכריה י"ד והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים וגוי' וסמך ליה לנבואה זו על אותה הנבואה של יחזקאל כמו שהבאתי במתני' וכדלקמן:

תני: אותן התחלת המים מתחת מפתן הבית ומבית קדש הקדשים עד הפרוכת שלפני הדביר הן כקרני סילי וכיליי והן מיני חגבים הקטנים ביותר ומן הפרכת וכו' נעשו כקרני חגבים סתם שהן יותר גדולים וממזבח הזהב וכו' עד מפתן הבית של ההיכל כחוט הערב שהוא עב יותר משל שתי מכאן והילך וכו':

כתיב: ביחזקאל שם: **אפי' לבינינין** ספינות גדולות: **מהו מי שחו מלשוט** שצריך להיות שוחה ולשוט: **באתרין צווחין** במקומינו קורין לשייטא שחונא וכדכתיב בישעיה כ"ה ופירש ידו וגוי': **מהו לשחות** הא כתיב כאשר יפרש השוחה ולמה הדר אמר לשחות:

מים דמתמללין בעלמא כלומר שמפורסמים הם בעולם ומדברין מגודל שטיפתן שצריך לשוט בתוכן וכל זה להגדיל מפלת מואב אשר ניבא עליו:

כתיב: בזכריה י"ג ביום ההוא יהיה מקור נפתח וגוי'. וזה ג"כ מרומז לנבואת יחזקאל בפסוקים דלעיל והולך ודורש שכשהמים באים לבית דוד ומבית דוד ועד יושבי ירושלים כלה עדיין הן כשרים לנדה והיא זבה ולמי חטאת ומכאן ואילך כשרים הן לנדה שאע"פ שמי תערובות הן מפני שאין הנדה ולא הזבה צריכין למים חיים ולמי חטאת הן פסולין דבעינן מים חיים ובלא תערובת שאר מים:

אמר ר' אלעזר וכו' דס"ל שמכאן ואילך פסולין אף לנדות שאע"פ שאינה צריכה למים חיים מ"מ הואיל ונתגברו והולכין ויורדין בשטף כמי קטפרוס הן וכמוזכר בסוף פ"ח דטהרות הנצוק והקטפרס שהמים באין דרך מדרון מלמעלה למטה ופסולין הן לנדה דאשבורן בעינן:

כתיב: ביחזקאל שם ויאמר אלי וגוי' והולך ודורש לכל הפסוקים שנאמרו שם על אותן המים היוצאין מן הנחל האמור שם למעלה:

ולמה נקרא שמו המוצאים כנגד שני פעמים שיצא לשטוף בעולם אחד בדור אנוש ואחד בדור הפלגה:

89. יז, א הלכה ב'

"בו המים מפנים, ועתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית".

ציטוט מהמשנה

כתיב: "והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלם,

הבאת המקור

המים אל-הים הקדמוני וחצים אל-הים האחרון **בקרני ובחריף יהיה"** (זכריה יד, ח).

תנ"י:

הבאת ברייתא בעיין

"מבית קודש הקדשים עד הפרוכת - בקרני סילי וכיליי.

מן פרוכת עד מזבח הזהב - בקרני חגבים.

ממזבח הזהב עד עזרות - כחוט של שתי.

מן העזרות עד מפתן הבית - כחוט של ערב. מיכן ואילך - כמפי הפך.

"כתיב: "והנה מים מפנים מן הפתח הימנית.

מדרש אגדה

בצאת האיש קדים וקו בידו וימד אלף באמה,

ויעברני במים מי אפסים עד קרסולה" (יחזקאל מז, ב).

"וימד אלף ויעברני במים מים ברמיים" (יחזקאל מז, ב-ג) - **עד ברכיאיא.**

"וימד אלף ויעברני מי מתנים" - עד מתנייא.

מכאן ואילך: "וימד אלף נחל אשר לא אוכל לעבר" -

אפילו לבינינין גדולה אינה יכולה לעבור בו.

מאי טעמא?

"וצי אדיר לא יעברנו" (ישעיה לג, כא).

מפני מה?

"מי גאו המים, מי שחו" (יחזקאל).

מהו "מי שחו"?

מלשוט.

אמר רב חונא:

מימרא מסייעת

באתרין קרו לשייטא - שחונא.

"ופרש ידיו בקרבן כאשר יפרש השחה לשחות" (ישעיהו כה, יא).

סיוע מפסוק

מהו "מי שחו"?

שאלה

אמר רבי יוסי בי רבי בון:

תשובה

מ"יין דמתמללין בעלמא.

כתיב: "ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד ולישבי ירושלם לחטאת ולנדה" (זכריה יג, א).

מדרש הפסוק

רבי שמואל בר נחמן ב"שם רבי יונתן:

מבית דוד ועד יושבי ירושלים - כשרים לנידה ולחטאת.

מכאן ואילך - מי תערובות הם, כשרים לנידה, ופסולים למי חטאת.

אמר רבי אלעזר:

פרשנות אחת על הפסוק

מבית דוד ועד יושבי ירושלים - כשרים לנידה ולחטאת.

מכאן ואילך - מי קטפרים הן, פסולין לנידה ולחטאת.

כתיב: "ויאמר אלי המים האלה יוצאים אל הגלילה הקדמונה" (יחזקאל מז, ח) - **זה ים של סמכו.**

המשך דרשת הפסוקים ביחזקאל

"וירדו על הערבה" - זה ים של טבריא.

"ובאו הימה" - זה ים המלח.

"אל הימה המוצאים" - זה הים הגדול.

ולמה נקרא שמו "מוצאים"?

כנגד שני פעמים שיצא, אחד בדור אנוש, ואחד בדור הפלגה.

פני משה

עד קלבריאה. ארץ שהיא יותר למערב מברבריאה:
עד קפי. קצה ארץ ברבריאה ועד כפי הים שם שהיא יותר רחוקה מן המערב:

עד עכו ועד יפו. שהן בגבול ארץ ישראל ורחוקין עוד יותר מהמערב וכדכתיב באיוב עד פה תבא וכו':

ניחא וכו'. סיפיה דקרא דיחזקאל דריש דכתיב ובאו הימה אל הימה המוצאים ונרפאו המים וניחא זה על הים הגדול ועל הים המלח שאינן ראויין עכשיו לשתות ובשביל למתקן ניבא ואמר ונרפאו המים אלא ימא דטבריא שהן מתוקין וכן ימא דסמכו דדריש לעיל עליהן מהפסוק הזה הקדמונה וכו' למה צריכין הן לרפואה:

לרבות דגתם. כדכתיב אבתריה והיה כל נפש חיה וכו' והיה הדגה רבה מאד:

למינה תהיה דגתם. דכתיב שם אבתריה ומשמע למינה של אחת מהמינין ולעיל כתיב והיה הדגה רבה מאוד הלכך דריש למיני מינים הרבה תהיה דגתם וכהאי דרשב"ג דלקמיה שאף במקום אחד מצא מגי מאות מיני דגים ובתמחוי אחד:

ונרפאו המים. בקרא דלעיל והדר קאמר למטה בצאתיו וגבאיו ולא ירפאו למלח נתנו והא כיצד כתיב ונרפאו וכו' וקאמר דמקום הוא ששמו ולא ירפאו ועד שם יהיו ניתנו:

רבי לעזר בשם רבי חנינה:

בראשונה יצא עד קלבריאָה, ובשנייה יצא עד כפי ברבריאָה.

הבאת מסורת
אחרת

רבי אחא בשם רבי חנינה:

בראשונה יצא עד כפי ברבריאָה, ובשנייה יצא עד עכו ועד יפו.

הבאת מסורת
נוספת

"עד פה תבא ולא תוסיף" (איוב לח, יא) - עד עכו תבא ולא תוסיף.

"וביה ישיית בגאון גליך" - עד יפו אשית גאון גליך.

ניחא ימא רבא וימא דמילחא בשביל למיתקון,

ימא דטבריא, ימא דסמכו?

שאלה

לרבות דגתם,

דכתיב ביה: **"למינה תהיה דגתם"** (יחזקאל מז, יז) - למיני מינים **"תהיה דגתם"**.

תשובה

תני:

"אמר רבן שמעון בן גמליאל:

מעשה שהלכתי לצידון, והביאו לפני יותר משלש מאות מיני דגים בתמחוי אחד.

הבאת ברייתא
בעיין

"ונרפאו המים" (יחזקאל מז, ח),

בצאתו וגבאיו ולא ירפאו למלח נתנו" (יחזקאל מז, יא).

כתיב: **"ונרפאו המים"** - ואת אמרת: **"ולא ירפאו"** המים?

מקום הוא ששמו **"ולא ירפאו"**.

המשך דרשת
הפסוקים
ביחזקאל

פני משה

90. יז, א הלכה ב'

כת"ב: "ועל הנחל יעלה על שפתו מנה ומנה כל עץ מאכל, לא יבול עלהו, ולא יתם פריו, לחדשיו יבכר"⁴⁶ (יחזקאל מז, יב).

הגמרא ממשיכה לפרש פסוקים מיוזקאל

תנ"י: בריתא המפרשת את הפסוקים

"אמר רבי יהודה:

לפי שבעולם הזה - תבואה עושה לששה חדשים, ואילו עושה לשנים עשר חודש, אבל לעתיד לבוא - התבואה עושה לחדש אחד, ואילו עושה לשני חדשים.

שאלה מאי טעמא?

תשובה "לחדשיו יבכר" (יחזקאל מז, יב).

אמר רבי יוסי:

לפי שבעולם הזה - התבואה עושה לששה חדשים, ואילו עושה לשנים עשר חודש, אבל לעתיד לבא - התבואה עושה לחמשה עשר יום, ואילו עושה לחדש אחד, שכן מצינו שעשת התבואה בימי יואל לחמשה עשר יום וקרב ממנה העומר.

דעה חלקית בבריתא

שאלה מאי טעמא?

תשובה "ובני ציון גילו ושמחו בה' אלהיכם, כי נתן לכם את המורה לצדקה, ויורד לכם גשם מורה ומלקוש פראשון" (יואל ב, כג).

שאלה ומה מקיים רבי יוסי "לחדשיו יבכר"?

תשובה בכל חודש וחודש יהיה מבכר.

המשך הפסוק "ועלהו לתרופה" (יחזקאל מז, יב).

מימרא פרשנית 1 רבי יוחנן אמר:

תרפיה מצייץ עליה ותרף מזונה.

מימרא פרשנית 2 רב ושמואל,

חד אמר: להתיר פה שלמעלן, וחד אמר: להתיר פה שלמטן.

אותו פרשנות 1+2 רבי חנינא ורבי יהושע בן לוי,

חד אמר: להתיר פה עקרית, וחקמים אומרים: להתיר פה אלקמים.

כת"ב. שם ועל הנחל וגוי לחדשיו יבכר וגוי מאי טעמא לחדשיו יבכר ומיעוט חדשיו שנים ודריש ר' יהודה דעל עץ מאכל לא יבול עליהו דסמיך ליה קאי שהאילן יעשה לשני חדשים התבואה וגם על שתהיה לחדש אחד דכתיב כל עץ מאכל והתבואה ג"כ בכלל אלא דהאילן שעכשיו הוא לייב חדש לעתיד יעשה בחלק השישית שהוא ב' חדשים והתבואה שהיא עכשיו לששה חדשים לעתיד תעשה לחדש אחד וכערך האילן ור' יוסי דריש שהתבואה תעשה לט"ו יום שכן מצינו בימי יואל דכתיב ובני ציון גילו וגוי שהיה יורה ומלקוש בראשון ואח"כ גדלה והקריבו העומר ב"ו בניסן ונמצא שאחר היורה ומלקוש שבתחלת החדש התחילה לגדל ועשתה בט"ו יום.

מה מקיים רבי יוסי לחדשיו יבכר. דמשמע שמין אחד יהיה לשני חדשים: **בכל חדש וכו'.** לחדשיו אכל חדש וחודש קאי ועל פירות האילן. גרסי' להא לקמן בפ"ק דתענית בהלכה ב': **ועליהו לתרופה.** סיפיה דהאי קרא והיה פרו למאכל ועליהו לתרופה ודריש ר' יוחנן תרופה מלשון תרופיה וכדכתיב ותתן טרף לביתה: **ותרף מזונה מצץ עליה.** ותרף מזונה כלומר עכשיו יהיה מצץ עליה לזרעה והיא מיד ותרף מזונה שתמהר לעשות הפירות: **רב ושמואל.** דרשי לשון התרת פה חד אמר וכו' וכדרשי ר' חנניה וריב"ל ומפרשי יותר:

⁴⁶ ועל הנחל יעלה על שפתו מנה ומנה כל עץ מאכל לא יבול עלהו ולא יתם פריו לחדשיו יבכר כי מימיו מן-המקדש המה יוצאים והיו (והיה) פרו למאכל ועלהו לתרופה

פני משה

את מוצא וכו'. אהא דקתני שבו יצא יכניה בגלותו דורש והולך:

91. יז, א-ב הלכה ב'

ציטוט ממשנתו

"וּלְעֶמְתָן בְּצָפוֹן ...
[וְלִמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ שֶׁעַד יִכְנִיָּה?
שְׁבוּ יִצְאֵי יִכְנִיָּה בְּגָלוֹתוֹ]."

הבאת ברייתא
"הסתורית"

את מוצא:

"בְּשַׁעָה שֶׁעָלָה נְבוּכַדְנֶאֶצַּר לְכָאן,
בָּא וַיֵּשֶׁב לוֹ בְּדוֹפְנֵי שַׁל אֲנְטוֹכְיָה,
וַיֵּצֵא סְנֵהֲדָרִין גְּדוּלָה לְקִרְאָתוֹ, וְאָמְרָה לוֹ: הֲגִיעַ זְמַן הַבַּיִת הַזֶּה לִיחְרַב?
אָמַר לָהֶן: אוֹתוֹ שֶׁהַמַּלְכָּתִי עָלִיכֶם - תְּנוּהוּ לִי, וְאֲנִי הוֹלֵךְ.
בָּאוּ וְאָמְרוּ לִיהוֹיָכִין מֶלֶךְ יְהוּדָה: נְבוּכַדְנֶאֶצַּר בְּעֵי לֶךְ.
כִּיּוֹן שֶׁשָּׁמַע מֵהֶן כֵּן, נָטַל מִפְּתַחוֹת שַׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, עָלָה לַגֹּגוֹ שַׁל הַיֵּכָל.
אָמַר לַפְּנֵי: רַבּוֹנוֹ שַׁל עוֹלָם! לְשַׁעֲבַר - הֵיינו נְאֻמָּנִים לָךְ וְהֵיוּ מִפְּתַחוֹתֶיךָ מְסוּרִין לָנוּ.
עַבְשׂוֹ שְׁאִין אָנוּ נְאֻמָּנִים - הֲרֵי מִפְּתַחוֹתֶיךָ מְסוּרִין לָךְ."

המשך הסיפור

תָּרִין אֲמוֹרָאִין,

חַד אָמַר: זֶרְקוֹן, וְעוֹד לֹא יֵרְדוּ.

וְחַד אָמַר: כָּאָה כְּמִין יָד וְנוֹטְלָתָן מִיָּדוֹ.

כִּיּוֹן שֶׁרָאוּ כָּל אַחֲזָרֵי יְהוּדָה כֵּן, עָלוּ לְרֵאשׁ גְּגוֹתֵיהֶן, וְנִפְּלוּ וּמָתוּ.

יז, ב

הָדָא הוּא דְכָתִיב: "מִשָּׂא גֵיא חֲזִיוֹן, מַה לָּךְ אֵיבּוֹא כִּי עֲלִית כָּלְךָ לַגְּגוֹת,

תִּשְׂאוֹת מִלְּאָה עִיר הוֹמָיָה קָרְיָה עֲלִיזָה חֲלָלִיךָ לֹא חֲלָלִי-חֶרֶב וְלֹא מִתִּי מִלְּחָמָה" (ישעיהו כב א-ב).

92. יז, ב הלכה ג'

פני משה

מתני'
שלשה עשר שולחנות היו במקדש וכו' שעליהן מדיחין את הקרביים. של הקדשים שלאחר שמדיחין אותן בלשכת המדיחין כדתנן בפרק בתרא דמדות לשכת המדיחין ששם היו מדיחין קרבי הקדשים וחוזרין ומדיחין אותן על השלחנות וכדתנן בפ"ד דתמיד נטל את הקרביים ונתנן למי שזכה בהן להדיחן והכרס מדיחין אותה בבית מדיחין כל צרכה והקרביים מדיחין אותן שלשה פעמים במיעוטה על שלחנות של שייש שבין העמודים וכלומר הכרס שיש בה טינוף הרבה מדיחין אותה בלשכת המדיחין כל צרכה ובפני עצמה שלא תטנף להקרביים ביותר ומדיחין אותה שם לגמרי והקרביים אחר שהודחו בבית המדיחין חוזרין להדיחן עוד לא פחות משלשה פעמים על השלחנות של שייש ומפני שהן דקין ואין הרעי יוצא מהן אלא בדוחק ולפיכך מדיחין וחוזרין ומדיחין:

ושנים במערב הכבש וכו' על של שייש נותנין את האברין. אחר הנתוח וסודרן אותן על השלחן עד שיעלום הכהנים על הכבש ומשם להמזבח ולא היו עושין אותו של כסף ואף שאין עניות במקום עשירות משום שהכסף מרתיח ושלם יסריחו והשייש מצנן הוא ולא היו סומכין על הנס כדחשיב בפ"ה דאבות עשרה נסים וכו' שלא הסריח בשר הקדש מעולם והכי אמר בגמרא:

ועל של כסף. היו נותנין כלי שרת כדתנן בפ"ג דתמיד שבכל יום בבקר קודם לשחיטת התמיד נכנסו ללשכת הכלים והוציאו משם תשעים ושלשה כלי כסף וכלי זהב:

ושנים באולם מבפנים. של האולם ועל פתח הבית:

על של שייש נותנין לחם הפנים בכניסתו. אחר שנאפה עד שיסדרו אותו בפנים על השלחן הטהור:
ועל של זהב ביציאתו. של הלחם שהיה על השלחן משבת העבר והיה מונח שם עד שיתחלק להכהנים:
שמעלין בקדש ולא מורידין. דמכיון שסלקו אותו מעל שלחן של זהב שמבפנים שוב אין מורידין אותו להניחו לא על של כסף ולא על אחר אלא על של זהב:

גמ'
תני. בחדא ברייתא על של כסף היו נותנין את האברין:
לית כאן של כסף. סמי מכאן מהברייתא דטעונתא היא ואין נותנין על של כסף מפני שהוא מרתיח ומחמם אותן ויסריחו:
לא כן תני. במס' אבות גבי בשר הקדש שלא הסריח מעולם וכן בלחם הפנים שנינו בברייתא זה אחד מן הנסים וכו' ואמאי הוצרכו ליתן אותו בכניסתו על של שיש כדקתני במתני':

אין מזכירין מעשה נסים. וכלומר שאין סומכין על הנס:

לא היה שם לחם. שלא מצאו לעשות לחם הפנים לסדר מהאפוי מחדש לשבת זו מהו להניחו להלחם שסידרו בשבת שעברה ויהא נשאר מונח עד לשבת הבאה שיהיה להם לחם אחר:

תמיד. משמע שלא יהא השלחן בלא לחם ואפ"י הוא פסול וכגון זה שסידרו כמצותו בשבת שעברה ונפסל בלינה כדתנינן בסוף פרק שתי הלחם מניחין אותו ולשבת הבאה יעשו לחם אחר:

משנה

שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שׁוֹלְחָנוֹת הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ:

שְׁמוֹנֶה שָׁל שֵׁישׁ בְּבֵית הַמִּטְבָּחִים - שְׁעָלֵיהֶן מְדִיחִין אֶת הַקְּרָבִיִּים.

וּשְׁנַיִם בַּמְּעֵרָב הַכֶּבֶשׂ:

אֶחָד שָׁל שֵׁישׁ, וְאֶחָד שָׁל כֶּסֶף.

עַל שָׁל שֵׁישׁ - הָיוּ נוֹתְנִין אֶת הָאֵיבָרִים, וְעַל שָׁל כֶּסֶף - בְּלֵי שֶׁרֶת.

וּשְׁנַיִם בְּאוֹלָם מִבְּפָנִים עַל פֶּתַח הַבַּיִת:

אֶחָד שָׁל שֵׁישׁ וְאֶחָד שָׁל זָהָב,

עַל שָׁל שֵׁישׁ - נוֹתְנִין לַחֵם הַפָּנִים בְּכִנְיֻסָּתוֹ,

וְעַל שָׁל זָהָב - בִּיצִיאָתוֹ,

שְׁמַעְלִין בְּקוֹדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין.

אֶחָד שָׁל זָהָב מִבְּפָנִים:

שְׁעָלֵיו לַחֵם הַפָּנִים תָּמִיד.

גמרא

תני:

"על של כסף"

ברייתא חולקת

רבי יוסי בשם רבי שמואל בר רב יצחק,

רבי חנניה מטי בה בשם רבי יוחנן:

לית כאן של כסף, מפני שהוא מרתיח.

מימרא פרשנית על המשנה

לא כן תני:

"זה אחד מן הניסים שנעשו בבית המקדש,

שנשם שהיו מניחין אותו חום, כך היו מוציין אותו חום,

שנאמר: "לשום לחם הם ביום הלקחו" (שמואל א, כא)!

קושיא

רבי יהושע בן לוי אמר:

אין מזכירין מעשה נסים.

פיחץ

בעון קומי רבי אילא:

לא היה שם לחם, מהו להניחו לשבת הבאה?

שאלה

אמר לון:

כתיב: **"ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד"** (שמות כה, ל) -

"לחם פנים" - אפילו פסול.

תשובה

93. יז, ב הלכה ג'

פני משה

עשרה שולחנות וכי. כדכתיב בד"ה ויעש שלחנות עשרה וגוי ומפרש מאי מימין ומשמאל דקאמר אין תימר שהניח חמשה בדרום שהוא ימין וכי והלא אין השלחן כשר אלא בצפון כדכתיב אלא חמשה מימין שלחנו של משה והי' משמאלו שהיה של משה באמצע וכולן בצד צפון היו נתונים:

אף על פי כן לא היה מסדר. לחם הפנים אלא על של משה בלבד שנאמר במלכים ואת השלחן וגוי ועל של משה קאי משמע לעולם עליו הוא הלחם הפנים ולא על אחר:

על כלם היה מסדר שנאמר. בד"ה ויעש שלמה את כל הכלים וגוי ואת השלחנות ועליהם לחם הפנים ופלוגתא זו גריס בתוספתא דמנחות פ"א:

תני. בברייתא אחריתא דפליגי היכן היו אותן השולחנות נתונים:

מ"ד מזרח ומערב ניחא. דלהאי מ"ד היו כולם בצד צפון וכולהון ראויין לשירות לסדר לחם הפנים עליהן וכחאי דר' יוסי בר' יהודה אלא למ"ד צפון ודרום היו נתונים נמצא היו מהשלחנות בדרום שהרי הבית ששים אמות ארכו ועשרים רחבו והשלחנות כל אחד ואחד אמתים ארכו וא"כ חמשה בצפון וחמשה בדרום היו. והיינו נמי דמסיים ומנורה בצפון וכלומר דמעתה אין מקום למנורה כנגדו בדרום והא תני השלחן היה נתון מחצי הבית ולפנים וכי לארכו של היכל ומשוך מן הכותל כלפי הצפון לרוחב הבית מזבח הזהב וכי חולק את הבית לארכו דמחציו ולפנים היה נתון ומשוך קימעה כלפי הצפון:

וכלהן היו נתונים משליש הבית ולפנים. כלומר כשאתה חושב אורך ההיכל בלבד שהיה ארבעים אמה ומלבד עשרים שהן לקדש הקדשים והשלחנות היו נתונים באותן עשרים של היכל של צד קדש הקדשים הרי הן מחצי הבית ולפנים וכשאתה חושב כל האורך עם עשרים של קדש הקדשים והרי הן עשרים אמה הרי הן נתונים משליש הבית ולפנים קתני מיהת שלא היה מן השלחן בצד דרום וקשיא למ"ד צפון ודרום מונחין:

ברייתא

"עֶשְׂרֵה שְׁלַחְנוֹת עֶשֶׂה שְׁלֹמֹה, דְּכָתִיב: "וַיַּעַשׂ שְׁלַחְנוֹת עֶשְׂרֵה וַיִּנַּח בְּהֵיכַל חֲמִשָּׁה מִיְמִין וְחֲמִשָּׁה מִשְׁמָאל" (דברי הימים ב, ד). אין תימר: חמשה בדרום וחמשה בצפון, והלא אין השלחן נשר אלא בצפון! שנאמר: "והשלחן תתן על צלע צפון" (שמות כו)!

מה תלמוד לומר: "חמשה מימין וחמשה משמאל"? אלא, חמשה מימין שלחנו של משה, וחמשה משמאלו. אף על פי כן, לא היה מסדר אלא בשל משה בלבד, שנאמר: "את השלחן אשר עליו לחם הפנים" (מלכים א, י).

דעה חלקת

רבי יוסי בי רבי יהודה אומר: על כולן היה מסדר, שנאמר: "את השלחנות ועליהם לחם הפנים".

ברייתא

בטעם שלחן הפנים

תני:

"מזרח ומערב היו נתונים;

דברי רבי.

רבי אלעזר בי רבי שמעון אומר:

צפון ודרום היו נתונים".

מאן דאמר: מזרח ומערב - ניחא, כולהן ראויין לשירות.

מאן דאמר: צפון ודרום - נמצא שלחן בדרום!?

יחא, תני:

"השלחן:

היה נתון מחצי הבית ולפנים,

משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה כלפי הצפון.

ברייתא

בטעם מקום הכלים במקדש

ומנוחה:

בנגדו בדרום.

מזבח הזהב:

היה נתון באמצע הבית,

חולק את הבית,

מחציו ולפנים,

משוך קימעה כלפי הוץ,

וכלהן היו נתונים משליש הבית ולפנים!

פני משה

עשר מנורות עשה שלמה וכו'.
 ופלוגתא זו גריס נמי בתוספתא
 שם:
הוא מכלות זהב. ודריש הן כילו
 זהבו של שלמה כרב יהודה
 דלקמיה:
ולא חסרה כלום. והיאך אמרת
 שהיה מכניסין לכוור (עד) ומוציאן
 עד שהוא מעמידן על אחד:
ויאות. שפיר היא ולי"ק דעד דלא
 יקום על ברריה שעדיין לא נזדכך
 הרבה להיות עומד על זהב ברור
 וטהור אז הוה חסר סגיון
 כשמכניסו לכוור ומוציאו אבל של
 משה שהיה כבר קם על ברריה
 לא חסר כלום והכי אמר נמי
 לעיל ביומא פ"ד בהלכה ד':

94. יז, ב הלכה ג'

"עֶשֶׂר מְנוֹרוֹת עָשָׂה שְׁלֹמֹה,
שָׁנְאָמֹר: "וַיַּעַשׂ אֶת מְנוֹרוֹת הַזֶּהָב עֶשֶׂר כְּמִשְׁפָּטָם,
וַיִּתֵּן בְּהִיכַל חֲמֵשׁ מִיְמִין וְחֲמֵשׁ מִשְׁמָאוֹל" (דברי הימים ב, ד, ז),
אֵין תִּימֵר: חֲמֵשׁ בְּצַפּוֹן וְחֲמֵשׁ בְּדָרוֹם, וְהֵלֵא אֵין הַמְּנוֹרָה בְּשִׁירָה אֶלָּא בְּדָרוֹם,
שָׁנְאָמֹר: "וְאֵת הַמְּנוֹרָה נִכַח הִשְׁלָחוֹן עַל צֵלַע הַמִּשְׁכָּן תִּימְנָה" (שמות כו).
מַה תִּלְמוּד לֹמֵר: "חֲמֵשׁ מִיְמִין וְחֲמֵשׁ מִשְׁמָאוֹל"?
אֶלָּא חֲמֵשׁ מִיְמִין - מְנוֹרָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְחֲמֵשׁ מִשְׁמָאוֹלָה.
אִף עַל פִּי כֵן, לֹא הָיָה מִבְּעִיר אֶלָּא שֶׁל מֹשֶׁה בְּלִבָּד,
שָׁנְאָמֹר: "וּמְנוֹרוֹת הַזֶּהָב וְנִרְתִּימָה לְכַעַר בְּעָרֵב בְּעָרֵב" (דברי הימים ב, יג, יא).
רַבִּי יוֹסֵה בִּי רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַל כּוֹלֵן הָיָה מִבְּעִיר,
שָׁנְאָמֹר: "וְאֵת הַמְּנוֹרוֹת וְנִרְתִּימָה לְבַעֲרָם כְּמִשְׁפָּט לְפָנֵי הַדְּבִיר זֶהָב סָגוּר" (דברי הימים ב, ד, כ).

בריימא
 בעושה המעשה

"והפרח והנרות והמלקחים זהב הוא מכלות זהב" (דברי הימים ב, ד, כא).
 הן כילו זהבו של שלמה.

פרשנות פסוק

תני רב יהודה בשם אסי:
"הָיָה שְׁלֹמֹה נוֹטֵל אֶלְפֵי בְּבָרֵי זָהָב, וּמְכַנִּיסוֹן לְכוּר וּמוֹצִיאֵן, עַד שֶׁהוּא מַעְמִידוֹן עַל אֶחָד.
לְקַיִם מַה שָׁנְאָמֹר: "כִּכְרֵי זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ, וְאֵת, כָּל-כְּלִיָּהּ" (שמות לז, כד).

בריימא המופרשת
 תמליך יצור המעשה

תניא:
"אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי יְהוּדָה:
מַעֲשֵׂה בְּמְנוֹרוֹת מְקַדָּשׁ שֶׁהֵיְתָה יְתִירָה עַל מְנוֹרָה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר דִּינָר זָהָב,
וְהַבְּנִיטוּקָה לְכוּר שְׂמוּנִים פְּעַם, וְלֹא חָסְרָה כְּלוּם!"

בריימא סוגרת

ויאות!
 תרוץ על ידי
 אוקימתא
 עד דלא יקום על ברריה - הוה חסר סגיון,
 מן דו קיים על ברריה - לא חסר כלום.

פני משה

95. יח, א-ב הלכה ד'

מתני'

שלושה עשר שופרות וכו' תקלין
חדתין שבכל שנה ושנה. שם היו
נותנין שקלי שנה זו ומשם מוציאינן
הגזברים לקופות שהן נקראין
תרומת הלשכה כדפרישית לעיל
ריש פ"ד :

והב' כתוב עליו תקלין עתיקין. זה
מי שלא שקל אשתקד בשנה שעברה
מביא שקל לשנה הבאה ונותנו לשם
ומוציא אותן הגזבר ונותן לשירי
הלשכה. והג' היה כתוב עליו קינין
והן תורים גדולים. והד' שכתוב
עליו גוזלי עולה ס"ל לר' יהודה שהן
בני יונה קטנים וכולן היו עולות
אבל החטאות של קיני חובה לא
היו נותנין המעות להשופר אלא
נותנין המעות או העופות ליד הכהן
וטעמא מפרש בגמרא מפני
התערובות דחייש שמא ימות אחד
מבעלי קינין ונמצא דמי חטאת
שמתו בעליה מעורבת בהן ולא מצי
למיקרב דלמיתה אזלא אבל
חכמים לא חיישי להכי אלא אותו
השופר שכתוב עליו קינין היו נותנין
לתוכו דמי כל קיני חובה שהן אחד
חטאת ואחד עולה ובין מן התורים
ובין מן בני היונה והד' שכתוב עליו
גוזלי עולה הן כולן עולות
שהמתנדב עולת העוף נותן הדמים
לתוכו ונדבה הכל קריבה עולה
והלכה כחכמים. והה' כתוב עליו
עצים מי שהתנדב עצים למערכה
נותן דמיה לתוכו. והו' מי שמתנדב
לכבונה. והז' מי שמתנדב זהב
לכפורת. ועוד ששה לנדבה. ומפרש
בתוספתא פ"ג ששה לנדבה ו' כנגד
מותר חטאות ואשמות ומותר קיני
זבים וזבות ויולדות ומותר קרבן
נזיר וקרבן מצורע והאומר מנה זו
לנדבה סלע זו לנדבה מביא ונותן
לשופר של נדבה ולוקחין בהן עולות
הבשר לשם והעורות לכהנים.
וכלומר שאלו השמות שכתוב עליהן
על הא' מותר חטאת ועל הב' מותר
אשם ועל הג' מותר קיני חובה ועל
הד' מותר קרבנות נזיר ועל הה'
מותר קרבן אשם מצורע ועל הו'
מותר נדבה סתם וזהו מי שהתנדב
מעות לעולה וכולן אלו המותרות
ילקחו בהן עולות הבשר לשם
ועורות לכהנים וכדמפרש במתני'
דלקמן מה היו עושין בה :

גמ'

תני'. בתוספתא שם :

אמר רבי יהודה וכו'. ומסיים שם
אלא האומר הרי עלי תורין מביא
ונותן לשופר של תורים. בני יונה
מביא ונותן לשופר של בני יונה
וכלומר שלקני חובה לא היה שופר
כלל כדמפרש טעמא מפני
התערובות וכדי למלאות החשבון
של י"ג שופרות ס"ל לר' יהודה
דלתורין היה שופר בפ"ע ולבני יונה
שופר בפ"ע וכולן עולות נדבה הן :
והתני האשה וכו'. ואינה חוששת
שמה נתעצל הכהן מלהקריבו
ואכתי מחוסר כפרה היא ואסורה
בקדשים וכן אין הכהן חושש
מלהקריב שמה דמי חטאות מתות
מעורבות בהן דשמה מתו הבעלים
של אחת מהן ומי נימא דהאי
ברייתא דלא כר' יהודה היא ומשני
כי קאמרינן הכא אליבא דר' יהודה
בחטאות שמתות בעליהן ודאי
דה"ק שמה תמות אחת מהן וכו'
אבל התם לשמא יש בהן מאחד
שמת ולא ידעינן בודאי שמת מודה
רבי יהודה דלשמא ימות לא
חיישינן :

משנה

שְׁלֵשָׁה עֶשֶׂר שׁוֹפְרוֹת הֵיוּ בַּמִּקְדָּשׁ, וְכָתוּב עֲלֵיהֶם:

תקלין חדתין,

ותקלין עתיקין,

קנין,

וגוזלי עולה,

עצים,

לבונה,

זהב לכפורת,

ששה לנדבה.

"תקלין חדתין" - שבכל שנה ושנה.

ו"עתיקין" - מי שלא הביא אשתקד, שוקל לשנה הבאה.

"קינין" - הם תורים.

ו"גוזלי עולה" - הן בני יונה.

כולן עולות;

דברי רבי יהודה.

וחכמים אומרים:

קינין - אחד חטאת ואחד עולה.

וגוזלי עולה - כולן עולות.

האומר: הרי עלי:

"עצים" - לא יפחות משני גזירין.

"לבונה" - לא יפחות מקומץ.

"זהב" - לא יפחות מדינר זהב.

ששה לנדבה.

נדבה מה היו עושין בה?

לוקחים בה עולות.

הבשר - לשם,

ועורות - לכהנים.

זה מדרש דרש יהודע כהן גדול:

"אשם הוא אשום אשם לה" (ויקרא ה, יט)⁴⁷,

זה הכלל: כל שהוא בא משום חטאת ומשום אשמה - ילקח בהן עולות.

הבשר - לשם, והעורות - לכהנים.

נמצאו שני כתובין קיימין,

"אשם לה", ו"אשם למהן".

ואומר: "כסף אשם וכסף חטאות לא ינבא בית ה', לכהנים יהיו" (מלכים ב, יב).

גמרא

תניא:

"אמר רבי יהודה:

לא היה שופר של קינין בירושלים,

מפני התערובות".

ברייתא פרשית

הגמרא מפרשת

שָׁמָא תַּמּוּת אַחַת מֵהֶן,

ונמצאו דמי חטאות מיתות מעורבות בהן.

קושיא

והתניא:

האשה שאמרה: "הרי עלי קן" - מביאה דמי קן ונותנתו בשופר.

ואוכלת בקדשים,

ואינה חוששת שמא נתעצל בהן.

ואין הכהן חושש שמא דמי חטאות מיתות מעורבות בהן!

⁴⁷ סתירה בין שני חלקי הפסוק, אשם הוא – דהיינו שנאכל לכהנים.

ויש המביאים את הפסוק הבא לסתירה: כחטאות פאשם תורה אחת להם הפהן אשר יכפר-בו לו יהיה

פני משה

ואי אמרי' וכו'. כלומר וכ"ת דאף לרי יהודה דחייש להכי הא מכל מקום איכא תקנתא הכא דנברור ד' זווי ונשדי בנהרא כנגד אותה שמתה אחת מהן ואידך מעות לישתרו ליקח בהן חטאת הא ליתא דהא אמרינן בעלמא דר' יהודה לית לוי ברירה כדאמרי' אליביה בדמאי ובעירובין וה"נ אין ברירה למימר דאותן ד' זווי הן מדמי חטאת שמתו בעליה ולמישטרי לאינך :

פיחץ כִּי קְאָמְרִינָן: בְּחֻטָּאת שְׁמֵתוּ בְּעֲלֵיהֶן וְדָאֵי.

קשיא וְאֵי אָמְרִינָן, נְבָרוֹר אַרְבַּע זוּזֵי וְנִישְׁדֵי בְּנֵהָרָא, וְאִידָךְ - לִישְׁתְּרוּ!

פיחץ הָא אָמְרִינָן בְּעֲלָמָא: רַבִּי יְהוּדָה - לִית לֵיהּ בְּרִירָה.

פני משה

מתני'

האומר הרי עלי עצים. המתנדב עצים:

לא יפחות משני גזירין. כאותן שמוסיפין על המערכה כדתנן ביומא פ"ב ובתמיד וקאמר בגמרא דאם אמר הרי עלי עץ מביא גזיר אחד:

גמ'

ר' בא בר ממל בעי. אם אמר הרי עלי עץ מהו שיהא מביא גזיר אחד או דילמא שני גזירין הן קרבן אחד דוקא:

מתני' אמרה כן. מדתנינן מתני' בעלמא שמעינן שיכול להביא גזיר אחד וכהאי דתנינן תמן בפ"ב דיומא שנים בידם שני גזרי עצים ש"מ שזה קרבן בפ"ע וזה קרבן בפ"ע דאי קרבן אחד נינהו למה לי שני כהנים לכך. וגרסינן להא לעיל בפ"ט דשביעית בהלכה ז' ולקמן בפ"ח דנדרים בהלכה ה':

לרבות את העצים. הני שני גזירין מפרש לצורכן שהן לרבות את העצים של המערכה כדאמרינן ביומא שם:

עוביין. של הגזירין באמה ואמה שוחקת וארכן באמה גדומה מצומצמת:

כמין טורטני. כלומר שמביא שתיהן כמין טורטני זה על זה כהאי טורטני האמור גבי אשכול בפ"ז דסוטה:

אמר ר' שמואל. טעמא דממעט בארכן מבעיין לפי שלא היה מקום מערכה וכו' ולא היה מחזיק אלא כפי אמה גדומה באורך ותני כן וכו' בחמש אמות גובה שאמרו על המזבח נחשת שעשה משה ומקום המערכה שלו אמה על אמה:

96. יח, ב הלכה ד'

[האומר: הרי עלי עצים - לא יפחות משני גזירין].

ציטוט מהמשנה

רבי יוסה בי רבי בון אמר:

עאלה

רבי בא בר ממל בעי:

אמר: "הרי עלי עץ" - מביא גזיר אחד?

אמר רבי לעזר:

תשובה

מתניתא אמרה כן,

שזה קרבן בפני עצמו, וזה קרבן בפני עצמו.

כהאי דתנינן תמן:

"שנים בידם שני גזרי עצים" (יומא כו:).

מקור

"קרבו" (ויקרא ב, א) ⁴⁸ - לרבות את העצים.

שיחיד יכל לנדב עצים

רבי יהושע בן לוי אמר:

מימרא הלכתית

עוביין - אמה, באמה שוחקת,

וארכן - באמה גדומה.

רבי חוני בשם רבי אמי:

מימרא חולקת

כמין טורטני.

אמר רבי שמואל בר רב יצחק:

מימרא פרשנית

לפי שלא היה מקום המערכה אלא אמה על אמה,

לפיכך לא היה בו אלא אמה גדומה.

ותני כן:

סיוע מברייחא

"אמה היסוד,

אמה סובב,

אמה פרובב,

ואמה קרנות,

ואמה מערכה".

⁴⁸ ונפש כי-תקריב קרבן מנחה לה' סלת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה.

ובנחמיה ראינו שעצים נקראו קרבן - והגורלות הפלנו על-קרבן העצים הפהנים הלזים והעם להביא לבית אלהינו לבית-אבתינו לעתים מזמנים שנה בשנה לבער על-מזבח ה' אל-הינו ככתוב בתורה (נחמיה י, לה)

פני משה

97. יח, ב הלכה ד'

לבונה לא יפחות מקומץ. כדמייתי בגמרא דרשא דת"כ דיליף ג"ש אזכרה אזכרה:
לבונה וכו'. דהכי דריש לה בת"כ פי ויקרא נאמר כאן בלבונה אזכרה על כל לבונה והקטיר הכהן את אזכרתה וגוי' ונאמר להלן במנחת מרחשת והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה מה להלן מלא קומץ אף כאן בלבונה מלא קומץ:
אי מה אזכרה וכו'. ואימא דנילף מלהלן גבי בזיכי לבונה שטעון שני קמצים וכתיב נמי אזכרה ונתת על המערכת לבונה זכה והיתה ללחם לאזכרה:
א"ר אילא. דלא היא דכלום למדו לקומץ אלא מלחם הפנים וכלומר דהאי ג"ש מלחם הפנים להכי איצטריך ללמד על קומץ לבונה שחסר פסול וכלום למדו כך במתנדב לבונה בפ"ע אלא מבזיכי לבונה של לחם הפנים:
מילתיה דרבי אילא אמרה. ש"מ ממלתיה דרבי אילא שהמתנדב מנחה מביאה בקמצו של כהן גדול כלומר כשיעור קומץ הגדול שבכהנים דלא ליהוי קומץ חסר וקאמר ר' חזקיה דליתא אלא אפי' בקומץ הבעלים משערין:

ציטוט מהמשנה ["האומר: הרי עלי" לבונה" - לא יפחות מקומץ"]

הבאת מקור הדף

נאמר כאן: "אזכרה"⁴⁹ (ויקרא כד, ז), ונאמר להלן: 'אזכרה'⁵⁰ (ויקרא ה, יב).
 מה 'אזכרה' האמור להלן - מלא קומץ, אף "אזכרה" האמור כאן - מלא קומץ.

קושיא

אי מה אזכרה האמורה להלן - שני קומצין, אף אזכרה האמורה כאן - שני קומצין?!

תירץ

אמר רבי אילא:
 כלום למדו לקומץ - אלא ממנחת חוטא⁵¹, מה להלן - קומץ החסר פסול.
 אף כאן - קומץ החסר פסול.

מימרא הסקתית

אמר רבי יוסה:
 מילתא דרבי אילא אמרה:
 המתנדב לבונה - מביאה בקומצו של כהן גדול.

מימרא חולקת

רבי חזקיה בשם רבי ירמיה:
 ואפילו בקומץ הבעלים.

⁴⁹ ונתת על-המערכת לבונה זכה והיתה ללחם לאזכרה אשה לה
⁵⁰ והביאה אל-הכהן וקמץ הכהן ממנה מלוא קמצו את-אזכרתה והקטיר המזבחה על אשי ה' חטאת הוא
⁵¹ וי"ג ללחם הפנים

פני משה

זהב. אם אמר מטבע זהב עלי לא יפחות מדינר זהב ואם אמר סתם זהב עלי מביא אפי' חתיכה קטנה של זהב:
והוא שהזכיר צורה. כדפרישית במתניי:
ואפי' צינורה. כמלא צינורה קטנה:

98. יח, ב הלכה ד'

"האומר: הרי עלי" [זהב] - לא יפחות מקומץ."

ציטוט ממשנתנו

אמר רבי אלעזר:

מימרא פרענית

והוא שהזכיר צורה.

פרשנות מצמצמת

אבל אם לא הזכיר צורה - מביא אפילו צינורה.

99. יח, ב הלכה ד'

פני משה

ששה לנדבה וכו' מה היו עושין בה. כדפרישית במתני' דלעיל דששה היו שכתוב עליהן זה למותר חטאת וכו' וכולן ילקח בהן עולות וכו':

כנגד ששה בתי אבות. של משמר שמתחלק לבתי אבות לכל יום בית אב אחד אף כאן שאע"פ שכל המותרות למקום אחד הולכין מתחלקין לששה שופרות:

כנגד שש בהמות. שכשרין לקרבן פר וכו':

כנגד שש קרבנות. שחלוקין בשמותיהן וקיני זבין וזבות חדא נינהו:

אמר ר' יוחנן. לא צריך טעם ורמז אחד אלא ע"י שהנדבה מרובה וכו' וכדי שלא יתעפשו המעות:

ציטוט ממשנתו

"ששה לנדבה.
[נדבה מה היו עושין בה?
לוקחים בה עולות.
הבשר - לשם,
ועורות - לפהגים]."

מימרא פרענית 1

הזקיה אמר:
כנגד ששה בתי אבות.

מימרא פרענית 2

בר פדיה אמר:
כנגד שש בהמות:
פר, ועגל, ושעיר, איל, גדי, וטלה.

מימרא פרענית 3

שמואל אמר:
כנגד ששה קרבנות:
קיני זבים,
וקיני זבות,
קיני יולדות,
הטאות,
ואשמות,
המנחות,
ועשירית האיפה⁵².

מימרא פרענית 4

אמר רבי יוחנן:
על ידי שהנדבה מרובה, ריבו לה שופרות הרבה.

⁵² מחלוקת גירסאות כאן מה נמחק, ומה מחובר יחדיו. בבבלי הרשימה שונה.

פני משה

זה מדרש דריש יהו[י]דע כ"ג. כתיב אשם הוא דמשמע בהויתו יהא כדון אשם שדמו נזרק והאימורין להקטרה והבשר לכהנים וכתיב אשם אשם לה' דמשמע כולו לגבוה הא כיצד אלא ללמד לזה הכלל כל שהוא בא משום חטא וכי כלומר שהפריש מנות לחטאתו או לאשמו וניתותו מהמעות ילקח באותן המותרות עלות הבשר לשם והעורות לכהנים ונמצאו שני כתובים קיימים אשם לה' ואשם לכהנים:

ואומר. כלומר והיכן מצינו שיהודע כ"ג דרש זה דכתיב כסף אשם וגוי לכהנים יהיו וכי היאך אפשר דמה שהוקדש לקרבן חטאת ולאשם יהיה לכהנים אלא דה"ק המותר של כסף חטאת ואשם יעשו בו שיהיה הנאה ג"כ להכהנים וזה עורות העולה שהן לכהנים:

שנאמר. בד"ה גבי נדבת בדק הבית ויתנהו המלך ויהודע אל עושה מלאכת עבודת בית ה' וגומר וככלותם וגוי את שאר הכסף ויעשו כלים לבית ה' והעלות וכפות וכלי זהב וכסף וגוי ומפני שהיתה הנדבה מרובה והותירו ממלאכת בדק הבית ריבו ג"כ לעשות כלים הרבה:

שתי נדבות עשה. שתי פעמים ולפיכך היה שם מותר הרבה ויליף לה מדכתיב שם למעלה ויאמר המלך ויעשו ארון אחד ויתנהו בשער בית ה' חוצה. ומדתנו לזה חוצה משמע שנדבה אחרת היתה שם ולא היתה מכילה העזרה או הלשכה יותר ונתנוהו בשער הבית חוצה:

נדבה אחת. והרבה היתה: **והכתיב ויאמר וגוי.** ומפני מה נתנהו חוצה:

מפני הטמאים. המביאים נדבות ואינן יכולים להכנס לעזרה: **על שם וכו'.** אקרא דהובא במתני קאי ומפרש להא דקאמר לא יובא בית ה' וזה משום דכתיב במלכים אך לא יעשה בית ה' ספות כסף מזמרות וגוי והא כתיב בד"ה שעשו משאר הכסף כלי שרת אלא דה"ק מין ספות כסף כלומר מינין אלו לא יעשה ולזה נאמר ג"כ לא יובאו בית ה' למינין אלו אלא לכהנים יהיו כדפרישית במתני:

הדרן עלך פרק י"ג שופרות

100. יח, ב הלכה ד'

["זֶה מִדְרָשׁ דְּרַשׁ יְהוּדֵעַ פְּהוּ גְדוּל"].

כְּתִיב: "וּכְכֹלֹתָם הֵבִיאוּ לַפְּנֵי הַמֶּלֶךְ וַיְהוּדֵעַ אֶת-שְׂאֵר הַכֶּסֶף, וַיַּעֲשֶׂהוּ כְּלִים לְבַיִת-יְהוָה פְּלִי שְׂרָת, וְהַעֲלוֹת וּכְפֹת וְכָלִי זָהָב וְכֶסֶף, וַיְהִיו מַעֲלִים עֲלוֹת בְּבַיִת-יְהוָה תַּמִּיד כֹּל יְמֵי יְהוּדֵעַ" (דברי הימים ב, כד, יד).

מימרא פרענית **רבי שמעון בר נחמן בשם רבי יונתן אומר:** שְׁתֵי נְדָבוֹת עָשָׂה.

יט, א תני רבי רבי ישמעאל:

"נְדָבָה אַחַת, דְּכִתִּיב: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲשׂוּ אֲרוֹן אֶחָד . וַיִּתְּנֶהוּ בְּהִיכַל בַּיִת ה' וַיִּקַּב חֹר בְּדִלְתּוֹ"⁵³ (על פי הפסוק במלכים ב, יב, י).

בריתא פרענית **חזקת**

קושיא **וְהָא דְכִתִּיב:**

"וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲשׂוּ אֲרוֹן אֶחָד וַיִּתְּנֶהוּ בְּשַׁעַר בַּיִת ה' חוּצָה" (דברי הימים ב, כד, ח).

תיחץ **אמר רב חונא:**

מפני הטמאים.

מימרא פסיקתית **רבי חונא בשם רבי יוסף:**

על שם "אך לא יעשה בית ה' ספות כסף מזמרות וכו'" (דברי הימים ב, כד, יד-טו).

הדרן עלך פרק שלשה עשר שופרות

⁵³ וַיִּקַּח יְהוּדֵעַ הַכֶּהֵן אֲרוֹן אֶחָד וַיִּקַּב חֹר בְּדִלְתּוֹ וַיִּתֵּן אֹתוֹ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ בַּיַּמִּין (מְיֻמִּין) בְּבֹא-אִישׁ בַּיִת ה' וְנָתַנוּ-שְׁמֵהּ הַכֶּהֵן שְׁמֵרֵי הַסֶּף אֶת-כָּל-הַכֶּסֶף הַמּוֹכָא בַּיִת-ה'.

פני משה

מסכת שקלים פרק ז' - "מעות שֶׁנִּמְצְאוּ"

101. יט. הלכה א'

משנה

מעות שנמצאו בין השקלים לנדבה:

קרוב לשקלים - יפלו לשקלים.

לנדבה - יפלו לנדבה.

מחצה למחצה - יפלו לנדבה.

בין עצים ללבונה:

קרוב לעצים - יפלו לעצים.

ללבונה - יפלו ללבונה.

מחצה למחצה - יפלו ללבונה.

בין קנין לגוזלי עולה:

קרוב לקנין - יפלו לקנין.

קרוב לגוזלי עולה - יפלו לגוזלי עולה.

מחצה למחצה - יפלו לגוזלי עולה.

בין חולין למעשר שני:

קרוב לחולין - יפלו לחולין.

למעשר שני - יפלו למעשר שני.

מחצה למחצה - יפלו למעשר שני.

זה הכלל:

הולכין אחר הקרוב - להקל.

מחצה למחצה - להחמיר.

גמרא

לא הוצרכה דלא: בין 'שקלים' לקנינים!

קשיא

רבי אבון בשם רבי פנחס:

כמין בוכלייאר היו עשוין.

תירץ

מתני'

מעות שנמצאו בין שקלים לנדבה. בגמרא פריך היך אשכחן שימצאו בין שקלים לנדבה הלא ה"יג שופרות היו שם ועל הא' והב' היה כתוב תקלין חדתין ועתיקין ועל הגי' כתוב קינין וכי' ועל האחרונים נדבה כדתנן בפרק דלעיל בהל' ד' וא"כ שופר של קינין היה סמוך לשל שקלים ולא של נדבה ומשני שהיו השופרות מונחים כמין עיגול וא"כ של נדבה שהוא אחרון סמוך לשקלים הראשון ושפיר משכחת לה שנמצאו בין שקלים לנדבה:

קרוב לשקלים וכו'. משום דכללא הוא דאזלינן בתר קורבא כדילפינן מדכתיב והיתת העיר הקרובה אל החלל:

מחצה על מחצה יפלו לנדבה. כדקתני להכלל בסיפא דמתני' דבמחצה על מחצה הולכין להחמיר ונדבה חמירא היא משקלים דהשקלים מביאין מהן ג"כ חטאות הצבור כגון שעירי ר"ח ושל מועדות והן נאכלין לכהנים ונדבה כלה לעולות היא ועוד דשמה שקלים אלו יפלו לשירי הלשכה ואינן לקרבנות אלא לשאר צרכי העיר כדתנן לעיל בפרק ד':

מחצה על מחצה יפלו ללבונה. דלבונה קריבה היא עצמה ועצים מכשירי קרבן הם:

מחצה על מחצה יפלו לגוזלי עולה. דהקנינים אחד מהן חטאת וגוזלי עולה כולן עולות הן ובגמ' פריך כיון דטעמא מדספיקא הוא ואזלינן לחומרא א"כ האשה שהביאה המעות הללו לקיני חובתה במה היא מתכפרת אם אתה אומר יפלו לגוזלי עולה ושמה מקיני חובה הן ונמצא שאין קיני האשה הזאת קריבין ומשני תנאי ב"ד הוא שהמספק את הקנינים הוא מספק את הפסולות ואת האובדות כדתנן לקמן בסוף פירקין וכי' יוסי וא"כ הוא צריך להביא קן אחר כנגד אותן המעות וליתן להקריבן בשביל האובדות וכה"ג:

גמ'

לא צורכה דלא בין שקלים לקנינים. לא היה צריך למיתני אלא כך שנמצאו בין שקלים לקנינים וכדפרישית במתני' דפריך היכי משכחת לה שימצאו בין שקלים לנדבה דקס"ד דה"יג שופרות שבלשכה כשורה היו מונחים ואח"כ שופר הקינין הוא הסמוך לשל שקלים ולא של נדבה וה"ל להתנא למיתני האיך הדין אם נמצא בין שקלים לקינין דאע"פ שהשקלים ג"כ לאו כולן עולות שהרי חטאות הצבור נמי קריבין מהן מ"מ יותר חמורין הן מהקינין שהשקלים רובן לעולות דחטאות של ר"ח ושל מועדות הוא שבאין מהן ורוב קרבנות צבור עולות הן התמידין שבכל יום ויום וכן עולות המוספין של שבתות ור"ח ומועדות וקיני חובה לעולם האחד לחטאת והאחד לעולה והוה ליי לאשמעינן אי בתר קורבה אזלינן או בתר רובא:

כמין כובלייס היו עשוין. כלומר לא כדס"ד שהשופרות מונחין זה אצל זה ובשורה אחת אלא בעיגול היו מונחין ונמצא של נדבה סמוך הוא ג"כ לשל שקלים. קובלייס הוא כמין כלי עגול העשוי לתכשיט נושק"א בלע"ז ודוגמתו לעיל בפ"ב דיומא בהלכה ב' גבי פייסות כמין קובלייס עושין והוא בוכלייר הנזכר התם גבי פייס והוא כלבוס הנזכר בפרק במה אשה:

פני משה

לא צורכה דלא דמחצה על מחצה יפלו לשקלים. השתא פריך אעיקרא דדינא דקתני במחצה על מחצה יפלו לנדבה ואמאי הא מסתברא דלא צריך למיתני אלא הכי דבמחצה על מחצה יפלו לשקלים וטעמא דהא מסתמא לעולם השקלים רוב הן נגד הנדבה דהנדבה אינה אלא מן המותרות כדתנינן בפרק דלעיל או מן המתנדבין לעולות בהמה ואינן אלא לפעמים והשקלים הם תמיד בכל שנה ושנה ומכל ישראל ונהי דברישא דקרוב לנדבה יפלו לנדבה לא קשיא הא קיי"ל רוב וקרוב הולכין אחר הרוב ואמאי לא אזלינן כאן בתר רובא כל היכא דאיתיה לרובא דהא ליתא דלא אמרינן הלך אחר הרוב אלא במקום דליכא אומדנא דמוכח אבל הכא דקרובה דמוכח הוא וחזקה ואומדנא שמן הקרוב הן לא אזלינן בתר רובא בכה"ג אלא דבמחצה על מחצה הוא דקשיא אמאי לא יפלו לשקלים:

אית דבעי מימר. דהיינו טעמא דשמא השקלים הללו יפלו לשירי הלשכה לפי שלא יצטרכו לקרבנות הצבור בשנה זו וכשיגיע ר"ח ניסן מתרומה חדשה הן באין ושקלים שניתותרו משנה זו לשירי הלשכה הן נופלין ואין קרבנות הצבור באין מהן אלא הן לשאר צרכי הצבור וצרכי העיר כדפרישית במתניי ולפיכך יפלו לנדבה שקריבין מהן עולות:

ואית דבעי מימר. דהיינו טעמא דבמחצה על מחצה הואיל דמספקא לן מהיכן הם דין מעות הללו הן כדין הפריש שקלו ומת דנופל שקלו לנדבה וכהאי דר' יסא דלקמיה דאמר עד דאנא תמן וכו'. וכדגרסינן להא לעיל בפ"ב בהלכה ה' עד ר"א אמר יפלו לנדבה:

102. יט. הלכה א'

"מחצה למחצה יפלו לנדבה".

ציטוט ממשנתנו

לא צורכה דלא מחצה למחצה יפלו לשקלים!⁵⁴

קושיא

אית דבעי מימר:

תיחץ 1

שמא יפלו לשירי הלישכה.

אית דבעי מימר:

תיחץ 2

מחצה למחצה - כמי שמת.

אמר רבי יסא:

סיוע

עד דאנא תמן,

שמעית קל רב יהודה שאל לשמואל:

הפריש שקלו ומת?

אמר ליה: יפלו לנדבה.

מותר עשירית האיפה ש'לו?

שאלה

בעין חמה

רבי יוחנן אמר:

תשובה 1

יוליכם לים המלח.

רבי לעזר אמר:

תשובה 2

יפלו לנדבה.

⁵⁴ כך גירסת קרבן העדה ור"ש סיריליאו. הגהות הגר"א מוחק את הקושיא.

103. יט. הַלְכָה א'

פני משה

וקשיא. על הא דקתני מחצה על מחצה יפלו לגזולי עולה קאי דקשיא הלא כאן מספקא לן דלמא של קינין הן ודמי חטאת של קינין יפלו לגזולי עולה וכי יש חטאת קריבה עולה ומשני רבי חזקיה וכי תנאי ב"ד הוא על כל המותרות שיקרבו עולות כדאמרינן לעיל בפ"ד בסוף הלכה ה' והכא נמי כיון דספיקא הוא דינו כמותרות:

האשה הזאת. ואכתי הא קשיא האשה הזאת שהביאה דמי קן שלה לחובתה ונתנוהו בתוך השופר והשתא שנפלו המעות ונמצאו בין שופר של קינין לגזולי עולה ואם יפלו לגזולי עולה האשה הזאת במה היא מתכפרת:

ומשני רבי יצחק תנאי ב"ד הוא המספק וכו'. וחסר כאן ואת האובדות וכמו שכתוב בסוף פרקין וכדפרישית במתני:

לא צורכה דלא וכו'. כלומר דפריך וכי לא היה צריך התנא למיתני אלא גם לחלוקות הללו שאם נמצא מעות בין קטורת לעצים או ללבונה או אם בין זהב שהיא לכפורת מה דין של אותן המעות:

ותניתה בסופה. כלומר לא צריך למיתני ולמיחשב לכל אלו דהא כבר תני לה בהסיפא זה הכלל הולכין אחר הקרוב אף להקל ובמחצה על מחצה הולכין להחמיר והכלל הזה נוהג בכל אלו גם כן ובכל כיוצא בהן:

ציטוט ממשנתו

[בין קינין לגזולי עולה:
קרוב לקינין - יפלו לקינין.
קרוב לגזולי עולה - יפלו לגזולי עולה.
מחצה למחצה - יפלו לגזולי עולה].

וקשיא: ויש חטאת קריבה עולה?!

קשיא

רבי חזקיה בשם רבי שמעון בן לקיש:
תנאי בית דין הוא על המותרות - שיקרבו עולות.

תיחא

האשה הזאת, במה היא מתכפרת?

שאלה

אמר רבי יצחק:

תשובה

תנאי בית דין הוא, המספק את הקינין - הוא מספק את הפסולות.

לא צורכה דלא: בין קטורת לעצים, ללבונה, לזהב לפפורת!

קשיא

ותניתה בסופה:

תיחא

"זה הכלל:

הולכין אחר הקרוב,
מחצה למחצה - להחמיר".

פני משנה

104. יט, א-ב הלכה ב'

מתני'

מעוֹת שְׁנֵמָצְאוּ לְפָנֵי סוּחָרֵי בַהֲמָה. בירושלים במקום שמוכרין וקונין הבהמות לעולם הוא מעשר לפי שרוב העם מביאין מעות מעשר שני שלהן לירושלים וקונין בהמות בהן ולאכלן ואף על גב דאיכא למימר שמא מן המוכרים נפלו וכבר נתחללו על הבהמות אפ"ה מכיון דלוקחים הוּוּ רובא שהרי כמה אנשים לוקחים מתגר אחד אזלינן בתרייהו דאימר מן הלוקחים הן ולא נתחללו:

בהר הבית. הנמצאות שם לעולם הן חולין ואפ"י בשעת הרגל לפי שחזקתן מתרומת הלשכה הן ואין הגזבר מוציא מעות מתרומת הלשכה עד שהוא מחללן על הבהמות שלוקחין לקרבנות:

ובירושלים. בשאר המקומות שבתוכה אם נמצא בשאר כל ימות השנה הרי הן חולין ובשעת הרגל הכל מעשר לפי שרוב המעות מעולי רגלים מעשר שני אבל בשאר ימות השנה לא חיישינן שמא מזמן הרגל הן לפי ששוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום ואי מרגל הן כבר נמצאו באותו הזמן:

גמ'

לא צורכה דלא בהר הבית קודש. כלומר אדרבה איפכא מסתברא ולא צריכה אלא לומר כך דנמצאות בהר הבית יהיה קודש לעולם דרוב המעות שם מתרומת הלשכה הן ומשני רבי בא בשם ר' יוחנן חזקה וכו' וכדפרישית במתני':

משנה

מעוֹת שְׁנֵמָצְאוּ:

לְפָנֵי סוּחָרֵי בַהֲמָה - לְעוֹלָם מֵעֵשֶׂר.

וּבַהַר הַבַּיִת - חוֹלִין.

וּבִירוּשָׁלַיִם:

בְּשָׂאֵר כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה - חוֹלִין.

וּבְשַׁעַת הָרֶגֶל - הַכֹּל מֵעֵשֶׂר.

בְּשָׂר שְׁנֵמָצְאוּ:

בְּעֶזְרָה: אֵיבָרִים - עוֹלוֹת. וְחֲתִיבוֹת - חֲטָאוֹת.

וּבִירוּשָׁלַיִם - זְבָחֵי שְׁלָמִים.

זֶה זֶה - תַּעֲוֹבֵר צוֹרְתוֹ וַיֵּצֵא לְבֵית הַשְּׂרִיפָה.

נִמְצָא בְּגִבּוֹלֵי: אֵיבָרִים - נְבִילוֹת. וְחֲתִיבוֹת - מוֹתְרוֹת.

וּבְשַׁעַת הָרֶגֶל שֶׁהַבְּשָׂר מְרוּבָה, אִף אֵיבָרִים - מוֹתְרוֹת. יט,ב

גמרא

לֹא צוֹרְכָה דְּלֹא, בְּהַר הַבַּיִת - קוֹדֵשׁ!

קושיא

רַבִּי בַּא רַבִּי חֵיָהּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:

גיחץ

חֲזָקָה שְׂאִין הִכְהֵן מוֹצִיא מִן הַלְּשָׁכָה מְעוֹת,

עַד שֶׁהוּא מְחַלְלֵן עַל הַבְּהֵמָה.

פני משה

מתני' בשר שנמצא בעזרה. אם הוא מנותח לאברים אברים עולות הן שכן דרך לנתח העולות לאברים ולא לחתיכות כדכתיב ונתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחיה ואם מנותח לחתיכות חטאות הן שנאכלין הן בעזרה ומחתכין אותן הכהנים לחתיכות:

בירושלים זבחי שלמים. הן דרוב בשר הנאכל בירושלים שלמים הן: זה זה. בין חתיכות הנמצאות בעזרה בין הנמצא בירושלים תעובר צורתן ויצא לבית השריפה כדקאמר טעמא בגמרא לפי שנפסלו בהיסח הדעת ואסורין הן באכילה שמא כבר עבר זמן אכילתן ולשרפן מיד נמי לא שמא עדיין לא עבר זמן אכילתן ואין פסולן אלא מדרבנן משום היסח הדעת וכל שאין פסולו בגופו טעון עיבור צורה לפיכך תעובר צורתן ממתנין עד שיעבור זמן וכדין חטאת לזמנה וכדין שלמים לזמנן ואח"כ יצאו לבית השריפה:

נמצא בגבולין. בערי ישראל: **אברין נבלות.** שכן דרך לחתוך הנבלות לאברין ולהשליכן לכלבים: חתיכות מותרות. שאין דרך לחתוך לחתיכות חתיכות אלא להכשירות ולמכרן אחת אחת לישראל:

ובשעת הרגל שהבשר מרובה. ואין דרך לחתוך הבשר לחתיכות קטנות אלא מבשלין אותו אברים שלימות אף אברים מותרין:

גמ' הסייע הדעת. הנפסל משום היסח הדעת טעון עיבור צורה:

מתני' אמרה כן. ממתני' שמענו כן שהרי פסולין משום היסח הדעת הוא וקתני תעובר צורתו וכו' וכדמפרש ר' יוסי ויאור הוא דלאוכלו וכו' שמא נתקלקלה כלומר שמא כבר עבר צורתו והיינו שעבר זמנה ולפום כן וכו' כדפרישית במתני':

105. יט, ב הלכה ב'

"בְּשֵׁר שֶׁנִּמְצָא [בְּעֶזְרָה: אֵיבָרִים - עוֹלוֹת. וְחֲתִיכוֹת - חֲטָאוֹת. וּבִירוּשָׁלַיִם - זִבְחֵי שְׁלָמִים. זֶה זֶה - תְּעוֹבֵר צוֹרְתּוֹ וַיֵּצֵא לְבֵית הַשְּׂרִיפָה]."

ציטוט ממשנתא

מימרא הלכתית
רבי לעזר ב'שם רבי הושעיה:
הסייע דעת - טעון עיבור צורה.

סיוע ממשנתא
אמר רבי הושעיה:
מתניתא אמרה כן,
"תעובר צורתו ויצא לבית השריפה".

סיוע מסברה
אמר רבי יוסי: ויאות!
לאכלו אין את יכול - שמא נתקלקל צורתו,
לפום כן צריך מימר: "תעובר צורתו ויצא לבית השריפה".
*

פני משה

איברין נבלות. דתנינן נבלות ממש הן ולוקין עליהן משום נבלה: **מתני' וכו'.** וממתני' שמעינן כן דקתני אברים נבלות וחתיכות מותרות מה חתיכות מותרות וכי לאו ממש מותרות קאמר ולאכילה אף אברין נבלות דקתני לאכילה שהאוכלן לוקה עליה משום נבלה: **אם היו מחרוזות מותרות.** בתוספתא פ"ג גריס בשר שנמצא בעזרה מחרוזות מותר שאין עושין בשר הקדש מחרוזות. מחרוזות כדרך שחורזין בשר על החבל וכיוצא בו לתלותו:

תשע חנויות מוכרות בשר נבלה וכו' נתחלפו לו. שלקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח חושש הוא ואסור:

ולנמצאת. בשוק הולכין אחר הרוב של חנויות ואסור ומשום הסיפא קתני לה:

תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה וכו' נתחלפו לו חושש. לכתחלה ולנמצאת הולכין אחר הרוב ומותר:

הנמצא ביד עכו"ם. דינו כנמצא בפלטיא ואם הרוב מן האסור אסור ואם מן המותר מותר: **חמא לחד ארמאי דמקטע.** בשר מן סוסיה:

ומפיק לברא. למכור:

א"ל הדא היא דאמר ר' יוחנן וכו'. בתמיה וכי נוכל לסמוך על הרוב אם במקולין רוב מותר הוא והרי אנו רואין שזה חתך מן הסוס שלו ומוציאו לחוץ למכור:

א"ל. ר' מנא כן אמר רבי יוסי רבי שלי דהוא תלמידיה דרבי יוחנן והן שראו וכו' הא דקאמר רבי יוחנן הנמצא ביד העכו"ם כנמצא בפלטיא והולכין אחר רוב הבשר שבמקולין דוקא שראו אותו יוצא ממקולין של ישראל והבשר בידו:

חד בר נש. הלך בצפורי ליקח בשר מהטבח ולא רצה הטבח ליתן לו ואמר לעכו"ם אחד להביא לו בשר משם והביא לו ואמר ליה זה הישראלי להעכו"ם לא נסבית על כרחיה כלומר דודאי לא היה בענין אחר אלא שבעל כרחו לקחת ממנו לפי שלא רצה ליתן לי ולנסותו היה רוצה אם הלך ולקח לו מהטבח ישראל וא"ל העכו"ם ולמה בעל כרחו וכי לאו בשר דנבלה יהבית ליה תחת הבשר הכשר הזה שהבאתי לך והוצרכתני לפייסו ונתתי לו בשר נבלה עבור זה:

מעשה. זה בא לפני רבי אם חוששין אנו לדברי העכו"ם שהוא כמסיח לפי תומו שנתן להטבח בשר נבלה ומעתה אסור ליקח בשר ממקולין הזה והשיב רבי ואמר לא כל הימנו של העכו"ם הזה לאסור כולה מקולין דצפורי:

רב נחת לתמן. לבבל וראה שהן מקילין בדבר איסור והחמיר עליהן וכהאי עובדא דלקמיה דאבתרא וגרסינן להא בפ"ב דע"ז בהלכה ח': אזל בעי משוגה. בקש לרחוץ איסקופתיה בהנהר וזה הוא הראש והרגל ובני מעיים הנמכרים ביחד בלע"ז קורין מילנדר"י ובלשון ערבי סקופתא:

ואינשתיה. ושכחו על שפת הנהר והלך לו ואח"כ חזר ורצה ליטלו וא"ל רב אסור לך דלא זה האיסקופתא דאימור דההיא דילף שטף נהרא והביא אחר תחתיו והוא מן האסור:

חד בר נש הוה מהלך בשוקא. וטעין בשר ואתא דייתא עוף הנקרא דייה וחספו מידו:

106. יט, ב הלכה ב'

"נמצא בגבולין [נמצא בגבולין: איברים - נבילות. וחתיכות - מותרות. ובשעת הרגל שהבשר מרובה, אף איברים - מותרות]."

ציטוט ממשנתו

מימרא הלכתית
רבי קריספא בשם רבי יוסי ברבי חנינה:
איברים נבילות - לוקין עליהן משום נבילה.

סיוע

מתניתא אמרה כן:
"איברים - נבילות, וחתיכות - מותרות!"
"חתיכות מותרות" - לא ממש?!
ודכותה: **"איברים נבילות" - לוקין עליהן משום נבילה.**

רבי קריספא בשם רבי יוסי ברבי חנינה:
אם היו מחרוזות - מותרות.

"תשע חנויות מוכרות בשר נבילה, ואחת מוכרת בשר שחוטה, נתחלפו לו - חושש.
ולנמצאת - הולכין אחר הרוב.

הבאת ברייתא בעין

תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה, ואחת מוכרת בשר נבילה, נתחלפו לו - חושש.
ולנמצאת - הולכין אחר הרוב."

מימרא הלכתית

אמר רבי יוחנן:
הנמצא ביד גוי - כנמצא בפלטיא.

שאלה 1 תמיהה

רבי לעזר בי רבי חגי הוה מסמך לרבי מנא.
חמא לחד ארמאי מקטע מן סוסיה ומפיק לברא.
אמר ליה: הדא היא דאמר רבי יוחנן: הנמצא ביד גוי - כנמצא בפלטיא?!

תשובה
שהיא פרשנות מצמצמת למומת רבי יוחנן

אמר ליה:
כן אמר רבי יוסי רבי:
והו, שראו אותו יוצא ממקולין של ישראל.

סיפור

חד בר נש בצפורין אזיל בעי מיזבון קופד מן טבחא, ולא יהב ליה.
אמר ליה לחד רומי, ואייתי ליה.
אמר ליה: לא נסבית על כרחיה?
אמר ליה: ולא בשך דנבילה יהבית ליה?

מימרא הלכתית

רבי ירמיה בשם רבי חנינה:
מעשה בא לפני רבי,
ואמר: לא כולא מיניה מיסר מקולין דצפורין.

מימרא הלכתית חולקת

רב נחת לתמן,
חמתון מקילין - וחמר עליהן.

סיפור כ"א

חד בר נש אזיל אבעי משיוגה אסקופתיה בגו נהרא, ואינשתיה, ואזיל ליה.
חזר בעי מיסביניה.
אמר ליה רב: אסור לך,
דנא אמר: ההיא שטף נהרא, ואייתי חורי דנבילה תחתיו.

סיפור

חד בר נש הוה מהלך בשוקא טעין קופד,
אתא דייתא וחספתיה מיניה, וטלקתיה.
חזר בעי מיסביניה.

פני משה

וטלקתיה. כשפרח העוף השליכו לארץ וחזר זה ורצה ליטלו והחמיר ג"כ רב ואמר אסור לך דנא דאימור בשר נבלה היתה הדיה טעונה והשליכתו ונסבה הוא אחרנא. ובעיז גריס ואתר תתה ונסיבת דין תחותה. שתקח עכשיו הנבלה תחת בשר שלך:

גינאי. מוכרי יין בגנות שטף הנהר זיקין הנודות יין שלהן ומצאו אותן ואתא עובדא לפני רבי יצחק בר אלעזר ואמר יחכמון שפייא קוטריהן יכירו השופין כלומר האומנין והם הגינאי המשפין קשריהן בהנודות ואם מכירין קשריהן מותרין:

נוקניקה. הריאה עם בני מעיים ולפי שמנקין ומדיחין אותה קורא לה נוקניקה אי"נ על שם הקנוקנות שבה ונמצאת בבה"כ דבולי שם חשיבות הוא שהחשובים הולכין להתפלל בתוכה ושאלו לר' ירמיה משום בשר שנתעלם מן העין ואמר יכירו הסיקיריאי הן המוכרין כיוצא באלו ונקראו סיקרין ויראו מעשיהן בה ואם מכירין מותר:

באיסרטא דגופתא. ברחוב המקום גופתא והתירוהו וכו':

דתני. בתוספתא דמציעא המציל מיד הארי וכו' מפני שהבעלים מתייאשין מהן וא"כ כאן נמי יאוש בעלים איכא וא"צ להכריז:

משום רוב מהלכי דרכים משום שחיטת העכו"ם. כלומר דלמאי נחוש אי משום שחיטת העכו"ם הולכין אנחנו אחר רוב מהלכי דרכים אשר שם ורובן ישראל היו:

ואישתכח מן דבית רבי. ואח"כ כשחקרו אחר זה אישתכח דאותו הגדי צלי מן דבית רבי הוה:

עיגול דגובנא. גבינה גדולה ועושין אותה כמין ככר לחם אחת ונמצאת באושפיזא דלוי והתירוהו וכו' כלעיל ואישתכח אח"כ דמן דר"א ב"ר יוסי הוה:

ואנן חמיין רבנן. מחמירין על עצמן ומכריזין להאבדה דכה"ג וא"ל ר' יוסי ואת אם היית מוצא דבר כזה וכי לא היית נוטלו והרי אביך ר' יונה לא אמר כן אלא רגיל היה לומר הלואי אם נמצא איזו דבר ונמצא אף מן פיוסרוס דלגו כלומר לאו דוקא בסרטיא ופלטיא גדולה שהכל מהלכין בה ואיכא יאוש בעלים אלא אפי' מן השביל הקטן שלפנים מהאי סרטיא ונקרא פיוסרוס ודוגמתו בפרק הרוואה ועל שם שדורסין לשם לפעמים להסתלק מן הרחוב ולשון לע"ז הוא פס"א אוויר"א. ובגמרא דהפועלים דלא מציא פסא קניא ואם תמצא שם ג"כ הייתי נוטלו דאפי' כן הבעלים מתייאשין ממנו: **אפי' כן אשכח ולא נסב.** וקאמר הש"ס שאע"פ שהיה רגיל לומר כך אפי' כן פעם אחת מצא במקום כיוצא בו והחמיר על עצמו ולא רצה ליטלו:

אמר ליה רב: אסור לך, דנא אמר: בשר דנבילה הוות טעונה וטלקתיה, ונסבה ההוא אחרנא.

סיפור

גינאי שטף זיקין. אתא עובדא קומי רבי יצחק ברבי אלעזר ואמר: יחכמון שפייא קיטרהון.

סיפור

נקוניקה, אשתכח בכנישתא דבולי, אתא עובדא קומי רבי ירמיה, אמר: יתחכמון סקוריאי עבדתהון.

סיפור

גדי צלי אשתכח באסרטי דגופתא, והתירוהו משום שני דברים: משום מציאה, ומשום רוב מהלכי דרכים.

פרשנות

"משום מציאה", דתני: **"המציל מיד הארי, מיד הגייס, משונת הים, ומשונת הנזה, ומאיסרטיא גדולה, ומפלטיא גדולה - הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתייאשין מהו."** "משום רוב מהלכי דרכים" - משום שחיטת גוי. ואשתכח מן דבית רבי.

סיפור

עיגול דגובנה אישתכח בפונדקא דלוי, והתירוהו משום שני דברים: משום מציאה, ומשום רוב מהלכי דרכים.

פרשנות

"משום מציאה", דתני: **"המציל מיד הגייס, מיד הארי, משונת הים, ומשונת הנזה, מאיסרטיא גדולה, ומפלטיא גדולה - הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתייאשין מהו."** "משום רוב מהלכי דרכים" - משום גבינת נכרי. ואישתכח מן דרבי אלעזר ברבי יוסי.

קושיא מהברייתא על מעשי רבנן

אמר רבי מנא קומי רבי יוסי: ואנן חמיין רבנן מכריזין!

תירוץ

אמר ליה: את אין הווייתה משפח, לא נסבת? רבי יונה אבוד לא אמר כן, אלא אמר: הלואי כד נשפח, נשפח מן פיוסא ולגוא.

סיפור

אפילו כן, אשפח ולא נסיב.

[חלק הפרשנות על מי מוסב]

107. כ, א-ב הלכה ג'

פני תשה

מתני'

בהמה שנמצאת מירושלים עד מגדל עדר. מקום קרוב היה לירושלים וכן אם נמצאת בכמדתה לכל רוח: זכרים עולות. דמכיון שהוא סמוך לירושלים חיישין שמא מירושלים יצאת ורוב בהמות היוצאות ממנה זבחים הן הלכך זכרים דחזו לעולה עולות הן ונקבות דליכא לספוקי בעולה זבחי שלמים הן:

רבי יהודה אומר הראוי לפסחים. זכר בן שנה מן הכבשים או מן העזים הי"ז לפסחים והמוצא מקריבו לפסחו ואם אח"כ יבא בעליו יתן לו את דמיו:

קודם לרגל. אם הוא קודם לרגל שלשים יום שאז מתחילין לדרוש בהלכות הפסח ואדם מפריש את פסחו ואין הלכה כרבי יהודה:

בראשונה היו. ב"ד ממשכנין את מוצאה עד שהוא מביא נסכיה הראוין לה אם לפר נסכי פר אם לאליל נסכי איל ולכבש נסכי כבש וחזרו להיות מניחין את הבהמה ובורחין כדי שלא יתחייב בנסכיה והתקינו ב"ד שיהא נסכיה באין משל צבור מתרומת הלשכה: אמר ר"ש ז' דברים התקינו ב"ד. כדקחשיב ואויל וזה אחד מהן שאמרנו במתני' דלעיל שהתקינו שיהא נסכיה באין משל צבור ועוד ששה דברים דלקמן:

נכרי ששלח עולתו ממדינת הים. להקריבו כדדרשינן שמקבלין מהן נדרים ונדבות וסתם נדרי נכרי עולות הן שדעתו להיות כולו לגבוה ואם שילח דמי נסכיה עמה קריבין משלו ואם לאו קריבין הנסכים משל צבור. אבל אם שילח הנסכים עצמן אינן קריבין שנאי בנסכים כל האזרח יעשה ככה ולמעט הנכרים שלא יביאו הנסכים עצמן וקריבין הנסכים משל צבור:

וכן גר שמת. ואין לו יורשים והניח זבחים אם יש לו נסכים שהפרישן בחייו קריבין משלו ואם לאו קריבין משל צבור:

תנאי ב"ד. ג"כ על כ"ג שמת שתהא מנחתו והיא מנחת חבתיו של כ"ג בכל יום שמקריב מחציתה בבקר ומחציתה בין הערבים קריבה משל צבור עד שיתמנה כ"ג אחר תחתיו:

רבי יהודה אומר משל יורשים. של כ"ג היתה קריבה ועיקר פלוגתייהו תנינן בפ"ד דמנחות בסופו גבי כ"ג שהקריב מחצה בשחרית ומת ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרון של ראשון אלא מביא עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה ומחצה אבד נמצאו שני חצאין קריבין ושני חצאין אובדין ועלה קתני התם בסיפא לא מינו כהן אחר תחתיו משל מי היתה קריבה ר"ש אומר משל ציבור ור' יהודה אומר משל יורשין וטעם פלוגתייהו מפרש התם וכן הכא בברייתא דר"ש דריש חק עולם דכתיב גבי מנחת כ"ג משל עולם היא קריבה כשמת הכ"ג וכשם שאם מת קודם שהקריב מחצה בבקר קריבה היא כולה משל צבור כך אף אם מת אחר שהקריב מחצה בשחרית קריבה משל ציבור ושלימה קריבה דכתיב כליל תקטר ור' יהודה ס"ל דהואיל שכבר הקריב מחצה בשחרית משלו ומת קריבה היא בין הערבים משל יורשין דכתיב והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה וס"ל ג"כ דבכה"ג שלימה היתה קריבה דכתיב אותה כולה ולא חציה וקאמר נמי התם דהא דר"ש דריש לה מקרא והכא הא קאמר דתקנת ב"ד היא אלא דשתי תקנות הוו דאורייתא מדצבור וכיון דחזו דקא מינדחיקא לשכה שהיו פוחתין השקלים מן הלשכה התקינו שיגבו מן היורשים וכיון דחזו דקא פשעו בה היורשים הדר אוקמוה דאורייתא ולענין דינא הלכה כר' יהודה דהתם דמדאורייתא קריבה משל יורשין אבל לאחר התקנה שראו שפושעים בה היורשים והתקינו שתהא קריבה משל צבור א"כ התקנה כדקאי קאי וקריבה היא משל צבור:

ושלימה היתה קריבה. בין לר"ש ובין לרבי יהודה וכדפרישית: על המלח ועל העצים. וכן הוא תנאי ב"ד שהמלח והעצים של קודש מותר לכהנים להיות נאותין בהם לאכילת הקרבנות שאוכלין בחלקן וזהו החמישי משבעה דברים של תנאי ב"ד לפי שענין המלח והעצים שיהיו נהנין הכהנים דבר אחד הוא. ודווקא לאכילת הקדשים אבל לא ניתנו מלח המקדש באכילת חולין שלהם וכגון שאוכלת חלק הקדשים אכילה מועטת היא שצריך שיהא אוכלין חולין או תרומה עמהם כדי שיהיו הקדשים נאכלין על השובע ואין כאן משום חולין בעזרה הואיל ולצורך אכילת הקדשים הוא:

ועל הפרה שלא יהיו מועלין באפרה. זהו הששי מוז' דברים של תנאי ב"ד. ובגמרא פריך הא מן התורה אין מועלין כדדרשי מחטאת היא מלמד שמועלין בה ובה מועלין ואין מועלין באפרה ומשני שתי תקנות הוו דאורייתא בה מועלין באפרה אין מועלין כיון דחזו דקא מזלזלי בה ועבדי מינייהו רפואה למכתן גזרו ביה מעילה וכיון דחזו דקא פרשי מספק הזאות אוקמוה דאורייתא:

ועל הקינן הפסולות שיהו באות משל צבור. זה הוא השביעי מתנאי ב"ד. לפי שמחוייבי הקינן מביאין מעות ונותנין להשופר והגזברים לוקחין המעות וקונים בהם קינן והבעלים סומכין על הב"ד שישגיחו שיקריבו קיניהן ואם אירע בהן איזה פסול תנאי ב"ד הוא שיקחו אחרים מדמי תרומת הלשכה ומזכין אותם להבעלים ויוצאין ידי חובתן בהקרבנות:

רבי יוסי אומר. אין זה מתנאי ב"ד שיהו באין מתרומת הלשכה אלא כך הוא שהמספק את הקינן זהו אותו הממונה על הקינן דאמרינן לעיל בפ"ה שהוא מספק הקינן ומקבל המעות מן הגזברים הוא שחייב להחליף קינן הפסולות וצריך ליתן אחרים תחתיהן וכחאי דתנינן לעיל סוף פ"ד אינו מקבל את מעותיו עד שיהא המזבח מרוצה ואם החמיץ היין או התליע הסולת החמיץ והתליע לו כך הוא בקינן שאם נמצאו בהן פסול או שנפסלו קודם שיקריבו נותן הוא אחרים תחתיהן והלכה כר' יוסי וכדאמר בגמ' שזהו מתנאי ב"ד:

גמ' – בעמוד הבא

מְשֻׁנָה

בהמה שנמצאת מירושלים ועד מגדל עדר, ובמדתה לכל רוח:

זכרים - עולות,

נקיבות - זבחי שלמים.

רבי יהודה אומר:

הראוי לפסחים - לפסחים, קודם לרגל שלשים יום.

בראשונה, היו ממשכנין את מוצאה עד שהוא מביא נסכיה.

חזרו להיות מניחין אותה ובורחין.

התקינו בית דין: שיהו נסכיה באין משל ציבור.

אמר רבי שמעון:

שבעה דברים התקינו בית דין, וזה אחד מהן.

נכרי ששלח עולתו ממדינת הים:

ושלח עמה נסכים - קריבין משלו.

ואם לאו - קריבין משל ציבור.

וכן גר שמת והניח זבחים:

אם יש לו נסכים - קריבין משלו.

ואם לאו - קריבין משל ציבור.

ותנאי בית דין הוא,

על כהן גדול שמת, שתהא מנחתו קריבה משל ציבור.

רבי יהודה אומר:

משל יורשין, ושלמה היתה קרבה.

על המלח ועל העצים - שיהיו הכהנים נאותין בהן.

ועל הפרה - שלא יהו מועלין באפרה.

ועל הקינן הפסולות - שיהו באות משל צבור.

רבי יוסי אומר:

המספק את הקינן - הוא מספק את הפסולות.

גְּמָרָא

קושיא נסתרת
כיד הנשנה אמרת לזבחה
וז' לזבחה מגלים לזבחה וז'
זמן קושיא חזקה חזקה

תיחא 1

רבי הושעיא רבה אמר:

לבא בדמיהן שנו.

קושיא

אמר ליה רבי יוחנן:

אומרים לו לאדם: "צא ומעול בקדשים"!!

תיחא 2

פרשנות למשנה

אלא,

הילכו בהן אחר הרוב,

אם רוב זכרים - עולות.

אם רוב נקיבות - זבחי שלמים.

קושיא

ואין השלמים באין מן הזכרים ומן הנקיבות!!

תיחא

פיצד הוא עושה?

מוציאן לחולין וחוזר ועושה אותן^אעולות.

כב,

תיחא 3

פרשנות למשנה

אמר רבי זעירא:

כמה דאת אמר תמן:

"תנאי בית דין הוא על המותרות שיקרבו עולות",

כן את מר אוןף הכא: תנאי בית דין הוא על האובדות - שיקרבו עולות.

פני משה

גמ'

רבי הושעיה רבה אמר לבא בדמיהן שנו. וכך הוא בפ"ב דקידושין בסוף הלכה ז' דגריס לה התם סוגיא זו. ומשום דקשיא ליה וכי זכרים עולות הוא דהווי זבחי שלמים לא הווי הא שלמים באין זכרים ונקבות ומכיון דאיכא לספוקי נמי בזכרים שמא זבחי שלמים הן היאך מקריבין לעולה ולהקטיר את האברים הלכך מפרש דלא שיקריבו הן עצמיהן קתני אלא הכא בבא לחוב בדמיהן עסקינן וה"ק שאם בא זה המוצאה לעשות תקנה ולקבל עליו חוב כל דמים שיש בספק אלו הבהמות ורוצה להוציאן לחולין כך הוא דבזכרים דחיישינן שמא עולות הן ויביא ב' דמים של שוין ויאמר אם זה עולה תהא הבהמה מחוללת על מעות האלו והמעות אחרים יהיה לשלמי נדבה ואם שלמים היא תהא מחוללת על מעות האלו ומעות אחרים יהיה לעולות נדבה ובדמים הללו יביא הקרבנות ויקריבן לנדבה:

א"ל ר' יוחנן אומרים לו לאדם צא ומעול בקדשים. בתמיה שהרי בהמה תמימה שהוקדשה למזבח אסור לחללה וזה שבא להימלך כיצד יעשה וכי יאמרו לו עמוד וחטא בשביל שתזכה שיעבור במזיד למעול בקדשים ולחללן כשהן תמימין וכדי שיזכה לתקן הקרבתה של בהמה זו:

אלא הילכו בהן אחר הרוב. אלא דהיינו טעמא דזכרי יקרבו עולות וקס"ד השתא דהן עצמן קריבין קאמר:

אם רוב זכרים עולות. לשון מסורס הוא וכלומר אם זכרים הן רוב זכרים עולות הן ואם נקבות רוב נקבות שלמים הן:

ואין השלמים וכו'. ואכתי קשיא וכי שייך כאן לילך אחר הרוב וכי אין שלמים באין מן הזכרים ומן הנקבות וא"כ זכרים הווי כפלגא עולות ופלגא שלמים כהאי ספיקא ואמאי יקרבו עולות:

כיצד הוא עושה מוציאן לחולין. כלומר דה"ק אלא כיצד הוא ימתין עד שהוא מוציאן לחולין והיינו עד שיוממו ויכול להוציאן לחולין (ומייתי שתי בהמות ומחללן על אלו ויאמר אם זו עולה תהא זו עולה תחתיה וחברתה שלמי נדבה ואם זו שלמים תהא זו שלמים תחתיה וחברתה תהא עולת נדבה) וחוזר ועושה אותן עולות. כלומר ובהדמים שמוכרן יעשה בדמים אלו להקריב עולות. וחסר כאן הקושיא דגריס בקידושין שם וקשיא יש חטאת קריבה עולה וכלומר דאע"ג דזכרים הן מ"מ איכא חטאת נשיא דזכר הוא ושמא חטאת הוא והיאך אתה אומר שהדמים יקח בהן עולות:

אמר ר' זעירה. דלא קשיא דכמה דאת אמר תמן לעיל בפ"ד בהלכה ה' דתנאי ב"ד הוא על המותרות שיקרבו בדמיהן עולות כן את אמר אף הכא כן דתנאי ב"ד הוא על האובדות שיקרבו בדמיהן עולות:

אמר רבי יוסי לרבי יעקב בר אהא:
אין זה מזיד?

שאלה

אמר ליה:

תשובה

מכיון שהיא תנאי בית דין - אין זה מזיד.

פני משה

108. כ, ב הלכה ג'

גמ'

עד דאנא תמן וכו'. כל זה כתוב הוא לעיל פרק ג' בהלכה ה' עד רבי אלעזר אומר יפלו לנדבה ושם פרשתי והובא זה ג"כ לעיל בריש פרקין:

עשירית האיפה של כ"ג. דתנינן בסוף פ"ד דמנחות שלא היתה באה חצאין אלא מביא עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה בבקר ומחצה בין הערבים דכתיב מחציתה בבקר וגוי משמע מחצה משלם הוא מקריב. ופליגי הכא אימתי מקדשה בכלי שרת דר' יוחנן אומר חוצה אותה בתחלה ואח"כ מקדשה ור"ל סבירא ליה מקדשה כשמביא העשרון שלם ואח"כ חוצה אותה:

מתני' פליגא על ר' יוחנן. דקתני התם כהן שהקריב מחצה בשחרית ומת וכו' כמו שהבאתי במתני' ומדקתני שהמחצה אבד ש"מ דטעמא הוי הואיל וכבר הוקדשה קודם שחלקה לחצאין ואי אפשר עכשיו להקריבה לפיכך אבד דהואיל וקדשה בכלי שרת הרי היא כקדושת הגוף ואין לה פדיון וקשיא לר' יוחנן:

פטר לה שכן אפי' מעוֹת הולכות לים המלח. כלומר לעולם לא קדשה והא דתנינן שהמחצה אבד היינו טעמא דלא יהא אלא כמפריש מעוֹת לעשירית האיפה שלו וניתותרו דאמרינן לעיל שהולכות לים המלח ואף על פי שאין בהמעוֹת קדושת הגוף וה"נ באותה המחצה:

מתני' פליגא על ר"ש בן לקיש. דהשתא דייקנן מהסיפא וקשיא עליה דר"ל דקתני התם אם אחר שהקריב מחצה בשחרית מת ומינו כהן אחר לא יביא חצי עשרון וכו' כמו שהבאתי במתני' ותני עלה בתוספתא דמנחות פ"ז מחצה זה הראשון שנשאר ומחצה זה שני תעובר צורתן וכו' ואי אמרת מקדשה בתחלה בכלי שרת א"כ קדשה לה קדושת הגוף בתחלה ועכשיו נפסלה ה"ז כפסולו בגוף הקדש וקיי"ל כל שפסולו בגופו אינו טעון עיבור צורה ומיד יוצא לבית השריפה אלא ש"מ דלא קדשה וקשיא לר"ל:

פטר לה. ר"ל דאתיא כרבי ישמעאל בחדא ברייתא דס"ל עשרון הוא מקדש כלומר לא צריך כלי שרת אחר לקידוש המנחה אלא העשרון שמביא בו הוא מקדשו ליקרב ומכיון דלא קדשה קדושת הגוף טעון עיבור צורה:

שאלה

אמר רבי יסא:

עד דאנא תמן,

שמעית קל רב יהודה שאל לשמואל:

הפריש שקלו ומת?

תשובה

אמר ליה:

יפלו לנדבה.

שאלה נוספת

ומותר עשירית האיפה שְׁלוֹ?

תשובה 1

רבי יוחנן אמר:

יוליכם לים המלח.

תשובה 2

רבי אלעזר אמר:

יפלו לנדבה.

הבאת מחלוקת

במנחת חביבין על כח גדול שמת

דעה א'

רבי יוחנן אמר:

חוצה אותה ואחר כך מקדשה.

דעה ב'

רבי שמעון בן לקיש אמר:

מקדשה ואחר כך חוצה אותה.

קושיא

על רבי יוחנן

מתניתא פליגא על רבי יוחנן,
"מקריב מחצה, ומחצה אבד" (מנחות נ:)

תיחץ

פטר לה:

שכן אפילו מעוֹת ילכו לים המלח.

קושיא

מתניתא פליגא על רבי שמעון בן לקיש⁵⁵:
"נמצאו שני חצאין קריבין ושני חצאין אבודין" (מנחות נ:).

ותני עלה:

"מחצה ראשון ומחצה שני - תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה!"

תיחץ

פטר לה כרבי ישמעאל,

דאמר: "עשרון מקדש".

פני משה

כשהכהן וכו'. ברייתא באנפי נפשה היא דאף הכהן הדיוט ביום שמתקרב תחלה לעבודה מביא וכו' ותוספתא היא בפ"ג דמכילתין: **רבי מנא בעי מימר.** הואיל דכך הוא א"כ כ"ג שבו ביום נתחנך בתחלה לעבודה ובו ביום עצמו נתמנה להיות כ"ג צריך להביא שתיים אחת לחינוכו שנוהג אף בכהן הדיוט ואחת לחובת היום שלו: **תופיני.** כתיב במנחת כ"ג מרבכת תביאנה תופיני מנחת פתים וגו' ודריש מדכתיב תופיני סמוך לתביאנה ללמד בשעת הבאה תופו אותה ולא מאפויי בשחרית: **והא תנינן.** בתמיד פ"ק הממונה בא ודופק עליהם וכו' נטל את המפתח וכו' ושתי אבוקות של אור בידם וכו' עד העמידו עושי חביתין לעשות חביתין אלמא באותו פעם עושין החביתין לעשות חמין לרבוכה לא שעושין החביתין בשחרית אלא העמידו אותן להכן חמין לרבוכה וכשיגיע זמן חביתין שהוא אחר עשיית המנחה עושין אותה:

109. כ, ב הלכה ג'

מנחת חינוך ומנחת חביתין⁵⁶

"כשהכהן מתקרב תחילה לעבודה, מביא עשירית האיפה שלו, ועובדה בידו. אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט שעבדו עד שלא הביאו עשירית האיפה שלהם, עובדתו כשירה."

ברייתא

רבי מנא בעי מימר: בו ביום שנתקרב תחילה לעבודה, בו ביום נתמנה להיות כהן גדול - מביא שתיים, אחת לחינוכו, ואחת לחובת היום.

מימרא הלכתית

"תופיני" (ויקרא ו, יד) - בלשעת הבאה - תופיני, ואין בלשחרית תופיני.

אמירה הלכתית

והא תנינן: **"העמידו עושה חביתין לעשות חביתין"** (תמיד כה.)!

קושיא

אמר רבי חייא בר אבא: לעשות חמין לרבוכה.

גיחץ

⁵⁶ זה קרבן אהרן ובניו אשר-יקריבו לה' ביום המשח אתו עשירית האפה סלת מנחה תמיד מחציתה בבקר ומחציתה בערב. על-מחבת בשמן תעשה מרבכת תביאנה תופיני מנחת פתים תקריב ריח-ניחח לה'. והכהן המשח תחתיו מבניו יעשה אתה חק-עולם לה' כליל תקטר. (ויקרא ו-יט)

פני משה

תופיני. פליגי בה בשם רבי חנינה האיך היא נעשית:
מטגנה. בשמן במחבת ואח"כ אופה אותה בתנור ואידך קאמר בשם ר"ח דבתחלה אופה אותה:
תופיני. ואשכחן נמי דפליגי באפיה עצמה דחד אמר תופיני תאפנה נא אפיה חציה ולא גמר אפיה ורבי ס"ל תאפנה רכה ורבי דוסא אמר לשון נוי הוא כדלקמן כלומר שיאפנה נאה:
אתיין אלין פלגוותא. שנים מהן תליא פלוגתתן באילין פלגוותא דלעיל דמאן דאמר תופיני נוי סבירא ליה כמאן דאמר מטגנה ואחר כך אופה והיינו נוי שאחר שמשוחה בשמן אופה אותה ומ"ד תופינה רכה כמ"ד אופה וכו' והיינו שמחמת האפיה תהא רכה ולא מחמת השמן וא"כ אופה אותה בתחלה ואח"כ מטגנה. והיותר נראה דאיפכא צ"ל מ"ד תופנה נוי כמ"ד אופה ואח"כ מטגנה דאז נאפת יותר בנוי כשעדיין לא ניתנה בשמן ומ"ד תופנה רכה כמ"ד מטגנה ואח"כ אופה דבשעת אפייתה כבר נתרככה מחמת השמן:

110. כ, ב הלכה ג'**סדר אפיית המנחה**

מימרא פרענית	"תופיני" (ויקרא ו, יד) - רבי יסא בלשם רבי חנינה: מטגנה ואחר כך אופה אותה.
מימרא פרענית חולקת	רבי אחא בלשם רבי חנינה: אופה אותה ואחר כך מטגנה.
מדרש הלכה	"תופיני" - תאפנה נא. רבי אומר: תאפנה נאה. רבי דוסא אומר: תאפנה ריכה."
פרענות להשוות את מחלוקת הגמראים למחלוקת תנאים	אתיין אלין פלגוותא כהניין פלגוותא, מאן דאמר: "תאפנה נאה" - כמאן דאמר: אופה ואחר כך מטגנה. ומאן דאמר: "תאפנה נא" - כמאן דאמר: מטגנה ואחר כך אופה.

פני משה

לא סוף דבר שמת. למתניתיך מהדר
 לאו דוקא אם מת הכ"ג קריבה
 מנחתו משל צבור:
אלא אפי' אם נטמא. או שנדחה
 מחמת מום ואינו יכול להקריבה
 בעצמו ואז מוטל החיוב על הצבור
 וקריבה משלהן וכן תני ר' יודה בן
 פזי דבר דיליה וכו':

111. כ, ב הלכה ג'

]חֲבַתִּי כִּהֵן גְּדוֹל, לֹא הָיוּ בָּאוֹת חֲצִיִּים,
אֶלָּא מְבִיא עֶשְׂרוֹן שְׁלֵם, וְחוּצָהוּ, וּמְקַרֵּיב מִחֻצָּה בְּבִקְרָה, וּמִחֻצָּה בֵּין הָעֶרְבָּיִם.
וְכִהֵן שֶׁהִקְרִיב מִחֻצָּה בְּשַׁחֲרִית וּמֵת וּמֵנוּ כִּהֵן אַחַר תַּחֲתִּיו,
לֹא יָבִיא חֲצִי עֶשְׂרוֹן מִבֵּיתוֹ,
וְלֹא חֲצִי עֶשְׂרוֹנוֹ שֶׁל רֹאשׁוֹן,
אֶלָּא מְבִיא עֶשְׂרוֹן שְׁלֵם, וְחוּצָהוּ, וּמְקַרֵּיב מִחֻצָּה, וּמִחֻצָּה אֶבֶד.
נִמְצְאוּ שְׁנֵי חֲצִיִּים קְרִבִּין, וּשְׁנֵי חֲצִיִּים אוֹבְדִין,
לֹא מֵנוּ כִּהֵן אַחַר, מִשָּׁל מִי הִיְתָה קְרִבָּה?
רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר,
מִשָּׁל צְבוּר.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
מִשָּׁל יוֹרְשִׁים. וְשִׁלְמָה הִיְתָה קְרִבָּה"] (מנחות נ:).⁵⁷

ציטוט מעלנה
 במנחות נ:
 חלקה הבאה לעיל

פרשנות לא סוף דבר ש"מת".

שאלה אלא אפילו נטמא?
 ואפילו נדחה ממום?

תשובה תני רבי יהודה בר פזי דבר דל'יה:
 "ואפילו נדחה ממום".

⁵⁷ ויש מפרשים שתולין סוגיה זו על משנתנו: "ותנאי בית דין הוא, על כהן גדול שמת, שתהא מנחתו קריבה משל ציבור.
 רבי יהודה אומר: משל יורשיו, ושלימה היתה קרבה".

פני משה

מנין לכ"ג שמת ולא מינו וכו'.

כדפרישית במתני:

שנאמר חק עולם ממי שהבריות שלו. כלומר חק עולם לה' כתיב ודריש משל העולם וזהו משל צבור שהן כולן לה' שכל הבריות והעולם הן שלו וכד"א כי ממך הכל ומידך נתנו לך:

כליל תקטר. כתיב כליל להקטרה כלומר הקטרתה כשהיא שלימה וכדפרישית במתני דזה הוא לכ"ע אם אין הכ"ג בעצמו מקריבה:

מחלפה שיטתיה דר"ש. קשיא דידיה אדידיה:

תמן הוא אומר משל יורשים. כלומר במתני דקאמר זה אחד מהתקנות שהתקינו ב"ד שתהא מנחתו קריבה משל צבור אלמא דמדינא דמדאורייתא משל יורשין היתה קריבה אלא שב"ד הוא שהתקינו כן והכא בברייתא הוא אומר משל צבור מן התורה הוא כדדריש מקרא:

ולא יאות הוא מקשי. וכי לאו שפיר הוא מקשה ר' בא בר ממל ושינוייה הוא דבעי:

אתא ר' יעקב וכו' בשם רבי יוחנן. ומשני לה דבאמת כך הוא דדבר תורה הוא שתהא בא מן הצבור כדדריש לה מקרא אלא שהייתי אומר יגבו לה בתחלה מן הצבור אחר שאירע כך שמת הכ"ג ולא יטלו כלום מתרומת הלשכה ולזה התקינו שתהא באה מתרומת הלשכה והיינו דקאמר ר"ש במתני משל צבור כלומר מן הדבר שהוא של צבור ולא שיגבו עכשיו בתחלה מן הצבור:

112. כ, ב – כא, א הלכה ג'

מנחת חביתין של כה"ג שמת ועדיין לא התמנה כה"ג – משל מי?

["ותנאי בית דין הוא,

על כהן גדול שמת, שתהא מנחתו קריבה משל צבור.

רבי יהודה אומר:

משל יורשין, ושלמימה היתה קרבה"].

"מנין לכהן גדול שמת ולא מינו אחר תחתיו - שתהא מנחתו קריבה משל יורשים?

תלמוד לומר: "מבניו יעשה אותה" (ויקרא ו, טו).

יכול יביאנה לחציים?

תלמוד לומר: "אותה" - נולה אמרתי,

דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר:

אינה באה אלא משל צבור,

שנאמר: "חק עולם" - מי שהברית נדוטה לו.

"כליל תקטר" - כליל להקטרה".

"כהן גדול שמת [שתהא מנחתו קריבה משל צבור.

רבי יהודה אומר:

משל יורשין, ושלמימה היתה קרבה"]!

רבי בא בר ממל בעי:

מחלפה שיטתיה דרבי שמעון!

תמן אומר: "משל יורשין".

והכא אומר: "משל צבור"!

כא, א אומר רבי חייה א בר בא:

ולא יאות הוא מקשה?!

אתא רבי יעקב בר אחא, רבי אבהו בשם רבי יוחנן:

דבר תורה הוא שתהא באה מן הצבור⁵⁸.

הייתי אומר: יגבו לה⁵⁹,

התקינו: שתהא באה מתרומת הלישכה.

ציטוט ממוענתא

ברייתא מרחיבה

ציטוט ממוענתא

להשוות אותה עם
הברייתא

קושיא

חיחק לקושיא

פתיח

⁵⁸ וי"ג - (פיון דחזיו דקא מידחקא לשקה). נ"מ האם להשוות את התירון בירושלמי לתרוין בבבלי.

⁵⁹ וי"ג - (מן היורשין, פיון דחזיו דפשיעי בה) נ"מ האם להשוות את התירון בירושלמי לתרוין בבבלי.

פני משה

113. כ, ב הלכה ג'

מנחת חביתין הקריבה לאחר מות הכה"ג קודם שממנחה כה"ג חדש, - עשירית האיפה פעם אחת ביום או פעמים ביום עשירית האיפה?

רבי יוחנן בעי. הא דקתני ושלימה היתה קריבה מה הוא שלימה דקאמר אם שלימה דקאמר אם שלימה בשחרית וכן בין הערבים או מחצה בשחריי ומחצה בין הערבים ושלימה דקאמר שלא יחסרו ממה שכי"ג בעצמו היה מקריב הוא עשרון שלם ולעולם ההקריבה הוא מחצה ומחצה או דלמא שלמה שחרית ובטילה בין הערבים והיינו דבאותו יום שמת אחר שהקריב מחצה בשחרית תהיה בטלה לגמרי היום ולא יקריבו כלום בין הערבים ולמחר בשחרית ישלימו זה ותהיה קריבה שלימה עשרון אחד:

כד תהא פשיטא ליה וכו'. רבי יוסי קאמר לה דהכי בעי ר' יוחנן בענין מנחת כ"ג דמתני' בהעשרון סולת שלו דבה כתיבא הכי עשירית האיפה סולת מנחה מחציתה בבקר וגוי ולמה לא מיבעיא ליה לענין הנסכים של מנחתו דלעשרון סולת צריך שלשת לוגין וזהו רביעית ההין ומה הן עכשיו אם שלשה לוגין בשחרית ועוד שלשת לוגין בין הערבים דבנסכים לא מחלק הכתוב או דלמא לוג ומחצה וכו' כמו דמחלקינן העשרון סולת ואם פשיטא ליה הא נוכל לפשוט לאידך:

אמר רבי חזקיה אף הדא צריכא ליה. כמו דמיבעיא ליה לענין העשרון סולת הי"ג מיבעי ליה גם לענין הנסכים וכהאי בעיא גופה:

שני קמצים מה הן. ועוד קא מיבעיא ליה היאך נוהג בקמצים של מנחה זו והן של לבונה אם שני קמצים וכו':

כלום למדו לקומץ אלא ממנחת חוטא. דגבי קרבן עולה ויורד וכו'. ונראה דט"ס הוא דמה שייך לבונה גבי מנחת חוטא דלא ישים עליה וגוי כתיב וכדתנינן בפ"ה דמנחות מנחת חוטא ומנחת קטאות לא שמן ולא לבונה אלא דכצ"ל כלום למדו לקומץ לא מלחם הפנים. וכדאמרין הכי בפרק דלעיל בהלכה ה' דקומץ לבונה שחטר דפסול מלבונה דלחם הפנים ילפינן ומה להלן שני קמצים לשני בזיכין אף כאן בחביתין כ"ג שני קמצים לבונה:

והשיב לו רבי חזקיה מה תמן צריכה ליה וכו'. דבתרווייהו קא מיבעי להו דשמא התם נמי בחד קומץ לחד סגי:

אמר רבי חזקיה. לרבי יוסי ולדידך דמיבעי לך לענין שלשת לוגין נימא דכלום למדו לשלשת לוגין נסכים לעשרון לא מתמיד של בין הערבים דכתיב גביה ונסכו רביעית ההין אי"כ מה להלן שלשת לוגין לעשרון סולת אף כאן שלשת לוגין לעשרון ולא תחלק אותן:

והשיב לו ר' יוסי ואני אומר ומה תמן צריכא ליה אף כאן צריכא ליה. דאימא לך דבתמיד של בין הערבים גופיה נמי מספקא לן אם רביעית ההין לנסכו לבדו או לשל שחרית ושל בין הערבים:

ציטוט ממעלתא **["ושלימה היתה קריבה"].**

שאלה **רבי יוסה אומר:**

רבי יוחנן בעי:

מהו, שלימה בשחרית ושלימה בין הערבים, או שלימה בשחרית ובטילה בין הערבים?

שאלה וספת **כד תהא פשיטא ליה, דכתיב: "מנחה תמיד" (ויקרא ו, יג). שלשת לוגין מה הן?**

פרשנות השאלה **הספת** **שלשת לוגין שחרית, ושלשת לוגין בין הערבים, או לוג ומחצה שחרית ולוג ומחצה בין הערבים?**

עוד שאלה **אמר רבי חזקיה:**

אוף הדא צריכה ליה, שני קומצין מה הן?

פרשנות השאלה **הספת** **שני קומצין בשחרית ושני קומצין בין הערבים, או קומץ אחת בשחרית וקומץ אחת בין הערבים?**

תשובה **אמר רבי יוסה:**

כלום למדו לקומץ, לא ממנחת חוטא!?

מה להלן שני קומצין, אף כאן שני קומצין.

לשאלה השלישית

דחיית התשובה **מה תמן צריכה ליה, אף הכא צריכה ליה.**

אמר רבי חזקיה:

כלום למדו שלשת לוגין, לא מתמיד של בין הערבים!?

מה להלן שלשת לוגין - אף כאן שלשת לוגין.

ומה תמן צריכה ליה - אף כאן צריכה ליה.

תשובה חלקית **תשובה על השאלה השנייה והשלישית** **הבבלי במנחות ג:** **פושטת את כל השאלות**

פני משה

מתני'

גמ' בדין היה שימעלו בה. באפרה דחטאת קרייה רחמנא ועדיין לא נעשית מצותה באפרה והן גזרו שלא ימעלו בה שלא יהו פורשין מספק הזאות ופריך והא תני וכו' אלמא מדאורייתא אין מועלין באפרה ומשני רבי אבהו בראשונה היו משתקשקין בה ומבזין ומזולזלין בה כאדם המשתקשק במים ונותנין וכו' כיון שנגדרו כשראו שהן גודרין עצמן ביותר מדאי ופורשין מספק הזאות חזרו וגזרו שלא ימעלו בה וכדפרישית במתני' דשתי תקנות הוו:

114. כא, א הלכה ג'

צ"טו"ט ממוענא [ועל הפרה -] שלא יהיו [מועלין באפרה].

דיוק ממוענא רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: בדין היה שימעלו בה, והן גזרו שלא ימעלו בה.

קושיא והא תני:

"הטאת" (במדבר יט, ט) - מלמד שמועלין בה!
 "היא" - בה מועלין, ואין מועלין באפרה."

תיחא אמר רבי אבהו:

בראשונה היו משתקשקין בה, ונותנין אותה על גבי מכותיהן, וגזרו שימעלו בה.
 כיון שנגדרו - גזרו שלא ימעלו בה.

פני משה

האשה הזאת במה היא מתכפרת. לעיל בריש הפרק גריס להא ושאלה זו התם הוא דשייכא גבי הא דתנינן בין קנין לגזולי עולה יפלו לגזולי עולה והאשה הזאת שהביאה דמי קן שלה לחובתה ונתנוהו להשופר ונפלו המעות ונמצאו שם ואם יפלו לגזולי עולה במה היא מתכפרת ומשני התם רבי יצחק תנאי ב"ד הוא וכי ואת האובדות כמו שמספק את הפסולות ואידי דאיירי מזה במתניי מייתי לה לכולה מילתא נמי הכא:

115. כא, א הלכה ג'

"ועל הקנין [הפסולות - שיהו באות משל צבור. רבי יוסי אומר: המספק את הקנין - הוא מספק את הפסולות"].

ציטוט ממועצתא

האשה הזאת במה היא מתכפרת?

קושיא

אמר רבי יצחק:

תיחא

תנאי בית דין הוא,

המספק את הקנין - הוא מספק את הפסולות ואת האובדות.

הדרן עלה פרק מעות שנמצאו

מסכת שקלים פרק ח' - "מְצַרְפִּין שְׁקָלִים"

116. כא, א-ב הלכה א'

פני משה

מתני'

כל הרוקין הנמצאים בירושלים טהורין. ולא מחזקינן גזרו ברוקו של זב וזבה שהן מטמאין דאלו בשאר מקומות גזרו על ספק רוקין כדתנן בפ"ד דטהרות דשמן רוק זב וזבה הוא ומטמא במגע ובמשא לטמא אדם לטמא בגדים כדתנן בפ"ק דכלים וס"ל לר' מאיר דבירושלים לא גזרו על ספק רוקין חוץ משל שוק העליון כדמפרש טעמיה בגמרא לפי שקצרן של עכו"ם היה שם והוא מקום הכביסה שלהן וחכמים גזרו על הנכרים שיהו כזבין לכל דבריהן ורוקן טמא ומפני ששם היו הנכרים מצויין גזרו באותו שוק על ספק רוקן:

רבי יוסי אומר. אף בכל ירושלים יש הפרש ובשאר ימות השנה את שבאמצע הדרך טמאין ואת שבצדדים טהורין לפי שיש הרבה טמאין ואותן הטהורים הנהרים ליגע בהן מסתלקין לצדדין אבל בשעת הרגל שמתמא כל ישראל טהורים ברגל והן מרובין הולכין הן באמצע הדרך לפיכך את שבאמצע טהורין והנמצאים בצדדים בשעת הרגל טמאין לפי שהטמאים ברגל מועטין הן ופורשין הן לצדי הדרכים והלכה כר' יוסי:

כל הכלים וכו' דרך ירידה לבית הטבילה. שהיו שם שני דרכים אחד כשהיו יורדין למקוה יורדים בו ובדרך השני עולים בו כדי שלא יגעו הטמאים היורדין בטהורים העולים ואם נמצאו בדרך ירידה טמאין הן לפי שפלו מיד המביאין לבית הטבילה והנמצא דרך עליה טהורין שלא כירידתן עלייתן כדאמרן:

רבי יוסי אומר כולן טהורין. שלא גזרו על ספק כלים בירושלים והלכה כר' יוסי:

חוץ מן הסל והמגריפה. שגורפין העצמות של מתים ונוסחין אותן להסל. ובנוסחת המשניות גריס נמי המריצה ונראה שחסר כאן בדפוס דבגמ' מייתי לה והוא כלי שרוצצין ומשברין בו העצמות כשרוצצין להכניסן בסל ולהולכין ממקום למקום:

סכין שנמצאת בארבע עשר. בניסן ובירושלים דאע"ג דלא גזרו על ספק כלים בירושלים וכרבי יוסי במתני' דלעיל מכל מקום על הסכיים שהן לשחיתת קדשים גזרו מפני חומרת הקדשים ודוקא בשאר ימות השנה אבל הנמצא ב"י מסתמא הטבילה הבעלים מאתמול כדי שיהא לה הערב שמש ותהא ראויה לשחוט בה היום פסחו ולפיכך לא גזרו על הסכין שנמצאת ביום זה ושחוט בה מיד:

בשלשה עשר שונה ומטביל. שהנמצא בשלשה עשר איכא למימר שעדיין לא נטהרה דסמכו הבעלים שיש עדיין שהות ביום להטבילה ויהיה לה הערב שמש ולמחר ישחוט בה ומפני שסכין זו יש עליה ג"כ ספק טומאת מת וצריכה הזאה שלישי ושביעי אלא דהזאה הראשונה מסתמא כבר הזו הבעלים עליה כדי שתוכל להטהר ותהא ראויה ב"י והואיל ואין זה אלא ספק לפיכך עשו חכמים ליום י"ג כאלו היום יום שביעי שלה ושונה ומזה עליה ומטבילה ולמחר שחוט בה:

וקופיץ. שהוא כמו סכין גדול ועשוי לחתוך בו בשר ולשבר עצמות:

בזה ובזה שונה ומטביל. לפי שאין הקופיץ ראוי אלא לחניגה ששבירת העצם מותר בה וטעמא דלא תלינן גם בקופיץ שכבר הטבילהו קודם י"ד שיהא ראוי לחניגת י"ד מוקי לה התם בגמרא דמייירי שיש כאן ספק אם יבוא חניגה עם הפסח או לא וכגון שהיה הנשיא גוסס בי"ג ואם ימות יהיו כל הצבור טמאים שהכל מתעסקים בו ויהיה קרב הפסח בטומאה ואז אין מביאין חניגה עמו וכדתנן בפ"ו דפסחים והא דתלינן בסכין הנמצא בי"ד שכבר טבלו אותה היינו טעמא דגבי סכין חד ספיקא הוא דשמא ימות הנשיא ושמא לא ימות ויעשו הפסח בטהרה ולפיכך אמרינן דהבעלים הטבילהו בי"ג כדי שיהא מוכן לשחוט בו בי"ד אם יעשה הפסח בטהרה אבל גבי קופיץ איכא תרי ספיקי חדא שמא ימות הנשיא ויעשה הפסח בטומאה ולא יצטרך להקופיץ שאין מביאין חניגה עם הפסח הבא בטומאה ואידך שאף אם לא ימות הנשיא ויעשה הפסח בטהרה אכתי יש ספק שמא לא יבא חניגה עמו דשמא יהא הפסח בא במרובה דג"כ אין חניגה באה כדתנינן שם והלכך חיישינן דמכח הנך תרי ספיקי לא חששו הבעלים להטבילו ולפיכך בין בי"ג בין בי"ד שונה ומטביל:

חל י"ד להיות בשבת שוחט בה מיד. הא קמ"ל דלא אמרינן כיון דשבת הוא לא נשחט בה מספק דשמא טמאה הוא ונמצא שנטמא הפסח ומחלל שבת שלא במקום מצוה: **בחמשה עשר.** הנמצא בט"ו שוחט בה מיד הא קמ"ל דטעמא מפני שבי"ט חזקת כל הכלים שהן טהורין לפי שהכל יודעין שהזאה וטבילה אסורה בי"ט ומטבילין את הכל מקודם ולפיכך אף הנמצא בשאר י"ט שוחט בה מיד: **נמצאת קשורה לסכין.** מפרש בגמרא דעל הסכין קאי כל סכין הנמצאת קשורה לסכין הרי זה כמותה ואם סכין זו בחזקת טהרה אף האחרת טהורה ואם טמאה טמאה וזהו בין בי"ט בין בשאר הימים:

גמ' - בעמוד הבא

משנה

כל הרוקין הנמצאין בירושלים - טהורין,

חוץ משל שוק העליון,

דברי רבי מאיר.

רבי יוסי אומר:

בשאר ימות השנה;

שבאמצע - טמאין,

שבצדדין - טהורין.

ובשעת הרגל;

שבאמצע - טהורין.

שבצדדין - טמאין,

מפני שהמועטין מסתלקין לצדדין.

כל הכלים הנמצאין בירושלים:

דרך ירידה לבית הטבילה - טמאין.

ודרך עליה - טהורין,

שלא כירידתן עלייתן.

דברי רבי מאיר.

רבי יוסי אומר:

כולן טהורין, חוץ מן הסל והמגריפה והמיוחדין לקברו

סכין:

שנמצאת בארבעה עשר - שוחט בה מיד.

בשלשה עשר - שונה ומטביל.

קופיץ:

בזה ובזה - שונה ומטביל.

חל ארבעה עשר להיות בשבת - שוחט בה מיד.

בחמשה עשר - שוחט בה מיד.

כא,

נמצאה קשורה לסכין - הרי היא פסבין.

גמרא

רבי אבין בשם רבי יהושע בן לוי:

מימרא פרענית

קצרן של נכרים היה שם.

"אמר רבי חנינה:

ברייתא בעין

ערודות היו נוחרין בירושלים,

והיו עולי רגלים משתקעין בדם עד ארצובותיהן,

ובאו לפני חכמים ולא אמרו להן דבר.

רבי שמעון בד אבא בשם רבי חנינה:

קצרן של נכרים היה שם.

רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי:

מימרא הלכות

מעשה בפרדה משל בית רבי שמתה,

וטהרו את דמיה משום נבילה.

רבי אלעזר שאיל לרבי סימון,

שאלה

עד כמה?

ולא אגביה.

עתיקת רבי סימון

פני משה

גמ'
קצרן של עכו"ם היו שם. בשוק העליון שהוא מקום הכביסה שלהן וכדפרישית במתניי:
ערודות. מין פרדות:
היו נוחרין בירושלים וכו'. ומי היו שעשו כן וקאמר רבי חנינא ג"כ עלה קצרן של עכו"ם היה שם בשוק העליון ואותן הנכרים היו נוחרין אותן:
מעשה בפרידה של בית רבי וכו'. גרסינן להאי מילתא לעיל בפרק המוציא יין בהלכה א' עד ר' יודא מורינא דנשיא הוה ע"ש ותמצא מבואר:

שְׂאִיל לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי.

שאלה
 אמה שאלה

אָמַר לֵיהּ: עַד רַבִּיעֵית - טְהוּר,
יֹתֵר מִיָּכָן - טָמֵא.

תשובה

וּבִאֵשׁ לְרַבִּי לְעֶזְרָא דְלֵא חֲזַר לֵיהּ רַבִּי סִימּוֹן שְׁמוּעֵתָא.

תגובה
 רבי אלעזר על שמועת רבי סימון

רַב בִּיבִי הוּהוּ יְתִיב מִתְּנֵי הַדִּין עוֹבְדָא.

סיפור זהה
 עם אמוראים אחרים

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִצְחָק בַּר בִּיֶסְנָא:
עַד רַבִּיעֵית - טְהוּר.⁶⁰
יֹתֵר מִיָּכָן - טָמֵא?
וּבָעֵט בֵּיהּ.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי זְרִיקָא:
בְּגִין דְּהוּהוּ שְׂאִיל לָךְ, אֵת בְּעֵיט בֵּיהּ!?

אָמַר לֵיהּ:

בְּגִין דְּלֵא הוּוּת דְּעֵתִי בֵּי!

דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינִן:

"זְהִינּוּ חֲתִיבָה תְּלוּאִים לָךְ מִנְּגִיד" (דברים כח, סו) - זה שהוא לוקח לו חטין לשנה.
"וּבְפִחְדָּת לִילָה וַיּוֹמֵם" - זה שהוא לוקח מן הסדקי.
"וְלֵא תֵאֱמִין בְּחִיבָה" - זה הלוקח מן הפלטור,
 וְאֵנָּה סְמִידָא אֶפְלָטוּרָא.

מאי כדון?

שאלה
 מה המסקנה?

"הַעִיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּתוּרָה עַל דָּם נְבִילוֹת - שְׁהוּא טְהוּר" (עדויות ח, א).

תשובה

מַהוּ "טְהוּר"?

דחייה

טְהוּר מְלֶכְשִׁיר,
הָא לִיטְמוֹת - מְטָמֵא.

תָּמֹן תְּנִינִן:

קושיא

"דָּם הַשֶּׁרֶץ - בְּבִשְׂרוֹ,

מְטָמֵא,

וְאִינוּ מְכַשֵּׁיר,

וְאִין לָנוּ בִּיּוֹצָא בּוֹ" (מכשירין ו, ה)!

"וְאִין לָנוּ בִּיּוֹצָא בּוֹ" כְּשִׁיעוּר טוּמְאָתוֹ,
אֲבָל דָּמוֹ מְטָמֵא כְּבִשְׂרוֹ.

פירוש

אָמַר רַבִּי יוֹסִי:

הבאת מחלוקת
 אמוראים בדין זה

פְּלִיגִי בַּהּ תִּרְיִן אָמוּרָאִין,

חַד אָמַר: טָמֵא,

וְחַד אָמַר: טְהוּר.

מֵאַן דְּאָמַר: טָמֵא - כְּרַבִּי יְהוֹנָדָה.

וּמֵאַן דְּאָמַר: טְהוּר - כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּתוּרָה.

אָמַר לֵיהּ רַב אֲבָדוּמָה דְּמִן נְחוּתָה:

סיוע

וְיָאוּת!

דְּרַבִּי יְהוֹדָה - מוֹרִינָא דְּבִי נְשִׂיאָה הוּהוּ.

⁶⁰ ול"ג "עד כמה? אמר ליה: "ל"ג בדפוס ראשון, וגם לא במקבילות.

פני משה

לא כן אמר רבי אבהו וכו'. והא
במתני' שמעינן מיהת דגזרו ומשני
הא איתמר עלה וכו' כדלעיל:

117. כא, ב הלכה א'

ציטוט ממלכותא
"בַּל הָרוּקִין [הַנְּמָצִין בִּירוּשָׁלַיִם - טְהוּרִין,
חוץ מִשָּׁל שוֹק הָעֶלְיוֹן"] .

שאלה
לא כן אמר רבי אבהו בשם רבי יוסי בן חנינה:
לא גזרו על הרוקין שבירושלים!

תשובה
הא איתמר עליה:
רבי אבין בשם רבי יהושע בן לוי:
קצרו של גוים היה שם.

פני נשה

בשאר ימות השנה הטמאין מהלכין שיבולת. כלומר באמצע השביל ובדרך השוה והטהורין וכו': והטהורין מהלכין סתם. כלומר כשהן מהלכין סתם ואין נזכרים מעצמן להיות פורשין הטמאין אומרים להן פירשו מן הדרך שלא תיטמאו ואין הטהורים מצוין באמצע הדרך ובשעת הרגל וכו' וכדפרישית במתני:

118. כא, ב הלכה א'

ציטוט ממוענתא [כל הרוקין הנמצאין בירושלים ...

רבי יוסי אומר:

בשאר ימות השנה: שבאמצע - טמאין, שבצדדין - טהורין.

ובשעת הרגל: שבאמצע - טהורין. שבצדדין - טמאין.

מפני שהמועטין מסתלקין לצדדין.]

בריתא מבאת

"בשאר ימות השנה:

הטמאין - מהלכין שיבולת,

והטהורין - מהלכין מן הצד,

והטמאין מהלכין סתם,

והטהורין אומרים להן: פרושו.

בשעת הרגל, הטהורים - מהלכין שיבולת,

והטמאין - מהלכין מן הצד.

הטהורין מהלכין סתם -

והטמאין אומרים להן: פרושו.

פני משה

לא כן אמר ר' אבהו וכו' לא גזרו וכו'. ומי נימא דלא אמר רבי יוחנן אלא אליבא דרבי יוסי דמתניי ומשני דר"מ נמי מודה בשאר מקומות שבירושלים לא גזרו ושאני הכא דמכיון שנמצאו דרך ירידה לבית הטבילה נעשו הוכיח על עצמן שטמאין הן ובירידתו לבית הטבילה נפלו הימנו:

אבא שאול היה קורא אותן. לכלי המריצה דמתניי צפורן כדמפרש מפני שהוא דומה לצפורן שחלקה כצפורן ומ"ד מריצה על שם שהיא מריצה את האבן לבית הקברות מפני שבכלי זה מחליקין האבנים ועושין מחצב וכן נפש על בית הקברות:

תני הסכין קשורה לו הרי זו כמותה. לפרש סיפא דמתניי קאי נמצאת קשורה לסכין וכו' וכדפרישית במתניי:

119. כא, ב הלכה א'

ציטוט ממשנתו "וְכָל הַכֵּלִים הַנִּמְצָאִים [בִּירוּשָׁלַיִם]: דֶּרֶךְ יְרִידָה לְבֵית הַטְּבִילָה - טְמֵאִין".

קושיא לא כן אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן: לא גזרו על הכלים שבירושלים?

פירא מכיון שנמצאו דרך ירידה לבית הטבילה - נעשו הוכיח.

ציטוט ממשנתו "רבי יוסי אומר:

בולן שהורין, חוץ מן הסל והמגריפה והמריצה המיוחדין לקברות".

אבא שאול היה קורא אותן ציפורין.

פרשנות מאן דאמר: ציפורין - שהיה דומה לציפורין. מאן דאמר: מריצה - שמריצה את האבן לבית הקברות.

ציטוט ממשנתו "קופיץ [נמצאה קשורה לסכין - הרי היא נסכין].

תני: ברייתא חזקת

"הסכין קשורה לה - הרי זו כמותה".

120. כא, ב הלכה ב'

פני משה

מתני'
פְּרוּכַת שְׁנַטְמָאָה בּוֹלַד הַטּוּמָאָה.
 במסכת פרה תנינן כל ולדות הטומאה אינן מטמאין כלים אלא משקה והלכך לא מצינו שתטמא טמאין וגזרו חכמים על המשקין טמאין שיטמאו כלים משום גזירה דמשקה זב וזבה כגון הרוק ושכבת זרע שהם אב הטומאה ומטמאין אדם וכלים מדאורייתא:
מטבילין אותה בפנים. לפי שאינה טעונה שילוח מחוץ למחנה שכינה כיון שאין טומאתה אלא מדבריהם:
ומכניסין אותה מיד. לפי שהכלים שנטמאו במשקין אינן צריכין הערב שמש:
ואת שנטמאת באב הטומאה. כגון נבלה ושרץ וכיוצא מטבילין אותה בחוץ שטעונה שילוח ושוטחין אותה בחיל חוץ לעזרה:
על גג האיציטבא. חוץ לעזרה:
רשב"ג אומר וכו' נימין. ליצי"ס בלע"ז לדבר שנכפל כמו חוט המשולש ומרובע קורין אותו כך:
ועל כל נימא ונימא כ"ד חוטיין. לפי שהוא עשויה מד' מינין תכלת וארגמן ותולעת שני ושש וכל מין ומין חוטו כפול ששה וכדיליף בגמ':
ארכה ארבעים ורחבה עשרים. כמדת הפתח שלפני הדביר ששם היה הפרוכת להבדיל בין הקודש ובין קדש הקדשים:
ומשמונים ושתים רבוא נעשית. בגמרא אמרו שהוא גוזמא וכן הא דקאמר שלש מאות כהנים מטבילין אותה גוזמא הוא שלא היו צריכין כל כך כהנים להטבילה:

גמ'
אלו אמר חוט וכו'. לפרש מנלן דכ"ד חוטיין היו בכל נימא קאי דכתיב ועשית פרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר ודריש לשון משזר דאלו נאמר חוט משמע אחד מכל מין ומין או חוט כפול לשנים מכל מין ואילו נאמר שזור הייתי אומר לשלשה מכל מין עכשיו שנאמר משזר משמעו לששה חוטיין מכל מין ומין:
ארבע מיכאן. כלומר והרי צריך ארבעה וכל אחד הוא כפול לששה שארבעה מינין נאמר כאן הא עשרים וארבע חוטיין בכל נימא משורשת:
תני. בחדא ברייתא שהיו שלשים ושנים חוטיין בכל נימא ונימא והאי תנא דריש הכי אלו נאמר חוט אחד משמעו כפול לשנים ואלו אמר שזור משמעו לארבע שכל חוט הכפול לשנים שזור הוא עם חברו וכשהוא אומר משזר משמעו עוד כפול פעם אחד והוא לשמנה וארבעה מכאן לארבעה מינין הא תלתין תרי:
תניא. אידך ארבעים ושמונה חוטיין היו בכל נימא ונימא ואיהו דריש אלו אמר חוט וכו' ואלו אמר קליעה משמעו קלוע לשלשה חוטיין שזור וכו' ארבעה מכאן לדי מינין הא ארבעין ותמניא:
כתוב אחד אומר מעשה רוקם. באבנט כתיב שש משזר וגוי' מעשה רוקם וכתוב אחד אומר ביריעות ובפרוכת ובחשן ואפוד מעשה חושב ומפרש מעשה רוקם נקרא כשהוא פרצוף אחד מכאן ומכאן וכו' וכדפליגי ר' יודה ור"נ בזה ובתוספתא פ"ג גריס ר"נ אומר מעשה חושב שני פרצופות וזהו כדאמר הכא ארי מכאן ונשר מכאן ומעשה רוקם פרצוף א' ארי מכאן וחלק מכאן או ארי מכאן וארי מכאן:

משנה

פְּרוּכַת שְׁנַטְמָאָה בּוֹלַד הַטּוּמָאָה - מִטְבִּילִין אוֹתָהּ בְּפָנִים, וּמְכַנְיִסִין אוֹתָהּ מִיָּד.
 וְשַׁנְטְמָאָה בְּאֵב הַטּוּמָאָה - מִטְבִּילִין אוֹתָהּ בְּחוּץ, וְשׁוֹטְחִין אוֹתָהּ בְּחֵיל, מִפְּנֵי שֶׁהִיא צְרִיכָה הָעֵרֵב שְׁמֶשׁ.
 אִם הִיְתָה חֲדָשָׁה - שׁוֹטְחִין אוֹתָהּ עַל גַּג הָאֵיִצְטָבָא, כְּדֵי שְׂיִרְאָה הָעֵם אֶת מְלֹאכְתָּהּ שֶׁהִיא נֹאָה.
רְבוּ שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן הַסָּגוֹן:
פְּרוּכַת - עוֹבְיָה טוּפַח.
עַל שְׁבָעִים וּשְׁתַּיִם יָמִים נֶאֱרָגָת.
עַל כָּל נִימָה וְנִימָה - עֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה חוּטִין.
אֶרְכָּה - אַרְבָּעִים אַמָּה.
וְרַחְבָּה - עֶשְׂרִים אַמָּה.
וּמִשְׁמוֹנִים וּשְׁנַיִם רִיבּוּא הִיְתָה נְעֻשִׂית.
וּשְׁתַּיִם עוֹשִׁין בְּכָל שָׁנָה,
וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת כְּהֻנִּים מְטַבְּלִין אוֹתָהּ.

גמרא

"אילו אמר:
 "חוט" - אַחַד.
 "כפול" - לְשָׁנַיִם.
 "שזור" - לְשֵׁלְשָׁה.
"משזר" (שמות כו, לא) - לְשֵׁשָׁה. אַרְבַּע מִכָּאן - הָא עֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה."

ברייתא
 בבבא מציעא למשה

ברייתא 2 חולקת

תנני:
 "שלשים ושתים"
 אילו אמר:
 "חוט" - אַחַד.
 "כפול" - לְשָׁנַיִם.
 "שזור" - לְאַרְבַּע.
"משזר" (שמות כו, לא) - לְשֵׁמוֹנָה. אַרְבַּע מִכָּאן - הָא תְּלַתִּין וּתְרִי"ו."

ברייתא 3 חולקת

תנא:
 "ארבעים ושמונה"
 אילו אמר:
 "חוט" - אַחַד.
 "כפול" - לְשָׁנַיִם.
 "קליעה" - לְשֵׁלְשָׁה.
 "שזור" - לְשֵׁשָׁה.
"משזר" (שמות כו, לא) - לְשָׁנַיִם עֶשֶׂר. אַרְבַּעָה מִיְּכָן - הָא אַרְבָּעִים וּתְמַנְיָא."

ברייתא
 בענין הפרכת

"כתוב אחד אומר: **"מעשה רוקם"** (שמות כו, לו).
 וכתוב אַחַד אוֹמֵר: **"מעשה חושב"** (שמות כו, לא).
"מעשה רוקם" - פְּרָצוּף אַחַד.
"מעשה חושב" - שְׁנֵי פְּרָצוּפוֹת.

פרשנות

רבי יהודה ורבי נחמיה,
 חד אמר: **"מעשה רוקם"** - אַרְי מִכָּאן וְאַרְי מִכָּאן.
"מעשה חושב" - אַרְי מִכָּאן וְחֶלֶק מִכָּאן.
 וחרנה אמר:
"מעשה רוקם" - אַרְי מִכָּאן וְחֶלֶק מִכָּאן.
"מעשה חושב" - אַרְי מִכָּאן וְנִשְׂר מִכָּאן.

פני משה

בשמונים ושתים רבוא וכו'. גוזמא
 וכן הא דתמן תנינן בתמיד פ"ב
 פעמים עליו וכו' גוזמא וקמ"ל
 דמצינו שבדברי חכמים בלשון
 הבאי וגוזמא:

121. כא, ב הלכה ב'

"בְּשִׁמוֹנִים וּשְׁתַּיִם רִבּוּא הֵיְתָה נַעֲשִׂית [וּשְׁתַּיִם עוֹשִׂין בְּכָל שָׁנָה,
 וְשֵׁלֶשׁ מְאוֹת כֹּהֲנִים מְטַבְּלִין אוֹתָהּ]".

ציטוט ממלכותא

רבי יצחק בר ביזנא בשם שמואל:
 גוזמא.

פרשנות

תמן תנינן:

הבאת משנה

"פְּעָמִים הָיָה עָלֶיהָ נְשֵׁלֶשׁ מְאוֹת בּוֹר" (תמיד כח:).

רבי יוסי בי רבי בון בשם שמואל:
 גוזמא.

פרשנות

122. כאב, כבא - כבא

פני משה

משנה

בשר קדשי קדשים שנטמא,
בין באב הטומאה בין בולד הטומאה,
בין בפנים בין בחוץ -

בית שמאי אומרים:

הכל ישרף בפנים, חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ.

בית הלל אומרים:

הכל ישרף בחוץ, חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים.

כבא, רבי אליעזר אומר:

שנטמא באב הטומאה, בין בפנים בין בחוץ - ישרף בחוץ.

שנטמא בולד הטומאה, בין בחוץ בין בפנים - ישרף בפנים:

רבי עקיבא אומר:

מקום טומאתו - שם שריפתו.

גמרא

מזמרא פרשת

בר קפרא אומר:

"אב הטומאה" - דבר תורה.

"ולד הטומאה" - מדבריהם.

מזמרא פרשת

רבי יוחנן אומר:

בין זה בין זה - דבר תורה.

קושיא

על רבי יוחנן ממשנתו

וקשיא דרבי יוחנן על דבית שמאי.

דבית שמאי אומרים:

"הכל ישרף בפנים, חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ."

מה בין אב הטומאה בחוץ, מה בין ולד הטומאה בחוץ?

זה וזה לא דבר תורה הוא!?

קושיא

על רבי יוחנן ממשנתו

ואפילו על דבית הלל לא מקשייא!?

דבית הלל אומר:

"הכל ישרף בחוץ, חוץ מה שנטמא בולד הטומאה בפנים."

מה בין ולד הטומאה בפנים, מה בין אב הטומאה בפנים?

זה וזה לא דבר תורה הוא!?

קושיא

על בר קפרא ממשנתו

לא הוה בה רבנן אלא על דבר קפרא,

וקשיא דבר קפרא על דבית שמאי,

דבית שמאי אומרים:

"הכל ישרף בפנים, חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ."

מה בין אב הטומאה בין בחוץ בין בפנים,

זה וזה לא דין תורה הוא!?

תיחא

בגין דרבי עקיבא אומר:

מקום טומאתו - שם תהא שריפתו.

קושיא

על בר קפרא ממשנתו

ואפילו על דבית הלל לא מקשייא?

דבית הלל אומר:

"הכל ישרף בחוץ, חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים."

מה בין ולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ?

זה וזה לא מדבריהם הוא!?

תיחא

בגין דרבי שמעון אומר:

מאכלו ומשקו של מצורע - משתלחין חוץ לשלש מחנות.

מתני'
בשר קדשי קדשי שנטמא. בעזרה או בחוץ :
הכל ישרף בפנים. בבית הדשן בעזרה ששם היו שורפין פסולי קדשי קדשים שכל שפסולו בקודש שורפין אותו בקודש חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ דמכיון דטומאתו חמירא ואירע הטומאה בחוץ אין מכניסין אותו בעזרה לשרפו דזה לא היה פסולו בקודש :
וב"ה אומרים הכל ישרף בחוץ. אף הנטמא באב הטומאה בפנים דהואיל וחמירא טומאתו אין להשהות הטומאה בפנים עד שתשרף אלא מוציאין אותו מיד וישרף בחוץ :
חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים. דהואיל ואית ביה תרתי טומאתו בפנים וקילא היא טומאתו ישרף בפנים :
רא"א וכו'. דהכל הולך אחר הטומאה אם היא חמורה או קלה ואין הולכין אחר מקום הטומאה ורי"ע ס"ל דאין הולכין אחר הטומאה אלא הכל הולך אחר מקום הטומאה ומקום טומאתו שם הוא שריפתו והלכה כר"ע :

גמ'
בר קפרא אומר אב הטומאה דבר תורה. גרסינן להא לעיל במעשר שני פ"ג בהלכה ח' על המתני' דהתם מעשר שני שנטמא בין באב הטומאה וכו' ושקיל וטרי התם נמי כעין בסוגיא דהכא ופלוגתא דבר קפרא ור' יוחנן בענין ולד הטומאה הובאה ג"כ לעיל בפ"ק דפסחים בשיטתא דר"ח סגן הכהנים. והכי פירושא אב הטומאה דבר תורה לטמא אחרים כדכתיב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והטמא המוזכר שם הוא אב הטומאה שנגע במת אבי אבות הטומאה ואשר יגע בו הוא ראשון לטומאה הרי אב הטומאה עושה ולד הטומאה מן התורה :
ולד הטומאה מדבריהן. שהראשון לטומאה אינו עושה שני לטומאה אלא מדבריהם וס"ל לבר קפרא שאין שני לטומאה מן התורה :
ר' יוחנן אומר. בין אב הטומאה לטמא אחרים ובין ולד הטומאה לטמא אחרים דברי תורה הן כדכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ומי לא עסקין דנגע בראשון והוי ליה להבשר שני ובר קפרא מפרש להכתוב הזה שנגע בטמא שהוא אב הטומאה. ובכל אב הטומאה הוא דקאמר :

וקשיא דר' יוחנן על דב"ש. כלומר קשיא לר' יוחנן אליבא דב"ש. ובמעשר שני גריס בהדיא הכי וקשיא דב"ש על דר' יוחנן דב"ש אומרים הכל ישרף בפנים חוץ ממה שנטמא באב הטומאה בחוץ וכי מה בין אב הטומאה ומה בין ולד הטומאה בחוץ הלא זה וזה דבר תורה הוא טומאת הבשר :
ואפי' על דב"ה לא מקשיא. בתמיה כלומר דמתמה השי"ס מאי חזית דמקשיית לר' יוחנן מדברי ב"ש ולא קשיא לך אף לדברי ב"ה דאמרי הכל ישרף בחוץ חוץ ממה שנטמא בולד הטומאה בפנים וכי מה בין ולד הטומאה ומה בין אב הטומאה בפנים וכי זה וזה לא דבר תורה הוא לר' יוחנן בתמיה :

לא הוה בה רבנן אלא על דבר קפרא. כלומר אלא באמת לא הקשו רבנן בבית המדרש כך אלא על דבר קפרא הוא שהקשו כדמסיים ואזיל :
וקשיא. הא דבר קפרא אליבא דב"ש דב"ש אמרין הכל ישרף בפנים חוץ מהנטמא באב הטומאה בחוץ וכי מה בין אב הטומאה וכו' וכלו' וכי מה באב הטומאה לבין נטמא בפנים ולבין נטמא בחוץ וכי זה וזה לא דבר תורה הוא ולרבי יוחנן נמי על כרחך דבעי טעמא לפרש אלביה דעתייהו דב"ש ודב"ה אלא דהשי"ס קאמר דכולא האי שקלא וטריא לא איתמר כלל בבית המדרש לר' יוחנן אלא לבר קפרא הוא דאתמר ומפני דאליביה משני הכל כדלקמיה וכן משני אליביה לקמן לדעתייהו דב"ה הלכך לא איתמר הכי אלא לבר קפרא :

בגין דר"ע. כלומר הא דמדייקת לבר קפרא דהיכי מפרש איהו לב"ש דמחלקי באב הטומאה לבין נטמא בפנים ולבין נטמא בחוץ היינו טעמא דודאי לענין טומאה לדינא אין חלוק דלעולם מה שנטמא באב הטומאה טומאתו מדיית היא אלא בשביל דר"ע ס"ל מקום טומאתו שם שריפתו ואין חלוק בין נטמא בטומאה חמורה או בטומאה קלה ובין נטמא בפנים או בחוץ קאמרי ב"ש דאנן מחלקין וסבירא לך דאנ"ג דכל מה שנטמא באב הטומאה טמא הוא מן התורה מ"מ יש סברא לחלק במקום הטומאה דאם נטמא בפנים ישרף בפנים וכן בולד הטומאה לעולם ישרף בפנים והואיל ואינו נטמא אלא מדבריהם אבל הנטמא באב הטומאה דטומאתו מן התורה ומקום הטומאה בחוץ היה אין מכניסין אותו בפנים אלא ישרף מבחוץ :

ואפי' על דב"ה לית היא מקשייא. השתא מסיק למילתא לבר קפרא דלא תיקשי הא נמי לדעתייהו דב"ה קשיא לבר קפרא כיון דס"ל דכל מה שנטמא בולד הטומאה אינו טמא אלא מדבריהם א"כ מאי האי דב"ה אמרי הכל ישרף בחוץ חוץ ממה שנטמא בולד הטומאה בפנים וכי מה בין ולד הטומאה וכו' כלומר וכי מה בנטמא בולד הטומאה בין נטמא בפנים או בחוץ הלא שתייהם מדבריהם הוא לבר קפרא ולא מצי משני אליבא דב"ה כעין דמשני אליבא דב"ש דסברי לחלק במקום הטומאה דא"כ מאי טעמייהו דב"ה בנטמא באב הטומאה אלא דהיינו טעמא בגין ר"ש דר' שמעון אמר וכו' הך דר' שמעון מקצת דבריו הם בתוספתא דפ"ק דכלים בסופו דגריס שם רבי שמעון אומר כשם שאין זבות נדות ויולדות נכנסין לשם להר הבית כך משכבן ומושבן כיוצא בהן. ובברייתא בספרי מסיים וכשם שהמצורעין משתלחין מחוץ לשלש מחנות כך מאכלן ומשקן משתלחין חוץ לגי מחנות. והיינו דקאמר בגין רבי שמעון וכלומר לאפוקי מדר"ש דמחמיר במאכלן ומשקן של מצורעים שטומאה קלה היא שהרי אין המצורע מוטמא אלא כל מה שיש בבית ועד ארבע אמות של מצורע כדשמעינן אליבא דר"ש בפ"ג דנגעים מצורע נכנס לבית כל הכלים שיש שם טמאין ואפילו עד הקורה ר"ש אומר עד ד' אמות ואפי' להתי"ק דוקא אם נכנס לבית ולא מה שהוא שלו ולא היה עמו בבית ואפי"ה מחמיר ר"ש לענין שילוח אף בטומאה קלה משום הכי קאמרי ב"ה דאנן לא ס"ל הכי אלא מה שנטמא בטומאה קלה וטומאתו בפנים היתה מקילינן גביה ואין מוציאין אותו לחוץ וישרף בפנים :

פני משה

123. כב, א הִלְכָה ד'

מְשֻׁנָּה

איברי התמיד - ניתנין מחצי כֶּבֶשׂ וּלְמִטָּה בַּמַּעֲרָב.
שֶׁל מוֹסְפִין - ניתנין מחצי כֶּבֶשׂ וּלְמִטָּה בַּמְזֶרֶח.
שֶׁל ראשי חֲדָשִׁים - ניתנין על כֶּבֶשׂ הַמְזֻבַּח מִלְמַעְלָן.

הִשְׁקָלִים וְהַבִּיכּוּרִים - אינן נוהגין אלא בפני הבית.
אֲבָל מַעֲשֵׂר דָּגוּן, וּמַעֲשֵׂר בְּהֶמָּה, וּבִבְכוּרוֹת - נוהגין ביו בפני הבית ביו שלא בפני הבית.
הַמְקַדֵּשׁ שְׁקָלִים וּבִיכּוּרִים - הרי זה קודש.
רַבִּי שַׁמְעוֹן אוֹמֵר:
הַאוֹמֵר: "בִּיכּוּרִים קוֹדֵשׁ" - אינן קודש.

גְּמָרָא

"אֵיזְהוּ כֶּבֶשׂ הַמְזֻבָּח?
אָמַר בַּיּוֹן קָרוֹ לְקָרוֹ.
מִקּוֹם הִילוּךְ רַגְלֵי בְּהֵימִים."

בריתא פרשנית

מוספי שבת, מוספי ראש חֲדָשׁ - מי קודם?

שאלה

רבי ירמיה סבר מימר:

תשובה

מוספי שבת ומוספי ראש חֲדָשׁ - מוספי ראש חֲדָשׁ קודמין.

חייליה דרבי ירמיה מן הדא:

מקור

"שִׁירוֹ שֶׁל שַׁבָּת וְשִׁירוֹ שֶׁל רֹאשׁ חֲדָשׁ - שִׁירוֹ שֶׁל רֹאשׁ חֲדָשׁ קוֹדֵם".

לדברי רבי ירמיה

אמר רבי יוסה:

דחיה

שְׁנֵייהּ הֵיא תַמְנָן,

דְּאָמַר רַבִּי חֵיִיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:

כְּדֵי לְפָרְסָמוּ וְלַהּוֹדִיעַ שֶׁהוּא רֹאשׁ חֲדָשׁ!

בְּרֵם הָכָא, מוֹסְפֵי שַׁבָּת וּמוֹסְפֵי רֹאשׁ חֲדָשׁ - מוֹסְפֵי שַׁבָּת קוֹדְמִין,

עַל שֵׁם: "כָּל הַתְּדִיר מִחִבְרֵי קוֹדֵם אֶת חִבְרֵי" (זבחים פט.).

כִּיצַד הִיָּה עוֹשֶׂה?

שׁוֹחֵט מוֹסְפֵי שַׁבָּת וְאוֹמֵר עֲלֵיהֶן שִׁירוֹ שֶׁל רֹאשׁ חֲדָשׁ.

מתני'

איברי התמיד ניתנין מחצי כבש ולמטה במערב. שלאחר שזכו הכהנים בפייס מי מוליך את האברים לכבש כמו ששינו לעיל בפרק ב' דיומא שלא היו מעלים אותן מיד על המזבח אלא נותנים על הכבש וקתני הכא שהיו נותנין אותן מחצי הכבש ולמטה שהכבש ארכו לייב אמות ורחבו ט"ז אמה ונותנין אותו לצד מערב ושל מוספין בשבת כותנין מחצי כבש ולמטה במזרח הכבש ושל מוספי ר"ח ניתנין על כרכוב המזבח מלמעלן כדי לפרסמו שהוא ר"ח וכרכוב המזבח מפרש בגמרא שהוא האמה בין קרן לקרן מקום הילוך רגלי הכהנים:

השקלים והבכורים אינן נוהגין אלא בפני הבית. ואפי' בארץ ישראל לא היו נוהגין אלא בזמן שהיה הבית משום דהשקלים צורך קרבן נינהו וכיון שאין קרבן אין שקלים וביכורים דכתיב ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך בזמן שיש לך בית יש לך בכורים אין לך בית אין לך בכורים:

אבל מעשר דגן וכו'. נוהגין אף שלא בפני הבית דקדושת מקדש וירושלים לא בטלה ולענין הקרבה מקריבין אף על פי שאין שם בית בנוי ומיהו דוקא שיש מזבח בנוי וכן לענין אכילת מעשר שני בירושלים אף דקיי"ל דבזמן הזה אינו נאכל שם מ"מ מצד קדושה ראשונה שקידשה שלמה אותה הקדושה לא בטלה וקידשה לעתיד לבא ובגמרא דבכורות ריש פ"ט אמרו דאין מעשר בהמה נוהג בזמן הזה דחששו דלא ליתי לידי תקלה בגיזה ועבודה:

המקדיש שקלים ובכורים. לבדק הבית הרי זה קודש:

ור"ש אומר האומר בכורים קודש אינן קודש. וטעמא לפי שהבכורים אינן שלו שצריך ליתנם לכהן ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו והלכך אם לאחר שבאו ליד הכהן הקדישם הכהן הרי אלו קודש והלכה כרבי שמעון:

גמ'

איזהו כרכוב המזבח וכו'. כמו שהבאתי במתני' וזהו על המזבח למעלה וכל כך למה כדי לפרסם שהוא ר"ח:

מוספי שבת וכו' מי קודם. בהקרבתן והיה סבור רבי ירמיה מימר דמוספי ר"ח קודמין:

וחייליה. וסייעתו מדתנינן בברייתא דשיר של ר"ח היו מקדימין לפני השיר של שבת ודחי לה רבי יוסי דשנייא היא תמן בשיר וכדאמר ר' יוחנן כדי לפרסמו וכו':

כיצד היה עושה. שהרי השיר על המוספין אמרו ואם מוספי שבת קודמין כיצד עושה בשיר:

שוחט מוספי שבת ואומר עליהן שיר של ר"ח. בשעת הקרבתן:

ברם הכא. כלומר אבל הכא דלענין קדימת הקרבה איירינן ודאי מוספי שבת קודמין לשל ר"ח הן על שם כל התדיר מחברו קודם את חברו וכדתנינן בהדיא בריש פ"י דזבחים:

פני משה

124. כב, א הלכה ד'

תני. בתוספתא פ"ג קינו של גר אינו נוהג אלא בפני הבית וצריך להביא מעכשיו להפריש לקינו רביעית דינר כסף שכך הוא דמי הקן על צד הפחות וכדתנן בפ"ק דכריתות בו ביום עמדו קינין ברבעתיים: **ביטלה ר' יוחנן בן זכאי.** שלא להפריש בזמן הזה מפני התקלה שלא יחנה ממנו:

מהו מפני התקלה. ומנא תימרא דחיישינן לתקלה: **כהדא דתני אין מקדישין וכו'.** וטעמא מפני התקלה: **עבר והקדיש.** הגר מהו אם חל ההקדש או לא ופשיט לה מדקאמר ר"ש ביטלה רבי יוחנן בן זכאי מפני התקלה ולא קאמר אסרה משמע דביטלה שלא לעשות לכתחלה כן הדא אמרה דבדיעבד אם עבר והקדישו קדשו ואף על גב דמיתני ראייה מהאי ברייתא דחיישינן לכתחלה לכך וא"כ הוא הדין בהאי דברייתא בדין היה דבדיעבד קדשו והא לא תני הכי דקאמר אם הקדיש וכו' שאני קינו של גר כדמפרש טעמיה לקמן:

הכא את אמר קדשו. במתני דקתני המקדיש שקלים לבדק הבית הרי זה קדש והכא בברייתא דאין מקדישין דגי"כ לבדק הבית איירי ולפי שעכשיו בעונינו אין לנו מקדש כדי לחזק את בדקו וקתני אם הקדיש וכו' דאף בדיעבד לא קדשו ומאי שנא משקלים לבדק הבית: **א"ל.** היינו טעמא דתמן גבי שקלים לכך אין מקדישין לכתחלה כלומר טעמא דלכתחלה אין מקדישין דהא המקדיש קתני ומשמע דוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא לפי שמצוה להקריב מתרומה חדשה ומתני בזמן הבית איירי והשקלים הן לצורך קרבנות הצבור הלכך לכתחלה אין מקדישין אותו לבדק הבית כדי שיהא ריוח להספיק לצורך הקרבנות מתרומת הלשכה והמצוה היא מתרומה חדשה של שנה זו וכדמסיק ואזיל:

והיאך הוה לה ישנה. כלומר והיאך שקלים שמקדיש אותן לבדק הבית ואינו נופלין ללשכה לצורך קרבנות המזבח אלא לבדק הבית וחסרו להו מצורך הקרבנות דשמא לא יספיקו שקלים מתרומה חדשה כדי לקנותן מהן ויצטרכו לקנות מתרומה ישנה מאי אמרת אם לא יספיקו השקלים יש תקנה ליטול מקדשי בדק הבית לצורך קרבנות המזבח וכדאמרין לעיל סוף פ"ה קדשי המזבח מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית הא נמי ליתא דהיאך דקדשי בדק הבית הוה לה ישנה שהרי נתערבו הן בהלשכה של בדק הבית עם שאר קדשי בדק הבית ואלו לאו לצורך קדשי המזבח הוקדשו והוה ליה כלוקח לקרבנות מתרומה ישנה ועוד דגם אלו השקלים עצמן נעשו כתרומה ישנה מפני שכבר נפלו ללשכת בדק הבית ולפיכך אין מקדישין לכתחלה ומיהת בדיעבד קדשו דנהי דלענין אם יצטרכו ליקח מהן לקרבנות הצבור הוה להו כמן תרומה ישנה הא נמי בדיעבד שפיר דמי וכדתנן לעיל בפ"ד אם בא החדש בזמנו לוקחין מתרומה חדשה ואם לאו לוקחין מן הישנה והוא הדין ה"נ כן:

והכא מאי אית לך למימר האי ישנה היא. בתמיה. כלומר אבל הכא בהאי ברייתא דאין מקדישין בזמן הזה לבדק הבית וכי יש לך לומר דליקדשו בדיעבד מטעמא דמיתת תרומה ישנה היא הא בזמן הזה איירי ולא שייכא כלל האי טעמא הלכך אפי' בדיעבד לא קדשו: **אבל לגבי הקדשות אחרים קינו של גר וכו'.** כלומר וכי תימא דאכתי קשיא מברייתא דאין מקדישין דבהקדשות אחרים מיירי ולבדק הבית כדאמרן ואמרין דאף בדיעבד לא קדשו ומאי שנא מקינו של גר דנמי האי טעמא גופא איכא בלכתחלה מפני התקלה וכהאי טעמא דהברייתא ואפ"ה דייקנן לעיל גבי קינו של גר שאם עבר והקדיש הוה קודש הא נמי לא קשיא כדמסיק ואזיל:

קינו של גר אינו צריך חדשה וכו'. כלומר לא דמי קינו של גר לא לדניא דשקלים דמתני' לענין לכתחלה בזמן הבית ולא להקדשות אחרים דברייתא לענין דיעבד בזמן הזה דקיננו של גר הלא אין צריך שיהא מתרומה חדשה כהאי דשקלים דמתני' ובדין היה דאפילו לכתחלה יפריש בזמן הזה אלא דמהאי חששא מפני התקלה ביטלוה שלא יעשה כן לכתחלה הלכך אם עבר והקדיש קדשו ויניח עד שיבנה בית המקדש ויקריבנו:

שמא יבנה הבית כבראשונה וכו'. מהדר לשקלים דמתני' כלומר אבל בשקלים איפכא היא דבדין הוא שלא יקדיש לכתחלה לבדק הבית שמא יצטרך לקרבנות המזבח ולא יספיקו מהשקלים של תרומה חדשה ובעל כרחן יקחו מתרומה ישנה וכדלעיל והמצוה היא מתרומה חדשה וכן בזמן הזה נמי אפי' בדיעבד דין הוא שלא יקדשו לצורך קדשי המזבח וזהו דמסיים שמא יבנה הבית כבראשונה במהרה ותתרום תרומת הלשכה בזמנה באחד בניסן ויקיים המצוה כהוגן ולמה יקדשו בזמן הזה לצורך קדשי המזבח הלא אם יבנה בית המקדש יתרמו תרומה חדשה בזמנה ויקריבו ממנו הקרבנות אלא דבמתני' בזמן הבית ולצורך קדשי בדק הבית מיירי וכדמפרשינן לעיל לטעמא דלכתחלה לא יקדיש ואם הקדיש קדוש הוא:

והכא מאי אית לך. אבל הכא בברייתא דהקדשות אחרים בזמן הזה מאי אית לך למימר יקדשו בדיעבד ויניח אותן עד שיבנה בית המקדש בתמיה הרי כל מיני הקדש וערכין וחרמים קתני והקדש בהמה לבדק הבית וערכה וחרמה נמי בכלל וכי יניח אותה עד שיבנה בית המקדש שתהא ראויה למכור ולחזק בדק הבית הלכך לא דמיא לא לקיני הגר לענין דיעבד בזמן הזה דבהני איכא חששא טפי מפני התקלה מה שאין חשש כל כך גבי קיני הגר וכן לא דמי לשקלים דמתני' בזמן הבית וכדאמרן:

הלכה כרבי שמעון. דמתני' דביכורים אפי' בדיעבד לא קדשו וכדפרישית טעמא במתני' לפי שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו אמ"כ הקדישין הכהן לבדק הבית לאחר שבאו לידו דשלו הן:

הדרן עלך פרק כל הרוקין וסליקא לה מסכת שקלים בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען.

["המקדיש] שקלים וביבורים - הרי זה קודש. רבי שמעון אומר: האומר: "ביבורים קודש" - אין קודש"].

ציטוט ממעלתא

הא שקלים קדשו.

דיוק ממעלתא

"רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון: בין אלו ובין אלו - לא קדשו!"

בריותא דחולקת בדעת רבי שמעון

תנני:

בריותא הקדש בזמן הזה

"גר בזמן הזה - צריך להביא קינו ריבעית בסוף.

אמר רבי שמעון:

ביטלה רבי יוחנן בן זכאי מפני התקלה."

מהו "מפני התקלה"?

שאלה

פהדא דתני:

תשובה

"אין מקדישין, ולא מעריכין, ולא מחרימין,⁶¹ בזמן הזה. ואם הקדיש או העריך או החריס או הגביה,

הנסות - תשרף,

הבהמה - תיעקר.

ביצד?

נועל בפניה הדלת והיא מתה מאילה, והמעות - ילכו לים המלח."

עבר והקדיש?

שאלה

מן מה דאמר רבי שמעון:

תשובה

"ביטלה רבי יוחנן בן זכאי מפני התקלה,"

הדא אמרה: עבר והקדיש - קדשו.

רבי יודה ענתודרייא בעי קומי רבי יוסי:

קושיא

כב, הכא את אומר: "קדשו,"

והכא את אומר "לא קדשו!"

אמר ליה:

תייץ

תמן⁶² - שמא יבנה הבית כבראשונה,

ותתרם תרומת הלישפה מן החדשה בזמנה באחד בניסן,

והכא מאי אית לך?

רב המנונא ורב אדא פר אהבה בשם רב:

פסיקה

הלכה כרבי שמעון.

הדרן עלך פרק כל הרוקין

וסליקא לה מסכת שקלים

⁶¹ גירסת הגר"א וכן נוסח המקבילה בבבלי. אך המאירי כן גורס: **"ולא מגביהין תרומות ומעשרות"**.

⁶² הגר"א ורוב כתב"א לא גורסים את הקטע הבא: **לך אין מקדישין לכתחלה, לפי שמצוה להקריב מתרומה חדשה, והיאך הוה לה ישנה. והכא - מאי אית לך למימר? האי ישנה היא לגבי הקדשות אחרים וקינו של גר - אינו צריך חדשה, ואם הקדיש - קדוש. ויניחנה עד שיבנה בית המקדש!**